

*Eszternek*  
*Присвячується Естер*

«І вони віддали Якову всіх чужинних богів,  
що були в їхніх руках, і сережки, що в їхніх ушах,  
а Яків сховав їх під дубом...»

*Буття 35:4*

---

**У** мене їх була ціла планета.

Неминучий власник: старий, гладкий, претензі-і-і-ійний. Перукарю його доводилося піклуватися рівнесенько про сто одну волосинку. Мордатий. Плоть просто переливалася через обличчя, розтоплене віком. Повітряна кулька. Кулька, наповнена салом. Ремінь, здається, довший за нього самого. Лугаль, великий вождь. Лугаль за номером десять тисяч чотириста шістьдесят два-а-а.

— Смедлі зв'яжеться з вами, — каже він.

Нинішній власник: аукціоністка. Вона продає все, що завгодно, всім, кому завгодно. Під синім гофрованим твідом ховається червона індійська бавовна. Панчохи у десять ден. Томатно-червона помада. Справжній експерт; має одну дитину. Між її суворими стегнами багато хто з поважних чоловіків скімлив, наче крихітне цуценя, але заміж вона так і не вийшла.

— А я гадала, ви лише тоді звертаєтеся до нього, коли хочете подати до суду на своїх родичів, — жартує вона.

Лугалі не розуміються на гуморі. Влада взагалі нечасто може ужитися з гумором. Вожді не дуже дбають про те,

щоб бути веселими чи популярними. Але цей удає, наче має почуття гумору; це, мабуть, має допомогти йому вірити, що людей до нього притягують його чарівність та розум, а зовсім не вбивчі для чеснот багатства. Лугалі й такі бувають.

— Ні-ні, зовсім не тільки для цього, — його посмішка відкриває двадцять три відсотки зубів. — Тобто коли всі перевірки доведуть її справжність.

Справжність? Ті, що справжні, набагато гірші за мене. Я краще, ніж справжня. Я — оригінал, настільки справжній, що всі «справжні» здаються лише копіями (хоча, звісно, вони і є копії).

— У мене добре передчуття, — зазначає вона.

— Звернешся до Рози?

— Просто зараз до неї поїду.

— Гарзд. Я дуже вірю Розі. Дуже.

Вулиця: брукована. Називається Кінг. Вест 1. Лондон. Англія. Минуло дві тисячі шістнадцять років із того часу, коли я востаннє була біля Темзи. Не скажу, що скучила, хоча могла б показати вам кілька дивовижних могильників. Мене не дуже цікавить оточення. Бо все знаходиться (чи колись знаходилось) під річкою чи біля неї. Річки, коли на них достатньо терпляче дивитися, блимають і здригаються, наче повільні тьмяні блискавки. Вода, наче незграбний п'яничка, обісцяла всю планету і повзає нею.

— Здається, буде дощ, — схвильовано зазначає лугаль<sup>1</sup>.

---

<sup>1</sup> Воєначальник у Давньому Шумері.

На небі лише одна крихітна, нікчемна хмаринка. Виходячи з доступної мені інформації, я б сказала, шанси на дощ упродовж однієї години становлять десь один до п'яти тисяч.

— Якщо я потраплю під зливу, то стечу кров'ю, — промовляє він таким тоном, наче хоче, щоб його пожаліли.

Аукціоністка киває, трохи недоречно. Він, напевно, розглядає це як прояв співчуття, оскільки саме цього йому й треба — отже, нехай задовольниться недоречною жалістю. Я ж, з іншого боку, інтерпретую кивок так: аукціоністка трохи прикусила губу, щоб не розсміятися, оскільки він, окрім того що лугаль, ще й клоун, багатоповерхова парковка, переповнена іржавими коритами сміховинності, та-а-а-кий безглуздий, бабуїн вражаючої сміхотливості; я пересуваю його з хвоста перших десяти тисяч посміховиськ і розміщую впритул до першої тисячі, хоча й розумію: якщо я залишуся в його товаристві набагато довше, то він перейде аж до першої сотні. З усіх моїх колекціонерів він уже найбільш сміховинний.

Аукціоністка дивиться на небо, наче розмірковує щодо його жорстокості, але, скоріше за все, просто користуючись можливістю щільніше стулити губи, ховає посмішку. Він лугаль, на всі сто, і просто набитий грішми. У нього їх досочу, а в неї — зовсім немає. І хоча невеликий жарт він, може, й сприйме поблажливо, але відверте презирство зруйнує добрі стосунки. Їй конче потрібні гроші, інакше вона б ніколи не погодилася на продаж раритету поза аукціоном, навіть за такий гарний хабар. Але ж вона має дбати про дитину. Губи в неї завжди стиснуті так, що всім ясно: знає вона,

може, й багато, але грошей їй це знання зазвичай не приносить. Коли десь додається, то в іншому місці зменшується — ось що вона зараз міркує собі.

Незважаючи на величезний лікарський досвід, більший за досвід трьох будь-яких клінік, які можуть спасти вам на гадку, я ніколи не зустрічалася з випадками, коли краплі дощу перетворювалися б на краплі крові. І до того ж із лугальями завжди так: як би вони не скаржилися, насправді для них усе як з гуски вода. Можна скинути їх у прірву чи в жерло вулкана або відлупцювати батогами — вони ніколи не втомляться плекати своє «я» та годувати його виноградом. Жоден лугаль ніколи не вмирав від дощичу.

Він подає знак машині, котра чекає неподалік. Це гідний екіпаж для лугаля: лімузин, із тонованими вікнами, щоб сідока не заплямували погляди перехожих.

— Не люблю їздити машиною. Машини — не що інше, як металеві ракети, що полюють одна на одну на дорогах. Величезні металеві чудовиська, які кидаються одне на одне. Створені для вбивства, не менше ніж рушниці. Божевільний винахід. — Його охоплює паніка, адже він має пройти пішки до машини і таким чином підставити себе під цілих вісім футів можливого дощу; вухо в нього тіпається, видаючи думку, що як тільки він дістанеться машини, то на нього чекатиме вже інша небезпека — потрапити в аварію. Сумний факт стосовно абсурдно багатих лежить у тому, що в жодного з них не вистачає передбачливості для придбання «протипретензійної» сигналізації — людини, котра б супроводжувала їх і у відповідних випадках починала бити на сполох: «Ти занадто

претензі-і-і-йний!» Ось у чому й полягає небезпека дурного багатства: воно позбавляє сили тяжіння. Вони могли б наймати на цю роботу бідноту, але робітників треба було б міняти дуже часто, як батарейки, бо їх розсудливість швидко б розчинялася в шикарних ресторанах і стильних бутиках.

— Тобі дуже пощастило, що в тебе нема грошей. Дуже-дуже, — каже він, і частина іноземного акценту полишає звичну відмітку у вісімнадцять відсотків і досягає піку в двадцять дев'ять. — Коли в тебе є гроші, люди просто переслідують тебе, увесь час. Увесь час. Знаєш, на мене працюють сім груп бухгалтерів. Друга група перевіряє першу, третя перевіряє другу, четверта перевіряє третю. І так далі. До речі, перша теж перевіряє — сьому. І навіть якщо вони й нічого не крадуть, гроші я втрачаю однаково — їм же ж треба платити, й чимало. Щодо моїх родичів... вони просто нескінченні. Отже, саме цієї вази мені й не вистачало.

— Тоді чому ви такий сумний?

— Боюся, це просто чергова хитрість, як видурити в мене гроші. Напевно, хтось чув, що мені потрібна така ваза, для колекції.

— Може, поділитися грошима зі мною, Маріусе?

— Такого лиха я тобі не бажаю. Та й що ти з ними зробиш? Банки банкрутують. Компанії вилітають у трубу. Навіть суперові банки в суперових країнах відкидають копита. Цілі цивілізації мруть як мухи. Безпеки не існує, увесь час доводиться бути насторожі. Ти навіть не уявляєш, як це складно. Перекажуй від мене вітання Розі.

Якби ви взяли його слова й розщепили на кварки, то навіть тоді не знайшли б у них і натяку на іронію. Тепер він зайняв у моїй картотечі місце під номером сто п'ятнадцять. Можна зі сміху луснути, дивлячись на його ходу: він так шкандибає через те, що сховав під сорочкою золоті злитки. Золото, сяюче прокляття, яке так люблять багаті й бідні, забавка для вчених, з якої немає жодної користі. Цікаво, чому він не найняв когось піднести йому вогнегасник, який він стискає в лівій руці?

Ми з аукціоністкою сідаємо в рахітичну автівку і їдемо на південь, на той берег річки. «Чому? — питає вона. — Чому?»

Поки ми їдемо, вона повторює це питання шістнадцять разів, інтонація хитається від гіркоти до веселощів. Першокласне питання на всі часи. У каталозі, де я зберігаю мільярди питань, це трапляється найчастіше. І чую я його також частіше за інші. Кислиця тут, тяжке зітхання там. Якщо досить довго чекати, будь-яке слово чи навіть звук починають означати все що завгодно.

Але я ніяк не можу допомогти їй відповісти на це запитання.

---

## РОЗА

**В**сюди була. Все бачила. Серйозно.

Справді думаєш, для тебе настали надзвичайно важкі часи? Робота, дай-но вгадаю, викликає саму ненависть?

Послухай — мене взагалі використовували, як кому заманеться: вигадували, виліплювали, виставляли, видурювали, викидали та ще й видавали бозна за що: я була і чашкою для мильної піни, й оцетницею, й урною з прахом, і скринькою для коштовностей, і вазою, і пасткою на пацюків, і келихом для вина, й амфорою для бітуму, і нічним горщиком, і смолильником, і катом, і дверною підпорою, і парасолькою, і плювальницею, і відерцем для вугілля, і сідалом для папуг, і музейним експонатом, і божеством, і попільничкою. Якщо сидіти тихо, не метушитися й змиритися, просто жаж, що з тобою можуть зробити люди. Що мені тільки не довелося пережити, через що довелося пройти — незважаючи на знання більш ніж п'яти тисяч мов (навіть коли дуже прискіпливо розбиратися, що є мовою, а що — ні).

Роза ставить мене на низький столик, схрещує руки на грудях і суворо дивиться на мене.

— Говори, — наказує вона.

Дурна, якщо не божевільна, справа — казати таке вазі, навіть такій видатній, як я, тонкостінній, яка хизується скорпіоновим виглядом чорної кераміки, яка була писком моди в Месопотамії шість з половиною тисяч років до народження Рози. Глиняний посуд, урешті-решт, не дуже відомий схильністю до базікання, тож навіщо марно звертатися до посудини, навіть такої, як я, — з душею? Але Роза не схожа на божевільну.

Звичайно, зі мною розмовляли, і частіше, ніж можна собі уявити. Коли річ нежива, це зовсім не гарантує, що її не стануть тримати за гудзик. Люди віддають перевагу людям, можуть спілкуватися з домашніми улюбленцями, але у випадках, коли немає ні перших, ні других, виливають душу домашньому посуду. І, до речі (звісно, коли мені поставлять акустичну систему), я теж можу базікати. Базікати, аж доки ця юна леді, її квартира та її місто не перетворяться на простий попіл.

Я не зовсім розумію, що саме тут відбувається. Останнім часом моїми власниками ставали поважні колекціонери. Товстосуми. Лугалі. Люди, спотворені надмірним багатством, які оточували мене благоговінням. Тяжка доля кухонної приналежності якщо і спіткає мене, то не на довгий час, але я та-а-ак утомилася від неповаги, від того, що якийсь нездара вирощує в мені черепах чи бегонію!

Благоговіння — це моя здобич, і простого натяку на мій родовід достатньо, щоб отримати її, оскільки в цій посудній грі вік і походження викликають велику повагу. Стара? Наскільки стара? Стара-а-а-а. Створена на світанку віків.

Чи стаю я снобом через усе це? Так, стаю — і дуже люблю колекціонерів, огидно багатих і оточених піететом. Зрозуміло,

багаті зазвичай пихаті, жахливо багаті зазвичай жахливі, але цей епітет не гне зневажливо кирпичу, якщо його ставлять поряд із тими, в кого грошей не дуже багато чи й зовсім немає.

Роза: привітна, поважлива, спокійна.

Вона, роблю я висновок, мабуть фахівець, і зараз ретельно вивчає мене; це через те, що кілька моїх попередніх власників були людьми не зовсім презентабельними, та ще й походили з регіону, який не може похвалитися чесністю та сумлінністю чи якимись іншими якостями, котрі надають покупцеві відчуття надійності щодо проведеної трансакції (особливо коли мова заходить про вазу — віддам усе й відразу).

За спеціальною модою вчені вдягаються в білі халати та мантиї, надаючи трохи врочистості своїй професії, щоб підняти її значущість. Їм подобається бутафорія: вимірники, свердла, мензурки. Їхні розслідування мене не хвилюють: адже якщо й гадки не маєш, чого шукаєш, то нічого й не знайдеш.

Здається, свій дім Роза використовує також як робочий кабінет. І вона зовсім не схожа на прискіпливих дослідників, з якими мені доводилося зустрічатися раніше. Кілька книжок у неї є, але їх явно недостатньо, щоб зробити висновок про надзвичайний рівень компетентності дівчини в науці; до того ж на ній зараз лише чорна білизна, яка, коли не прикрита жодним одягом, вважалася б проявом непрофесійності в більшості професій, негідною для роботи на будь-якому робочому місці.

Вона чухає собі нижче спини нігтем, а потім випростовується й кладе руки мені на боки. Але робить вона це зовсім інакше, ніж раніше. Цього я не очікувала.

Вона жива.

Так мене ще ніхто не торкався; це набагато більше, ніж просте торкання. Уявіть собі: ви вже довго живете на самоті і раптом чуєте, як двері несподівано відчиняються, чуєте кроки у своїй спальні, хоча й знаєте, що вдома нікого, крім вас, немає. Само собою вмикається світло, сам собою з вас падає одяг, і ви відчуваєте легкий вітерець. Уперше в житті я розумію, як це — бути оголеною.

Вона пройшла, вона чує мене. Роза вже в мені.

Мене пошили в дурні. Всього лише в чотириста дванадцятий раз. Вона не перевертає сторінки каталогу, не креслить мене на папері, не тримає в руці лупу. Вона тихо бере мене. Вона відгадниця. Та, хто лоскоче вази. Непроханий гість.

Про відгадників я, звісно, чула, як і всі інші, але ніколи не була впевнена в тому, що саме вони роблять. До Рози кількість моїх зустрічей із тими, хто, вочевидь, має здібності сприймати приховане, дорівнювала трьом. Це колишній канатник у долині Інду, лакей у Сіамі та художник-колорист.

Щодо зустрічей із тими, хто вихвалявся своїми здібностями сприймати приховане, але насправді виявлявся звичайнісіньким пройдисвітом, то їх у мене було сто двадцять тисяч чотириста сорок два. Наймолодшому серед них виповнилося лише вісім років, і він удавав із себе шамана; але після того, як їхній табір, разом з усіма речами, змило раптовою повінню (а табір вони розбили саме там, де наказав шаман), йому просто відірвали голову. Найстаршому виповнилося дев'яносто два, він жив у Візантії і вважав себе віщуном: прорікав переможців у перегонах на колісницях упродовж сімдесяти п'яти років, але жодного разу не вга-

дав. Однак щойно було встановлено той факт, що помиляється він завжди, — а це сталося через двадцять років його кар'єри, — гравці стали протегувати йому, оскільки завдяки його підказкам, хоча вони й близько не вказували на переможця, можна було із певністю сказати, хто точно не прийде першим, а отже, на кого ставити не варто.

Стосовно справжніх авгурів: колишній канатник був у шаленій пошані у більш вульгарних святкуваннях у ті дні, коли скромність і благопристойність повністю щезли, а саме: користуючись обраним засобом проникнення, тобто язиком, він проникав у танцівниць, а потім заглиблювався в їхні таємниці, такі як місце народження, професія батьків, найперші спогади, улюблені кольори, потайні прагнення, імена найкращих друзів, улюблені прикраси; відповіді на ці таємниці, які він пачками отримував із потайних місць, завжди викликали нестримні аплодисменти. Попри те, що такий дар не може не викликати поваги, маю зазначити: всю цю інформацію можна було б отримати, користуючись іншими інструментами — наприклад, чемною бесідою чи маленькими подарунками.

Лакей: завжди вгадував, жодного разу не помилившись, коли піде дощ. Завдяки цьому він набув величезної популярності серед вуличних торговців та мисливців, але його, як мені відомо, жодного разу не запросили навіть на маленьку оргію. На превеликий жаль, він так і не зміг піднятися на одну драбину чаклунської ієрархії, тобто не перетворився з віщуна дощу на заклинача дощу, що принесло б йому додатковий прибуток (я таких теж бачила: двадцять два з них були справжніми, дев'ятнадцять — шахраями, а чотириста дев'яносто вісім — справжніми шахраями).

---

## НАЙКРАЩИЙ ЗАКЛИНАЧ ДОЩУ

**В**она прийшла до поселення біля Колонія, де дощу не було вже майже рік. Сім восьмих населення помирали від голоду, швидко прямуючи до другого «и» у дієслові. «Я дам вам дощ, — пообіцяла вона. — Але тільки за умови, коли чоловіки, котрих я сама оберу, будуть кохатися зі мною цілих три дні. Тоді я нашлю на вашу землю дощ — на цілих три дні». Погляди, які на неї кидали, були більшою мірою скептичними, хоча серед них де-не-де зустрічалися й сповнені хтивості; так тривало, доки вона не надала їм безкоштовної спроби — десятихвилинного дощу, який ішов у радіусі трьох миль. Декому із жінок така угода геть не сподобалася, але чоловіки вправно виконали свою частину домовленості. Після цього, причепуривши одяг, вона наслала на них дощ: спочатку — кілька малесеньких крапель, потім — сильну зливу і нарешті — справжню бурю, таку потужну, що навіть не виснажені зляганням чоловіки не могли б піднятися під тягарем важких струменів води. Земля розм'якла, бочки переповнилися, калюжі перетворилися на ставки, річки почали виходити з берегів. Дощ припинився точно через сімдесят дві години, двадцять хвилин і дванадцять секунд після того, як пішов — можливо,

через те, що чаклунка не була впевнена, що три дні вже минуло.

«Це просто прекрасно, але дощу в нас не було майже рік, і хто зна, коли він піде знову? Як щодо другого бартеру?» І вони домовилися, на тих самих умовах. Правда, цього разу жінкам довелося прийти чоловікам на допомогу, оскільки останні були так знесилені й виснажені посухою та зляганням, що вже ні на що не годилися. І знову пішла злива, й ішла без зупину аж сімдесят шість годин — мабуть, чаклунка дала їм оптову знижку.

Вона вже збиралася піти на пошуки іншого поселення, що страждає від посухи, але поселяни зупинили її і сказали таке: «Ми вдячні тобі за надзвичайну насолоду, а також за дощ, але немає жодного сумніву в тому, що ти змовилася з нечистим; отже, ми маємо тебе спалити. Хоча нам це буде дуже важко».

Вони прив'язали її до стовпа, але ніяк не могли запалити хмиз, оскільки лило, наче з відра. «А може, просто дати їй по голові?» Дощ ішов шість днів, і такий сильний, що в трьох футах нічого не було видно. Закінчився він невдовзі по тому, як володарка дощу потонула разом із повільнішими, слабкішими й менш популярними мешканцями поселення. На цьому місці утворилося озеро, води якого довго вважалося отруйними, і минуло багато років до того, як мене звідти вивудили. Ще менш сприятливих вивуджувань на моєму віку було лише чотири... Досить.

---

## ТА, ЩО ЛОСКОЧЕ ВАЗИ

**Р**оза захопила мене зненацька, вона копірсається в моєму мозку. Я ніколи навіть не уявляла собі, що таке може статися, і прогавила момент, але Роза просувається досить повільно, отже я встигну сховатися за одним зручним моментом минулого...

Ось, дивіться: спокійний і приємний літній день у Шумері, день публічної страти, я — скромний посуд, я вже готова нагодувати всіх охочих і лагідно пропоную повечеряти; дивіться: у мені зійшлися всі місцеві пахощі й кольори, у моїх нутрощах торохтить смажена риба... Лугаль здалеку.

Дивіться: я переходжу з рук у руки.

Дивіться: я всього лише посуд.

Поринувши у спогади про таке далеке минуле, я стаю часткою сивої давнини, позаяк маскування перетворилося на звичку, а ще через те, що коли б вона спромоглася охопити мене всю, то її мозок розірвало б на шматки.

До дев'яносто одного типу сюрпризів, які зі мною траплялися, мені тепер доводиться додати ще один, несподівано новий, а саме: коли мислячий горщик уперше за мільйони років захоплюють зненацька у двокімнатній квартирі, у непрестижному районі на півдні Лондона.

«А ти оригінальна», — зазначає Роза і відпускає мене, вочевидь задовольнившись записом давнього Уру, який я нашвидкуруч запропонувала їй. Після прогулянки вазою вона розчервонілася. Проникнення в мою суть далось їй важко, і я радію їй втомі: мені б дуже не хотілося, щоб вона занадто часто мацала мої почуття. На щастя, у прадавніх глибинах вона може залишатися без повітря лише кілька хвилин.

Вона прискіпливо роздивляється мене, але якщо просто дивитися на мене, то жодних результатів це не принесе; і боюсь я саме її торкання, її рук, які можуть вивчати мене на дотик. Вона грається турмаліном у гвинтоподібних срібних сережках, що передають звичайну історію під багатьма личинами: фехтувальник-одинак, який стоїть на сторожі своєї справи. Вона цього не знає, але відчуває.

Щодо очей, то мені відомі десять тисяч дев'ятсот сорок дев'ять основних відтінків. Очі Рози сірі, такого відтінку, який я називаю «кефально-сірим». Напевно, вона намагається вирішити, яку ціну за мене можна просити (вона ж працює на аукціоністку, а отже має знати, скільки грошей треба віддати, щоб отримати вазу з моїми принадами).

Я так само оцінюю Розу. Їй двадцять шість. Зовнішність відповідає моді: на зріст вона метр шістдесят два сантиметри. Вага — п'ятдесят дев'ять кілограмів. Волосся має відтінок (із п'ятдесяти двох відтінків каштанового, які мені відомі), котрий я називаю «генуезьким». На невільницькому ринку за неї ніхто б багато не дав: чоловіки готові викладати гроші лише за шалену вроду чи за можливість отримати майже смертельну насолоду. Сильні сторони Рози, ніжність та добрий гумор, не захоплять

покупців, хоча, звісно, якщо навкруги холодно й лячно, ці напівмавпи з утіхою віддалися б затишку її обіймів.

Вона покидає мене й починає створювати картини минулого за прикритими повіками, і темрява потроху вповзає у приміщення, де я стою: пуста, позбавлене меблів — справжню камеру для допитів глиняних виробів.

Я дивлюся прямо в напіввідчинені двері її спальні: вона, підсвічена стовпом світла, поволі знімає вбрання. Типів грудей я знаю двісті двадцять, типів сідниць — двісті вісімдесят чотири. Я зіставляю. Оцінюю. Роблю свою справу. Її пуп належить до типу номер шістдесят сім (із відомих мені двох тисяч двохсот тридцяти чотирьох): це «лисий небіжчик».

До мого каталогу входять двадцять п'ять різноманітних розгрібачів бруду, дев'ятнадцять невідомих, п'ятнадцять пастухів, чотирнадцять воїнів, десять покоївок, дев'ять швачок, сім пекарів, шість проституток, п'ять членів дворянства чи класу лугалів, три дискоболи, три писарі, три співаки, два винороби, два гравці на флейті, два монархи, два поромники, два раби, дві мереживниці, будівник дольменів, виготовлювач самбуки, виготовлювач хни, вирощувач павичів, доглядач маяка, доставник додому п'яних гульвіс, дорікач гріха, збирач колючого дроту, маркітант, мученик, натирач спин, нікчема, палеонтолог, продавець стрічок, птахолов, торговець дрібним крамом, установник межових стовпів, устрицелог і шинкар, які мали саме такий вид пупа. Це один із моїх улюбленців. Раптом очі мої накриває хвиля чорноти.

Чорнота повзе звідусіль; незначні хатні звуки, які вдень не можна почути, тепер набувають чутності. Неживі істоти

тепер, за допомогою ночі, переходять до іншого табору. Шафи стогнуть і кречуть, стільці здригаються, мостини посуваються. Я зчитую показання.

Проходять дві години п'ятдесят три хвилини. Раптом дзвоник вибухає далекобійним снарядом пронизливого дзвінка, що знищує сон, надто деренчливим навіть для деренчливої глини.

Роза, згорблена тягарем міцного сну, ледь чутно мовить у інтерком:

— Хто? — вона збирає всі свої сили, щоб промовити одне-єдине слово.

— Це Ніккі. Вибачте, що так пізно.

— Ви помилилися квартирою, — відповідає Роза.

— Це ж Роза? Невже Корнелія вам нічого не казала?

Пружинисті кроки в коридорі, і новоприбулу пускають до помешкання. Мені вдається мигцем її побачити. Малесенька, гнучка, рюкзак їй зовсім не заважає. Років тридцять, може, трохи більше чи менше. Я все ще сподіваюся знайти унікальний ніс, якому можна було б надати номер сто шістдесят сім, але ніс Ніккі вже входить до переліку зі ста шістдесяти шести мені відомих. Його номер — вісімдесят вісім, чи «бегонія». Саме цей ніс я використала, щоб позначити Лаїс, коли створювала чорнофігурну вазу в тому стилі, який сьогодні всі називають «школою зображувача Горгон» (звісно, насправді це моя школа).

Ніккі, судячи з усього, велика мандрівниця. Вона розповідає, як приїхала сюди із самої Іспанії, автостопом. Вона все ще трохи випромінює нетутешню спеку. І я відчуваю,

як Роза, хоча й сонна та роздратована, смакує ці залишки пригод.

Ніккі просить вибачення, каже, що не розуміє, чому Корнелія, їх спільна знайома у Вені, не сповістила Розу про її приїзд. Вона багато вибачається, так що мені стає незручно, але є щось, за що вона вибачитися забуває: брехня. Мені відомий дев'яносто один спосіб казати правду, а це точно не новий, дев'яносто другий. Це — номер п'ятдесят дев'ять із двохсот десяти способів брехати, той, який я люблю називати «суніці».

Розі кортить повернутися до ліжка, гаркава говірка давнього Уру все ще лунає в її вухах; у неї немає мого досвіду з брехнею, і до того ж вона не дуже стривожена — а отже, Роза проводить Ніккі до вільної кімнати й дає їй постільну білизну.

«На скільки мені можна тут упасти?» — питає Ніккі, добре розуміючи, що це питання наразі ніхто обговорювати не буде, а значить, вона отримає відстрочку. У нашій присутності з'явилася дойда, і єдиною правдою, яку вона промовила, було її ім'я.

---

## НІККІ В ПОМІШКАННІ РОЗИ

Світло розливається містом. Роза встає з ліжка й починає збиратися, навіть не намагаючись здіймати поменше галасу, але Ніккі не виходить зі своєї кімнати: безперечно, вона переконана, що відсутність можливості розмовляти означає відсутність можливості розмовляти про те, коли ж вона збереться виїхати.

Роза залишає записку поряд зі сніданком, на видному місці, і йде. Почекавши п'ять хвилин (на той випадок, коли Роза схаменеться, що забула важливу річ, чи вирішить зробити вигляд, наче схаменулася й наче щось забула), Ніккі залітає до кухні й починає поглинати сніданок із тим особливим апетитом, який завжди розвивається в людей стосовно їжі інших. Це не просто сніданок із нікчемного, звичайнісінького посуду — це накопичення їжі про запас. Вона швидко ковтає круасани та скибочки холодного м'яса, хоче пригоститися ще й маринованим буряком, але кришка, на жаль, не відкривається. Потім вона обшукує геть усю квартиру, особливу увагу приділяючи тим затишним куточкам, де зазвичай ховають найінтимніші особисті предмети; вона розчаровано проглядає записи в щоденнику, коли лунає дзвоник.

Вдаючи із себе господиню, Ніккі вмикає інтерком, слухає повідомлення, на хвилику висувається з вікна, краєм ока

поглянувши на гостя, бурмотить собі під ніс «чотири хвилини» і впускає негритянку років двадцяти двох на вигляд, одягнуту наче продавщиця, яка має при собі сім примірників якогось журналу: вона хоче поговорити про безпеку, але, на її подив, їй пропонують зайти, хоча зазвичай похмурими вівторками люди не мають бажання впускати до себе бознакого, щоб потеревенити про суть буття.

Вона не належить до видатних продавців опіуму для народу, але розпочинає заздалегідь підготовлену проповідь, і речення в її виконанні брязкотять, наче погано припасована броня. Ніккі не перебиває гостю, але на її губах з'являється тонка посмішка.

Через чотири хвилини дванадцять секунд після того, як Свідок Іегови увійшла до квартири, її одяг починає зникати. Через шість хвилин і дев'ять секунд він уже весь на килимі. Я припускаю, що Свідок не дуже й заперечувала як через швидкість процесу, так і через здивування спритністю Ніккі. Відбуваються речі, які вона ніколи й уявити собі не могла, а може, навіть і не чула про них; безперечно, пропонування задоволення та процес його отримання — дуже різні речі, й дати відсіч двом одразу дуже й дуже важко. Напевно, у Біблії мали б бути ілюстрації, які б допомогли вирішити цю складну проблему.

У цьому році й у цьому місті Свідок не така вродлива, щоб фотографіи тиццали їй свої візитки просто посеред вулиці. Утім, із шестисот сорока видів спокусливості двадцять номерів віддані непоказності.

Ніккі: витривала. Вона колись була танцівницею, гімнасткою чи досвідченою плавчихою, чи багато часу в юному віці присвятила спорту. Струнка, але сильна. Вона чимало працює

над своїм тілом. До того ж їсть небагато: шматочок фрукта тут, маленьке зернятко там — якщо, звичайно, їжа дісталася не на халяву. Вона з тих, хто переживає пошесті, залишається живою після облог, виходить із джунглів, виповзає зі спаленого будинку і довше за всіх клацає зубами в крижаних водах.

Ніккі повертає Свідка кругом, наче вона — блузка, котра потребує ретельного прасування; це дуже нагадує мені декорації, які я застосувала, щоб стимулювати одного колекціонера з Люксембурга придбати мене, хоча в результаті мене замкнули в сейфі, втіливши найбільше побоювання будь-якого серйозного витвору мистецтва (а як він засмутився та розгнівався, коли в темряві я змінила форму й увесь зовнішній вигляд, з'явившись перед ним як найневиразніший фаянс фірми «Веджвуд», який тільки змогла уявити!).

Так само швидко Ніккі знову пакує приголомшену проповідницю в одяг і виштовхує ге-е-еть. Уся метушня зайняла лише п'ятдесят дев'ять хвилин. Дається взнаки практика. А вона справжній солдат марнолюбства.

Більша частина дня йде на довгий прийом ванни та довгі телефонні переговори із дуже віддаленими місцями. Ніккі двічі завантажує пральну машину: речі з рюкзака та ті, що на ній, такі брудні, що стоять самі, як в анекдоті. Вона витягає гроші з кишені й рахує їх. Я це роблю раніше: сім фунтів тридцять три пенси та банкнота в сотню песет.

Під час другого прання пральній машинці настає гаплик. Деякий час Ніккі, замислившись, роздивляється зламану машинку.

Але коли вертається Роза, то вона сприймає новину про збій у домогосподарстві досить легко.

---

## ЧАШКА ЧАЮ: ПЕРША

**Р**оза, здається, реагує на базікання Ніккі, як опікун — на дитячий белькіт. Виправдання Ніагарою виливаються з рота гості:

— Мені так шкода. Усе, просто все йде шкереберть! — жаліється Ніккі. — Геть усе, що б я не зробила. Я... я... я... — Слова перетворюються на тихе скавчання. Голова в неї падає, обличчя притуляється до колін. Вона знає, яка реакція зазвичай буває на гучний стук сліз по кахлю на підлозі. За своє існування я мільярди разів бачила, як гірко вміють плакати жінки. І четвертого травня 1216 року я вирішила припинити рахувати такі випадки. Є речі, які люди роблять упродовж століть: чоловіки пригощають випивкою красунь, а жінки плачуть. Ніккі достатньо хитра, щоб не захопитися роллю, а Роза достатньо розумна, щоб помітити вдавання; однак коли трюк розкусити, це не означає, що він не спрацює. Старі трюки працюють не гірше за нові. — Це так жахливо... від мене одна тільки шкода... дайте мені кілька хвилин, щоб зібрати речі.

Але ж, звичайно, Ніккі затримується і висипає під ноги Рози тонну вибачень та кілька баків подяки, коли та пропонує їй нікуди не їхати. І Ніккі затягує до кухні — переривчасто,

повільно, наче впертого собаку, який не хоче, щоб його туди затягували, — затаскану оповідь про те, через що вона така бідна і як вона колись намагалася покінчити з життям.

Розі доводиться відганяти геть правду: «Я всім набридла», «Я б не мала вплутувати тебе у свої проблеми», «Мені б краще піти». Вигадки Ніккі такі ж самі, як вона: жалюгідні й гнучкі. Бреше вона без жодних зусиль, слова ллються з неї потоком: антрацитово-чорним, холодним, глибоким. Судячи з мого досвіду спілкування з іншими «серферами», вона наважиться відмовитися від життя лише через найжахливіший, найнестерпніший біль.

Продовжує схлипувати. Бар в Іспанії збанкрутував, накопичення щезли, коханий виявився справжньою свинюкою, бив її та зраджував їй. Схлипи наче вимикає.

— Так чим ви займаєтеся? — питає Ніккі, переводячи вогонь із серця супротивника на його розум.

— Я мистецтвознавець, — відповідає Роза.

Ніккі ду-у-уже широко відкриває очі в захваті, демонструючи свою заздрість: он як Розі пощастило, яка ж у неї робота! Утім, вона так само виказала б заздрість, навіть якби Роза підмітала вулиці чи скубла курей.

— І що ж ви робите?

— Я підтверджую автентичність витворів мистецтва. Якщо хтось знаходить картину чи інший витвір мистецтва, який викликає хоч найменшу підозру, він запрошує мене, щоб я перевірила автентичність знахідки, сказала, до якого часового періоду вона належить, і таке інше.

— Це ж просто неймовірно цікаво!

— Іноді трапляються досить цікаві вази.

— А як можна отримати таку роботу?

— Починала я секретаркою в аукціонному домі. Потім треба... просто дивитися й мотати на вус. Але було важко. Цим бізнесом керують старі, надуті, розчаровані імпотенти, і вони не дуже любляють, коли приходить така собі дівчина, удвічі молодша за них, та ще й доводить, що вони помиляються: бо коли людина стара, надута, розчарована й немічна, єдине, що їй лишається, — це репутація.

— Напевно, потрібні роки, щоб навчитися цій справі.

— Так, роки.

— Ось у чому моя проблема: я ніколи не могла знайти справу свого життя. У мене було десятки професій: я була танцівницею на круїзних лайнерах, офіціанткою, водієм, білетеркою, охоронницею, коротко кажучи — виконувала будь-яку роботу, за яку погано платять чи яка викликає жах, але всі ці заняття геть нікуди не вели. Ви така щаслива, що у вас така цікава робота. Але я щось забагато балакаю; у вас, напевно, купа справ. Мабуть, чоловік чекає...

— Ні, на даний момент цієї проблеми в мене немає.

— Тоді насолоджуйтеся тишею та спокоєм, доки є можливість. У будь-яку мить може з'явитися чоловік, який вимагатиме пестоців.

Роза йде до ванної. Ніккі так ретельно миє посуд, як його ще ніколи не мили; вона старанно тре його. Обіцяє приготувати на обід тушковані гриби. Роза виходить із ванної, туди відразу ж заходить Ніккі; проходячи повз Розу, вона кидає

зацікавлений погляд на її ноги, але вирішує не озвучувати несподівану думку.

Роза бере слухавку.

— Так, вона справжня, але... не знаю навіть як сказати: я не впевнена, про яку саме «справжність» тут можна казати. Я хотіла б іще трохи потримати її, — замовкає. — Дуже важко пояснити, — замовкає. Слухає. — Знаєте, ви, мабуть, скажете, що я збожеволіла, але мені здається, що ця ваза бреше.

Нелегка праця очікує на неї...

---

## НІККІ: ДЕНЬ ДРУГИЙ

— Я справді можу залишитися? — у тисячний раз запитує Ніккі. — Я справді не хочу заважати вам.

— Усе гаразд. Коли весь час живеш сама, так добре іноді пожити з неочікуваним гостем.

Вихід: Роза. Залишається разом із грішми, які дала Роза, чекає на прихід майстра з ремонту пральних машин: Ніккі.

Ніккі вдає з себе людину, яку покинув друг, котрому вона позичила гроші; звичайно, можливо, і є на світі така людина, яка винна їй гроші, але ж, безсумнівно, існує набагато більше таких, яким винна вона сама — і набагато більші суми. Вона сидить за столом і прикидає шанси, коли майстер нарешті приходить.

Майстер: гарна фігура, самовпевнений. Жодна жінка чи пральна машина не може чинити йому опір. Вузькі штани. Ніккі кидає на нього оцінювальний погляд: принади прегарні.

Він перевертає пральну машинку, потрошить її і швидко знаходить деталь, що зламалася.

— Скільки з мене? — питає Ніккі тим тоном, який жінки використовують, коли знають, що коїтус неминучий,

але мають вдавати, наче навіть не підозрюють цього. Одяг на ній вільний, адже краще дати можливість працювати уяві, ніж розпочинати переговори в чому мати народила. Вона торкається сосків, і тільки дуже, дуже дурний чоловік вирішить, що то вона поправляє бюстгальтер.

— Гарзд, — каже він. — Але часу в мене небагато, й до того ж вам усе одно доведеться мені платити — гроши-ма, якщо ви не зрозуміли.

Коїтус: шість хвилин і тридцять одна секунда. Я ще ніколи не бачила, щоб пральну машинку використовували в такий спосіб. Незважаючи на очевидну незручність місця дії, відриваються вони просто казково. Ніккі дивиться на майстра з неприхованою повагою. Він повертає пральну машинку на її законне місце, нагороджує Ніккі шанобливим кивком і повільно залишає помешкання, не взявши платні.

— Хай тобі грець.

Дві хвилини п'ятнадцять секунд по тому десь удалині чутно, як машина вривається у вуличний ліхтар.

Ніккі знову робить зачіску й виходить із помешкання, щоб забрати пошту. Вона інстинктивно розрізняє рекламні листи й інший непотріб і відкидає їх убік. Так ретельно й елегантно, що дивитися на неї — одне задоволення, вона тримає над парою конверти, які можуть містити цікаву чи корисну інформацію.

«Люба Скринько 59! — читає вона. — Годі хвилюватися, ось він я — лицар у блискучій броні, під маскою шалено молодого душею хлопця 48 років від народження. Я працюю в кіноіндустрії, веду приголомшливо цікаве життя і є, в цілому,

просто дивовижною особистістю...» Вона кладе лист на стіл; на її обличчі читається невдаваний відчай.

«Чому? Чому в цьому світі стільки козлів? Де ж знаходиться фабрика, що їх виробляє? Я навіть не буду знову запечатувати твій лист, козел. Не буду підробляти почерк чи переробляти телефонний номер». Вона йде до ванної, рве лист на шматки й змиває їх в унітазі.

Мені часто доводиться бачити непривабні сторони людських характерів. Не обов'язково найгірші сторони, але точно ті, що вони не бажають демонструвати іншим. На моїх очах роблять таке, що ніколи б не зробили навіть на очах домашніх улюбленців: кому ж захочеться втратити повагу власного хом'ячка? До нас, неживих істот, ставляться з презирством, і нам доводиться переживати таке, після чого небагато хом'яків залишилися б живими. Те, що чоловік ніколи не продемонструє дружині, дружина — чоловікові, господар — слугі, слуга — господареві, офіцер — солдату, солдат — офіцеру, — усе це доводиться бачити нам. Ми бачимо, як міністри смокчуть пальці. Як герої гризуть нігті. Як дехто носить нижню білизну по кілька діб. Як судді прикидаються козлами, і прикидаються погано.

Ніккі повертається до листів і один відразу ж відкладає убік, кажучи: «Авжеж, розмірився». І лише останній лист у цьому зібранні привертає трохи більше її уваги.

«Зараз я переїжджаю, а тому краще дзвони мені на робочий телефон, — читає вона вголос і коментує: — Саме те, що треба. Одружений чоловік, який мріє про швидку й приємну зустріч. Чому б нам не зустрітись?»

Вона кличе на допомогу телефон:

— Алло, Брайан? Це Скринька 59. Можеш звати мене Фіона. Дуже сподобався твій лист. Коли читала, то... мурахи по всьому тілу бігали. Може, зустрінемося? Та ні, зустрінемося просто зараз. О'кей. О'кей. О, я буду вже через годину.

Вона нишпорить у косметичці Розі, потім іде. «Сподіваюся, в тебе при собі буде купа грошенят, Брайане».

Вертається: через шість годин і сорок вісім хвилин, разом із двома великими сумками для покупок. Відкриває гаманець і з задоволенням перераховує гроші; потім дістає кілька контейнерів, дуже схожих на медичні. Кип'ятить воду, кладе кілька таблеток на папір, складає його кілька разів, щоб отримати чотирикутник, і розтирає таблетки качалкою. Далі йде до своєї кімнати, залишаючи щілину між дверима і стіною — мабуть, щоб бачити, коли хтось прийде, — і проціджує отриману суміш через кілька шприців, після чого встромляє голку собі в праву ступню. Відразу ж в очах її з'являється вираз глибокого задоволення. Ніккі, судячи з усього, належить до тих юних леді, кому потрібні найрізноманітніші задоволення.

Повертається: Роза. Ніккі жвава й господарна. Вона подає вечерю та два листи, які знайшла підходящими для Розі: один — від пенсіонера, колишнього містобудівника, який пише, що дружина дуже радить йому знайти собі якесь нове цікаве хобі; що сідниці в нього, хоча їм уже шістьдесят шість років, усе ще круглі й міцні й у жодному разі не розчарують її; і що головною своєю якістю він вважає досвід. Авжеж, він дуже досвідчений: судячи з плям у листі, йому

має бути вісімдесят шість, але ж красиво жити не заборонити! Я вражена, наскільки швидко Ніккі розуміє: шантажувати такого дідугана не вийде, бо надто довго треба йому все пояснювати.

Іншого листа відправив коваль із Іпсвіча, який замість фото свого обличчя чи фігури надіслав фото двох залізних ваз для фруктів; якщо вас цікавить моя думка, експерта з ваз та краси (врешті-решт, це я їх вигадала), вони мене глибоко не вразили: він їх що, з копроліту робив? Ніккі заварює чай з таким невинним виглядом, наче це не вона перечитала всю кореспонденцію Рози, до останньої крапки. Утім, Роза, здається, не надто розчарована таким мізерним виловом, хоча й бурмоче «ще один», коли рве на шматки лист і бланк замовлення, який був у тому самому конверті.

Роза знову роздивляється мене. Я пропоную їй подивитися перегони на слонах, щоб трохи розважити її. Таке видовище просто приречене на успіх. Я вже підготувала цілу низку яскравих розваг, щоб не дати їй знайти скарбницю; хоча насправді більше за все мені хочеться, щоб вона якомога скоріше передала мене моєму наступному власникові. Це мацання вибиває мене з колії.

Побажавши Ніккі на добраніч, Роза замикається у спальні. У напівтемряві я бачу, як Ніккі дивиться у дзеркало в коридорі й стиха промовляє ім'я господарки помешкання; потім висуває язика: він вилазить на волю й розгойдується, наче якийсь створіння, що ховалося в ній; він такий довгий, що в це не можна повірити, а ще широ-

кий, важкий і вологий. Він дюйм за дюймом висувається зі своєї оселі — за довжиною він на дев'ятнадцятому місці, а за шириною — на п'ятому, а рот і його вміст є моєю улюбленою темою. Він розгойдується, націлюється, кидається вгору, облизує кінчик носа Ніккі й миттєво ховається у своїй печері.

---

## НІККІ: ДЕНЬ ТРЕТІЙ

**Р**оза тихесенько вислизає з помешкання. Вона сьогодні якась неуважна, а тому забуває зачинити вікно у вітальні. Ніккі встає через годину і деякий час задумливо дивиться на щілину між вікном і рамою. Прийнявши рішення, вона збирає деякі маленькі, малогабаритні, але цінні речі й кладе їх до своєї сумки.

Вихід: Ніккі. Повернення: Ніккі.

Цінностей у сумці вже немає. Вона ховає гроші під підкладку рюкзака і дзвонить до поліції, повідомити про пограбування.

Поліцейські приїжджають незадовго до Рози. Всі доходять висновку, що грабіжники потрапили до квартири через незамкнуте вікно.

Роза лише трохи засмучена подією, через яку більшість людей впали б у відчай. Дивно, але вона, схоже, відчуває полегшення, коли поліцейський похмуро попереджає, що наврод чи поцуплені речі колись знайдуть. Пояснюючи це, він дивиться на груди Рози.

— Це я в усьому винна, — гаряче стверджує Ніккі. — Я мала б перевірити всі вікна, перш ніж іти до магазину.

— Та ні, — заперечує Роза. — Це ж я не замкнула вікно.

Ніккі готує свою фірмову страву з кабачків, а Роза перечитує договір страхування, щоб визначити, чи може вона отримати гроші — від імені Ніккі — за каблучки й сережки, які дісталися від бабусі, а тепер, за словами Ніккі, щезли.

— Я і справді приношу вам невезіння, — жаліється Ніккі.

Роза знову підходить до мене й бере мене в руки. Давно я вже не виходила на пасовисько, а отже, дарую їй нову історію.

---

## КОЛЕКЦІОНЕР ІЗ ЄРИХОНА

**В**ін просто божеволів від кераміки. Я увійшла до його колекції (у вигляді вази із зображенням бика), коли вона вже була досить розвинутою: до неї входили десятки склянок, ваз, ваз із подвійною шийкою, крихитних глечиків, величезних глечиків, а також чудернацькі витвори на кшталт ваз у вигляді веселого єгипетського бога Беса, чи їжаків, чи качок, чи матері-годувальниці, разом із кількома невдалими експериментами гончарного мистецтва, які він вважав геніальними; та, на мій погляд, найкращими можна було назвати два глечики із хвилястими ручками й один глечик у вигляді кільця. Але в колекціонуванні головне — процес, а не результат.

На жаль, з часом він відкрив для себе папуг. І почалося маніакальне збирання папуг — будь-яких. З його точки зору, забагато папуг не буває, так само як не можна витратити забагато грошей на папуг. Як тільки в нього з'являлися гроші, так це означало появу нових експонатів у його колекції. І я була не єдиним представником його домогосподарства, котрий вважав, що він нахабно грабує світ, відбираючи в нього папуг. Але оскільки він був трохи лугалем, то не звертав жодної уваги на думку тих, хто його оточував.

Коли з початку його нав'язливої ідеї минуло вже багато років, він придбав яскравого синього папугу, такого, про яких ніхто навіть не чув, не кажучи вже про те, щоб бачити. Грошей на нього пішла ціла комора, бо привезли пташку з краю світу, і двічі кораблі, якими його транспортували, зазнавали аварії. Ця синя пошесть із пронизливим голосом стала його головною гордістю, і одного ранку, коли він побачив, що папуги на жердині немає, він збожеволів від злості. Ніхто не сумнівався, що пташку вкрали, бо ланцюжок, який згодився би для великого й злого собаки, лежав на підлозі зламаний. Киплячи від гніву, колекціонер запропонував велику нагороду тому, хто знайде його улюбленця.

Насправді чекати йому довелося лише кілька днів. Папугу помітили біля головних воріт міста, де він грав у кості на гроші; і, як не дивно це для такої шахрайської справи, птах постійно програвав, чим дуже драгував хазяїна, еблаїта.

Еблаїта повели до суду, де він поклявся сімнадцятьма богами, що знав цього папугу ще за часів, коли той був яйцем; що й батьків його знав ще за часів, коли ті були яйцями; що й дідусь з бабусею папути бачив, коли вони вилазили зі шкаралупи; заявив, що він бідний іноземець і що потрапив під такі серйозні звинувачення лише через те, що життєва ситуація в нього зараз дуже складна, а він родом із віддаленої країни; що зуби в нього болять просто нестерпно; і що в нього вдома, тобто в Еблі, блакитних папут стільки, що вони падають з дерев на землю через те, що не всім вистачає місця на жердинах.

Після цього до зали суду ввійшли ще три еблаїти і за-свідчили, що в Еблі ніхто ніколи не бачив ніяких там папут,

тим більше — блакитних; з іншого боку, обвинуваченого вони вже бачили, і він відомий своєю жадібністю, а також тим, що постійно програє, незважаючи на те, що кості в нього обважнені свинцем.

Обвинувачений тієї ж миті заволав, що три свідки щойно довели, що ніякі вони не еблаїти, позаяк ніколи не бачили папуг; що вони насправді — ебламіти, сумнозвісні своєю ненавистю до еблаїтів, і що свідчать вони проти нього лише тому, що змовилися посадити його на кіл.

Суддя наказав обвинуваченому взяти папугу, і птах у ту ж мить укусив еблаїта. Тоді викликали колекціонера, і папуга миттю сів тому на руку, вимовляючи його ім'я та ім'я його дружини. Еблаїт звернувся до двадцяти п'яти богів, разом із усіма улюбленими богами Єрихона, а також до двох ідолів, яких він тримав у кишені, і присягнувся, що папуга належить йому, але образився на нього, бо еблаїт заборонив йому вдавати з себе мертвого. Він намагався примусити папугу повторити за ним хоч щось і спробував грайливо погладити його. Папуга знову укусив його, аж до крові.

Після того, як його засудили до повільної смерті за крадіжку, лжесвідчення та придумування богів без офіційного дозволу, еблаїт запропонував судді дати йому можливість у всьому зізнатися в обмін на пом'якшення вироку, а ще — розповісти про шість інших злочинів, які він учинив в інших містах і які шановного суддю напевно звеселять.

— Може, ти й маєш дар балакучості, — крикнув він папузі, коли його тягнули геть, — але ти повне лайно в тому,

що стосується гри в кістки. Правильно мені казали люди: треба мати справу не з папугами, а з мавпами.

Як з'ясувалося, еблайт був не єдиним, хто слав прокльони папузі. Невдовзі після того, як хижак з'їв геть усе м'ясо з еблайтових кісток, колекціонер дізнався з яскравих імперативів, які постійно вживав папуга, поєднуючи назви найінтимніших місць дружини свого володаря з іменем його найкращого друга, що ці двоє доволі часто повторювали те, що більшість людей не вважає гідним повторення. Якщо заходиш на чийсь лужок, стережися.

У кращого друга становище в суспільстві було не таким лугальським, тому, врешті-решт, колекціонер подбав про те, щоб друга вбили; коли тіло знайшли, із дупи в нього стирчав папуга. Мені відомі тільки сім більш повільних видів смерті (тобто серед людей), ніж цей, і всі вони пов'язані з повільною загибеллю через нестачу води, яка супроводжується великим дискомфортом. Стосовно того, яка смерть є більш повільною для папуги, я не знаю. Знавала я одного магараджу, котрий наказав запхати свого гарячкуватого придворного у задній прохід слона, промовивши такі слова: «Ти найбільше лайно, яке мені трапилося в житті, тож це для тебе саме те місце». Однак слон покірності не виказав і злавав придворному шию, коли викидав його назад, — утім, скоріше за все, придворний був йому за це вельми вдячний.

Колекціонер, чесно кажучи, більше ні від чого не міг дістати задоволення: ані від папуг, ані від нас, керамічного посуду, ані від власного життя. Усі втіхи життя — коту під хвіст. *Нісаба замі*, як колись казали дубсари, писарі Месопотамії, у Лагаші.

---

## РОЗА

**Р**оза сидить на підлозі, ошаліла від моєї історії, занадто глибоко занурившись у минуле.

— Уф, — нарешті видихає вона, підводиться і, ледве пересуваючи ногами, йде до спальні.

— Ви добре себе почуваєте? — турбується про неї Ніккі.

— Ні. Так. Ні, але так. Не хвилюйтеся. На добраніч.

---

## ЧЕТВЕРТИЙ ДЕНЬ НІККІ

**П**ерший вихід: Роза. Другий вихід: Ніккі. Вона вдягнула легінси, трико та пальто, після того як скористалася послугами бензедрину та метадону. Перше повернення: Ніккі, через п'ять годин і три хвилини; по ній видно, що вона віддала належне фізичним вправам. Разом із нею до помешкання заходить дужий молодик із коком на голові. Вона хоче, щоб той викрав кілька більших і важчих речей, ніж ті, що їх вона поцупила минулого разу, і відніс до свого пікапа.

— А як щодо цієї вази? — стиха питає він. — Ой, вона луснула, — каже він, кидаючи мене на підлогу.

Я розлітаюся на три частини. Я відчуваю себе дуже приниженою через їхнє небажання визнати мене цінною. Я щонайменше варта його пікапа — ні, трьох таких пікапів, як у нього. Він забирає з помешкання мікрохвильовку, телевізор, гарну валізу, колекцію музики, кілька світильників, книжну полицку, автовідповідач, горщики з квітами, пральну машинку, стільці, — поки Ніккі звільняється від мокрого одягу. Знову входить перевізник, який намагається удавати, наче голих жінок він бачить кожного дня, під час скоєння кожного злочину.

— Ти не проти трохи розважитися?

Вочевидь, він не проти, тільки не розуміє, нащо розважати на столі біля вікна, коли є ліжко: «Адже нас можуть побачити!» Витончене задоволення триває сім хвилин і шістнадцять секунд; закінчується воно тим, що Ніккі висуває голову у вікно й гавкає, а у стола зламається ніжка.

— Яка шкода, — зазначає перевізник. — За столик можна було б отримати пару фунтів. — Він дістає гроші, перераховує їх і віддає Ніккі; дівчина дивиться, як він від'їжджає, після чого дзвонить до поліції. Розбили мене без відома Ніккі, й тепер, так само без її відома, я збираю докупити відламані частки, ретельно відтворюючи тріщинки там, де їм і місце.

З'являється той самий поліцейський. Фізичне навантаження, яке щойно отримала Ніккі, допомагає їй створити враження глибокої туги.

— Інколи вони повертаються. Чи минулого разу у вас не зникали ключі?

Він питає щодо Розі. Ніккі відповідає, що господарка помешкання повернеться лише ввечері.

Трохи згодом Роза дзвонить додому. Ніккі влаштовує геніальну виставу: прикидається, що вбита горем, уриває речення на півслові, гірко оплакує вкрадене майно та жаліється, що грабіжники навіть на її спідню білизну зазіхнули. У Розі, як виявляється, зламалася машина; вона наказує Ніккі не чекати на неї й повечеряти самій і довго втішає пригнічену сусідку.

Ніккі йде до ванної, бере з полицки пляшечку аспірину, перевіряє, скільки таблеток у ній залишилося; по її обличчю видно, що вона збирається зіграти мініатюру «Я так більше

не можу», але ніяк не зважиться: по-перше, у жодному разі не можна помилитися з кількістю таблеток; по-друге, знайти її повинні до того, як буде занадто пізно; по-третє, їй зовсім не хочеться проходити процедуру очищення шлунка. Загалом, дуже дивно, що така хитромудра дівчина без жодних моральних принципів, яка отримує таку насолоду від руйнування життя оточуючих, не має за душею нічого, крім рюкзака з одягом; бо з такими здібностями вона б легко могла керувати державою.

Уже стемніло, коли поліцейський повернувся.

— Чи вдома господарка помешкання? — ввічливо питає він.

— Ні, — відповідає Ніккі.

— Маю сказати, я прийшов не у службових справах. В інших, які не пов'язані з розслідуванням, — приватних, так би мовити, розумієте?

— А ви нахаба.

— Я просто жива людина, от і все.

— Не сказала б, — наче відрубє Ніккі, але вже наступної миті всміхається. — Гарзд, проходите, можете почекати на неї. З годину.

Просто дивовижно, який у неї запас життєвих сил: вона справляє враження втомленої, але, незважаючи на це, як справжня чемпіонка, готова відповісти на будь-який виклик. Ця дівчина кого завгодно за пояс заткне. Звичайно, вона достатньо темпераментна, щоб просто зідрати з нього штани — наскільки мені відомо, за останні шість тисяч років чоловікам такий підхід не сподобався лише двічі, — але їй цікаво, у який спосіб можна перемогти його ніяковість. Вона кліпає віями, виказує

неприродно великий захват, коли він розповідає їй про все, що йому відкрилося по інший бік парадних дверей; на сцені перебільшення принесе вам лише погані рецензії, але поза сценою воно спрацює майже завжди.

Поліцейський, мабуть, просто у захваті від Рози, оскільки мінає цілих п'ятдесят шість хвилин, перш ніж він робить різкий рух назустріч губам Ніккі. Вона миттєво зриває з нього упакування та зчитує показники, наче з газового лічильника. Він не наважується підняти очі, щоб не прогавити жоден момент із процесу, якому піддають його прилад. Через три хвилини і вісім секунд вона дивиться йому в очі та каже: «Кінчай». Він слухається, і посилка з сім'ям відправляється у подорож до стелі. Він виснажений і пропонує Ніккі якісь пігулки, котрі він демонструє школярам, коли читає лекції про небезпеку наркотиків. Ніккі не треба вмовляти. Потім поліцейський намагається відкрити пляшку маринованого буряка, але марно. «Не розумію, — каже він перед тим, як вийти на сходи. — Я знайомий із членом уже двадцять вісім років, але ти його знаєш набагато краще за мене».

Повертається Роза. Ніккі пропонує їй сісти на останній стілець. Не можна не захоплюватися її вмінням тримати стусани долі, та ще й такі сильні. Але є ще щось, що не дає їй втрачати час на скрегіт зубовний. Вона самотня; самотній видає тонкий запах, надто тонкий для людського носа, але я його відчуваю. Вона виснажена, занепа-а-а-ала духом, але не через те, що відбулося в оселі. Підходить до мене. Пальці обплітають мене з боків; я відчуваю: їй не стільки хочеться отримати інформацію, скільки зазирнути у мої глибини. І я обираю для неї таке.

---

## МОЯ УЛЮБЛЕНА АВАРІЯ КОРАБЛЯ

**П**одорож до Біблосу: коли Троя ще давала задоволень море. Подорож виявилася помилкою. Було темніше, аніж зимовою ніччю, і була буря. Корабель відправили у путь лише через різні потреби, жадібність та ідіотизм.

На кораблі було двоє юнаків: Швабра (це я його так назвала, через довге й густе волосся) і Дочка Художника, чия врода могла б підкорити ціле місто, що ж там казати про маленький човник?

Швабра випромінював енергію молодості й заробляв гроші тим, що демонстрував свої здібності плавця, пурхаючи метеликом від острова до острова, обганяючи галери, розважаючи публіку трюками у воді. Човен був маленький, і, напевно, не я одна думала, що вони ідеально підходять один одному.

Дочка Художника поводитися дуже привітно: жартувала з матросами, була милою з виснаженим торговцем ідеями, який більшість часу проводив на своїх уявних плантаціях, питала про швидкість корабля й теревенила геть з усіма, окрім Швабри, який поряд із нею мовчав, наче води в рота набрав. Він грав очима, але так боявся зробити щось не так, що геть нічого не робив.

Минуло вже два дні, а він так нічого їй і не сказав, а це можна вважати за досягнення на такому маленькому човні; він ховався під купою мішків, наче створював щось дуже таємне й дуже важливе, у той час коли всі інші теревенили про погоду, обирали найкращий рецепт приготування тунця, обговорювали ціни на зерно й на сережки з Кафтора.

Але справді серйозна буря прийшла несподівано, хоча й не настільки, щоб подорожні не встигли замислитися. Шкіпер розридався. Стали висувати міркування щодо того, до яких богів звертатися. Куди не кинеш око, всюди перелякані очі. Кожен, хто опинився в тій чорній долині хвиль, з радістю повбивав би родичів, аби залишитися живим; смерть, зазвичай, приходить у дуже приємному вигляді.

Море пустувало на палубі й пестило п'яти шкіперу та рульовому, які були дуже зайняті тим, що намагалися придушити один одного. Якийсь матрос схопив козлину шкуру — у таку бурю вона б стала у пригоді не більше, ніж склянка води в лісі, охопленому пожежею.

— Послухайте, козел напевно вип'є все море, — прокричав він, простягнувши ще одну шкуру торговцю ідеями, який уже по шию сидів у воді.

— Усе гаразд, — заперечив купець.

— Ця прірва матиме наш корабель у п'ятдесяти шести позиціях.

— Це твій погляд на ситуацію, не мій.

— Ми потопаємо.

— Чому б тобі не спробувати інакше інтерпретувати те, що відбувається? Мабуть, і заспокоївся б.

Дочка Художника зняла браслети, хотіла зняти й золоті сережки із фігурками дельфінів, але подумала, що, мабуть, із її тілом поводитимуться краще, коли знайдуть на ньому плату за похорон, і залишила їх. Спокійно поглянула на холодне, чорнильно-чорне море. Місяць не витримав і відвернувся. Вода підіймалася по її тілу слідом за краєм сукні. Раптом хтось простягнув їй руку.

— Зачекай. Давай-но разом, — промовив Швабра.

Вони взялися за руки і встигли зробити кілька несміливих кроків, коли корабель попрощався з їх босими ногами. Я бачила два мільйони чотириста тисяч дев'яtsel двадцять сім пар, які трималися за руки, але такого зворушливого дотику мені не пригадати.

Я скотилася в затишок морського дна, випустивши кілька бульбашок повітря, які підійнялися до самої бурхливої поверхні, де змішалися з бульбашками Базікали, у які він помістив свій останній вигук: «Усе гаразд». Реальність бере своє.

(Чи цікаво тобі, Розо, що трапилося із Шваброю та Дочкою Художника? Чи хотіла б ти знати, що з ними трапилося? Я також. Я досі шукаю їхні риси в кожному обличчі, які трапляються на моєму шляху.)

Моя історія заколисала Розу, і вона спить сном тих, хто пізнав глибину, хоча вона повернулася на світ Божий раніше, ніж через тридцять років спілкування з макреллю, морськими ящірками та палтусом. Але давайте не починати розмову про палтуса. У цій аудиторії немає нікого, хто б знав про палтуса більше за мене. Навіть мільйон палтусів не палтусіше

за мене. То-о-ож не будемо навіть згадувати їх. Місто палтусів. Середньовіччя палтусів. Саме палтуси більше за все допомогли мені повернутися на поверхню. Добрий палтус — це палтус, який прокладає собі шлях травним трактом. Хоч як намагайся сховатися в темряві, тебе все одно витягнуть на світло. Однак ніхто не відмовився б познайомитися з вугром із сережкою. До сьогодні мені трапився лише один вугор із сережкою. Срібною, до речі. Дуже тонкої роботи.

---

## НІККІ: ДЕНЬ П'ЯТИЙ

**Р**оза, як і раніше, швидко збирається і йде. Але спершу дістає з сумки каталог і залишає його на столі. Якби ж вона цього не зробила! На обкладинці великим планом надано фотографію вази із зображенням голови Медузи Горгони. Копія копії копії копії. А можливо, копія копії копії копії копії. Афінська. Хоча це не значить, що вона гарна. На мою думку, афінські вази — це копія копії копії копії копії.

Ніккі бере каталог, і я вже не знаходжу собі місця від роздратування: вона допитливо вдивляється в зображення на обкладинці. На жаль, схвальний вигляд її обличчя нагадує мені про...

---

## НЕСКІНЧЕННУ НЕНАВИСТЬ (ЩО НІКОЛИ НЕ ЗАКІНЧУЄТЬСЯ)

Усе сталося в майстерні.

— Хтось усе ж таки зробив її, — зазначив майстер. — Чи, в іншому разі, приніс сюди. Вази самі до нас не заходять просто через те, що їм сподобалася майстерня.

— Це неможливо. Ніхто не заходив сюди і не виходив звідси, — наполягав учень, який проспав усю парку коринфську ніч.

— Ну і як вона тоді тут опинилася? — гаркнув майстер, даючи учню запотиличника. — Ось прийде якийсь багатий нікчема і скаже, що це його власність. Нас останнім часом просто переслідують усілякі негаразди. Не вистачало ще, щоб нас затаврували як злодіїв. Ідіть до інших майстерень і розповідайте всім, що ми знайшли вазу.

— Чому це старий у такому поганому настрої сьогодні? — спитав один учень.

— Бо зуби болять, — відповів інший.

Вони й не помітили зникнення старого жбана для води. Я перекинулася на блискучу амфору з двома ручками, на якій було зображено обличчя Горгони. Я вже уявляла собі зміну декорацій, адже так приємно нарешті дістати

по заслугі. Усі приходили подивитися на мене, і я вже чула належні захоплені вигуки щодо моєї форми та кольору. І звичайно ж, усі, хто знаходився в майстерні, заходилися копіювати мене: як тільки розумієш, що це в принципі можливо, справа стає значно легшою. Намагалися всі, але найкращим виявився наймолодший учень: він відважно й вдало експериментував із глянсом, хоча Горгона в нього вийшла не дуже.

Коли його виріб дістали з печі, всі зібралися навколо нього й голосно заплодували — набагато голосніше, ніж ця штука на це заслуговувала, як на мою думку. Потім до майстерні увійшли конкуренти, очолювані віспуватим гончарем; і замість того, щоб зводити наклеп на вазу, підкреслювати її недоліки та замовчувати переваги, вони лише хитали головами, не вірячи своїм очам.

— Ваза, яку ти знайшов, була непоганою, але ця... я ніколи в житті не бачив такої краси. Вона жива. Ти ж знаєш, я люблю заходити до тебе вечорами й критикувати твої вироби, я двадцять років уже так роблю, принижуючи навіть твій вигляд, твоїх друзів та родину; але зараз це неможливо. Це тріумф, і ми всі з нього матимемо зиск — Інші гончарі, які стояли навколо, схвально забурмотіли. — Жоден із нас не зможе створити щось краще, навіть коли працюватиме день і ніч, і все життя. — Учень ледве тримався на ногах, приголомшений несподіваною хвалою, а в мені почало підійматися роздратування. — Лінії вази, яку ти знайшов, незграбні й аматорські, — зазначив Віспуватий, — тоді як у цій вазі вони сповнені життєвої сили.

Потім підійшли багатії, котрі не поїхали на новомодні ігри в Олімпії, й ну трусити калитками! Й уся майстерня, не кажучи вже про сусідні, почали, наче очманілі, ліпити вази з Горгонами. Ці витвори були незграбні, але покупців ставало все більше, і гроші вони пропонували такі, про які ніхто до того й не чув. Мене ж так і не продали. Звичайно, я могла б написати, що майстер прикипів до мене з почуття вдячності, але про вдячність мова не йшла. Він кожного дня намагався позбутися мене. Але щоразу, як він пропонував мене покупцям, то чув відмову, і найввічливішою була така: «Не потрібна мені дешева підробка», — навіть коли він просив за мене просто смішну ціну.

І тоді я оголосила війну. Саме я винайшла красу й підкорення світла, але мені було байдуже, хто там що скаже про мою роботу. Саме за моєї підказки пам'ять дістали з мозку й винесли на поверхню, саме через мене приватне стало публічним. У Кадма був свій шлях, у мене — також. Це я показала їм, як ставити пастки красі, і третьюрядність мала бути покарана.

Ось число Горгон, яких розтрощили: 1648.

---

## НІККІ: ПОЧИНАЄ ЗНОВУ

**Н**іккі відкидає каталог.

Нарешті, й неминуче, настає моя черга бути викраденою. Ніккі зневажливо бере мене й каже: «Б'юся об заклад, немає жодного сенсу тягти її до крамниці». Це вже три тисячі двісті дев'ятий раз, коли мене крадуть, не враховуючи сто два випадки, коли мене позичали (без забезпечення) і не повертали власникові.

Незважаючи на те, що Ніккі побачила в аукціонному каталозі, вона зовсім не бачить в мені дорогоцінний антикваріат. У цьому й полягає проблема з витворами мистецтва, та й не тільки з ними: вони мають відповідати очікуванням. Поспівчуйте безцінним речам, які викинули на сміттєзвалище, скарбам, які відправили на переплавку, геніям думки, які наприкінці життя були змушені підтирати дупи нетямущим.

Я опиняюсь у торбині разом із міксером, маленьким світільником, червоним будильником і крикливою попільничкою. Судячи з усього, Ніккі прийняла рішення розпрощатися з помешканням Рози й перед від'їздом видоїти останні монетки з її власності. Роза поїхала, але обіцяла повернутися днів через два.

Ніккі тягне нас центральною вулицею, проходить повз чорношкіру парочку, яка спаровується у дверях будинку біля автобусної зупинки; чоловік при цьому кричить до людей, які стоять у черзі: «На що витріщаєтеся?»

Ми заходимо до крамниці старих речей, і Ніккі демонструє нас господарю; презирство, з яким він нас розглядає, таке неприкрите, наче написане великими літерами над входом до його закладу; але зневага його така відверта не тільки тому, що він збирається зробити образливу пропозицію, а й через те, що він, як і майже всі, хто торгує вживаними речами, займається цією справою задля того, щоб мати змогу дістати задоволення від жорстокого поводження з іншими, особливо — з бідними чи зневіренними.

Ніккі підійшла до нього, начепивши на обличчя жалісний вираз людини, яка щойно ридала; але щоб не залишати жалість у цій битві на самоті, вона ще й розстегнула куртку більше, ніж це варто робити в таку погоду. Пульс у лахмітника відразу ж пришвидшується, але не від картини її грудни, а від перспективи посмакувати її розпачем.

Він бере речі, які вона принесла, — огидливо, наче їх облизував парія з гнилими зубами.

— Я б не стала її продавати, якби моєму синові не потрібна була операція. Її мені подарувала матінка, перед самою смертю, — жаліється Ніккі, поки він лапає мене. — Гадаю, це антикваріат.

Дихання в нього прискорюється; від захоплення він починає перекочуватися з п'ятки на носок і назад. Член його шурхотить у хованці з тканини.

— Я так не думаю.

Вкусивши себе за губу, щоб витиснути вологу з очей, Ніккі каже:

— Чогось вона все ж таки коштує.

Мене тримають між великим і вказівним пальцем з такою обережністю, наче я — шматок висохлого гуано.

— Еге ж. Чогось таки коштує. Дірку від бублика. Такі жахливі вазони попиту не мають. Навіть не пригадаю, коли востаннє до мене приходив клієнт, якому б хотілося придбати жахливий вазон.

Важко уявити, хто б сюди взагалі зайшов, навіть коли йому й справді щось потрібно. Повітря тут пахне пліснявою, і навіть якщо не звертати уваги на гниль, речі тут — найгірший приклад мотлоху: нікому не потрібні, жалюгідні аномалії, місце яким — на смітнику; будь-яка дійсно цінна річ вилетіла б звідси, як бульбашка, що прямує до поверхні, де з'єднається зі своїми друзями. Я закарбовую в пам'яті зробити йому погану послугу, якщо з'явиться така можливість. Він виставляє нас, крам, у ряд на прилавку, трохи посуває то один предмет, то інший, роблячи рівний, на його думку, ряд. Міксер, до речі, новий.

— Грошенят не вистачає, так, люба? — Йому кортить це почути. Вона швидко, ковтаючи закінчення, розповідає йому казочку про сина, який потрапив у лікарню, де жодної іграшки немає. Серце в нього колотиться на максимальній швидкості. — Один фунт.

Він майже непритомніє від задоволення, читаючи її думки, наче розгорнуту книгу — чи так він вважає. Йому здається,

що бачить він біль, але насправді це гнів. Ця пропозиція не образлива, бо це не можна взагалі назвати пропозицією: це виклик, от як «жартома» помочитися на когось. А це вже дурість, бо якою б не була Ніккі, безпечною її точно назвати не можна. Цікаво, чи дістане вона зараз ножа, який постійно тягає за халявою, чи понишпорить у касі? Лахмітник не спроможний на бійку, він може тільки злобувати.

Вона забирає нас усіх і йде; встигає дійти аж до дверей. Лахмітник, усвідомивши, що гра закінчена, що вона не буде скімлити й рюмсати, відхаркує: «Десятка, але тільки за твої красиві очі»; Ніккі гадає, що заради цього не варто було дертися аж сюди, до крамниці; але вона сита по горло спробами перетворити майно Рози на готівку.

Мене ставлять поряд із оксамитовим жирафом, майже таким живим, як справжній, цілою низкою механічних пінгвінів, які не працюють, і керамічним борсуком у фланелевій формі для гри в крикет. Це майже унікальний артефакт. Не може бути, що колись він комусь належав. Він просто не може бути «чийось», адже він перебуває в постійному пошукові визнання — але хто ж йому дасть? Одного погляду на нього достатньо, щоб впасти у відчай. Він — парія, переходить з одних рук до інших; дивно, що чергові руки не викидають його до смітника. Доля його — зазнавати відбраковування. Його просто забули тут, а не продали. Лахмітник уже три дні не міняв спідню білизну.

---

## МУМІЯ, ЯКІЙ КОРТИЛО ПОВЕРНУТИСЯ ПІД ЗЕМЛЮ

**О**ksamитовий жираф нагадує мені одну мумію, з якою мене колись поховали. Коли розкрадачі гробниць розпечатали захоронення, то, мушу сказати, я була їм вдячна; всім інколи потрібно зробити перерву, але тисяча років — то вже занадто. Мумія в жодному разі не була видатною: вона належала більш-менш успішному наглядачеві за виробництвом олії, який спромігся померти від природних причин, встигши відтворити та заробити достатньо, щоб я та інші предмети були поховані разом із ним.

Я встигла пройти через руки ще кількох власників, перед тим як ізнову зустрілася з наглядачем. Коли мене вийняли з могили, мумії ще нікого не цікавили. Зі своїм співпохованцем я зустрілася завдяки Дивоносу (за номером сто шістнадцять), одному з найхитріших розкрадачів гробниць, кілька десятиліть по тому. Маю уточнити: він був не розкрадачем, а грабіжником; утім, грабував він аж ніяк не гробниці. Йому ніколи не подобалося витратити час та сили, копаючи землю чи вештаючись заплутаними, наче лабіринт, коридорами; він не мав жодного бажання пхатися в щілини чи наклепати на себе гнів давно забутих, але, можливо, не таких

уже й мертвих богів. Він просто чекав, доки інші злочинці пограбують місце поховання і доставлять здобич майже до власної оселі — після чого звальювався на них, наче сніг на голову, і пригощався.

— І де моя винагорода? — спитав розкрадач, коли мене викрадали у викрадачів.

— Ти вже отримав її, — відповів йому Дивоніс. — Сам подумай: ти ж досі дихаєш. — Після цих слів Дивоніс повертався додому, намагаючись не натрапити на грабіжника грабіжників — розкрадачів гробниць.

Мало хто кепкував з його носа. По-перше, через те, що хоч дехто і готовий померти за ідею, мало хто, наскільки мені доводилося бачити, з радістю піде на смерть заради жарту. Окрім цього, ніс його вирізнявся такими розмірами, що незвичність його була занадто очевидною, щоб кепкувати з нього. Перебільшення може зробити смішною звичайну річ, але надперебільшення повертає її до розряду несмішних. Це все одно що сказати: «Сьогодні знову світить сонце» й очікувати, що люди почнуть реготати. Він навіть примудрився доцільно його використовувати: зберігав у ньому невеличкі фрукти.

Гроші були для Дивоніса джерелом страждань. Бізнес у нього йшов добре, але вночі він не міг знайти спокою: його дратувала думка про те, що інші, мабуть, заробляють більше. Якщо він продавав, наприклад, блакитного гіпопотама одному купцю в Олександрії за п'ять, то його нічний зір показував йому, як купець, нахабно посміхаючись, продає звірятко за п'ятдесят. Потім він бачив, як хтось інший,

по той бік великої води, продавав його за сто й грубо реготав при цьому. Потім хтось у льодовій пустелі продавав його за п'ятсот; і, нарешті, останній купець біля самого полюса продавав його за тисячу і надривав пупа від радісного сміху. «Вони сміються наді мною».

Це вариво варилося досить довго.

— П'ять, — казав купець.

— Десять, — відповідав Дивоніс.

— Гаразд, сім, — неохоче поступався купець.

— Двадцять, — різко заперечував Дивоніс.

— Я ж сказав: сім, — дивувався купець.

— Тридцять, — божеволів Дивоніс.

— Слухай, мені дуже пощастить, коли я його за десять продаж. Я вже рік цими гіпопотамами торгую.

— Сорок, — каже Дивоніс; він починає закипати. Купцю доводилося кликати на підмогу кількох членів родини, разом із дружиною та двома дочками, аби випхати за двері Дивоніса, який гарчав: «Ти гадаєш, це смішно, га?» Його постійні клієнти переставали мати з ним справу, як тільки розуміли, що дійти згоди з ним неможливо, а через сварку доводилося робити перерву у приготуванні вечері.

Дивоніс поїхав до Тира. Розшукував купців, які торгували таким скарбом. Познайомившись із першим, він ударив його в живіт і почав бити ногами, примовляючи: «Так, потвоєму, я кумедний, так? Гадав, що можеш пореготати за мій рахунок? Чума на твої гроші».

Він навіть не встиг показати другому купцеві блакитного гіпопотама, а відразу схопив чоловіка за голову й почав

енергійно бити нею по чарівному столику з червоного дерева, примовляючи: «Чого ж ти не смієшся? Чи я більше не здаюся тобі кумедним?» Коли ж він побачив третього купця, то миттєво кинувся до нього, вигукуючи: «Вдався своїми грошима! Вдався!» Почали ширитися чутки.

Через це, а також через те, що він уже занадто давно плекав мрію не давати чоловікові на півночі пореготати з нього, він узяв із собою улюблені товари, сів на корабель і подався до Константинополя. Узяв він мумію, оскільки саме в цей час європейці почали розважатися тим, що під час чаювання розгортали мумії, а тому він розраховував зірвати куш. Він не помітив, що матроси впродовж усього плавання стиша хихотіли над ним, оскільки знали: грошей з нього стягли вп'ятеро більше, ніж мали б, і тепер вартість поїздки стала дорівнювати вартості скарбів цілої піраміди.

У Константинополі він звернувся до кількох купців, які розмовляли арабською; але вони запропонували йому ті ж самі гроші, до яких він із таким презирством поставився в Олександрії. Він рушив далі, до Венеції, де йому запропонували навіть менше. Щось зі свого скарбу він продав, щоб мати змогу просуватися далі, але йому підсунули фальшиву монету, і коли він спробував використати її, його заарештували. Більшість його товарів зникла під час землетрусу: земля розійшлася й просто поглинула їх.

Після того як Дивоніс дав хабара, щоб вийти з в'язниці, заплатив писарю за лист, складений латиною, у якому, як він вважав, той назвав його людиною багатого та впливового, а насправді зобразив його небезпечним бандитом, якого

при зустрічі треба побити батогами (своєрідний жарт писаря), — в нього не лишилося нічогосінько, окрім мене, блакитного гіпопотама в лівій кишені та мумії. Утім, він мужньо продовжив подорож на північ, босоніж та потерпаючи від страшенного зубного болю, сповнений упевненості в тому, що до великої оборудки залишився один крок.

Нарешті, ми дісталися Гельсінкі. Нас проводять до кабінету юриста, який збирає різні диковини. Ми прийшли сюди, попри завірюху, бо цей колекціонер відомий тим, що купує навіть очевидний мотлох, якщо він досить екзотичний. Отже, як тільки Дивоніс опинився неподалік, йому відразу ж показали вірний напрямок.

Коли ми заходимо, Дивоніс відразу ж розуміє: він, нарешті, опинився поряд із Великим Кепкуном. Дивоніс не дуже звертає увагу на ягня з двома тулубами, щурячих королів, тератоми, бивні мамонта й інші погано розташовані раритети. Дивоніс забуває про місяці злиднів, які випали на його долю, про три пальці на нозі, які він втратив через лютий мороз, — про все, і дістає мене та мумію. Коли все ставиш на свою мрію, то або пан, або пропав.

Існує тільки один голод, майже такий сильний, як необхідність спати, їсти чи пити, та позаяк його муки не такі гострі й знесилюючі, як потреби тіла, його могутність інколи недооцінюють: розуму потрібні правила. Саме правила правлять цим світом. І коли один набір правил відкинути, на його місці відразу ж виникне інший. Сонце сходить — сонце заходить. Ви кадите своїм богам фіміамом — вони дарують вам здоров'я. Торгівля: йдете до крамниці бажань і купуєте.

На одну приливну хвилю менше, будь ласка. На одну комору зерна більше. Подібно до того, як дитина тягне все до рота, так людина притягує все до правил. Якщо вмирає ваше улюблене поросля, цьому має бути якась причина. Немає нічого більш страхітливого, ніж відсутність правил; люди пеститимуть найжорсткіші правила, якщо це допоможе їм уникати можливості того, що небо плюне їм в обличчя без жодної на те причини. Відчуття, відчувати яке жодна людина не хоче: що фортуна зірвалася з ланцюга.

Ось як я називаю їх: творці правил. Не має значення, де вони живуть чи в чому полягає різниця між ними — всі вони створюють правила. Не їж це. Не їж те. Не годиться носити більше ніж шість сережок водночас. Не цілуйся на першому побаченні. Якщо убарум, чи наптарум, чи мудум хоче продати пиво, то сабітум продасть це пиво замість нього. Потрібен баланс між законодавчою владою, виконавчою та судовою. Везіння? До біса! Пропагування правил підбурюється багатими, які хизуються власними правилами — ніби ці правила мають хоч якесь відношення до їхнього успіху! Звідси, до речі, й привабливість таємності: правила вищого ґатунку з-під прилавка.

Юрист (Кровопивцімус номер п'ять тисяч чотириста тридцять два) прискіпливо роздивляється мумію. Колишній наглядчач за виготовленням олії не дуже добре виглядає після того, як йому довелось мокнути під дощем і валятися в багнюці — на плечах у нього росте пишна, житгерадісного зеленого кольору пліснява.

— Та в мене вже є дві, — каже Кровопивцімус. — Придбав їх минулого року. Хоча, звісно, ця пліснява виглядає дуже спокусливо. Що ж до блакитного гіпопотама... — І він показує рукою на полицку, де стоять три гіпопотама — меншого розміру, але, безсумнівно, блакитного кольору.

Дивоніс завмер на місці, гріко шкодуючи, що жодного слова не зрозумів із промови юриста. Утім, коли він бачить очевидний міжнародний жест «та ні-і-і, забирайтеся разом зі скарбом, двері он там», це просто руйнує його, й остання цеглинка його душі розсипається під важким ударом.

У цю мить у приміщення забігає схвильований селянин і відразу ж падає долілиць, зариваючись у високий ворс килима.

— Ваша славетність, я знайшов предивне створіння, — і тицькає юристу під ніс замерзлу ігуану. — Це дракон, ваша славетність, молодий дракон.

На Кровопивцімуса дивина не справляє жодного враження. Він бере книжку, відкриває її на сторінці, де зображена ігуана, і втомлено демонструє ілюстрацію селянину.

— Що це?

— Дракон, ваша славетність!

— Ні, не дракон. Дозволь познайомити тебе з літерами: «і», «г», «у», «а», «н» — і нарешті, я впевнений, ти вже пам'ятаєш нашого давнього приятеля «а». Ігуана — це рептилія з віддаленої країни, Америки.

— Але ж як така істота могла опинитися тут? У неї ж крил немає!

— Я впевнений: останньою думкою цієї ігуани, коли б вона вміла думати, була б саме ця. Припускаю: якщо ретельно пошукати, неодмінно знайдеш неподалік п'яного матроса, який гірко оплакує свого зниклого без вісті улюбленця. Дякую, що показав її, але в мене вже є два екземпляри, до того ж більшого розміру.

Селянин бачить, як його мрію вихлюпують на підлогу. Дивоносу уривається терпець. Він хапає замерзлу ігуану й намагається набити Кровопивцімусу пику; але його мета добре знайома з людьми, які хочуть завдати їй серйозної фізичної шкоди. Він ухиляється й хапає колишнього наглядача за стегно, щоб захистити себе від кривдника. Вони б'ють один одного, експонати дістають прим'ятини чи тріщини, селянин встромлює свої останні чотири зуби Дивоносу в литку, вирішивши хоч таким чином заслужити вдячність Кровопивцімуса. З'являються слуги, і Дивоніс, усе ще користуючись льодовою зброєю, пробиває собі шлях на волю й тікає геть, у велику білу пустелю.

Результати: Дивоноса знайшли навесні, коли він відтанув і звалився з дерева, де він знайшов собі притулок. Кровопивцімус зняв із нього посмертну маску, щоб люди вірили йому, коли він почне розповідь про найбільший ніс у всьому світі.

Я разом із блакитним гіпопотамом: увійшли до колекції розсудливого юриста.

Мумія: нікому вона насправді потрібна не була. Її витягли з-під землі, вона переходила від одного грабіжника до іншого, її принижували всі зустрічні купці, і ось так вона

промандрувала тисячі миль лише для того, щоб в результаті знову опинитися під землею. Посмертне невезіння. Про неї дізнався місцевий священик, забрав її від властей, вирішив похрестити й поховати її. У нього був пунктик щодо навернення язичників, тому він відразу ж ухопився за таку можливість.

Замерзла ігуана: зникла таким самим загадковим чином, яким з'явилася. Те, що трапляється дуже й дуже часто, хоча й неймовірне. Загалом, неймовірне трапляється на кожному кроці. Звісно, воно не завжди таке екзотичне чи неприродне, як розкрадач єгипетських гробниць, котрий б'є фінського юриста заледеним викопним ящером, але воно не стає менш неймовірним через свою буденність, чи жахливість, чи відсутність у ньому замерзлих ігуан. Неймовірне приходить не лише під соусом замерзлої ігуани, воно приходить також під соусом меблів, які ніколи нікому не подобалися, чи під соусом домівки, яку ніколи не залишали, чи під соусом «усе ще не зустрів нікого цікавого», під соусом «не можу знайти роботу». Але, врешті-решт, неймовірне — це критерій імовірного.

---

## ЛАВКА ЛАХМІТНИКА

Лахмітник дивиться, як Ніккі йде; він радіє з того, що бачив красу в біді (врешті-решт, лихо — уніформа потвор), але розчарований, що не зміг вичавити з неї побільше сліз. Те, що Ніккі скинула маску горя ще до того, як гроші впали на її долоню, не має значення. Дурість платить щедро.

Я міркую, чи варто змінюватися просто зараз. Дуже мало що може налякати сильніше за ситуацію, коли обертаєшся і бачиш у себе за спиною амфору вісім футів у висоту там, де хвилину тому нічого не було, особливо якщо ця амфора робить тобі гримаси. Більшість людей забруднюються, і після цього їм дуже складно повірити в реальність того, що сталося, і заспокоїтися. Я роблю собі таку приємність десь один раз на триста років.

Навіть для мене, з моїм досвідом, це одне з найсильніших падінь у моєму керамічному житті; здається, мене прирекли ловити чорні краплі, які прокладають собі шлях крізь стелю з якоїсь брудної калюжі нагорі. У цьому місці я налічила п'ятнадцять плям плісняви. Бактерії навіть лічити не буду. Але не встигаю я пригадати триста дев'ятнадцять ситуацій, гірших за цю, як у крамницю заходить якась жінка.

Тільки я, з моїми вигостреними здібностями, з першого ж погляду змогла зрозуміти, що це саме жінка.

Вона велика. Не найбільша жінка, яку мені трапилося зустріти за все моє життя, але шоста за розмірами, лише на п'ять фунтів легша за номер п'ять. Сто п'ятдесят один — сто п'ятдесят три кілограми, це приблизно п'ять сплячих шумерських качок (тих, що по два таланти, зрозумі-і-іло), чи майже три тисячі бездиханних польових мишей (габарити так само важливі, як і правила, адже без них не існувало б задоволення обдурювання: плем'я, котре розводило польових мишей і використовувало їх як стандарт, невдовзі весь свій час витрачало на те, щоб відгодувати їх чи просто напхати в них піску; бездиханна миша була однією з тих унікальних ідей, які так і не набули поширення; утім, це моя найулюбленіша система мір).

Шість футів чотири дюйми. Якщо рахувати в ліктях, теж чимало. Вона така громіздка, що будівля раптом починає здаватися зробленою з тонкого паперу, і можна уявити, що крізь стіну вона пройде так легко, наче це розчинені двері. Волосся в неї біле й підстрижене дуже коротко, воно лише на палець підіймається над черепом (чи навіть менше, коли у вас дуже товсті пальці). Вуха її прикрашають сережки, котрі викликають в уяві образ перехожого, який проривається до палаючого будинку, щоб урятувати дітей, які потрапили в пастку полум'я.

Світло майже припиняє потрапляти до крамниці.

— Жінка, яка щойно тут була. Мені потрібно все, що вона вам продала.

На ній біла шкіряна куртка. На спину куртки неохайно пришиті два крила. Це, помічаю я, крила кондора (від решти частин кондора вона позбавилася), і вони пофарбовані в білий колір (знову, не дуже охайно).

Лахмітник здивований таким великим замовленням від такого великого замовника з такими величезними крилами, але не так уже і сильно: немає жодних сумнівів, що ми знаходимося в такому районі, де самовираження — норма життя. Він не ставить перед собою мету заробити якомога більше, отже йому потрібно кілька хвилин, щоб підняти ціну на такий рівень, який не примусить покупця тікати. Він миттєво починає погладжувати предмети на прилавку й уживає найм'якший тембр голосу; але, на жаль, він має продати якомога більше, до того ж хоче забрати додому ще трохи образи, а тому не задовольняється лише мною, а додає пінгвінів, жирафа й керамічного борсука.

— Дві сотні.

— Зараз як дам. А потім наздожену і ще раз дам, — промовляє вона, і в її голосі виразно чутні велика чемність і теплота. Тон її так не збігається зі значенням слів, що лахмітник насилу розуміє: ця жінка така сильна, що може повикидати в нього всі кінцівки, наче пелюстки з квітки.

Він похапцем відсахується від різноманітних звірів на полиці, позаяк у цьому районі людина може сильно постраждати і через меншу образу, але жінка платить йому сотню, яку він запросив за справжній набір, не поворухнувши і бровою. Ми відходимо.

На тротуарі чорношкірий юнак катається на велосипеді; він під'їжджає до моєї нової власниці, явно очікуючи, що вона

поступиться й відійде убік. На голові в нього навушники, а на очах, незважаючи на похмурий листопадовий день, — сонячні окуляри. Він дивиться на жінку понад окуляри й збирається щось сказати. Моя власниця схожа на серафима. Він ліниво робить півколо, щоб об'їхати нас, проїжджає футів десять і тільки потім починає лаятися. Чоловік в інвалідному візку завантажує дитячий велосипед до причепа, який причеплений до його візка; існує тридцять два способи завантажити дитячий велосипед до причепа (такого розміру); чоловік користується одним із трьох способів завантажити дитячий велосипед, який не належить вантажнику. Ще один чоловік купує чорні туфлі своїй жінці, яка щойно померла. Середня швидкість пульсу на центральній вулиці дорівнює сімдесяти дев'яти ударам. Дві найпоширеніші думки серед перехожих, чисельністю у шість чоловік, такі: чотири людини думають про картоплю, а дві — що б їм хотілося зробити з дівчиною, вдягнутою в куртку із шкури леопарда. Повз нас проносяться сімдесят чотири автотранспортні засоби.

Ми сідаємо до вантажівки, яка зменшується в розмірі, щойно моя власниця опиняється всередині. Ми від'їжджаємо, і невдовзі стає зрозуміло, що ми повертаємося до помешкання Рози. Припаркувавши автівку за рогом, моя перевізниця дістає мобілу й натискає кнопки. На дзвінок відповідає Ніккі. Тоді моя перевізниця перериває зв'язок, замислюється, знову заводить машину, й наступні п'ятнадцять хвилин ми знову знаходимося в дорозі. Зупиняємося ми біля спортзалу такого типу, де заняття спортом націлені не на спалення жиру чи зміцнення жіночих сідниць, а на зміцнення люті. Боксери

колошматять по мішках не для того, щоб добре пропотіти, а щоб посилити шкоду, яку вони збираються нанести. Це надмірно великі чоловіки, обличчя яких майже щезли за горою м'язів, хоча поряд із моєю перевізницею вони вже не здаються такими великими. Перевізниця йде повз, і голови чоловіків повертаються слідом: вона єдина жінка в цьому приміщенні.

— Привіт, Колодо, — каже один із них, напевно її знайомий. Ті, хто не знайомий із нею, регочуть. Хтось залишив на штанзі диски. Колода знову набирає номер Рози; дізнавшись, що Ніккі нікуди не поділася, вона бере штангу (яку вона може підняти разом із чоловіком, який її щойно віджимав, і зашпандьорити їх просто в середину наступного тижня) й починає згинати її — сором'язливо й незграбно.

Зрозуміло, кілька культуристів починають голосно реготати над цим дивом; немає жодного сенсу проводити майже все життя, підіймаючи шматки металу, вдихаючи аромат чужих пахв, якщо не скористатися можливістю узяти на глум жінку, під вагою якої прогинається підлога, яка нічогоісінько не тямить у тому, як слід підіймати штангу, та яка начепила білу шкіряну куртку, прикрашену коростяними білими крилами. Група з трьох пузирів, схожих один на одного, як квасолини в стручку, робить перерву в заняттях, щоб досхочу поглузувати з неї. Я починаю підозрювати, що вона навмисно так поводить, бо хоче бійки: її дії однозначно націлені на те, щоб привернути увагу й викликати презирство.

— Так ти ніколи не здихаєшся з жиру, крихітко, — зазначає один, хоч його ремарка й несправедлива: жінка така велика

не через жир, а через м'язи; тут немає нікого з більш розвиненими трицепсами, ніж у неї. Я відчуваю, як губи двох чи трьох велетнів на задньому плані розтягуються в посмішці — не через фігуру Колоди, а через те, що зараз відбудеться.

Навколо шиї глузівника, наче татуювання, в'ється шрам, уздовж якого написано: «Різати тут»; від нього тхне тюремним спортзалом. Напевно, він не був проти потрапити до в'язниці, бо там він міг тягати штангу, а також — через те, що перебування там позбавило його безлічі можливостей і далі засирати своє життя. Він народився дурнем, велетнем, який кожного дня потіє, щоб стати ще більшим. Він не усвідомлює, що виготовили його на фабриці, яка, напевне, працювала ще за часів льодовикового періоду.

— Тобі ніколи до раю не потрапити. Тож ти саме тому тут — намагаєшся спливити? — Вони аж похитуються від реготу. Колода поки що сприймає глузування з янгольським терпінням.

— Справжня сила — не в м'язах, — відповідає вона з невинним личком дев'ятирічної школярки. Вони в захваті: вони багато років не бачили такої дурепи. — Сила йде з душі, — продовжує вона. Вони вже не можуть стримуватися. — Закладемося? — питає вона.

Це — та сама мить, коли будь-хто, у кому є хоч натяк на розум, стулив би пельку й пішов геть. Але вони й гадки не мають, що їх приперли до стіни.

— Ставлю сотню на те, що я крутіша за будь-кого з вас, — пропонує вона.

— Та невже? — хизується Шрам.

— Так, — підтверджує вона й дістає з кишені гроші й дві запальнички: блакитну й червону. Шрам оббігає присутніх, збираючи гроші. — Обирай запальничку, — пропонує вона. Він бере блакитну в праву руку, Колода підносить до неї ліву долоню, і водночас її права рука підносить червону запальничку до лівої долоні Шрама. Спалахують вогники.

Шрам починає нервувати з першої ж секунди. Він із тих, хто радше помре, ніж виглядатиме некрутим, але можливості померти йому ніхто не дає: він має просто терпіти нестерпний біль. Десять секунд по тому він уже корчиться в муках і на мить відводить руку, але відразу ж повертає її; в очах у нього стоять сльози. Долоня Колоди навіть не тремтить, на обличчі — блаженство. Сімнадцять секунд по тому Шрам стискає руку в кулак і плаче, наче дитина. Чорношкірий кореш Шрама збирає гроші з тих, хто нижче на зріст чи не такий крутий: упевнений, що в нього вийде краще. Але в цій грі — ні.

— Ти махлюєш, — каже Шрам, вихоплює в неї синю запальничку й знову підпалює собі долоню. — Не отримаєш ти грошей. Зась! — продовжує він. Вона з милою усмішкою дивиться йому просто в очі й хапає його принади: тягне за них, стискає, викручує... Вона часто так робить; її посмішка, непохитний погляд, поза — все це не випадково, вона готувалася. Він у стані шоку, який трапляється з чоловіками, коли до них доходить, що біль уже вирушив у подорож, і намагаються (завжди невдало) підготуватися до нього. Він здувається, наче повітряна кулька.

— Хочу тобі сказати важливе слово, — каже вона. — Апосематичний. «А», «пе», «о», «ес», «е», «ем», «а», «те», «и», «че»,

«ен», «и», «йот». Давай, напишу його? Щоб пам'ятав: людина, над якою ти смієшся, може бути не товстішою, а сильнішою за тебе.

Підігнавши собі бабла, ми повертаємося до помешкання Рози. Автофургон припаркований, і моя перевізниця виходить із нього та йде через дорогу, тримаючи в руці низку ключів. Я помічаю, що спочатку вона перевіряє, чи є хто вдома, а потім щось робить із дверима — і я доходжу висновку, що стала свідком злому.

Поки вона вовтузиться з дверима помешкання, якийсь джентльмен, якого я ще не бачила, смикає за дверцята автофургона і забирається у середину водночас із Колодою, яка, здається мені, скоро стане моєю колишньою перевізницею. Ми знову від'їжджаємо.

Але далеко не забираємося. Зупиняємося ми в прихованому гаражі, де джентльмен звільняє автофургон від умісту. Рухається він з упевненістю божевільного. Безсумнівно: якщо пощастить знайти божевільного, який підходить саме вам, то кращого робітника і не треба — жодних перерв на чай, жодного відчуття втоми, жодних телефонних дзвінків, жодних відволікань.

Він ретельно чистить пилососом нутроці фургона, миє, а потім натирає воском зовнішню частину автівки, міняє мастило, вішає новий освіжувач повітря у вигляді ялинки, миє шампунем плюшеві гральні кістки, що звисають із дзеркала в салоні, вичищає з попільничок сажу, що давно в'їлася, полірує комплект інструментів для фургона, наводить лад

у «бардачку», після чого, трохи подумавши, знову обливає фургон водою. Мене він теж ретельно чистить. Через п'ять годин автофургон повертається на те саме місце, звідки він зник, тільки тепер на передньому сидінні лежить записка, примірник Нового Заповіту і баночка з чистячим мусом.

Зміст записки: «Чистота близька до божественності, а бездоганно чистий автомобіль, безсумнівно, приведе вас на автостраду до спасіння. Праведний щиток управління дорогий Господу, нехай колір вашого авта наповнить радістю вашу душу. Пропонована сума пожертви: 100 фунтів». Цікаво, як можна передати йому пожертву? Я завжди схилялася до того, щоб узяти в борг, але повернути.

Моя велетенська власниця з'являється за десять хвилин; Колода, вочевидь, спостерігала за дорогою з пабу. Тепер вона спокійнісінько сідає за кермо свого фургона. Пхає записку в кишеню. Разом ми йдемо до помешкання. Вона озирается, наче намагаючись здогадатися, де мали б лежати речі, але кидає цю марну справу й ставить нас усіх на стіл без однієї ніжки. Потім іде геть.

Ніккі приходить пізно, вочевидь відклавши переїзд. Разом із нею приходить великий джентльмен, роль якого в запланованій на сьогодні справі, вочевидь, досить конкретна, а саме: він має розтягувати й бити різні частини її тіла.

Але далі передпокою вони не проходять. Чоловік має тонку, але кремезну статуру, бурчить щось із провінційним французьким акцентом; пеніс у нього довгий і кривий. Із відомих мені шестисот одинадцяти типів пенісів цей іде під номером чотириста п'ять: таким можна око виколоти,

це ятаган. На додачу із його органа стирчать шматочки металу: трамплін, у який загнали кілька цвяхів. З горла Ніккі виривається звук, ідентичний тому, що його видає товстопуза в'єтнамська свиня. Вони роздягаються, Ніккі вводить у гру огірок — овоч, який для цього використовують частіше за інші (хоча, правду кажучи, мені довелося стати свідком шаленої популярності артишоку в вісімнадцятому столітті, про що ніхто ще не спромігся написати): це добрий вибір, оскільки твердий огірок може запропонувати багато задоволення, не піддаючи гравця ризику надати овочеві постійної прописки, якої можуть зажадати інші спокусливі предмети.

Вона витягує огірок.

— Приготую нам щось попоїсти.

Акт був такий витончений і енергійний, що Металевий член утратив дар мовлення і мислення на деякий час.

— Ти ж не зробиш із нього салат, га? – важко дихаючи, питає він, стоячи рачки.

— Не бійся, різниці не помітиш. Подвійне задоволення в одній плящі!

Ніккі йде до кухні й тут бачить нас, великих мандрівників, що вишикувалися на столі. Вона спантеличена, але тільки на хвильку. Пригадує, що таки виносила нас з оселі. Потім сміється. Судячи з цього сміху, вона й гадки не має, що за нашим поверненням стоїть Колода. Судячи з усього, таємниці подобаються їй нічим не менше за ширяння. Так, цю дівчину нелегко залякати, чи підкорити, чи примусити шукати пояснень.

Роза не повертається. Як і завжди, наступного ранку Ніккі колеться й вирушає на пошуки пригод, розмірковуючи, чи варто ще раз продати нас.

Наступний кадр, через годину двадцять хвилин після того, як Ніккі пішла: автентичне, чи класичне, пограбування. У вітальні дзенькає скло, і до кімнати зазирає величезний секатор на телескопічних ручках, яким користуються, щоб підрізати величезні живоплоти. Секатор тикається в різні боки, але зараз, після хижого поводження Ніккі, йому немає на чому зупинитися. З дивовижною справністю секатор затискає майже порожню пляшку віскі, і вона зникає за вікном. Настає черга черствого на вигляд буханця. Нарешті, хапають і викрадають останній предмет — мене.

На вулиці я опиняюсь перед бородатим чоловіком у інвалідному візку; він дивиться на мене з огидою та роздратуванням, навіть не підозрюючи, що якби його перемололи на фарш і продали як їжу для собак найвищої якості, а його візок відремонтували та виставили на продаж, я все одно коштувала б у тисячу разів більше, ніж сума, отримана за них обох. Хочеться побачити хоч трохи ентузіазму в очах власних крадіїв.

У злочинах такого кшталту є два основні підходи: крадіжка чи струна на горло. Борода (номер тридцять три тисячі сорок дев'ять), усе ще плекаючи надію, порпається у своєму причепі й витягає на світ Божий величезне, високопотужне вудлице, збирає його, а потім вправно використовує для того, щоб зачепити на гачок старезний магнітофон Ніккі (котрий якимось дивом пережив минулі крадіжки).

Борода не поспішає, але з вуст його постійно зривається лайка. Він уважно читає якісь папери, що виявляються зовсім непридатними для продажу, а потім, упакувавши вкрадене майно в маленький причіп позаду візка, не звертаючи жодної уваги на нас, не доклавши жодних зусиль для того, щоб відвернути нас — або ж себе — з поля зору, пересуває свій зад убік, звисивши його з крісла, й повністю віддається процесу дефекації.

Потім ми починаємо свій шлях: спочатку — до газетного кіоску, де він краде газету, далі — до найближчого кафе, де він планує пообідати. У кафе Борода зупиняє свою коляску просто посеред проходу, повністю заблокувавши його, замість того щоб розмістити свій маленький потяг поряд зі столиком і надати можливість іншим проходити повз. Обід він замовляє так: щосили і так часто, як це йому дозволяють легені, волає «Ра-гу! Ра-гу!» Власник, вочевидь, бачить його далеко не вперше; на його обличчі можна прочитати всі його думки: спочатку він вирішує обрати найпростіший шлях, тобто нагодувати Бороду й здихатися від нього, а потім починає жалкувати, що людство ще не дегенерувало до того, щоб дозволити йому проломити Бороді череп ключкою для гри в гольф. Власник щойно отримав від брата листівку, де той пише, як же ж добре вести справи у Шропширі.

Борода обраховує власника, але той помічає, що двадцять пенсів не вистачає. «Двадцять пенсів! Двадцять пенсів! Чи для тебе це така велика сума?» Він лише двічі кричить це, і власник відступає, визнаючи поразку.

Неохайне пожирання їжі — ще один із козирів Бороди. Таке враження, наче за огидну поведінку він отримує гроші. Єдиний розділ газети, який його цікавить, — це сторінка з некрологами. Він читає їх уголос, з таким саме задоволенням, з яким їсть, причому робить це водночас.

— Так, так, помер Ерік Аллабай, у віці 56 років, тлумач квантової фізики, сиротами залишилися двоє хлопчиків. Помер... помер... Оріол Тревіс, викладач близькосхідних студій, залишив дружину і дочку. Помер комодор авіації, у віці 81 року! — всі померлі викликають у нього однаковий ентузіазм.

Поки він зосередився на сторінці з некрологами, Ніккі заходить до кафе й переглядає меню, яке написано крейдою на чорній дошці. З мого місця видно автофургон, приблизно за сто ярдів звідси, і його біловолосого водія. Розмірковуючи, що б обрати, Ніккі помічає мене і свого акустичного раба в причепі. Але впізнавши у нас свою власність, вона нічого не каже, а просто йде геть.

До кафе заходить пара: жінка, одягнена в безформний одяг, щоб приховати безформне тіло; чоловіку трохи за сорок, волосся його дуже схоже на перевернутий стіг сіна, якщо існують стоги, у яких лише пара десятків соломинок. Вони замовляють чай, але коли офіціантка приносить замовлене, то Стіг відкриває вогонь:

— Що це таке?

— Ваш чай.

Стіг озирається, наче очікуючи, що всі почнуть цокати язиками, дивуючись такій нарузі над ним.

— Це не чашка чаю. Будь ласка, приборіть це.

Офіціантка, звісно, ввічлива поза мірою; вона ладна тяжко працювати навіть за такі малі гроші, бо приїхала сюди з бідної країни. І вона хоче знати, що зробила не так.

— Як я можу насолодитися чашкою чаю, коли мені приносять таке? Чай має бути в чайничку.

У кухлі плаває чайний пакетик.

— Вибачте, — відповідає офіціантка, — але ми зазвичай подаємо чай саме так.

— Мені зовсім не подобається ваша поведінка, — пирхає Стіг.

Офіціантка знову розсипається вибаченнями, ще не збагнувши, що проблема полягає не в чаї, а в самому Стозі. Вона пропонує приборати чашку й пошукати чайничок.

— Ні. Ні. Ні. Принесіть мені кави. Вочевидь, ви й гадки не маєте про те, що таке чашка чаю. Це Англія, люба. Як можна не знати таких речей?

Він так голосно розмовляє, що майже перекрикує Бороду. Офіціантка похапцем приносить каву.

— Ні. Ні. Ні. Одна образа за другою, — зазначає Стіг. — Це не є чашка кави. Бачу, доведеться поспілкуватися з менаджером.

Два-три інших відвідувачі обертаються й розуміють, що він тупий як колода. І справді, знущання над офіціантами вважається одним із найогидніших злочинів; зазвичай його скоюють у досить дорогих ресторанах, але Стіг отримує задоволення, не заплативши навіть фунта. Очевидно, що він не досяг того фантастичного успіху, на який, на його думку,

заслуговує, а тут йому трапилася нагода, що тебе вислухають і що можна наговорити капостей тому, хто вимушений посміхатися у відповідь на твою жовч. Судячи з того, як він одягнений, він небайдужий до Третього Світу і прагне знищити проблеми, скасувати страждання. Він писатиме довгі листи, жоден з яких ніколи не опублікують у газетах (якщо тільки об'єм кореспонденції в них трохи більший за нікчемний), листи про несправедливість світу. Навіть лугаль кращий за цього полохливого шакала, бо лугаль трощить усіх без розбору, а не тільки слабких чи стриманих. Жінка поряд з ним увесь цей час сидить тихо.

Прогнозування: вона інертна, не має яскравої індивідуальності і навіть серед чоловіків, котрі повернулися після шести років одиночної камери, не викличе ані крихти зацікавленості. Напевно, зі Стога немає жодного зиску, окрім одного: він існує для того, щоб зігрівати ліжко, і збентеження в чудернацькому кафе все ж таки краще за самотність.

Дивно, що офіціантка досі не звільнилась, коли під землею, на станції підземки, товстопузі жебраки за кілька годин легко можуть назбирати суму, яку вона заробляє за цілий день, — а вони ж ще й ображають перехожих! Власник дивується, чому він досі не в Шорпширі, дівчина із щотижневиком «Стейдж» дивується, чому вона досі не танцює в трупі «Ройал Белей», механік у брудному комбінезоні дивується, чому б не спаритися з дідкоподібною кухаркою по-собачому, але та, на жаль, втратила віру в романтичні стосунки.

Ніккі повертається п'ять хвилин по тому і, не помічена Бородою, кидає ще один предмет до його причепа — пару сережок; потім знову зникає. Автофургон продовжує спостерігати.

Хихотіння над списком померлих продовжується ще дев'ять хвилин п'ятдесят три секунди, після чого всі ми викочуємося на дорогу. На відстані у двісті п'ятдесят три фути від кафе до нас під'їжджає поліцейське авто. Задовго до того, як стає зрозумілим, що саме ми їх зацікавили, Борода набирає швидкість; якби він залишив свій причіп на дорозі, можливо, він і наколов би їх, оскільки його міцні руки можуть штовхати колеса з величезною силою; але його заарештовують.

У поліцейського, який надягає на нього наручники, справи кепські. Борода не витрачає часу даремно, питаючи, у чому його звинувачують. Він із вражаючою гучністю починає кликати на допомогу: «Давай! Бий мене! Я ж каліка! Безробітний! Я заслужив на це! На твою ненависть! Ви бачили? Всі бачили?» Він намагається вистрибнути з візка, наче нирець, змахнувши руками, явно бажаючи гепнутися об тротуар, але поліцейський не дає йому впасти. Голова дідугана б'ється об правий черевик поліцейського. Вони з колегою витягають Бороду на берег, наче величезного лосося, що б'ється в їхніх руках, і кладуть його на задне сидіння в машині.

Поліцейська дільниця: Борода, який усю дорогу поведився тихо й піддатливо, наче мішок картоплі, захоплює поліцейських зненацька: він зі всієї дурі б'ється лобом об край стола чергового сержанта, від чого голова його розколюється

навпіл, наче в ній застібка-блискавка; на підлозі спалахують яскраво-червоні зірки. «Я з вас три шкури здеру в суді», — гелгоче він. Приїздить його адвокат і ледь не втрачає свідомість, розмірковуючи про майбутній судовий процес.

Мене демонструють Ніккі, яка входить із таким виглядом, наче ніколи в житті не бачила поліцейського відділка; вона заявляє, що я — власність Розі, стерео — її особиста власність, так само як і — останні в черзі, але не за значенням — сережки (які викликають дуже доречну асоціацію зі звуком поцупленої гітари): про їхнє зникнення вона повідомила поліцію ще під час першого пограбування, і до того ж на них вигравіюване її ім'я, із внутрішньої сторони. Що б там Борода не сподівався отримати від поліції після суду, зараз він отримує лише звинувачення в пограбуванні та теплу камеру.

Якщо жити в цій частині Лондона, за розваги платити навіть не доведеться.

---

## ЧАШКА ЧАЮ: ШІСТНАДЦЯТА

**Р**оза задоволена тим, що злодія спіймали.

Ніккі вже сидить на підлозі з виглядом людини, яка заслужила собі місце в помешканні, хоча й витягується як людина, яка перевантажила м'язи.

— Приходиш до норми? — питає в неї Роза.

— Я сьогодні танцювала під хмарами, — відповідає Ніккі.

— Зрозуміло, — каже Роза, але потім вирішує, що можна й запитати: — Що ти маєш на увазі?

— Робила вправи на трапеції.

— Ти працювала в цирку?

— Було таке. Але не на трапеції. Я поки що не готова до цього.

Ось звідки в неї той таємничий піт.

— Але ж треба починати у віці трьох років. Чи не так?

— Не зовсім. Я зацікавилась, коли ходила на тренування й познайомилася там із одним хлопцем; йому вже під п'ятдесят було. Дивилася на нього — він робив таке... Побалакала з ним, і з'ясувалося, що він займається цим тільки три роки. Раніше був дантистом, а потім вирішив,

що хоче подобатися, хоче бачити усмішки, коли з'являється в приміщенні.

Звичайно, її це зачепило. Чистий політ. Вона дуже рідко відчуває страх, а коли це все ж таки трапляється, починає крутитися в усі боки, показуючи смерті дупу. Наче танцівники з биками в давньому Криті чи акробати — всюди. Сила, швидкість, чуттєвість, що ще? Єдиний недолік Ніккі полягає в тому, що їй бракує терпіння, щоб таки впоратися. Дисциплінованість, тобто спроможність залишатися на одному місці, робити одне й те ж в один і той же час — ні, на це вона не здатна.

Вони погодилися, що Ніккі може залишатися, доки не приготує свій номер.

Довгий дзвоник в інтерком. Роза відповідає.

— Роза? Це Маріус.

— Маріус? Яка приємна несподіванка! Заходь.

— Так, із радістю. Але мені зле, отже хочу уточнити: ти не застудилась? Не підчепила грип? Взагалі, вранці чхала? Мені тільки другої інфекції не вистачало.

— Усе гаразд.

Колекціонер заходить: на ньому рукавички й маска для обличчя. Він усе ще розмахує вогнегасником. Ніккі носом чує владу та гроші й миттєво повертається до нього в надії зрубати бабла. Сюди Маріуса привело занепокоєння через предмет колекції.

— Я чув, до тебе заходили грабіжники, отже мав перевірити, чи все гаразд.

Як тільки Маріус мене бачить, він починає стікати слиною.

— Я її забираю, негайно, — вирішує він.

Але Роза знає, як поводитися з Маріусом. Вона зачиняє двері й притуляється до них спиною, після чого каже:

— Не можу, Маріусе. Вазу мені дала Хелен, а не ти.

— Ти мені не довіряєш?

— Справа в субординації, Маріусе. Хелен — моя начальниця.

— Ну, то й що? — питає Ніккі; на ній немає одягу, окрім тонкої, довгої білої футболки.

Маріус каже про мій очевидний родовід, і поки він говорить, дихання в нього пришвидшується; хіть триумфально стає на горло надбанню. Як і багато інших старих, що стоять однією ногою в могилі, він все ще підвладний похоті, і йому все важче й важче триматися в межах пристойності. З рота, прикритого маскою, у нього біжить слина, хоча для того, щоб примусити свій пристрій стояти, йому доведеться накласти на нього шину.

— Тож вона справді коштує купу грошей? — питає Ніккі.

Передбачення: ми з Ніккі знову вирушимо в подорож.

— Для мене особисто вона безцінна. Але багато хто з колекціонерів заплатить за неї тисячі.

Справді, я заповню лакуну в його колекції. Колекції часто-густо стають гробницями правил. Оскільки всі ми картини, оскільки всі ми вазони, ми маємо бути разом. Упорядкування невеличкого клаптика існування, маленька смужка показників у діаспорі буття. Напевно, колекцію повністю зібрати не можна, але якщо все ж таки можна, то що

потім? Горе колекціонеру, колекція якого бездоганна. Але я розумію.

— Жаль, що в мене немає такої, я б її вам продала. У вас дивний акцент; звідки ви? — Ніккі дурнувато посміхається, посилаючи обережний сигнал: мене не чіпай, поки не запла тиш — і проценти також. І сміливо випинає груди.

— Взагалі-то, з Естонії.

Ніккі проводить пальцем по моєму обідку; я відчуваю її шкіру — і незвичну повагу.

— На вигляд і не скажеш, що дорога.

— А ви чого чекали? Значків долара на боці? Такі вази вважалися красивими ще тоді, коли Європа була непролазним лісом, коли в Єгипті росли дерева, коли Троя була просто купкою хатинок рибалок, Афіни — кількома оливковими деревцями на пагорбі; коли фараони чухали потилиці, намагаючись придумати гарний спосіб будівництва; коли потоп ще не прийшов на грішну землю. Це — результат роботи людських рук з такої давнини, яку ми навіть уявити не в змозі: вона так відрізняється від нашого часу... хоча, можливо, не так уже й відрізняється: тоді люди мали такі ж бажання, як і ми зараз. Коли вони хотіли насолоджуватися красою — і один одним.

Голос у нього зривається. Ніккі, напевно, дуже радіє, що наділа сьогодні найпрозоріший одяг. Маріус намагається побачити маленький чорний трикутник і при цьому виглядати так, наче дивиться в інший бік.

— Ви обидві такі прекрасні, — скавчить він. Роза вирішує, що це просто комплімент, так, невинне плескання дідуся

по коліну онуки, але це не що інше, як стандартна чоловіча прелюдія. Манери випаровуються від грошей, якщо тільки манери — не свідоме збочення; і немає нічого кращого за розуміння того, що в будь-яку хвилину ти станеш або занадто мертвим, або занадто немічним, щоб бути в змозі послати респектабельність під три чорти. — Розо, якщо ти або твоя подружка захочете заробити трохи більше, я з радістю займуся коханням із будь-якою з вас, — усе, він розтав. Він не очікує позитивної відповіді; насправді, напевно, найбільше задоволення криється саме в цьому: що жалюгідніше він поводить, то краще. — Чи з обома, — кумкає він. Він міг би замовляти собі цілий автобус шльондр до кожного прийому їжі і не помітити цих витрат. Він є власником трьох гір у Швейцарії.

Роза дивиться на нього з такою огидою, яку можна відчувати лише раз чи два в житті; сила її зневаги така, що Маріус ледь не відлітає до стіни.

— Гаразд, — каже Ніккі. — П'ять сотень влаштує?

Маріус збентежений, але починає потіти. У Рози відвисає щелепа.

Маріус і Ніккі йдуть; до футболки Ніккі додала спідницю і пару самшитових сережок, котрі символізують моряків після аварії корабля, які кидають жереб, але махлюючи, щоб юнга став першим кандидатом на обід. Цікаво, чи помітила вона: цей Маріус геть забув про те, щоб накласти на мене лапи.

---

## СІЛЬСЬКА МІСЦЕВІСТЬ

**Н**аступного ранку: Ніккі немає.

Передбачення: вона видирає золоті пломби із зубів Маріуса і висипає цукор із цукорниць, намагаючись прихопити стільки, скільки може нести.

Зараз Роза кладе мене до своєї машини.

— Напевно, я помилилася планетою. Це якась помилка. Я зроблю це. Я зроблю це. — Вона підбадьорює себе стандартними фразами. Її настрій не збігається з сережками, котрі символізують мир; наче подарунок, вони огорнуті червоною стрічкою. Чайна скринька, де вона зберігає свої коштовності, приховує й інші прикраси для вух. У її стані (а вона у відчай) фаянсова пара, яка символізує самотність книжкову крамничку десь на боковій вулиці, де ніхто не ходить (а ті нечисленні, хто все ж таки ризикує пройтися вуличкою, настільки чужі книжкам, що, коли хтось-таки зайдє, власник крамниці запідозрить, що то грабіжники), і яка приречена на вихід із бізнесу, — такі сережки були б значно доречніші; але відчай — поганий радник, і, мабуть, Роза таки права, що не бажає виставляти свою душу напоказ.

Роза сідає за кермо, і ми стартуємо. Гадаю, вона збирається відвезти мене до Маріуса. Але ми прямуємо за місто. Мабуть, до замиського маетку Маріуса?

Виїжджаємо на шосе. Машина Рози страждає на рахіт і просувається з помірною швидкістю. Поряд із нами, на внутрішній смузі, виростає чудовисько — вантажівка; безсумнівно, вона навмисно тримає ту ж швидкість, що й Роза. Водій сигналить і підіймає лист гіпсового картону з написом: «Ти розкішна», а потім: «Покажи нам цицьки», заготовлений заздалегідь і такий, що точно був у вжитку, сприяючи радості й встановленню гарних стосунків на дорогах Її Величності. Тип обличчя водія стоїть у моїй колекції під номером п'ятсот шість, чи «приплюснутий зад». Цей вислів не я сама вигадала, маю зазначити, але я наштотхнула на нього в Могунтіакумі; що так, то так. Існує кумедна спорідненість між людьми з такими обличчями і в таких машинах. Роза їде далі, її очі наче прикипіли до дороги, і вона вже не бачить третю табличку: «Ми б могли гарно пограти разом».

Роза зосереджена на дорозі, а я, сидячи на задньому сидінні, відтворюю дружину Приплюснутого, у повний зріст, спираючись на фотокартку на щитку. (Навіщо таскати із собою зображення кремезної жінки з рилом, запозиченим у беркширської свині, і неспроможністю знайти пристойного перукаря, коли тебе не примушують це робити, звичайно?) Уявляю, як переконливо вона махає кулаком. Роза так зосереджена на тому, щоб ігнорувати водія, що не помічає, як я знуцаюся з нього, після чого Приплюснутий злітає з дороги й дістає насолоду від справжньої ДТП.

Раз на три сотні років, приблизно.

Через годину і сорок шість хвилин ми зупиняємося біля приемного, але занадто маленького, як для лугаля, котеджу, котрий стоїть на самоті, оточений деревами і полями, — чи принаймні на тому, що вважається самотою в цей період світової історії на півдні Англії.

Діставши вміст поштової скриньки, Роза несе мене до котеджу. Я перетворилася на папуаську дитину; чи це через те, що вона боїться, що мене знову вкрадуть, чи вона збирається знову тиснути на мене в очікуванні нової історії, сказати важко. Роза перевіряє, чи все в домі на своїх місцях, і поливає квіти. Насипає консерви в котячу миску. Напевно, хтось попросив її доглянути будинок.

Потім вона дістає з холодильника банани, яблука і пляшку мінеральної води. Ми знову виходимо з котеджу і наближаємося до якоїсь будівлі, напівзаваленої і схожої на сарай. Раптом мене охоплює страшенний страх: а що, як я приречена на жалюгідну долю горщика для тюльпанів, далеко від вдячної публіки?! Опинившись усередині сараю, я розумію, що хоч би які сарайські функції він виконував, головна з них — не дати будь-кому дістатися старого колодязя.

— Ну, то як? — питає голос із колодязя.

Роза кладе фрукти й пляшку у відро і спускає його в колодязь.

— О Господи! — промовляє голос. Це не такий голос, який би мав лунати з dna глибокого, темного-темного коло-

дязя. Він належить жінці: пещеній, освіченій і дуже медо-  
точивій; я здивована, адже мій великий досвід каже, що не  
варто очікувати, що багата освічена жінка почуватиметься  
так невимушено на дні колодязя.

— Невже із ковалем не склалося?

— Не склалося, — відрубуює Роза.

Я пригадую, як здивувалася: навіщо Роза вивуджує розі-  
рваний на клаптики лист із помийного відра.

— Знаєте, не варто очікувати багато чого на першому ж  
побаченні.

— А я й не очікувала.

— Ясно. Не те щоб я скаржилася, адже я впевнена, ви зро-  
били все, щоб я почувалася якомога зручніше, але тут, унизу,  
так... огидно. Гадаю, я б могла значно краще прислужитися  
вам, коли була б удома.

— Ви залишатиметеся там, де знаходитесь зараз, доки  
ваша порада не спрацює.

— Знаєте, я б дуже хотіла допомогти, але не забувайте,  
я не можу творити дива за одну ніч. І знаєте, порада — це...  
як би точніше сказати? Це просто порада. Я не можу нічого  
гарантувати.

— А у своїй колонці ви пишете зовсім інше.

— Ви дуже пристрасна та здібна особистість, інакше ви б  
зараз не стояли там, нагорі, а я б не сиділа тут, унизу. Але іс-  
нує багато людей, яким не так пощастило з обдарованнями  
і які потребують втішання й керівництва у тих справах, які  
вам би здалися дуже простими; існують люди, яких нікому  
підбадьорити — саме тому вони пишуть мені, саме тому

читають мою колонку; і не забувайте, багатьом самий процес написання листа вже покращує настрій.

— А мій настрій покращує процес отакого спілкування з вами.

— Я не хочу здатися неввічливою, але з певної точки зору ця ситуація може виглядати не дуже добре, і у вас можуть виникнути проблеми.

— Не думаю, що ви б хотіли, щоб усі дізналися, як ви опинилися на дні колодязя через те, що не змогли вирішити проблеми навіть однієї людини. І гадаю, у в'язниці мені було б не набагато гірше.

— Ну, одну пораду я все ж можу вам дати: навряд чи ви зустрінете свого судженого в жіночій в'язниці. Як би там не було, досить балачок, скажіть мені чітко, чого саме ви бажаєте.

— Я вже казала.

Цікаво спостерігати за Розою в ролі тюремника. Неможливо помітити таке відразу, але звичайно ж на її плантації ідей ростуть ідеали, а вони часто призводять до крайнощів. Вона належить до найрідкіснішого типу, а саме типу номер п'ять тисяч п'ять, типу, який, цілком логічно, трапляється лише один раз серед п'яти тисяч п'яти людей. Типу, який відповідно має певні складнощі із встановленням зв'язків. Я мала б пророкувати це, дивлячись на буревісника у верхній частині її сережок з острова Елефант, що лежать у неї на комоді.

— Не можу позбутися відчуття, що ви просите трохи забагато. Проблема стосовно Л полягає в тому, що її не можна

просто придбати в магазині. Усе, що ви можете, це тримати очі відкритими й заохочувати їх. Це може трапитися наступного тижня. Чи через місяць. Через півроку. Рік. Я впевнена, що можу допомогти вам, але ви маєте набратися терпіння. Фокус полягає в тому, щоб не перейматися через свою самотність, а насолоджуватися нею.

— Я з радістю насолоджуватимуся самотністю, якщо ви насолоджуватиметеся перебуванням там, де ви перебуваєте зараз, позаяк залишатиметеся там, доки я не влаштую свою долю.

— А як же моя родина? Вони хвилюватимуться.

— Я вже зв'язалася з ними. Повідомила, що ви живі... й здорові. На відпочинку. Ізольовані. Вони не мають хвилюватися. Отже, чи є у вас кандидатура для мене?

— Зараз, у цей момент — немає.

— Погана реклама вашим спроможностям, чи не так?

— Це не так легко, як викликати сантехніка. Гадаю, вам потрібен хтось вродливий, здоровий як бик, із чудовою роботою, розумний, добрий до дітей і тварин, який зможе підбадьорити вас, коли вам сумно, скласти компанію, коли весело, але не чіпатиме вас, коли ви насправді отримуєте задоволення від суму. Пунктуальний. Чесний. Який любить поратися по господарству й ходити до магазинів. Ненажерливий покупець квітів. Грандіозний кухар, але не кращий за вас. Захоплений саме тим, що цікавить вас, і байдужий до того, що вас не цікавить. Настільки індиферентний до інших жінок, що не зверне жодної уваги на оголених шведок-трійнят, навіть якщо вони зроблять стійку

на руках і почнуть вистрілювати м'ячиками для пінг-понгу з власних піхв.

— Звучить спокусливо. Але справа зовсім не у цьому.

Так ось що непокоїть її. Вона хоче все. Ро-о-оза хоче все й відра-а-азу. Безповоротно. Поцілунок, якого не уникнути. Усі, навіть найвеличніші з лугалів, у кого достатньо плоти, щоб насолоджуватися нею сотню років, усе одно хочуть мати розрадника, утішника, ремонтника розкоші. Навіть володарі багатьох хочуть мати саме того, єдиного.

Може, Роза — дурепа, яка шукає досконалості? Чи азартний гравець, шибайголова, який мчить крізь перехресний вогонь до повної єдності, не задовольняючись половинною платою? Вона переступає через шахраїв та нікчем; увесь час підтверджуючи справжність речей, вона хоче знайти її в людині. Я прожила з цими питаннями багато років, але які на них відповіді? Коли обережність перетворюється на бо-ягузтво? Коли вона зазнає поразки. Коли безумство перетворюється на хоробрість? Коли воно досягає мети. Саме результат дає назви вчинкам: чи то пан, чи то пропав.

Мало хто б'ється до кінця. Хтось вважає, що знайшов, що шукав, але помиляється. Інші впадають у відчай. Через свою розумність Розі складно водити себе за ніс. Ще одна риса, яку я не помічала раніше: Роза трохи морщить носик, і я розумію, що вона ще ніколи не займалася «о-о-о-о» з чоловіком, незважаючи на всю свою спритність і упертість. Вона не просто перебуває у войовничому пошуку — вона сидить у засідці.

— Чесно кажучи, я справді гадаю, що принесла б вам значно більше користі на землі, а не під нею.

— Одна вірна порада — і ви вільні.

— Гадаю, вам треба більше спілкуватися з людьми. Що саме ви шукаєте?

— Чоловіка, який зробить мене щасливою.

— Гаразд. Крок перший. Якщо заглянете в мою сумочку, то знайдете там запрошення на приватний показ, котрий відбудеться сьогодні. Ідіть туди. Одягніться, наче шльондра, чим дешевше, тим краще. Декольте занадто глибоким не буває. Підійдіть до чоловіка, якого оберете, після того як перевірите його на очевидні ознаки любові до домашнього затишку; могу назвати одне правило, яке діє стовідсотково: не звертайте жодної уваги на одружених чоловіків. Якщо ж він сам зацікавиться вами, нехай спершу покаже вам документи про розлучення. Отже, підходьте до цілі, бо не варто чекати на ініціативу від чоловіків: вони занадто сором'язливі. Підходите. Широко усміхаєтеся. Кажете, що нікого на вечері не знаєте, і питаєте дозволу приєднатися до нього. Такий підхід чоловіки просто обожнюють. І не забудьте постійно робити вигляд, що вам дуже подобається все, що він говорить, і обговорювати його вчинки. У всій країні лише три чоловіки не вважають себе найбільш захоплюючою темою для бесіди.

— Гаразд, — каже Роза.

— О, ще одне: не дуже мені хочеться самій це вам казати, але ваша помилка в тому, що ви шукаєте щастя. А шукати слід лише правильний тип нещастя.

— Не пригадую, щоб читала таке у вашій колонці, Табато.

— Усе в ній не напишеш.

Позначені сторінки в купі журналів у квартирі Рози тепер набувають значення. Я вдивляюся у темряву й бачу, що з якоїсь причини Табата надягла пару сережок, які схожі на кормовий буряк. Сумніваюся, що вона це розуміє. Але вона помилилася при виборі сережок, і так само помилка спіткала її у виборі дна колодязя, у якому вона опинилася. Тепер мені все ясно: Роза все спланувала заздалегідь. Вона, напевно, майстерно спокусила Табату прийти сюди. Вона зробила мудрий вибір сережок і тому примудрилася ошукати жертву, хоча з усього видно, що їй це не дуже подобається.

Ми повертаємося до кухні.

— Я допомагаю стареньким переходити вулицю. Поводжуся ввічливо з людьми, що помилилися номером телефону. Вчасно сплачую рахунки. Не кидаю сміття. Ставлю за вікно тарілочку з водою для птахів у спекотну погоду. Намагаюся використовувати повторно все, що тільки можна. Подаю жебракам. Ніколи не вмикаю музику голосно — ніколи, навіть удень. Коли мені помилково доправляють чужу пошту, я обов'язково пересилаю її адресату, навіть коли розумію, що вона нікому не потрібна. Коли мені набридає одяг, я ретельно перу його, акуратно складаю і відношу до благодійної крамниці. Дозволяю незнайомцям жити в моїй квартирі, поки справи в них не зміняться на краще. Декларую геть увесь заробіток. Коли в моїх одружених друзів виникає форсмажор, із радістю доглядаю їхніх дітей. Здаю кров. Позаяк я працюю, не виходячи з дому, то врешті-решт починаю забирати пошту сусідів, а також впускати в під'їзд сантехніків

та ремонтні бригади, котрих вони викликали. Дуже охайно їм. Майже ніколи не купую десерти з вершками, хоча просто обожнюю їх. Через день ходжу до басейну. Мені кажуть, що я приваблива. Кажуть, що зі мною цікаво. Я не хочу бути багатогою. Не хочу бути відомою. Не хочу керувати країною. Мені двадцять шість років, і все, чого я бажаю, — це зустріти людину, яку я зможу покохати.

Роза зітхає — зітханням номер шістнадцять.

— Ну чому я не можу знайти людину, яка сприймає все так само серйозно, як і я?

Вона гарненька, розумна, і, судячи з того, як вона складає одяг, у неї тепла душа. Коли якості, котрі нав'язливо рекламують як достоїнства, не дають жодного зиску, відчуваєш себе в розпачі.

Вона кладе на мене долоні, щоб сховатися від сьогодення й поринути в минуле.

---

## ГРАБУЙ НАГРАБОВАНЕ

**Б**ув собі жив Невмирущий Чоловік.

У молоді роки божеволів він від однієї дівчини. Вона полонила всі його думки. Він залицявся до неї і пропонував одружитися, але дівчина була з тих, хто любить, щоб про них говорили, і хоча Невмирущий Чоловік був їй до вподоби, вона відповіла, що тільки тоді зробить йому таку ласку, коли він на колінах відвідає двісті знаних у тому районі місць, щоб коли вони одружаться, люди звертали на неї увагу й казали: це та, чий чоловік на колінах обійшов чотириста знаних у нашому районі місць, щоб полонити її серце.

Це була нечувана вимога, і спочатку чоловік відмовився. Вона ж відмовилася бачити його. Він відмовився думати про неї. Такий стан речей тривав усю другу половину дня. Він благав її погодитися на п'ятдесят місць, але вона була неблаганною. Вона була господинею його серця, отже йому не залишалось нічого іншого, як стати на коліна і вирушати в путь; чесно кажучи, коли минуло два тижні, коли він відвідав лише дванадцять визначних місць, він уже був по горло ситий цією вигадкою, не кажучи вже про його коліна, і почав думати про те, щоб усе кинути, але це б означало, що страж-

дав він марно; і ось так, постійно думаючи про неї, тримаючи чоловічу гідність у кулаці, він просувався на колінах далі. До речі, він уже сам ставав місцевим знаменитістю, бо всі, хто йому траплявся, питали в нього, що це таке він робить, і майже всюди, куди він ішов, його зустрічали з шаленою гостинністю. Люди хотіли мати право казати, що чоловік, який на колінах відвідав двісті видатних місцевостей цього району, отримав найкращий обід саме у них.

Закінчилося все не зовсім так, як того очікували всі довкола. Багато місяців по тому, коли він повернувся, його кохана була вже давно й серйозно вагітна від чоловіка, за якого несподівано вийшла заміж. Ніхто не хотів повідомляти йому про це.

Розлючений і вбитий горем, він вирішив убити себе. Він стрибнув у річку, але чомусь не міг забути навички плавання, і в результаті все закінчилося прогулянкою у двадцять миль — він був мокрий, сумний і голодний, і занадто пригнічений, щоб спробувати вбити себе ще раз.

Наступного дня він стрибнув у річку, заздалегідь наклавши в кишені важкого каміння. Він обережно спустився на дно річки, тобто футів на дванадцять, але минув час, і він зрозумів, що знову дихає повітрям; він ліг, але повітря знову пробилось до його легенів. Річка зникла; її русло змінило якесь плем'я в багатьох милях вище по річці, яке хотіло поховати свого вождя в руслі ріки й використати воду як вічно пильного стража; він утомився сидіти в багнюці й діставати ляпаси від риб. Він знайшов мотузку, прив'язав її до гілки й стрибнув. Гілка зламалася. Він знайшов більшу

гілку, але тепер порвалася мотузка, сильно обпікши йому шию. Він дістав кращу мотузку, заліз на дерево і стрибнув; дерево з коренем вискочило із землі.

Він з'їв кілька десятків отруйних квітів і ягід і зазнав великих мук, коли його шлунок їх позбавлявся. Коли до нього повернулися сили, він пішов шукати лігво славетно відомого агресивного дикого кнура. Невмирущий знайшов кнура, коли той ліг поспати, і щосили пнув його. Кнур невдоволено хрюкнув, але навіть не спробував устроїти в нахабу ікла; він просто продовжив спати. Чоловік підштовхував кнура в огузок упродовж усього шляху назад до села, де звіра підсмажили з часником.

Зрештою, він став ходити селом, прохаючи людей відтяти йому голову. Погодився тільки сільський посміховисько, але як гонорар зажадав отримати все майно Невмирущого. Посміховисько взяв сокиру, розмахнувся, але не зміг стримати сміху й промазав, влучивши замість шиї Невмирущого собі по лівій нозі, й відтяз собі кілька пальців; він так розлютився, що відмовився спробувати вдруге.

Потім прийшли загарбники.

Невмирущий чоловік із нетерпінням чекав на битву, куди він вирушив, повністю роздягнувшись і пофарбувавши волосся в синій колір, щоб у ворога не залишилося жодного шансу не помітити його. Обидві армії вишикувалися, і вперед вийшов найсильніший воїн ворожої армії, щоб поглузувати з них.

Цей борець був великий, наче гора. Більшість чоловіків легко пройшли б у нього між ніг. З голови до п'ят його вкри-

вав панцир. Його булава була розміром з поросся, а з пояса звішувалася інша зброя, не менш грізна. Усі, хто стояв у першому ряді, миттєво засумували, і ніхто не зажадав випробувати долю, окрім Невмирущого, який зробив крок уперед, не маючи при собі ніякої зброї, окрім кількох образливих висловів мовою ворога, які він запам'ятав.

Доки Невмирущий не відкрив рота, Борець, судячи з усього, навіть не збирався витратити на нього свій час. Образу, у якій говорилося про його товариша по намету, Борець винести не зміг і розмахнувся булавою, щоб знищити Невмирущого на місці; але булава зірвалася з ланцюга й убила п'ятьох воїнів його армії. Борець витяг меча, довгого й широкого, наче лава, і зробив крок назустріч Невмирущому, який стояв на місці. Меч зрізав кілька волосинок з лівого плеча Невмирущого, врізався в землю й зламався. Роздратований Невмирущий зробив крок уперед і відкусив у Борця нижню губу, тобто єдину відкриту частину тіла. Борець пронизливо заверещав і кинувся на ворога з кинджалом, але не влучив, зачепився за щось і впав на власний кинджал, від чого його паралізувало. Невмирущий, сильно розчарований, сів Борцю на обличчя і сидів там, доки той не припинив дихати.

— Ну що ж, паскудники. Побачимо, наскільки сильні ваші боги, — мовив він і пішов на армію загарбників, усе ще озброєний лише синім кольором волосся.

Він став найуспішнішим найманцем, про якого коли-небудь чули. Він не вдягав нічого, окрім найлегших коштностей. По всій країні армії почали ходити в битву

оголеними, голосно гелгочучи і беручи із собою квіти, бо всі знали, що Невмирущий ходив у бій оголеним (якщо не було занадто холодно), гелгочучи, і що його улюблений метод убивства був такий: він втискував щойно зрізані квіти в рота опонентів, доки ті не задихалися, і постійно вигукував: «Ви прах!» Армії сподівалися, що вороги подумують, що ця людина з-поміж них, і побіжать, охоплені жахом.

Алебарди залишали на ньому подряпини, стріли відривали вушні мочки, піки підрізали бороду, кипляча смола обпалювала брови, удари кинджала прибирали шматочки їжі, які залишалися в нього поміж зубів тижнями, дротики робили зачіску, сокири чистили вуха. За сорок років войовничого життя найгірша рана, яку він отримав, це поріз на лівій руці від легковажного фехтувальника з його ж армії під час бенкету.

Оскільки він вигравав війни, йому весь час доводилося підтримувати різні сторони суперечки, щоб не дати боротьбі припинитися.

У віці шістдесяті років, на двадцять років переживши всіх, з ким він виріс, він побачив тринадцятирічну дівчинку, яка несла воду, точну копію жінки, яку він колись кохав, сповнену невинності й чарівності, які зникли, коли вона стала одержима місцевими пам'ятками. Він упав на коліна й заплакав, коли побачив її, бо десятиліть грабежів наче й не було, а ще тому, що в ті часи, завдяки популярності кровопролиття, мистецтво не могло розквітнути й подарувати йому портрет коханої; отже, такої вроди він не бачив уже сорок років. Як тільки він її побачив, тіла жінок, котрі чекали на нього, експертів із тілесного кохання, чії отвори служили

їм офісом, стали такими позбавленими смаку й порожніми, як він завжди і підозрював, але зрозумів тільки зараз.

У ту ж мить він попросив її руки, але потім удав, ніби смертельно образився, і пішов від неї; найняв на півроку найвродливіших, найчарівніших, найрозумніших красенів, щоб вони упадали за нею, — хлопців із найдивовижнішими струнними інструментами й найкращим розумінням моди, щоб випробувати її рішучість; але вона непохитно відсилала їх геть, хихикаючи про себе. За три дні до весільної церемонії він застудився і помер.

Поки Роза мандрує долиною життя Невмирущого, я бачу, як в її мозку зріють, наче персики, спогади про її власне минуле — зріють, і дозрівають, і очікують на цінителя. Зазирання в душу — процес двосторонній. Я простягаю руку й зриваю один спогад.

А Р  
З О  
о 14 о  
о о о  
о

Це центральна вулиця процвітаючої держави, де товарів більше, ніж у столицях більшості країн. Вона підслухала, як він казав, що буде на центральній вулиці в суботу. Вона встала рано-вранці і з пів на десяту до половини другої дня ходила взад-уперед вулицею, вдивляючись в обличчя, що лилися повз, заскакувала до крамничок, двічі чи тричі переглядала

товар. Охоронці в супермаркетах уже почали недобре коситися на неї. Вона засмучена через одяг; не те щоб він не був потрібного розміру чи коштував занадто дорого — просто їй нічого не подобається. Вона продовжує патрулювати вулицю, повторюючи про себе три варіанти привітання, які вона змайструвала минулого вечора, заздалегідь підготовлені гачки для розмови. У неї болять і ноги, і навіть підшви, коли раптом він опиняється просто поряд із нею, і губи його кривляться в здивованій, але приємній усмішці.

Вона дарує йому побіжну усмішку, але продовжує цілеспрямовано йти уперед, бо хоч їй і хочеться поговорити, хоча вона півдня тиняється тут без діла, аби зустрітися з ним, вона має намір гарантувати собі, що ніхто не зможе звинуватити її в тому, що вона півдня вбила на вештання тут, щоб випити з ним кави; і вона таки гарантує — тим, що не звертає на нього уваги.

Через п'ять ярдів її роздавлює усвідомлення дурості такої поведінки, але повернутися — це ще гірше, це обов'язково дати йому зрозуміти, що він їй цікавий.

Ще годину вона чекає на автобусній зупинці, куди, як їй відомо, він прийде, щоб їхати додому: їй здається, що такий збіг цілком прийнятний; хоча, звичайно, він знає, що вона живе в іншому напрямку, і вона миттєво вигадує подругу, в гості до якої начебто їде. Але він не приходить.

Роза відпуска-а-а-а мене. Я вилітаю з її минулого, наче язик ящірки, що повертається до своєї господині.

Її розслідування примушує мене ніяковіти. За один день вона проходить відстань у сорок років.

---

## НІККІ

**П**овернення до помешкання: ми з Розою. Бачимо, що Ніккі повернулася раніше за нас; вона бореться з банкою маринованих буряків.

— Отже? — питає Роза.

— Вибачте, — каже Ніккі. — Слухайте, якщо мій вчинок образив вас, я прошу вибачення. Зазвичай я такого не роблю, але мені справді дуже потрібні гроші. Знаєте, останнім часом мені так не щастить з роботою.

— Та ні, справа не в моралі... просто... Маріус... він такий огидний.

— Якби не був, то й грошей би не мав, чи не так?

— Я ж сказала: ви можете залишатися тут доти, доки не влаштуєтеся. Невже вас не знудило?

Дивно: хоча цей епізод роздратував Розу, потворність цього чоловіка чомусь зблизила їх. До того ж мало хто не отримає насолоди з мандрювання похитливими вчинками. Ніккі помітила цей тонкий натяк.

— Загалом, нічого особливого не сталося. Ми сіли в лімузин. У нього тоновані поляроїдні шибки. Він труситься, наче в центрифuzі. «Давайте поїдемо до Оксфорд-серкус, — каже він. — Обожду робити це в самісінькому центрі

Лондона». Ну, ми їдемо до Оксфорд-серкус. Потім я помічаю, що він хвилюється. Відвозить мене до клініки, де я сиджу дві години, чекаючи, доки в мене візьмуть усі аналізи, які тільки існують у цьому світі. Усе в нормі, за винятком того, що вони знаходять у мене дефіцит заліза. Ми знову прямуємо до Оксфорд-серкус. Він телефонує комусь, питає: «Чи все гаразд у Японії? Революції не було?» Робить другий дзвінок. «Чи все гаразд у Німеччині? Революції не було?» Нарешті, ми на Оксфорд-серкус, кругом нас бродять орди покупців. Йому дуже важко дихати, і я прошу гроші наперед, на той випадок, коли він відкине копита. Знімаю одяг. Тягнуся до його ширіньки. Він мене зупиняє; посилає шофера придбати пару гумових рукавичок. Надягаю гумові рукавички. Знову тягнуся до його ширіньки. На ньому... куленепробивна білизна. «Ні, — каже він. — Зупинись. Гума може порватися. Попести себе». Нема питань: я починаю пестити свої принади, він робить те саме — сидючи на відстані у вісім футів, на іншому боці лімузина. «Засунь щось у себе», — просить він. Я беру пляшку з-під шампанського. Якийсь час його це тішить, але вже через півхвилини йому стає нудно. «Пістолет, — каже він. — Візьми у шофера пістолет». Я беру пістолет. «Ні, припини, — каже він. — Ти можеш убити мене. Вийми патрони». Я з радістю виймаю патрони. Починаю використовувати пістолет. Йому стає нудно, а потім — лячно. Дзвонить комусь, щоб переконався: Франкфурт стоїть на місці. Він дивиться на мене й каже: «Хочу подивитися, як хтось кохатиме тебе». Я кажу: «Добре, але я тут із тобою з другої години дня. Якщо хочеш, щоб я із кимось кохалася, з тебе ще п'ятсот».

Погоджується. З ким? З шофером? «Ні, — каже, — шофер навіть огидніший за мене. Знайди когось привабливого». Ну, і звідки я його візьму? «Не знаю», — каже. Тому я декому телефоную. Але всі дуже далеко. «Може, мені вдасться покликати когось із вулиці, — кажу, — якщо я запропоную йому п'ять сотень». «Гаразд», — каже. Отже, я близько години тиняюся Оксфорд-стріт, питаючи хлопців, чи не бажають вони побавитися зі мною та заробити п'ять сотень. Їм це дуже подобається, доки вони не дізнаються про Маріуса. Слухай, ну чому хлопці такі соромливі? Один-два з них напевно погодилися б убити когось за дві сотні. Один підходить, зазирає в машину, бачить Маріуса і каже «ні». Ще один пропонує заплатити мені п'ятдесят за секс, але щоб Маріус не дивився. І тут до мене підходить просто розкішний хлопець; вродливий, засмаглий, круті шмотки, і все таке. Я питаю його. Він каже: «Гроші мені б стали в нагоді, хочу поїхати у відпустку». Але ви вже, напевно, здогадалися: він гомік. Я кажу: «Я не проти, коли ти не проти». Отже, він сідає до лімузина, а Маріус і каже: «Це хто такий? Я його не знаю. Треба його перевірити». Отже, ми робимо кілька телефонних дзвінків, аби перевірити його репутацію, а потім знову їдемо до лікарів — уже втрюх. Уже пізно. Повертаємося до помешкання Маріуса, але перед тим як впустити нас, він раптом вигадає, що, можливо, ми потім приведемо сюди грабіжників; нас фотографують крупним планом і беруть відбитки, а останні сто ярдів ми проходимо із зав'язаними очима, щоб не бачити замків на дверях. Усередині через кожні три ярди стоять вогнегасники і відра з піском. «Нащо тут вогнегасники?» — питаю.

«На випадок спонтанного загоряння», — каже. Нарешті ми заходимо до його спальні; мій асистент старається, але в нього ніяк не хоче вставати; я, звичайно, не хочу хвалитися, але є речі, у яких я добре тямлю, і крім того, рот — це рот; але чомусь не допомагає. Роблю все, що можу, але марно. Хлопець каже: «Можливо, якби тут було темно, я би міг, ну знаєш, уявити, що ти не така... жіноча». «Але мені тоді нічого не буде видно», — каже Маріус. Тож ми вимикаємо світло, а шофер швиденько дістає окуляри нічного бачення. Трохи встає. Але раптом знову пусто. «Може, якщо ти підрижеш волосся, — каже, — ти б виглядала більше... грізно». Маріус телефонує, щоб упевнитися: Японія ще не накиває п'ятами. «Гаразд, — кажу, — я відріжу волосся, але оскільки коротке волосся мені не подобається, з тебе ще п'ятсот». Маріус знову висить на телефоні: перевіряє, чи не потонув Сінгапур, і викликає лікаря. «Ти мене ненавидиш», — каже він. «Зовсім ні, Маріусе, — кажу. — Ти просто неймовірно огидний, але я не ненавиджу тебе». «Чому ніхто мене не любить?» — питає. «Ти відразний, і ти навіть не намагаєшся приховати, що тобі насрати на всіх, окрім себе». У нього відвисає щелепа; не думаю, що останнім часом він часто про себе таке чув, — безсумнівно, Ніккі не стала жаліти Маріуса, бо розуміла: він людина одноразова, тож не буде жодних повторень, жодного шансу втертися йому в довіру, жодного шансу повернутися й покласти щось собі в кишеню, бо охорона обшукає її на зворотному шляху. — Я вже подумала, що отримаю ще п'ятсот за те, що образила його, але, нарешті, все владналося. Ми запрошуємо друга пана В'ялуватця, щоб допомогти останньому. Спочатку

доводиться і його теж перевірити, але нарешті він опиняється в помешканні, і тут — абракадабра! — у В'ялуватця встає. Встає так, наче він випив якогось таємничого зілля. Дає мені жару, так що я аж верещу. Але Маріус усе проспав. Ну, ми і по-сварилися з ним через гроші. Він каже: «Я ж нічого не бачив». А я йому: «Слухай, мені ніхто не платив, щоб я тебе будила». Кумедно, але я вже мала секс з багатьма геями...

— Що?!

— Був у мене період, коли я й дивитися на чоловіків не хотіла. Нормальні чоловіки — на них зовсім не можна покладатися, бо коли вони не беруть із тебе гроші, то принаймні лупцюють. Працювала я тоді стриптизеркою, і страх як втомилася від їхніх жадібних лап; ця професія аж ніяк не сприяє виникненню любові до самців. Жила я з трьома геями і, знаєте, у суботу ввечері, коли по телику дивитися нічого, а грошей на те, щоб сходити кудись погуляти, немає, та ще й дощ іде... Стає так нудно. Утім, я завжди жалкувала, що робила так: потім у мене траплялися неприємності.

Тут Ніккі робить паузу, усвідомивши, що їх тільки-но створені дружні стосунки можуть не пережити такої ваги копулятивних деталей. Мені не становить труда здогадатися, яке рішення вона обрала для того, щоб амортизувати свій найтвердіший з отворів: вона створила сприятливі умови для гри в два члени водночас, причому її киця служила місцем зустрічі. Колись мене прикрашав малюнок із зображенням такого дійства, створивши багато послідовників у імперії Гупта. Не встигла я і оком мигнути, як люди почали вбивати один одного через мене.

— А ви... ну, ви розумієте... за гроші раніше?

Ніккі ставить одну ногу на бильце й кладе голову на коліно.

— Сьогодні був не перший раз. Але сорому я не відчуваю. Я вже робила так, коли мені потрібні були гроші, щоб заплатити за операцію для мами... Це просто такий спосіб заробляти гроші, і все. Я вам про це не казала, бо деякі люди дивно ставляться до дівчат, які так працюють; вони чомусь гадають, що дівчата неодмінно сидять на наркотиках, брешуть і крадуть, просто тому, що в них така робота.

Закінчують вони цей вечір, влаштувавши змагання на найбільш безглузду, невправну чи нахабну фразу чоловіків, які хотіли з ними познайомитися.

Ніккі: «Все, що знайдеш у мене в штанях, — твоє».

Роза: «Ти знаєш, що в тебе дуже еротичні вуха?»

Ніккі: «А твоя подружка така ж гарна, як ти?»

Роза: «Я проводжу опитування. Скажіть, як ви ставитесь до знайомства на вулиці?»

Ніккі: «З усіма іншими в цьому будинку я вже переспав».

Роза: «Пообідаємо разом?»

Ніккі не розуміє, що такого образливого в останній фразі, і Роза пояснює: вона стояла оголена в душі, коли почула це питання — від чоловіка, якого вона до того ніколи не бачила і який заліз до будинку через вікно.

Я помічаю, як Ніккі потайки кидає на мене задумливий погляд.

— Який жах, — зазначає Роза, дивлячись на порожню пляшку з-під горілки, котра стоїть між нею та Ніккі. — Я зараз подумала про своє перше кохання; мені тоді було п'ятнадцять. Таке відчуття, що це було в іншому житті. Навіть не можу пригадати, як він виглядав. Його обличчя все ще наче стоїть у мене перед очима, але жодних рис на ньому не видно.

— Не розумію, чому ти так через це переймаєшся, — відповідає Ніккі. — Я, наприклад, не пам'ятаю обличчя хлопців, із якими їбалася минулого року. — Вона смачно чеше пахву.

Але минуле тут, воно нікуди не ділося. Воно відчувається навіть у тому дієслові, яке Ніккі щойно вимовила; так його вимовляють у містечку, що за тридцять миль від Лестершира. Час, котрий вона провела в Барселоні та Берліні, теж залишив свої відбитки, але сумніваюся, що ще хтось, окрім мене, може їх помітити. І навіть мені стає все важче простежити всі зміни. Сто років тому я б змогла назвати навіть вулицю, на якій жила Ніккі.

— Ми всі намагаємося знайти незнайденне, чи не так, — каже Роза: занадто багате вживання алкоголю завжди викликає вживання акробатичних висловів.

Хоча сотнями років я слугувала посудом для таких напоїв — а я була і фітолесією, і скіфосом, і ритоном, і племохоєю, і пентаплоєю, і оксибафоном, і котоном, і кантаром, і елефасом, і деносом, — моє ставлення до нього різко негативне.

— Намагаємося поселитися в номері, який неможливо знайти, — бурмотить Роза.

Просто дивовижно. Не знаю, чому смертність так засмучує смертних. Вони завжди повертаються після довгих мандрів у суглинку. Ті ж самі манірності, ті ж самі зачіски, той же сміх, ті ж розмови — насправді інколи навіть ті ж самі вислови. Можливо, десь промайне нова форма носа чи інший колір, але в усьому іншому все залишається. У будь-який момент мільйони людей по всьому світу ведуть з десяток нескінченних розмов, що пурхають, наче комарі, від будинку до будинку, від країни до країни і повертаються назад. Саме в цю мить не одна бесіда присвячена замерзлій ігуані.

---

## ОДІЛЯ

«Кімната, яку не можна знайти» — це був один із улюблених висловів Оділії. Якщо точно, то його вона промовляла сто дев'ятнадцять разів. «Усі відповіді. Я знаю, де вони. Хоч би що ти шукав і в якому місці цього світу перебував, вона залишається там, де і завжди, ця кімната, яку не можна знайти».

Фраза, яку вона сказала лише одного разу, була такою: «Але проблема з кімнатою, яку не можна знайти, полягає, як ви вже, напевно, здогадалися, у тому, що знайти її неможливо, ніхто не здатен знайти її; лише вона сама здатна знайти вас».

«М'яч, що відскочив» — ще один «оділізм». У моїй присутності вона його промовляла двісті п'ятнадцять разів. М'яч, що відскочив, був однією з її теорій, але такою, довести яку неможливо. Ідея полягала ось у чому: навіть якщо впустити м'яч за точно таких самих обставин, він ніколи не відскочить однакою чиною двічі, частково — через те, що як тільки м'яч відскочив, відмінити це вже неможливо. І навіть якщо спробувати створити два абсолютно ідентичні м'ячі, вони, можливо, й виглядатимуть однакою, але абсолютно ідентичними не будуть. Навіть якби Бог створив для вас два

гарантовано ідентичні м'ячі, все одно вони не будуть відскакувати однаково. Утім, вона проводила бага-а-ато часу, кидаючи футбольні м'ячі й шматочки гуми. Вона відчувала: те, що здається правилом, насправді правилом не є.

Вони існують лише для того, щоб захопити вас зненацька. Природа боязка, наче вівці, й дозволяє людям пасти себе, але пара овець завжди відбивається від отари.

Мало хто з людей мені подобався. Бо існує мало людей, які взагалі можуть подобатися. Мені зустрічалася велика кількість людей (але тут обійдімося без цифр), приблизно чотириста тисяч, яка не викликала в мене великих претензій чи великих нарікань. Але людей, які б мені подобалися, було лише три десятки. Із колекціонерів жоден не зрівняється з Одилією, навіть найменш відразливим із них не можна було дозволяти принаймні зробити їй педикюр.

«Амфора з двома ручками. Афінська, геометричного стилю. Приблизно 840 р. до н. е.» — були перші слова, які вона мовила щодо мене. І справді, це були саме ті стиль і форма, якими я тоді користувалась, хоча, якщо бути абсолю-у-у-у-точно точною, це був дизайн зими 843 р. до н. е.; утім, дуже непоганий результат для дванадцятирічної дівчинки, яка дістала подарунок на день народження в Таллінні 1834 р., коли античну кераміку дуже рідко діставали з могил і відчищали від пилу королівства Етрурія.

Але Одилія мала гострий розум. Характер у неї був важкий, а розум — гострий. Коли, у віці чотирнадцяти років, вона вирушила до Лондона (всупереч бажанням матері й татуся), її батьки наполягли, щоб її супроводжували дві

кузини й три гувернантки, відомі своєю жвавистістю, терпінням і фізичною силою і яким запропонували нечувані преміальні, якщо вони не спустатимуть з неї очей. Вона любила труднощі. З нею також їхала і я, разом із одинадцятьма іншими, незграбними гончарними виробами: вона мандрувала разом зі своєю колекцією.

На той час, як вона досягла пункту призначення, вона вже вільно володіла англійською; упродовж року освічених людей, які б знали мову краще за неї, залишилася невеличка купка. Місяцями вона блукала найпошарпанішими й найбруднішими районами Лондона, викликаючи своїми запитаннями подив і розгубленість. Вона написала англійською роман про молодого сироту, котрий виріс у робітничому домі й починає співпрацювати з малолітніми злодюжками на лондонському дні. Вона розіслала роман по видавництвах за тиждень до того, як такий собі пан Чарлз Діккенс почав публікувати в журналі свій роман під назвою «Олівер Твіст».

Ми переїжджаємо до Манчестера, де вона знову присвячує всю себе вивченню життя бідноти, заняттям благодійністю й міркуваннями щодо соціального устрою. Вона створює книжку про прядильні машини, трикотаж, гончарні вироби, обважування, фабричних робітників, мереживо й міткаль, шахтарів, підпали та робітничі дома. Вона щойно завершила рукописний варіант роботи, коли одна її приятелька з Німеччини надсилає їй щойно видану книжку певного гера Фрідріха Енгельса під назвою «Стан робітничого класу в Англії». Одлія читає німецькою, і подруга вважає, що книжка може її зацікавити.

Ми пакуємо чемодани й мчимо до Парижа, де Оділія бере участь у революції, хоча я так і не змогла дізнатися, у чому полягала її участь, адже мене та інші ламкі предмети ховають у найнадійніше та безпечне місце, а сама вона з нами про це ніколи не говорить. Вона шмагає денді в салонах своїм розумом, і дехто з них тікає з Парижа, щоб ніколи туди не повертатися; визначні письменники не в змозі надати відповідей на її питання про хитрощі французької граматики й синтаксису. Вона витрачає чотири роки на написання роману про юну дочку фермера, яка виходить заміж за лікаря в Нормандії. Героїні доводиться пройти через низку невдалих любовних зв'язків, і в кінці вона приймає миш'як, котрий купує в аптеці. Оділія повертається до Парижа з села, де вона повністю відрізала себе від світу, щоб завершити рукопис, і починає шукати видавця через тиждень після випуску в «Ревю де Парі» першої частини роману під назвою «Мадам Боварі» якогось месьє Гюстава Флобера.

Це був вирішальний удар по літературних зусиллях Оділії. Однак, навіть не подумавши втрачати через це гарний настрій, ми невідкладно вирушаємо на Схід. Окрім заняття літературною творчістю, Оділія завжди цікавилася описовою зоологією; вона увесь час запихала комах та інші бідолашні організми в глечики зі спиртом, робила начерки пташок і всюди носила із собою збільшувальне скло, щоб роздивлятися павуків. Подорожі приносять неприємності, і це кажу вам я, ваза, котра пережила різноманітний ряд корабельних аварій і засідок.

Я намагаюся не ризикувати.

Я вирішила, що найкращою політикою буде сидіти ти-хесенько на полиці, після того як одна нянька впустила в мене новонароджене немовля (тоді я була глеком) і зачи-нила кришку, розраховуючи на те, що я виконаю роботу ката. Але я миттєво відкрила кілька віддушин. Немовля, що так пронизливо верещало, виросло й стало суперлугалем і вбило тисячі людей у регіоні, де і так їх жило небагато, у найжор-сткіший спосіб, породивши біль, у мільйон разів більший за той, який я відвернула.

Оділія фліртує: однієї ночі в Тихому океані кілька матро-сів відчули як неприродне, так і природне бажання до неї й хотіли зачекати на неї в її каюті. Коли один із них зайшов, я виросла до десяти футів і показала йому бенгальського тигра, який приготувався до стрибка: в натуральну величи-ну, з натуралістичними деталями, включаючи бліх і все-все, окрім запаху й звуку (не дозволяйте обманювати себе, коли хтось скаже вам, ніби кінематограф винайшли французи), — це спричинило в нього серйозну кризу в інтерпретації світу й викинуло з його голови будь-які думки про правопорушен-ня; коли ж він, нарешті, опанував себе, то кинувся за борт. Це було моє п'ятнадцяте втручання в людські долі.

В Австралії, увесь час консультуючись зі своїми жуками в пляшках та плавучими ящірками, Оділія невгамовно пра-цює над трактатом, намагаючись пояснити виникнення різ-них видів. Вона відсилає результати своєї роботи до Лондона, куди вони прибувають через два тижні після того, як Лін-нейському товариству було представлено твір якогось пана Чарлза Дарвіна, твір, де він викладає свою теорію природного

добору, теорію, котрій, на мій смак, не бракувало яскравості та гумору трактату Оділії.

У Женеві Оділія, нарешті, вирішає віддатися на волю бажань, котрі вона довго вже відкладала. Вона більше не юна дівчина, але вона зацікавлює російського графа. Використовуючи свій значний інтелект під час дійства, вона дає графу анонс шлюбних задовольень. Граф, хоча й добре знайомий із коїтусом, не здатен навіть уявити, як жінка може робити такі речі; звичайно, Оділія вдалася до двох-трьох особливих прийомів, про які я до того ніколи навіть не чула (ймовірно, вони були винайдені в паризькому будинку побачень за два тижні до того). Граф утратив два зуби, відкусивши дерев'яного метелика, вирізаного на ніжці ліжка, яке завдяки приладдю графа перетворилося на доріжку задовольень; він робить їй пропозицію, хоча язик у нього весь у скалках і з нього тече кров.

Вони віддаляються од світу в маєтку графа під Санкт-Петербургом, де Оділія знову присвячує себе економіці, вивчаючи місцеві фабрики й продираючись крізь маленький шрифт довідників. Вона пише шістсотсторінкову працю, де викладає теорію доданої вартості та накопичення капіталу. Праця однаково цікава й огидна, на мій погляд. Того ж ранку, коли вона ставить останню крапку в рукописові, вона отримує від німецької подруги, яка тепер живе в Лондоні, примірник «Капіталу» гера Карла Маркса. Адьо, економіка.

Повертається до науки. Вона збирає фонограф, який розмовляє, й із погордою чекає на повернення свого чоловіка

з Санкт-Петербурга; але коли він входить у дім, в руці у нього журнал, де викладаються новини про Томаса Едісона та його машину. Помирає вона в 1890 році, залишивши по собі кіпу картин із дивно спотвореними предметами та людьми, на які вчені мужі Санкт-Петербурга навіть поглянути не захочуть, низку неглибоких скляних тарілок чудової форми та рукопис під назвою «Пристрій Йосипа», для калібрування та розшифрування снів щодо їх значення для здоров'я пацієнта. Рукопис знаходиться під кіпою листів-відмов від сановників, де вони пишуть, що не можуть надати серйозного аналізу роботі, автор якої не має відповідної академічної освіти.

Та колекціонування завжди давало їй задоволення. У неї було дві великі колекції: кераміки та... божевільних поетів.

Вона наказала побудувати невеличкий притулок для божевільних прямо на території маєтку. Чому вона обрала саме божевільних поетів? Цю загадку я повністю розшифрувати так і не змогла, але коли людина збирає колекцію, то, гадаю, вона має спеціалізуватися на чомусь, а коли ви цікавитесь ними так, як Одлія, то в них є перевага: вони можуть записати свої нескладні думки. І, як казала вона сама, «вони особисті секретарі Господа», які намагаються відновити мову Біблії. Я б могла розповісти їй кілька історій на цю тему, але це неважливо.

Так, вона була справжнім колекціонером, того типу, який може оцінити лише збирач колекціонерів. Щоранку вона вставала до світанку, аби нашвидкуруч перевірити стайні бардів, що гавкають, котрих вона витягла з горищ, жандармерій і божевілень Європи. Вона годувала їх свіжими

фруктами й овочами, які протягом усього року росли в її оранжереях, і збирала вірші, створені вночі.

Віршів не завжди було багато. Був там один валлійський поет, який спав усю ніч і більшу частину дня, а вставав лише для того, щоб попоїсти і знову сказати: «Добрий вірш підганяти не можна». Він настільки не бажав «підганяти» вірші, що за п'ятнадцять років, які провів у маєтку, жодного вірша не написав; але така поведінка, як кажуть, не така вже нетипова навіть для літераторів, яких вважають цілком нормальними і знаменитими в їхніх країнах. Однак валлієць зазвичай казав «Добрий вірш підганяти не можна» у відповідь на будь-яке питання чи взагалі речення, яке звертали до нього, й іноді змінював фразу, кажучи: «Добрий вірш, його не підігнати».

Був там і Свен, чийого прізвища ніхто не знав, якого доставили нам із шведського порту. З усіх божевільних він був найбільш плідним: писав сонети, піндаричні оди, газелі, вілланелі, рондо, сестини, фатри, блазони, епіталами, епітафії, а також непереконливо короткі епічні поеми, які склалися з тих самих двох строф, де вихвалялося тілесне єднання з тринадцятирічними дівчатами, і єдина різниця між численними творами полягала в тому, скільки саме разів повторювалося ім'я дівчини, а також у зміні імені, що траплялося нечасто (і мало три етапи: Бабетта, Сольві та Карен), та в мінливості правопису. Ці словесні виверження були частиною величезної теософічної схеми, а саме — Свен був упевнений, що коли він помре, то Бог підсмажить його. «Ну, Свен, то скільки тринадцятирічних дівчат ти дефлорував?» На думку Свена, увесь всесвіт являє собою детально роз-

роблений курс перешкод, які мають не дати претенденту пройти крізь дівочі печери до спасіння. Це був великий секрет, який мало хто знав, і ще менше людей діяли відповідно до нього. Таким чином, він розглядав божевільню як майстерну пастку, споруджену силами зла, щоб не дати йому стати одним із обраних.

— А жінки? — питала його Оділія.

— У тому й проблема. Безчленні — це ті, хто вів неправедне життя в попередніх втіленнях.

— А якщо раніше ти був тринадцятирічною дівчинкою і дефлорував себе сам?

— Стосовно цього в Писаннях нічого чітко не сказано.

Зіркою колекції божевільних Оділії став пацієнт із провідного німецького дурдому, придбаний за великі гроші, оскільки німцям аж ніяк не хотілося відпускати такий цікавий екземпляр. Поет, котрий писав невидимим, за його словами, чорнилом, бо не хотів, щоб хтось поцупив у нього ідеї; більшість із нас назвали б це чорнило неіснуючим, позаяк існувало воно лише в його уяві. Він водив своїм цілком висохлим пером по сторінках із жвавистю собаки, що чухається. Цікавий момент полягав у тому, що коли забрати в нього «написане» й підсунути натомість точно такі ж аркуші незайманого паперу, то він моментально бачив різницю і починав верещати, що папір пустий; скаржився він і тоді, коли повертали йому стос списаного паперу, складений не в тому порядку.

Була там ціла низка поетів, котрі, як я підозрюю, зовсім не були божевільними чи навіть дуже ексцентричними, але

переїхати до закладу Одилії їх спокусили безкоштовні проживання та харч. «Доброго ранку, мадам, я поет, і я божевільний, божевільний, божевільний», — представився якийсь грузин із величезними вухами й спробував ухопити Одилію за груди. Одилія перегрупувала сережки й наказала двом слугам надавати поетові стусанів. «Гаразд, гаразд, але ви навіть не розумієте, від чого відмовляєтеся, — запевнив її він, виправляючи зламаний ніс. — Що там на вечерю? Я пройшов довгий шлях».

— Ви не божевільний. Ви поганець, — заявила вона, повертаючи йому рукопис.

— Ні, ні. Я таки божевільний. Кому це ще знати? Я увесь час живу сам.

— Рідко буває, щоб божевільний сам хотів потрапити до божевільні.

— Це лише доводить, що мій випадок безнадійний.

І Великоухий простягнув їй другу добірку довгих віршів про те, як жінки продали найцінніші фамільні коштовності, аби провести кілька годин у його товаристві. У війонаді<sup>1</sup> розповідалося про те, як силою ерегованого члена він підкинув сільничку на дванадцять футів.

— Ви навіжений, якщо вважаєте, що такі опуси вам хоч щось принесуть, — заявила Одилія.

— Що я вам казав? — відповів він, знову знімаючи одяг. Вона наказала слугам півгодини кидати його об стіну.

— Ось що я вам скажу, — заявила вона. — Я дам вам тисячу рублів, якщо ви поїдете звідси й пообіцяєте мені ніколи більше не писати віршів.

---

<sup>1</sup> Жанр поезії.

- Менш ніж за п'ятсот я на це не погоджуся.
- Тисяча.
- Гаразд, двісті п'ятдесят. У мене дуже хвора бабуся.
- Гарна спроба. Але більше тисячі не дам.

Відбулася жаклива сутичка між жадібністю й марнославством. Великоухий узяв гроші.

— Правду кажучи, я вже занадто старий для цього фокуса. Минулого тижня я кинув її лише на шість футів.

- Так викиньте з неї сіль.
- Мадам, а як же моя честь?

Кілька нікчем таки змогли прослизнути. Кілька підробок Одилії таки всучили: наприклад, божевільного поета, який насправді виявився божевільним критиком. Він вимагав, щоб йому дали твір невизначного автора, вивчав його з поважною міною, після чого заявляв: «Яка непохідна, неповерхова, зграбна, немонотонна робота!» Божевільний поет із сусідньої палати аж скаженів від люті. «Як ти смієш хвалити мій твір? Напевно, ти читав його неуважно, коли не бачиш, наскільки він нікчемний!» Божевільний критик був коротконогий і товстий і голосно хропів. Поети збирали його риноліти й пхали їх у відкритий рот критика.

Оділія відіслала велику суму грошей одному італійському притулку в Неаполі, який обіцяв прислати їй японського поета, котрий у той час був невеличкою сенсацією. Їй сказали, що гроші просто мають покрити витрати на його перевезення. Вона вже змирилася з тим, що її обдурили, коли два роки по тому до маєтку прибув страхопуд із кривими ногами, на яких вистачало мозолів, щоб зробити з них панцир; із собою в нього була мапа, котру йому дали в притулку, де був

намальований Неаполь, а крім того, трохи вище, — Росія. За національністю він був словеном, і, взагалі, був не зовсім поетом, і навіть не письменником: він малював букви. Спочатку йому більше подобалися маленькі букви, намальовані олівцем, аніж схожі на ті, що прикрашали етруські вази і котрі люди вважали такими загадковими. Але згодом букви його ставали все більшими, і він почав давати їм назви, наприклад «Буква А у віці десяти років», чи «Буква С розмірковує», чи «Буква Т зі спини». Врешті-решт, він дійшов до того, що почав малювати букви в халатах і чоботах вище колін, але моя улюблена, найбільш вражаюча, це «Буква В, одягнена в одяг букви Л, коли буква Л про це не знала».

Ще одним обманливим надбанням став холеричний лисий чоловік із Мінська, у якого були очевидні літературні прагнення, але під час іспиту з'ясувалося, що це божевільний видавець. Він багато лаявся, і нам довелося попотіти, щоб дати лад його розповіді, проте він твердив, що добре пам'ятає свої попередні життя і що під час кожної реінкарнації він поставляв літературу до двору можновладців.

— Гомер: недоумок. Баран. Він співав біля бівачних вогнищ, а як плату брав недоїдки, коли я знайшов його. І яка вдячність? Та жодної. Гесіод: недоумок. Мені доводилося виправляти кожен рядок його творів. Софокл? Нудний. Баран. «Чи не могли б ви зробити текст трохи веселішим?» — питав я. Я благав його, але чи послухав він мене? Овідій? Баран. Жодного разу не з'явився вчасно. Данте: недоумок. Не знав правил орфографії. Шекспір? Шекспір? Дурний як пень, мені доводилося дарувати йому ідеї; він жодної не створив. Гете?

Буркотун. Навіть не кажіть мені про нього. Всі вони барани, геть усі. Навіть безхмарну, тиху літню ніч вони спотворять, бо їх чутно навіть із відстані, а потім воно все наближається і наближається — це бараняче мекання. У них занадто мало грошей, щоб писати. Але дайте їм монетку — і в них відразу стає забагато грошей, щоб писати. Заберіть монетку — і грошей стає замало.

Жоден із письменників, з якими він мав справу, не приніс йому ані крихти задоволення, окрім Авара Мммммм, чиї праці він начебто публікував у Темні Часи і які були найвеличнішими. Він завжди волав, щоб йому дали папірець, бо він хоче записати твори Мммммм. «Мммммм, який джентльмен! Який шарм! Який розум! Яка пристрась! Яка чарівна ерудія! Яка великодушність! Яке розмаїття!» Але так нічого й не записав.

Оділія старанно читала історичні довідники, монографії і писала листи науковцям та ерудитам регіону, але жодної інформації про цього поета вона не знайшла. Проте вона продовжувала давати папір божевільному видавцеві: «А що як він не божевільний?»

Був там іще один реінкарнатор. Місцевий парубок. Він пам'ятав дві тисячі своїх попередніх життів: країни його перебування час від часу мінялися, але професія в нього увесь час залишалася однаковою (і в цьому житті також): він був теслею, звали його Яков, чи Якоб, чи Джакоббе, чи Джейк; дружину його звали Єва, чи Ефа, чи Евіта, чи Ів; на сніданок, обід, вечерю та як легку закуску він завжди їв чечевичу. Цей факт його надзвичайно засмучував, і часто він просто ле-

жав на ліжку, не здатний знайти хоч якийсь інтерес у житті. «Не треба мене будити», — казав він, лягаючи. Навіть відмінна кухня не могла покращити йому настрої. «Скоро я все одно повернуся до чечевіці. Я б убив себе, але в цьому немає сенсу. Ви знаєте, що я зробив один і той самий стілець дев'яносто тисяч разів?»

Оділія взяла його до себе, оскільки місцеві жителі не могли зрозуміти її пристрасті до поетичної манії і передали його до притулку. Також ми отримали самоїда.

Він був найпривабливішим мужиком у селі. Мірошником. Одружився з найвродливішою дівчиною. У них були найвродливіші діти в усьому селі, а жили вони в найкрасивішому будинку. Але одного дня дружина мужика прийшла до Оділії в розпачі, шукаючи допомоги. «Все почалося з його нижньої губи: одного дня вона зникла, а він сказав, що випадково відрубав її, коли рубав дрова. Потім щезла і верхня губа, а він знову сказав, що рубав дрова. Потім почали щезати пальці; гадаю, я мала б запідозрити щось, коли знайшла палець у рагу, яке стояло на вогні».

— Він що, їсть сам себе?

Жінка розплакалася.

Його пальці, мочки вух, пальці на ногах та ліва рука — всі вони щезали одне за одним. Мабуть, це можна було б пояснити дивовижною схильністю до нещасних випадків, якби вдалося знайти хоч один постражданий орган. Оділія пішла до подружньої пари й побачила мужика біля плити: він щось смажив. На сковорідці шкварчав його дітородний орган, який колись примушував обличчя жінок в радіусі

п'ятдесяти кілометрів кумедно кривитися. «Це було важке рішення. Але в мене троє чудових дітлахів. Я б пригостив вас, але тут дай Бог, щоб на одного вистачило».

Вони запросили його на обід у маєтку, але він утік на шляху туди. Через кілька ночей дружина прокинулась і побачила його. Він уже відрізав собі ліву ногу. «Зроби це для мене, люба. Ти ж знаєш, я не вмію готувати». Оскільки здатність рухатися в нього значно погіршала, його нарешті доставили до колекції поетів. «Вам нікого не обдурити! Ви просто хочете захапати все собі. Ви не маєте права ставати між чоловіком та його ногою. Я заслуговую на себе», — наполягав він. Він виявився єдиним психічно хворим, який зміг утекти з притулку. Але далеко він не втік. Знайшли його в кухні, а в духовці — його другу ногу, вже обвуглену. Він утратив стільки крові, коли відрубав ногу, що відрубився і спалив геть увесь окіст.

— Навіщо ви це робите? — спитала його Оділія.

— Ні, ні, питання в тому, чому ви цього не робите? Ви просто заздрите мені, адже я це перший придумав. Ви навіть не жили ще по-справжньому.

Сільський каліка, який втратив на війні обидві ноги, втпився у ставку, взявши із собою замість тягара пару примірників Біблії.

Але десь на Оділію таки чекав успіх. Успіх: використовуючи метод кольоротерапії, вона поступово вивела божевільного видавця з омани довжелезних тирад і допомогла йому пригадати, що насправді він — учитель французької з маленького містечка. Подяка: «Ну ти й стерво, — пожалівся він їй, — я був найвеличнішим видавцем за всю історію

людства, а тепер усе, що мені залишається, — це повернутися до відлюдного містечка, де найсмійнішим жартом вважається вирізання кумедних фігурок із овочів. Я вже зараз можу зазирнути в останні роки свого життя і побачити, як я намагаюся навчити неправильних дієслів дванадцятирічних тупиць, які б не змогли їх вивчити навіть за умови, коли б я мав можливість використовувати батіг і пряник як стимул для навчання, і як отримую платню, достатню, щоб харчуватися одним черствим хлібом. Тобто якщо мені пощастить. Я передрікаю: мені навіть цю захоплюючу роботу не отримати, оскільки всі знають мене як психічно хворого, а це найгірша характеристика для отримання пропозиції навчати нетямущих відмінників. Мабуть, я помру від голоду вже за два місяці. Якщо ж мені не пощастить, то, можливо, я спроможуся протягти років зо два. Ти вилікувала мою хворобу, але вилікувати моє життя ти не в силах.

Інші невдачі: «Горщики не зраджують, — сказала Оділія. — Ваза нікуди не втече. Амфора не змінить своєї думки про людину. Не можна знайти кратер, який би пішов із власної волі до рук іншого. Стамнос не зробить їдке зауваження про мою сукню. Пеліка не забуде писати листи з-за кордону. Якщо поставити арибал на туалетному столику, він стоятиме там завжди».

Її чоловік більше цікавився тваринництвом і спустошенням пляшок горілки. Він був п'яний удень і вночі, а ще займався тим, що ввозив до країни грузинських дівчат цілими вагонами. «Ти вивчаєш одне, а я — інше». Чесно кажучи, він перебував у депресії, оскільки усвідомлював, що його осо-

бисті досягнення, коли волосся в нього все посивіло, полягали лише в тому, що він випив дуже багато горілки й вичерпав усе те, на що була здатна його чоловіча суть, а це навіть з боку найбільших нероб серед аристократів вважалося б незначним досягненням.

«Що з тобою станеться?» — спитала вона мене на своєму смертному ложі. Вона тривожилася через те, що нас може спіткати недостойний фінал. Вона надто непокоїлася навіть через неживі експонати своєї колекції. У світі існувало дуже мало таких людей, як Оділія, котрі могли дивитися в обличчя життю з цікавістю, гарним настроєм та незмінною рішучістю. Коли вона лежала, віддавшись дії настоянки опію, я поставила для неї кілька спектаклів: великі діяння великих світу цього, те, що жодна людина не бачила вже тисячі років, носороги на Сені, створіння, котрі жодна людина її покоління ніколи не побачить, — оскільки я знала, що таке видовище їй обов'язково сподобається.

«Ваза розмовляє зі мною», — казала вона слугам; а ті, звісно, поважно кивали їй.

Її чоловік передав їй свої найкращі побажання через лікаря. Він не прийшов до неї жодного разу за всі три тижні, що вона була прикута до ліжка, бо не міг виносити виду хвороби. На похорон він також не пішов, оскільки похорони його засмучували.

Навіть Оділії, накопичувальниці мудрості, чий розум був подібний до діаманта, не вдалося отримати ідеальний шлюб.

---

## РЕСТОРАН

**Я** лежу в сумці.

Роза сьогодні бігає теренами свого обличчя: вона висмикувала, креслила, масажувала, прикрашала; всю першу половину дня вона провела у ванній кімнаті, а потім до-о-о-овго дивилася у відкритий гардероб. Вона обрала сережки, прикрашені спіраллю, що символізує важке й наполегливе навчання, а також — пониження через кілька місяців, проведених у вивчанні основ іноземної мови в очікуванні на приїзд привабливої людини, з якою ви познайомилися за кордоном, але проведених марно, бо більше ви про цю людину ніколи в житті навіть не почувете. Роза всього цього не знала, але відчувала. Потім вона помітила пару сережок Ніккі: викликають асоціацію з автогонками. Примірює; вони їй пасують.

Чекаємо на чоловіка. Він з'явився не з поради Табати, а з листа, який Роза нещодавно отримала. Цікаво, чи цей вечір допоможе Табаті вибратися з колодязя. Роза намагається пити воду з виглядом людини, яка запхала набридливу тітку в колодязь і вухом не веде, але, попри на всі зусилля, вигляд у неї такий, наче вона запхала набридливу тітку в колодязь і намагається і вухом не вести, але веде.

Сумка стоїть біля ніг Рози. Поява чоловіка: високий, розумний, освічений, ніс лопатою. Зачіска не відповідає останньому писку моди, але зарано казати, чи це через те, що він зневажає тренд і віддає перевагу власному стилю, чи просто не встиг зрозуміти, що тенденції вже змінилися. Він посміхається посмішкою чоловіка, який усвідомлює, що вміє однією посмішкою примусити жінок загамувати подих. Так, трохи зухвалий, але навряд чи взагалі існують жінки, котрим не подобаються чоловіки, що хоч іноді поведуться як чванливі тварини.

Викладач: поганий знак. Мало хто працює в цій сфері тому, що це їм подобається. Зазвичай це невдахи: невдалі грабіжники банків, диригенти, пілоти, а також люди, які не знають, як вибратися з навчальної системи. Викладач англійської мови для іноземців: ще гірше. Людина, єдина професійна риса якої — громадянство країни, де мова, завдяки щасливому випадку, має попит. Як і всі викладачі, він говорить і очікує, що його слухатимуть. Але не можна не замислитися: чому високий і дужий хлопець із повним набором власних зубів, із власним волоссям і не дуже поганим заробітком досі блукає ринком наречених у віці тридцяти двох років?

Роза всі деталі помічає миттєво; безсумнівно, вона вже уявляє себе прив'язаною шовковими шарфами до ліжка; ось вона дає імена дітям; а тут непокоїться, чи сильно він потовстішає у п'ятдесят років. Розгортаючи серветку, вона подумки приміряє на нього з десятків різних костюмів. Оскільки вона розраховувала на зустріч із вайлуватим недоумком,

то ворота її серця розчиняються миттєво. Я бачу, як вона замислюється: і вчасно.

— Можливо, — каже він, коли вона підіймає бокал, — ви б хотіли привітати мене з гарним вибором вина.

Роза посміхається. Вона гадає, це жарт. Утім, я все помічаю набагато раніше. Зараз вона уявляє собі, як пеститиме його язиком. Але цей чоловік не з тих, хто робить жінок щасливими; можливо, декого він і доведе до екстазу, але щасливими не зробить — і нещасливими також; у будь-якому разі, їм це буде не цікаво і не збагатить їх духовно. Він незначний подразник. «Вибір вина» йому не вдався — кому це знати, як не мені; але як би там не було, у не дуже поганому ресторані дійсно погане вино вам навряд чи наллють. Пан Англійська Мова розмовляє. Багато. Про себе. Офіціант тричі підходить, щоб прийняти замовлення, але Англійська Мова, котрий навіть не відкривав меню, відсилає його геть; він занадто зайнятий: він розпушує хвоста. Робота, вимоги, оплески. У Розі починає складатися картинка. Дивно, але він і справді усвідомлює свою нікчемність, не обманює себе; але, схоже, насправді він шукає не справжнього успіху, а когось, хто повірить, що він і справді успішна людина, повірить хоча б на кілька годин. Упродовж першої години Розі вдається вимовити тридцять слів, разом із замовленням і «дякую» (двічі) офіціантові, котрий приніс їжу.

На те, як вони їдять, я дивлюся без особливого інтересу. Процес поглинання їжі занадто детально описаний. Кожне створіння на цій планеті намагається переконати всіх інших її мешканців залізти до його шлунка. Роти переслідують роти,

щоб покласти їх до рота. Комахи, птахи, росомахи мчать щодуху, щоб комашити, пташити й росомашити цей світ. Їдоки стають їдоками їдоків, котрі стають їдоками їдоків їдоків, які стають їдоками їдоків їдоків їдоків, які стають їдоками їдоків їдоків їдоків їдоків їдоків їдоків. Дуже швидко. А ще кажуть, що такого явища, як прогрес, не існує!

— Вони не хотіли мене відпустити, але Китай уже став для мене замалий, а я отримав пропозицію від давнього друга очолити школу в Данії. — Офіціант, якимось чином відчувши страждання Рози, приносить рахунок, хоча пан Англійська Мова його про це й не просив. Розу охоплює відчуття полегшення. — Напевно, ви просто у захваті від того, що зустріли мене, — каже він. — Не соромтеся. Можете зізнатися коли завгодно, — він замовкає, щоб випити води, бо в горлі в нього сухо, наче в пустелі.

— Чи не бажаєте спитати щось про мене? — не витримує Роза. — Невже вам не цікаво?

— Так, у мене дійсно до вас прохання. Можна вас сфотографувати? — Роза демонструє зуби, що можна сприйняти як згоду. Він миттєво дістає «Поляроїд» і робить знімок. — Не можу повірити, який гарний вибір я зробив, коли запросив вас саме до цього ресторану, — каже він і трясє знімок, щоб він швидше проявився. Дає їй альбом. — Знаю, ви неодмінно захочете написати щось про те, який чудовий вечір ви провели.

Обличчя в альбомі: круглолиця блондинка з вульгарним мейк-апом, яскраво-червоними, наче полуниця, щоками, посміхається від вуха до вуха, підіймаючи келих шампанського;

вона занадто юна, занадто п'яна, щоб ніяковіти; романтичних вечер у неї було не більше десятка. Підпис під знімком: «Будьмо!»

Француженка-мануальниця з квадратним обличчям і гострим вухами, котра повірити не може, що вляпалася в таку ситуацію: «Незабутнє». Лексикограф із темними бровами швидко іде на дно, тримаючи в руках транспарант зі словами «Не здавайтесь! Не здавайтесь!»; написала: «Який вечір!» Бразилійка з широкою посмішкою й досвідченими губами, до всього ставиться з гумором, мисливиця за паспортами, котру не збентежить той факт, що цей чоловік — повний теплень: «Коли я вже побачу твого маленького друга?»

Роза пише: «Неймовірно». Він так рано підсунув їй альбом, оскільки знає: другого побачення не буде. З'являється калькулятор, і починаються розрахунки, скільки має заплатити Роза. Вона хоче припинити це неподобство і достає гаманець, але він вагається: «Ні, все має бути по-людськи».

Прощання: «Розкажіть про мене всім своїм подругам», — наполягає.

«Обов'язково».

Яка мета у відчаю? Зробити боляче розуму? Якщо ваш номер п'ять тисяч п'ятий, шанси не безнадійні, але скористатися ними досить важко — достатньо важко, щоб відчути себе альпіністом у Сахарі.

Повернувшись до помешкання, Роза вивалює інформацію на Ніккі, котра, одягнена лише в легінзи, робить різноманітні вправи на підлозі, які розвивають гнучкість і силу.

---

## ЗМАГАННЯ ДИВНИХ ЧОЛОВІКІВ

**Р**оза розповідає про самозакоханого павича.

— А чому б тобі не розважитися з ним? Уночі всі вони однакові, — пропонує Ніккі.

— Ні.

— Хоча просто жакливо, коли тобі здається, що зловила гаряченького перця, тягнеш його додому, а там виявляється, що він уже охолов. Це як купити блузку і помітити в ній величезну дірку, чи зрозуміти, що її не можна прати у воді. Був у мене один незграбний хлопець: він колекціонував мотоцикли, тож близько двох годин ми тільки й робили, що роздивлялися поршні, бо їх же ж треба спочатку погладити по шерсті, ну я й кажу, як же це захоплює, може, скинемо одяг? Ми скидаємо одяг, я вся палаю, а в нього висить; ну, я і кажу: давай, допоможу тобі встати; а він каже — у мене вже встав; але там лише голівка, й більше нічого. Наче решту в нього відрізало, там розміру всього дюйма два. Звичайно, ніхто не сподівається побачити там кабачок, та деяким жінкам, наскільки я знаю, маленькі теж до вподоби, але, чесно кажучи, коли він такий маленький, то гадаю, треба попереджати заздалегідь. Візитівку давати чи щось таке, щоб можна

було самій вирішувати, потрібно тобі це диво чи ні. Як було б зручно, коли б хлопець давав тобі картку й казав: «Два дюйми, до ваших послуг». Тобі б такий варіант сподобався?

— Мабуть, так.

— Знаєш, найдивніших я бачила, коли займалася цим професійно. Був у мене один клієнт, так от він приходив, платив, а потім починав читати Біблію. Як гадаєш, що він робив після цього?

Роза стискає плечима.

— Та нічого. Тільки це й робив: п'ять хвилин читав мені Біблію. Я спочатку подумала, що це він так збуджується. Але ж ні, на цьому і закінчилося. Гроші, невеличкий уривок із Біблії, а я поки нігті фарбую. І жодних розповідей про легковажних жінок, що горітимуть у вічному полум'ї. Не думаю, що це якесь збочення.

— Гм-м-м.

— Багато хто із них не заради сексу до мене приходив. І до речі, часто секс був найпростішою частиною. Значно складніше було поводитися з ними приязно, сміятися з їх жартів, базікати ні про що. І далеко не всі вони були бухгалтерами з Бірмінгема, з пивними животами. Один навіть дуже нічого так собі був. І просто хотів, щоб я його накази виконувала. Типу «Стояти. Сидіти. Крутись. Зроби чашку чаю». Їздили ми з ним до площі Лестер-сквер, і мені доводилося повзти за ним на карачках, благаючи його. «Благаю, Міккі, мені це так потрібно. Ти був неперевершений. Благаю. Ти єдиний, з ким я взагалі можу кінчити. Якщо хочеш, побий мене». Ой, найцікавішу деталь забула: я не просто мала роби-

ти все це, а робити все це перед французькими туристками. Це було найскладніше: упевнитися, що вони такі французьки. Бельгійки чи швейцарки не прокотили б. Пунктик у нього був стосовно французенок, та ще й скупий був... Ми в результаті посварилися, бо чекали на туристок з півгодини — можеш собі таке уявити, щоб у центрі Лондона не було жодної французьки? Але за простій він платити відмовився.

— Гм-м-м.

— Чекай, найкращий із них був любитель парковок. Як я могла його забути? Отже, одного дня з'являється ця жінка, вся така респектабельна, середнього віку, ну я і думаю — гаразд, твої гроші не гірші за інші. Але вона хоче привести до мене чоловіка. Його схопила поліція на парковці, він там терся об підлогу. Здається, кам'яні джунглі зводять людей з розуму. Вона у сльози, бо його вже заарештували і в торговельному центрі, посеред ночі, коли на ньому була лише пара шкарпеток, а сам він забавлявся з бруківкою. Виявляється, він цим кілька років уже займається, але раніше вдавався до цього лише у відрядженнях. Він мав і Ейфелеву вежу, і Всесвітній торговельний центр, і музей «Прадо». І Тадж-Махал добре так оглянув. Його завжди депортували. А потім якось його схопили, коли він задирав ногу на швидкій смузі шосе М25. Йому вже важко знайти нових роботодавців чи такі країни, де він іще не бував. Жоден собор не може відчувати себе в безпеці, коли він поряд. Дружина не може випустити його з дому, бо він відразу ж почне задовольняти себе прямо на асфальті: чим більше

публіки, тим кращий фінал. Вона відіслала його до лікаря, але виявилось, що ходив він туди лише через те, що поряд із кабінетом була гарненька парковка, якою він і користався. Вона перепробувала геть усе і сподівалася, що, мабуть, професіоналка позбавить його бажання так забавлятися. Вона не хотіла, щоб він емоційно до когось прив'язувався, а просто скинув би, і все. В її випадку краще, коли б він мав жінку за сусідніми дверима, ніж самі сусідні двері.

— І що далі?

— Звичайно ж, це не спрацювало. Хоча я дуже старалася. На вигляд хлопець цілком нормальний. Член гольф-клубу. Але член у нього вставав лише на відкритий простір, що залитий бетоном. Знаєш, я можу дещо запропонувати чоловікові. Але він просто дав мені гроші й попросив передати дружині, що ми добре попрацювали. Коли я чула про нього востаннє, він намагався погратися з Кремлем.

— Тож хто був найгіршим клієнтом?

— Я б уточнила: найгіршими клієнтами. Справді огидними були ті, хто так і не з'являвся. Ніщо так не розлючує, як клієнт, котрий не користується замовленням. Був один хлопець, чорний, котрий телефонував мені й розповідав про свій величезний орган і питав, чи я впораюся. Потім ми з півгодини обговорювали ціну; ми намагалися пояснити йому, що скидок не даємо, але він нам не вірив і твердив одне: нам так сподобається, що більше як третину звичайної суми він платити не буде. Він просто не розумів суть бізнесу. Потім він узагалі не з'явився, потім ми знову півгодини розмовляли, намагаючись розповісти, як пройти дві сотні

ярдів від телефонної будки до нашої квартири; він просто не міг подолати таку відстань. Ми його звали Вождь Колода, і він міг представляти свою країну на міжнародному конкурсі дурнів. Одного разу я спустилася до нього на вулицю, але він уже кудись подівся; мабуть, відлякував усіх жінок у радіусі милі. Далі траплялися ще й такі: вони викликали нас до себе, а коли ми діставалися до місця призначення, то вони вже спали чи взагалі встигали роздумати. Одного разу я цілу годину витратила на те, щоб посеред глибокої ночі доїхати до богом забутого села. У мене від самого початку були погані передчуття, але від грошей відмовлятися зовсім не хотілося. Ну, добралася я до цієї пивної, хазяїном якої був клієнт, і стала дзвонити — дзвоню я, дзвоню, а ніхто не відчиняє. Мабуть, вирубився. Ну, я й подзвонила до пожежників, і до «швидкої», і до поліції, а потім стала будити сусідів. Я їм казала: «Пробачте, що турбую, але я проститутка, і я приїхала сюди аж із Лондона до пана Говарда, і я дуже хвилююсь, чи не трапилось із ним щось недобре». Вони вибили двері і побачили його — він спав, та ще й хропів; а коли прокинувся і помітив нас усіх, то вид у нього був трохи пригломшений.

— М-м-м.

— Головне — не вішати носа. Різне трапляється. Коли я працювала, то могла дуже непогано заробити, але бувало, що за цілих півроку жодного клієнта. Хоча достатньо було мене просто попрохати про це, та ні. Знаєш, тобі варто спробувати драбину.

— Драбину?

— Одного разу мені треба було поміняти лампочку, але вона занадто високо висіла. Я пішла за рiг, щоб принести драбину, а коли несла її назад, до мене підійшов якийсь хлопець і запропонував допомогти; коротше кажучи, він запропонував мені допомогти також і в інших справах. І з того часу справи пішли вгору. Чоловікам таке подобається, бо вони можуть показати, які вони сильні й розумні, і їм не доводиться гадати, що б таке сказати, коли ти їм подобаєшся. Спробуй, зможеш отримати здорового, тактовного типа; а якщо його зовнішність тобі не сподобається, завжди можеш образитися й заявити, що й сама впораєшся.

— Гм-м-м.

Ніккі нахиляється до колін.

— Уффф. Боляче. Завжди тяжко, коли довго не тренуватися. Але я вже сильніша. Треба якось примусити себе робити це частіше.

По новому телевізору йде програма про стосунки між жінками. Настає час спати.

— Слухай, я знаю, це прозвучить трохи дивно, і ти можеш відмовитися, але мені якось не по собі; можна мені спати сьогодні з тобою, а? — обережно питає Ніккі.

— Тоді я не засну, — відповідає Роза. Як звичайно, мене відносять до її спальні й влаштовують під ковдрою. Але сьогодні Роза пересуває пуфик перед туалетним столиком до дверей. Кладе на мене долоні. Повернення до минулого. Я розповідаю їй історію про колекціонера, котрий не хотів колекціонувати, але його таки примусили.

---

## СІЛЬСЬКА МІСЦЕВІСТЬ

**М**и знову їдемо з міста, перевіряємо, чи все гаразд у котеджі, та йдемо до колодязя.

— Ну, то як?

— Я ходила на вечірку. Підійшла до найпривабливішого чоловіка, який справді був привабливим, і як гадаєте, що я в нього спитала?

— «Я тут нікого не знаю; можна приєднатися до вас?»

— Точно. Вгадайте, що він відповів?

— Ну, не знаю. «Дуже радий знайомству. Ви не поранилися, коли падали з неба?»

— Ні. Ось що він сказав: «Я бачу, ви тут без запрошення. Вимушений просити вас піти».

— Ой.

Роза опускає відро.

— Не те щоб я скаржилася, але я вже втомилася сидіти на дні колодязя. У мене, взагалі, є власне життя.

— Влаштуйте мою долю.

— А як пройшла вечеря? Ви ж мали піти на вечерю, чи не так?

— Навіть не питайте.

— Повірити не можу. Гадаю, вам треба краще зосередитися на насолодженні самотністю. Поки за молоком

стежиш, воно кипіти не хоче. Ви занадто багато зусиль докладаєте.

— Справа не в мені. Порадьте, це ж ваша робота. Порадьте.

Незважаючи на різку відповідь, Роза пом'якшала. Ув'язнивши Табату, вона позичила поведінку інших, так само як позичила сережки Ніккі. Знову-таки, все псує віра в те, що все залежить від поведінки: так невдатний гравець вирішує наступного разу використати інші цифри в лотерейному квитку.

— Напевно, я не дуже чітко висловились. Я вже казала вам: я вважаю, що принесу значно більше користі, коли не буду стирчати тут. Я могла би познайомити вас де з ким.

— З тими, кого відбракували інші.

— Коли звертаєтеся по допомогу, не треба скаржитися, отримавши її.

— Якщо отримаю, то скаржитися не буду.

— Я все ще не зовсім розумію, чому ви вирішили зайти так далеко... як би точніше сказати? Чому саме я?

— Саме це питання ставлю собі я. Дозвольте мені процитувати одну з ваших відповідей: треба змінювати не все життя, а лише спосіб мислення.

— Цікаво: якщо я зміню свій спосіб мислення, чи стане мені від цього легше?

— Це виклик. Колодязь, про який дбають, ніколи не висохне.

— Ви ж зараз не про лист, що залишився без відповіді, кажете?

— Ні, це стосується листа, на який відповідь було отримано.

Ми повертаємося додому. Роза трохи бавиться з трохи покоцаним луристанським конем, намагаючись послухати про його минуле. Але він — усього лише пушинка, крихітка трилера, яким є я. Вона відкладає його убік і довго роздивляється мене; в очах її — палке бажання. Цього разу ми перескочимо років на шістдесят, щонайменше.

— Ніколи не бачила таку вазу, як ти, — каже вона, все ще не розуміючи, наскільки вона права. Кладе долоні на-а-а мене.

І я дарую їй історію: про один із найдивовижніших союзів, про одну пару, у якій чоловік і дружина цілих шістдесят років ображали одне одного, причому образи жодного разу не повторювалися. Вони були доволі багатими, а отже, могли використовувати доробки мистецтва: скульптури, фрески, літературні твори — щоб ганьбити одне одного. Їхній грішок зробив значний, хоч і не визнаний внесок в історію мистецтва, бо вони роздавали митцям величезні суми. Роза починає пробиратися крізь колекцію їхнього лихослів'я, злосливі й просто фантастичні кульбіти в ліжку, котрими їхні суперечки завжди закінчувались.

Я хочу знову насолодитися спогадами Рози. І я в'їжджаю в них на повному ході.

А Р  
З О  
о 25 о  
о о о  
о

Вона несе пляшку шампанського. Вона нервує, вона роздратована. Натискає дзвоник, над яким стоїть ім'я: Марк. У вікні з'являється обличчя в ореолі білявого волосся і у ту ж мить зникає. Але дуже швидко повертається, розуміючи, що ми його вже помітили, і тут нічого не вдієш. Губи вимушено посміхаються, і Розу охоплює гнів. Ситуація їй зовсім не подобається.

— Ти не отримала мого повідомлення? — питає Блондин.

— Ні. Я прочекала цілу годину, а потім приїхала сюди. Я хвилювалася.

— Картопля відмінила вечерю.

Він переступає з ноги на ногу і впускає Розу в помешкання. Не треба мати мій досвід, щоб помітити, наскільки він збуджений. Але Роза не така прониклива, бо прийшла вона просто так. Вона закохана. Їй байдуже, що вона цілу годину прочекала на Блондина; їй байдуже, що вечерю відмінили. У будь-якому разі, вона просто хотіла прийти.

Вона знімає з себе одяг, доки знімати вже нічого. Така відчайдушність для неї нехарактерна; звичайно, це не справжня відчайдушність, але добре підготовлена капітуляція. Він не такий і чудовий, але вона — дівчина з фантазією.

— Що ти робиш? — вигукує він, намагаючись прикрити її груди ліфчиком.

Відмова від акту сповнює її жаром, і вона сподівається, що і його також. Він приголомшений, а Роза сприймає це як наступ похоті по всіх фронтах.

— Треба придумати, чим би нам зайнятися, — каже вона.

— Тут за рогом є чудовий китайський ресторанчик, — пропонує він.

Вона вважає за краще сприйняти це як жарт і смикає його за тренувальні штани.

— Не думаю, що це гарна ідея.

На підлозі я помічаю примірник журналу, з яким співпрацює Табата.

Роза стягує з нього прикриття.

— Розо, ми б мали спочатку пізнати одне одного краще.

— Ні, так нечесно. Чоловікам цією відмовкою користуватися заборонено.

Вона задумливо роздивляється зморщений член, який зайняв кругову оборону і схожий тепер на карлика, котрий ображено заповз до спального мішка.

— Розо, мені справді погано.

— Це покращить твоє самопочуття.

Але спеціально запрошена зірка уникає спілкування. Роза присмоктується до голівки і пустує з кволюю комою, включаючи такі ігри, як «йо-йо» та «мексиканський в'язень», навіть плескає ним себе по обличчю, але він твердий у своєму рішенні залишитися м'яким. Десять хвилин по тому така м'якість стає вже уразливою.

— По-твоєму, я не вродлива?

— Ти надзвичайно вродлива.

— Минулого тижня тобі дуже подобалося.

— Подобалося. Тобто і зараз теж подобається. Просто я дуже втомився.

Роза провела більшу частину життя, терплячи незручності горбків, нав'язаних їй на танцювальних майданчиках і в громадському транспорті, а тому вона в розпачі, але вирішує, що сьогодні вивчила цікавий урок щодо поведінки чоловіків. Вона йде до холодильника, щоб поставити туди шампанське, а Блондин розмовляє по телефону. Меблів у квартирі замало: матрац на підлозі, диван і стілець, але є величезний холодильник, спадщина великої родини, котра, напевно, якось розміщувалася в помешканні до Блондина. Пересування Рози кімнатою останній помічає занадто пізно.

Вона ж помічає, що холодильник не зачинений, а по кухні, як це зазвичай буває в чоловіків, розкидані продукти, що швидко псуються. Коли вона розчиняє дверцята холодильника, то знаходить там майже оголену жінку: та сидить скарлючившись і явно дуже втомилася переховуватися.

— Клянуся, ми залишили тобі повідомлення, — каже вона Розі, а потім додає: — І всього лише п'ять разів.

Мабуть, це і правда, оскільки саме таку кількість використаних кондомів вона стискає в лівій руці, разом із упаковкою. Вуха її прикрашають сережки у вигляді пір'я, котрі викликають асоціацію зі шведською журналісткою, що активно користується нижніми 90 задля отримання задоволення на Мальті (хоча процес митного обшуку для неї навряд чи дуже приємний, адже вона не вміє казати «ні»).

На підлозі, на відкритій сторінці журналу, з яким співпрацює Табата, стоять члени абетки, що складаються у заклик:

«Якщо тобі здається, що подружка твоєї дівчини створена саме для тебе, буде тільки справедливо перевірити це».

Роза розлючена, але не тільки через самий факт зради, бо розуміє: вона натрапила не на постійний зв'язок, а лише на тимчасовий; і вона бачить, що Блондин розуміє, що зробив помилку: йому здавалося, що Картопля — це втілення його мрій, але тепер, коли він провів дослідження п'ять разів поспіль, він розуміє, що це не так. Роза знає, що скоро припинить злитися на Картоплю, але також знає: хоч би як їй цього хотілося, вона не може дозволити собі пробачити Блондина.

І вона навіть поки що не сердиться на нього через те, що він дозволив якомусь журналу керувати його життям.

Руки йдуть догори-и-и. Ніч падає уни-и-из.

---

## КАРТОПЛЯ

Свідок Іегови сидить у вітальні: вона назвала себе подружкою Ніккі, чи точніше — подружкою дівчини з темним волоссям, яка тут живе.

— Ви її подруга, але не знаєте, як її звуть?

— Так, — відповідає вона, не усвідомлюючи недоумкуватості такої відповіді.

Роза та її подруга Картопля йдуть до кухні.

— Я непокоюся, — визнає Картопля. — Ми не користувалися контрацептивами.

У вухах Картоплі теліпаються сережки у вигляді пір'я, які викликають асоціації з таємною шведською журналісткою у випадку з холодильником. Безтурботність, доходжу я висновку, це її головний талант. Тривогу в неї викликає зовсім не той зв'язок; цим спогадам, що залишилися в Рози, тепер притаманний присмак планування викрадення річної давнини.

— То навіщо ти це робила?

— Усе відбулося випадково.

— То навіщо ти повернулася?

— Поговорити.

— Але ти знала, що його дівчина поїхала до Америки.

— Так, але розумієш, було вже так пізно... Ми не збиралися цього робити. Мені довелося залишитися, і...

— У темряві він сплутав тебе зі своєю дівчиною.

— Ні. Але ти ж розумієш. Сподіваюсь, я не...

— Картопле, що трапилося, коли ти до нього прийшла востаннє?

— Ти про той випадок, коли його подружка була в Ісландії?

— Не впевнена. Можливо, і в Ісландії. Чи, може, я переплутала з тим часом, коли вона поїхала до Таїланду. Чи до Португалії. Мені досить важко чітко запам'ятати послідовність подій, бо щоразу, як вона їде, ти, врешті-решт, заходиш до нього потеревенити, сидиш там усю ніч, а потім приходиш до мене розповісти, що непокоїшся через...

Картопля нишпорить у холодильнику.

— Давайте я щось приготую.

— Не треба, — відмовляється Картопля. — Я б чогось швиденько перекусила, коли ти не проти. — Вона дістає контейнер із картопляним салатом, бере собі виделку і з нещасним видом встромляє її в салат. — Мені просто не дуже добре.

— Принаймні не переймайся через це. Ти ж історик. Твоя робота — робити припущення з фактів. Ти завжди кажеш мені, що історія нічому не вчить людей. Якщо ти приречена повторюватися, то принаймні кинь перейматися через це.

— Мене вранці знудило, — жаліється вона.

— Тебе завжди нудить. Нудить, тому що ти хвилюєшся через іспити. Нудить, тому що ти хвилюєшся через роботу.

Нудить, тому що ти хвилюєшся через єдині досить довгі відносини у твоєму житті з чоловіком, у якого взагалі є дівчина і з яким ти спиш двічі на рік. Нудить, тому що ти хвилюєшся через можливу вагітність. Нудить, тому що ти хвилюєшся через нудоту.

— Из Террі в мене тривалі стосунки.

— Террі. Так. Уже цілих два місяці, чи не так? Для тебе це справді тривалий час. І більшість цього часу ти проводиш із ним поза межами Лондона, на відстані тридцятип'ятдесяти миль від міста.

— Він не винен у тому, що в нього увесь час ламається машина.

— Ну, оскільки ламалась вона щодня протягом двох тижнів, то, гадаю, певною мірою у цьому винен саме він.

— І зовсім не два тижні, а тільки один. І він хотів забрати дітей на відпочинок, а грошей на потяг у нас не було.

— Чи на машину.

— Життя складна штука. Чи краще бути такою перебірливою, як ти?

— Так, я й справді занадто вимоглива, щоб починати стосунки з одруженим чоловіком, який очікує, що я буду піклуватися про його трьох дітей і позичати йому гроші, і котрий, після того як ми проведемо пару тижнів на узбіччі шосе, заявить, що все скінчено, бо хтось завагітнів від нього. А ще не забудьмо про те, як когось знайшли у холодильнику чоловіка, з яким я була разом і була щасливою.

— Ти обіцяла ніколи про це не говорити.

— Твоя правда. Вибач.

— У будь-якому разі, ти не багато втратила, він не такий уже й гарний був.

— Картопле!

— До речі, він також був не дуже й поганий.

Картопля розуміє, що зайшла занадто далеко. Вона доїдає залишки салату й журливо дивиться на порожній контейнер.

— Можливо, я вагітна, — робить висновок вона.

— Можливо, і так. Але якщо ти так переймаєшся через цю вагітність, а щось мені підказує, що так і є, то чому б тобі не зробити щось, щоб дізнатися напевно? — Із холодильника з'являється капустаний салат. — Давай я тобі приготую, коли ти голодна.

Картопля хитає головою.

— Куплю тест.

— Гарна думка. Тоді ми обидві трохи заспокоїмося.

— Могла б хоч трохи поспівчувати.

— А ти могла б бути більш обережною. Я співчувала тобі перші три рази.

— Кажу тобі, все трапилося випадково. А сир у тебе є? Знаєш, мені здається, я вже чогось навчилась, але він постійно робить одне й те саме. — Сир і салат зникають, а разом із ними — і кілька булочок. Вона деякий час воює з кришкою на банці маринованих буряків, але капітулює. Під ударом опиняється миска з фруктами.

— Цими днями дзвонила твоя мати, — повідомляє Роза.

— Знову! Чого їй треба?

— Хотіла знати, де ти. Мабуть, не вірять у байку про те, що ти поїхала до Камбоджі.

— Ти ж їй нічого не сказала? А в супермаркетах «Сейнз-беріз» сир «Брі» кращий.

— Ні. Трималася легенди.

— І чого вона не хоче дати мені спокій?

— Бо вона твоя мати, і тобі слід хоч раз на рік розмовляти з нею, щоб їй не доводилося розпитувати про тебе у твоїх друзів.

— Вона тільки те й робить, що жаліється. Щоразу, як ми розмовляємо, вона починає скиглити: мовляв, я не розмовляю із нею, а батько...

— А потім вона скаржитися, що ти скаржишся, що вона скаржитися.

— Так, — погоджується Картопля, набивши рота абрикосами і здивувавшись чутливістю Рози до її становища.

— Потім ти скаржишся на її скарження на твоє скарження на її скарження. Не розумію, і в кого ти така?

— Я можу піти, коли хочеш, — розгнівано заявляє Картопля, стискаючи в руці йогурт.

— У вікно хтось стукає, — зазначає Свідок Іегови.

Роза підходить до еркера і відчиняє вікно. По той бік вікна навпочіпки сидить якийсь молодик у бейсбольній кепці, котрий, вочевидь, як і Борода, переплутав фасад житла Рози з громадською вбиральною.

— Папір є, любя? — питає він.

Роза повертається до кухні, набирає воду в нове відро й вивертає його вміст на молодика. Той кидається геть, погрожуючи викликати поліцію.

— Колись мені подобалося жити тут, — роздумливо зізнається Роза. — А що тут тепер відбувається? Гадаю, час продавати квартиру.

Свідок Іегови втрачає надію побачити Ніккі і йде додому.

---

## КОРОТКІ ВІЗИТИ

**Р**оза везе мене до котеджу. Із собою вона також бере постільні речі. Сільська місцевість на кілька днів стає її домівкою. Вона зникає, щоб пестити різні предмети, але мене залишає на гарній полиці, де багато світла.

Тут так тихо, що я чую, як повз мене летять пушинки.

Вона залишає мене так надо-о-овго, що я можу тільки припускати, що моє місцезнаходження невідоме Ніккі, бо інакше вона б знову пограбувала подругу.

Повертається Роза пригніченою і втомленою. Я відкриваю їй повіки, включаючи повні тридцять років палтуса, щоб відбити в неї бажання так жорстко поглинати мене. Показую їй лугаля, який робив такі кумедні гримаси під час коїтусу (навіть засував собі язика в праве вухо), що йому доводилося постійно страчувати наложниць за те, що вони сміються з нього. У Рози ця історія викликає посмішку.

Третього вечора мене несуть до колодязя.

— Ну, розповідайте, — каже Табата.

— Я подумала, що варто спробувати зайнятися суто чоловічою справою. Звичайно, курси з автомобільної сварки для любителів відразу привернули мою увагу як такі, котрі неодмінно зацікавлять чоловіків, але вся група складалася

з шістнадцяти жінок, не рахуючи мене, і мені здалося, що їх відвідала та ж сама думка, бо зваркою вони зовсім не цікавилися, а половина з них взагалі пішла ще до закінчення; навіть керівником була жінка.

— Не варто непокоїтися. Щоб отримати принца, спочатку треба поцілувати жабку.

— Але ж я навіть жабку поцілувати не можу!

Колодязь розумнішає просто на очах:

— А як же попередні стосунки?

— Це не має значення, — жорстко відказує Роза.

Ми повертаємося в котедж. Я мимоволі стаю повірницею Рози. Її проблема дедалі більше розростається і тепер стає і моєю.

— Як дивно: у стількох суспільствах, у стількох століттях це цінувалося; якби я комусь розповіла, вони б узяли мене на глум, вирішили, що я з глузду з'їхала. Та хто знає, мабуть, так воно і є.

Вона знову торкається мене. Я знову відчуваю, що здатна проникнути в неї. Мою увагу привертають спогади, що важко дихають, а інші повільно виповзають зі своїх кімнат.

Я віддаю Розі інформацію про Клуб жорстокості й знову занурююся у її минуле.

А Р  
З О  
о 21 о  
о о о  
о

— Я з тобою не спатиму, — твердить Роза.

— Гаразд, — погоджується він і лягає в ліжко разом із нею.

— Йди геть, — шипить вона. Вона кличе сусіда по квартирі, але той лежить у відключці в сусідній кімнаті, прогулявши всю ніч.

Він повертається до неї спиною.

— Уже пізно. Мені потрібне місце, щоб провести ніч. Я хочу спати. Я навіть не торкатимуся тебе.

— Невже ти вважаєш, що я така дурна? Якщо ти не заберешся звідси, я викличу поліцію.

— Домовилися, — каже він, утискаючись обличчям у подушку.

— Йди геть! — верещить вона і б'є його кулаком. Він не реагує. Тоді вона підтягує ноги до грудей і виштовхує його з ліжка. Він спокійно сповзає на підлогу, потягнувши за собою покривало й подушку, і загортається в них, наче стиглий кокон на великому листку, не дозволяючи позбавити себе сну. Вона лежить у ліжку й кипить від гніву. Він хропе. Через три години, о четвертій ранку, до Рози доходить, що він і справді спить, а не чекає, доки вона засне, щоб знову спробувати спокусити її. І вона починає дратуватися через те, що він навіть не намагається облапити її, а насолоджується таким міцним сном.

— Скільки в тебе коханок? — питає вона його вранці, після того як він з'їв цілу буханку тостів і те, що залишилося від джему. На каміні лежить вітальна листівка на честь повноліття.

— Не знаю, — відповідає він.

— Як це — не знаєш?

— Так: не знаю. Знаю, скільки коханок хотів би мати. Знаю приблизно кількість жінок, у чиїх помешканнях лежить якийсь мій одяг. Але буває так: приходиш до них — і вони раді тебе бачити, а іноді — навпаки. Жінки, вони такі, — каже він, переносючи до кімнати Рози три шини, етажерку й цілу низку барабанів африканського племені ватутсі.

— А хоч одна з них знає про інших?

— Ну, Стейсі знає про Апекс, бо Апекс — її найкраща подруга, але Апекс не знає про Стейсі. Сюю не знає ані про Апекс, ані про Стейсі, ані про когось іншого, якщо чесно, але таку ціну доводиться платити, коли живеш у Сент-Олбанс. Джо, яка живе в Манчестері, підозрює, що я сплю з Чарлі, хоча це й кумедно, бо це неправда, але я заходжу іноді до Стефані та Сарі, які працюють у тій самій туристичній агенції.

У нього дзвонить мобільний. Він відповідає і мило воркує з абонентом.

— Так, так, я провів цілу ніч у товаристві спокусниці, котра була ладна на все заради мене, але приберіг себе для тебе.

Він дає відбій і продовжує таскати речі; тепер він несе африканський барабан, більший за Розу.

— Так, Софі та Ніколь знають одна про одну, оскільки вони побилися через мене на вечірці в Донкастрі. Не знаю, навіщо сперечатися, мене на всіх вистачить.

— І ти справді вважав, що я пересплю з тобою? Ти спиш із половиною країни і вже давно не мився, — мстиво каже

Роза. — Відчуття стилю в тебе народилося мертвим. І що це ти робиш, нащо заносиш до мене увесь цей мотлох?

Настає черга гонга.

— Слухай, ти мене просто врятуєш.

— Чому рятувати тебе маю саме я?

— Бо нікого більш привабливого я тут не бачу.

Вона хапає його за руку й щипає його. Він кричить.

— За мене можуть поручитися Вів та Грейс. Ти єдина, хто ще не спробував зі мною.

— Вважаєш себе неперевершеним, так?

— А ти спитай. Невже стільки жінок можуть помилятися?

Роза бере один із барабанів.

— Ти ж не думаєш, що він справжній, так?

Барабанщик інколи ночує в неї. Роза починає підозрювати, що йому цей договір подобається, бо вона не зазіхає на його такий популярний орган. Принаймні у звичайний спосіб. Але вони граються у фалічні ігри: наприклад, він кладе грудку цукру на свій орган і катапультає його через усю кімнату, а Роза намагається спіймати його ротом. Так, випадково та переривчасто, вони живуть два роки, причому всі вважають, що Роза — просто одне з імен у списку клієнтів Барабанщика. Їй подобалося, що вона допущена в коло втаємничених. Інші дзвонили Барабанщику на мобільний, а вона з подивом слухала, як він обдурював їх. Вона не шукає постільних утіх із ним, і йому не пощастило обдурити її. Від нього вона багато дізнається про чоловіків та жінок.

Зіпсована акустична система спричинила його смерть, але я бачу, що саме з цим причепом пам'яті пов'язаний її третій улюблений сон, той, де він заходить до кімнати, не прикриваючи спотвореної шкіри; він прийшов за своїм папуаським тамтамом, але побачив банку маринованого буряка й намагається відкрити її. «Добре, що не викинула, — каже він, тримаючи потертий інструмент, — бо це зовсім не тамтам. Це вся порядність, що залишилась у світі. Хто б міг подумати, що я її шукатиму?»

Роза все ще заглиблена у Клуб жорстокості. Це гарна історія. Я відкорковую ще одну згадку неподалік.

А Р  
З О  
о 22 о  
о о о  
о

— Собака з'їв світло, — каже він.

Сьогоднішній вечір можна було б назвати так: «Роза втомилася від вдавання з себе ідеалу». І напилася. Алкоголь зламав усі її фортифікаційні споруди. Спальня холодна й розкачується, наче гамак. Входячи до темної спальні, вона бачить жовані шматочки світла з лампи в коридорі. Все в домі не так, усе якесь вивихнуте, тримається на місці лише завдяки жувальній гумці. Сходи стогнуть і хитаються.

Стеля така низька, що Роза майже не може випростатися. Ліжко маленьке, навіває смуток, нележаче. Вона падає, і їй вдається впасти точно на нього. Під дверима вона бачить

величезний клин світла, там, де шляхи підлоги й дверей розійшлися. Вона знімає найістотніші предмети одягу... Холод і дивна байдужість в руках не дають їй продовжити роздягання. Еммет, еколог, — як тільки це ім'ячко западає в мозок, випасти звідти воно просто не може, — зараз у ванній, освіжує подих. Він повертається в тиші, яка тисне їй на вуха. Вона не така п'яна, щоб не зрадіти темряві. Вона знає: коли б вона побачила його оголеним, вона змінила б думку. Вона вже шкодує, що відіслала геть молодих і дужих. Ну чому тут так холодно, так тихо й безбарабанно?

Вона розуміє, що він, скоріше, здивований, аніж похитливий, як недужа лабораторна миша, що побоюється нових стусанів чи неповаги. Почалося. Вона намагається пригадати, як же розстібається ліфчик. Чує невпевнені кроки, потім звук скла, напевно пляшки, що розбивається, і як падає щось важке. Мінускульне «о». Судячи зі звуків, людина йде навпомацки, повзе, а потім у коридорі знову спалахує світло, і вона бачить, що на підлозі вже утворилося озеро з крові Еммета, що тече з глибокого порізу в нього на нозі. Пеніс у нього скрючився у сидиль<sup>1</sup>, та ще й набраний дуже маленьким шрифтом. Він посковзнувся на одній пляшці з-під лимонаду і впав на іншу. Як же це набридло. Розі зовсім не хочеться везти його до лікарні; вона не така безсердечна, щоб кинути його, але не така й сердечна, щоб піклуватися про нього.

Роза все ще захоплена Клубом жорстокості. Чи відчує вона, що хтось збирає плоди її розуму? Я перевертаюсь колесом і в'їжджаю до відкритого мені досвіду.

---

<sup>1</sup> Тип шрифту.

А Р  
З О  
о 24 о  
о о о  
о

Вона лежить на спині, на ліжку, що більш достойне цієї назви. Уже зняла і ліфчик, і трусики, і лягла якомога більш спокусливо. Його зняття під такою сміховинною ерекцією, що притискається до пупа. У нього самовпевнені гомілки ведучого телекрамниці. Гладенький торс. В'ялий прес. Секунду він милується собою.

Розі він не дуже подобається, але вона має визнати, що вся справа у її поганому настрої. Телекрамниця дивиться на Розу, наче у дзеркало, де може порівнювати свою незрівнянність з іншими; призначає кілька попередніх пестошів статуетці номер раз.

Кімната захоплена темрявою, щоб підсилити захоплення. Досвідчений Телекрамниця звично розташовується на порозі, вигинає спину на лінії старту; лише один удар, який перетне цю лінію, і почнеться. Стовбур стовбичить. Він не поспішає, даючи найкращому другу поділитися теплом. Він покриває ідеальними короткими поцілунками її груди. Вона охає. Яка гарна думка. Ліву грудь Розі повністю затагує в його рота; він здогадався, що вона там уміститься, і радіє своїй здогадливості. Чарівний аромат мила й мускусу пронизує тіло Розі. Він трохи відкидається назад. «Може, буде боляче», — каже він, провіщаючи тиск.

Звучить коротке «о». Друга спроба, друге коротке «о». «Почекай-но», — каже він і вмикає світло; пильно дивиться на себе і підіймає руку. Долоня вся в крові.

Не встигає Роза подумати, що боляче зовсім не було, як помічає, що член у нього порізаний і звідти тече кров.

Жах сковує всі м'язи на його обличчі. Він уособлює зосередженість, бо не хоче робити нічого необережного чи поспішного, поки не добереться до найкращих лікарів у світі. Він пестить свій інструмент, наче вмираючого месію, обмотує його серветками. «Виклич “швидку”», — шепоче Телекранниця, побоюючись, що голосний голос може викликати ще більший розрив тканини.

Роза майже дійшла до кінця Клубу жорстокості. Ну й епізод мені дістався. Я вирішую не зондувати поки що минуле Рози. Врешті-решт, такими темпами я побачу все задовго до того, як вона нашвидку подивиться мою поверхню.

---

## ТРАПЕЦІЯ

**П**овертаємося до помешкан-

ня Рози.

Ніккі знову грає в традиційну гру «як же я рада тебе бачити». Вона готує «бліни». Після вечері, коли Роза мие посуд, лунає дзвоник, Ніккі відчиняє двері й бачить чоловіка, котрий бореться з гігантським «тещиним язиком».

— Ніккі, я це зробив. Я пішов від жінки. Тепер ми з тобою будемо разом.

Ніккі кидає на нього сердитий погляд через таке серйозне порушення жорсткого етикету розпусти.

— Даррен, дай-но я тобі щось поясню; гадаю, тобі це буде корисно. Перед тим як кидати дружину й тягти за собою рослину, щоб вести життя з кимось іншим, спочатку треба обговорити справу з цією людиною. Інакше ця людина може відреагувати так, як я: напевно, це якийсь йобаний жарт.

Чоловік-рослина неохоче йде. Слухає він значно гірше, ніж тягає рослини. Ніккі зраджує занадто швидко, щоб хтось встиг зрадити їй.

— Ти ще не втомилася від цього? — питає Роза.

Ніккі знижує плечима.

— Ой, зовсім забула. Як її звати? Хелен, вона тебе шукала.  
Через вазу.

І справді, Маріусу вже, напевно, уривається терпець.

Наступного ранку Роза залишає квартиру, але, як не дивно, мене залишає в квартирі; як я і передбачала, Ніккі раптом проявляє неабияку цікавість до мене. Через три хвилини сорок секунд після того, як Роза відбуває на побачення із якоюсь пряжкою для ремня, я вже наближаюсь до три тисячі двісті вісімнадцятої крадіжки.

«Дуже важко мати велике еґо, — розмірковує Ніккі, — коли не маєш великого успіху. Але з цим ти маєш мені допомогти».

Тепер вона не бавиться з крамницями старих речей; ні, ми йдемо просто до аукціонного дому, того, звідки почалися мої нинішні пригоди. Тільки-от Ніккі це невідомо. Ніккі хоче поговорити з аукціоністкою, але та вийшла. Я сподіваюся, що вони з Розою повернуться, оскільки сумніваюся, що навіть Ніккі вистачить винахідливості викрутитися з такої ситуації. Ми йдемо. Мені випадає нагода побачити тренувальний майданчик Ніккі. Вона хоче добре попотіти.

Це місце розраховане на тренування будь-яких навичок циркачів: на вироблення посмішки чи о-о-о-панья. Пригадую танцюристів із биком із Криту. Цирк так довго зачаровує людей. Річ не в навичках; річ у поширенні казок. Про те, що щастя існує. Про те, що досягнення існує. Про те, що краса існує. Про те, що існує рішучість, а також початок і кінець.

Усе відбувається по колу. Дехто каже, що коло — це символ відсутності початку й кінця; навпаки, це символ, який показує, що початок і кінець можуть виникнути де завгодно. Ось чому ця робота така складна. Циркачі — ліхтарі, що розганяють темряву. Вони мають звільнитися від проблем, ляскати батогом перед носом лиха.

Ніккі гойдається і лазить кілька годин. Вона виконує номери, відомі як «здерти шкіру з кішки» та «напівангел». У її тендітному тілі ховається велика сила, і вона хоробра, але поступається красномовством перед тими, хто заробляє цим на життя, бо вона заїкається. У повітрі висить запах дешевої кави та водянистого чаю. Вона точить яси з уніформістами, шукає поради. Але циркачів стає дедалі менше, і тут з'являється пихата морда Металевого Члена.

Чекаємо на вибух.

Одяг спадає на підлогу. Ніккі підходить ззаду й крутить його соски, наче телефонні диски; його чоловіча гордість злітає догори, наче шлагбаум на залізничному переїзді. З нашої останньої зустрічі він удосконалив свій пристрій: тепер він вставляє в уретру тонкий металевий стрижень, закріпивши його фіксатором, який він вкрутив в одну зі своїх проколин. Гранітності в нього вистачає, тож додавання твердості — марна трата грошей; але він тільки почав. Він бере ще один металевий предмет у формі голови ящірки і прикріплює його до стрижня.

Вони мчать по канатах угору. Здається, трапеції та все приладдя були перевірені задалегідь, усі кути — такі, як треба.

Кожен м'яз Металевого Члена впадає у вічі, не те щоб лізе в них, але вони свідчать про життя, проведене на каналах; навіть мавпі нічого його вчити. Він — ас. Можна уявити, як більша частина Європи шикується в чергу, щоб тільки побачити скорочення його м'язів. Ніккі, все ще весела й жвава, не настільки сміховинно загартована, як Металевий Член; вік уже наніс пару плям на її тілі, але її коханці ще не скаржилися на це.

Вони стримано гойдаються назустріч одне одному; ноги Ніккі беруть талію Металевого Члена в кліщі, і згодом вона, доклавши енергії та показавши дивовижно влучну стрільбу, робить ривок, і вони перетворюються на гамак із плоті та крові.

Тримаючи фігуру, так що для зайвих рухів не залишається багато вільного місця, але трохи покрутившись і зробивши кілька енергійних вдихів та видихів, вони починають стукати у двері задоволення. Страждання Ніккі стають досить очевидними: верхня частина її тіла не достатньо натренована для такої роботи. Зрозуміло, що через велику кількість поштовхів вона не помічає, як у тіні внизу рухається Колода.

Вони не користуються ані страховкою, ані запобіжною сіткою. Вони висять у повітрі десь за двадцять футів над поверхнею, тож щонайменше напрошуються на страшні пошкодження кісток чи м'язів.

Циркачі тиняються внизу, сумуючи через убогі достатки. Вони не звертають особливої уваги на парочку: мабуть,

через те, що це трапляється весь час, а може, за звичаєм вони мають прикидатися, що це трапляється саме так часто.

Одна дівчина з бритою головою їсть попкорн і розповідає подружці, що хоче відвідати друга, який потрапив до в'язниці на півдні Франції; у неї є автофургон, хоча й у такому поганому стані, що вона не впевнена, чи витримає він таку довгу подорож. Грошей на пальне в неї немає. Немає також прав водія, а поліція, скоріше за все, дуже прискіпливо дивиться на такі речі. Її друг, фрілансер, що робить національні австралійські труби діджерідо, поїхав на південь Франції на гостину до своєї подруги, консультанта з горіхових котлет, яка потрапила до в'язниці через те, що поїхала на південь Франції, не маючи прав водія, щоб відвідати подругу, Кульбабу, яка потрапила до в'язниці через те, що не мала прав водія, коли поїхала на гостину до друга, архітектора домів для розумово відсталих, який потрапив до в'язниці через те, що в нього не було прав водія, хоча до того часу, коли вона дісталася півдня Франції, через те що її автофургон увесь час ламався, а ще в ньому закінчувалося пальне, його вже випустили.

Заходить ще одна дівчина і деякий час спостерігає за повітряною місією. Вона лізе в сумочку й дістає звідти фотоапарат. Сполох. Ніккі різко від'єднується від партнера і гарчить: «Не знімати!»

Вона так розлючена ситуацією та тим, що перебуває в підвішеному стані, що навіть не помічає, як Колода спритно забирає мене з-під її вітровки. Колоду всі сприймають як «свою». Думають, що вона теж циркачка.

Ми терпляче сидимо в автофургоні. Колода перечитує одну сторінку (номер тринадцять) словника. Я розумію, як може не спрацювати винахід; наскільки безладними бувають новини; як дидактика занадто часто виявляється зарозумілим читвом. Мені відома спокусливість порядку. Через годину і двадцять три хвилини, коли розпечена Ніккі вилітає з цирку, ми їдемо за нею додому.

---

## КОЛОДА

**М**и заходимо, бо в Колоди є точна копія ключа.

Ніккі завмирає посеред процесу збирання речей, коли бачить Колоду; уперше з того часу, як ми познайомилися, вона в розпачі; іграшка страху, яка не здатна навіть поміркувати про втечу чи використання зброї.

— Привіт, Ніккі.

Ніккі все ще намагається оцінити ситуацію. Що їй робити: говорити? Благати? Вистрибнути з вікна?

— Гадаю, ти дуже здивована.

Губи Ніккі складаються в «ні». Вона ледве тримається на ногах.

— Звичайно, здивована: я не очікувала знову побачити людину, в груди якої випустила шість куль.

Вона каже це спокійно, задумливо, наче учениця, яка намагається розв'язати задачу: коли дванадцять дощових черв'яків підуть на дискотеку у Боготі о дев'ятій, скільки часу мине, до того як їх розтопчуть? Такий спокій — не удавана холоднокрівність, не холодна преамбула до спалаху люті; це байдужість найвищої проби.

Ніккі доходить висновку, що в найближчі кілька секунд вона не помре; а навіть якщо і помре, то оскільки в неї

під рукою немає ані гострих предметів, ані серйозної зброї, то вона все одно мало що може зробити, адже шість куль, які вона випустила в Колоду і які завжди клали край проблемі, цього разу не спрацювали.

— Якщо не рахувати пострілу в голову, — уточнює Колода. На обличчі в неї немає жодних шрамів, але, мабуть, саме через цей постріл у неї з'явилися два золоті зуби.

— Чудово виглядаєш, — каже Ніккі. — Хочеш чаю? — Тонкий маневр: приязність розслабить Колоду і водночас дасть Ніккі змогу підібратися ближче до кухні. Вона знову в грі.

Ніккі йде до кухні й помічає, що я повернулась.

— Так це ти принесла цю штуку, чи не так?

— Я.

— Ніколи б не здогадалась. Я не впевнена, що ці крила — насправді ти.

— Я тут, щоб передати тобі повідомлення.

— Повідомлення?

— Повідомлення з іншого світу. Мені довелося померти, щоб принести його тобі.

— Померти?

— Ти ж убила мене. Я була мертвою. Шість куль у груди, не кажучи вже по одну в голову.

Ніккі вмикає чайник.

— Хоч тобі це й байдуже — мені справді шкода. Пушка сама вистрілила, а коли я побачила, що влучила в тебе... Я перелякалася, що ти, ну, розумієш, порвеш мене на ганчірки. Я просто запанікувала й не стала припиняти вогонь. А коли прийшла до тям... обойма була пустою.

— Не можу докоряти тобі через це. Я впевнена, ти сама себе вже давно вибачила. У мене і справді характер був жакливий. Ти все зробила правильно.

— Я б так не сказала.

— Ти зробила правильно, бо це змінило і твоє життя, і моє.

— Тож що трапилося? Тебе залатали в лікарні? Вибач, що не викликала «швидку», але я гадала, що вона тобі не знадобиться.

— Ніхто мене не латав. Мене визнали мертвою. А потім я роздумала.

— Як тобі це вдалося?

— Один із санітарів у моргу переконав мене повернутися.

— Як?!

— По-чоловічому. Навіть збоченці іноді роблять добрі справи. Дивно, що ти нічого не чула про моє видужання. Це був фурор.

— Я поїхала. Поїхала ще до того, як ти впала на підлогу. Гадаю, коли тебе відвезли до лікарні, я вже була в аеропорту.

— Виходить, увесь цей час ти була за кордоном?

— Так, — підтверджує Ніккі. — Більшість часу. Тож яке повідомлення?

— Повідомлення таке: ти маєш припинити вести таке життя.

— Ти повернулася аж із раю, щоб сказати мені це? Чи не легше було б надіслати мені листівку?

За хвилину Ніккі пронеслася від смердючого жаху до самовпевненості. Вона переконана, що в безпеці. Не знаю, за яким номером помістити її у свій перелік читачів думок: за сто тридцять другим чи сто тридцять третім?

— Я багато думала, коли лежала в лікарні. Життя мое дуже несправедливим назвати не можна. Ну, вибила дурощі з кількох людей, але така в мене була робота. Більшість із них просто напрошувалися на це. У молоді роки творила казна-що. Заходила до пивної та питала слин'ків, що смоктали пиво: «Що, дівчина моя сподобалася?» Коли вони казали «так», я їх била; коли казали «ні», питала: «Це ще чому?» — і знову била.

— А коли вони казали, що їм треба подумати?

— Жоден так не сказав. Тому вони мені й не подобалися: я вважала, що їм байдуже.

Це правда; немає нічого гіршого, як бути духовним інвалідом, вірити, що колодязь, на дні якого ти сидиш, глибший за всі інші.

— Ти граєш у комп'ютерні ігри? — питає Колода.

— Іноді.

— Це ключ. У більш розвинених є різні рівні складності. Можна обирати різні тактики. Можна застосовувати різні знаряддя. Кулінарні лопатки. Ядерні бомби. Африканських мурашкоїдів. Що завгодно. Ти і я; ти, і я, і всі інші — ми всі перебуваємо у грі.

— Але ми не можемо обирати рівень складності.

— Ми просто не пам'ятаємо того, як обрали. Більшість справді важливих речей дуже складна.

— Багато чого є складного в світі, але не все воно важливе: просто складне, і все.

— Коли я була в лікарні, ніхто навіть не сподівався, що я виживу; я не шкодувала, що в мене було мало грошей чи мало сексу; я шкодувала, що зробила мало добра.

— Ну, то як мені слід змінити життя?

— Більше не красти, не завдавати болю, не залишати рахунків без оплати, не стріляти, не вбивати.

— А як щодо кунілінгуса? — не здається Ніккі. Вона підходить ближче до Колоди. — Давай, покажи мені свої шрами. — Вона розстібає блузку Колоди; та не реагує. Вона бере двоє неосяжних грудей Колоди, кожен розміром зі сторожового собаку, притискає їх одна до одної, щоб можна було лизати обидва соски водночас. Ніккі спалахнула, наче похитливе багаття, але через вісімдесят секунд, у черговий раз простогнавши «о-о-о-о», вона припиняє свою справу, бо раптом усвідомлює: Колода не отримує жодного задоволення, наче Ніккі потихеньку гризе підвіконня в сусідній кімнаті.

— У мене для тебе новина. Я хвора на ангедонію. Не відчуваю задоволення. Мені сказали, що це, можливо, через поранення в голову.

— Анна Гедонія. Гарний псевдонім, як на мене. Ти точно померла, тепер я в цьому не сумніваюся.

— Повір: усі ці мирські справи, вони падають до твоїх ніг, наче брудний одяг, до якого тобі немає діла. Усе твоє єство відпадає, наче накладний ніготь.

Чому ніхто не цікавиться у накладних нігтів, що вони відчувають?

— Тож ти віриш у добро і зло?

Насправді популярність добра і зла, цього динамічно-го дуету, завжди бентежила мене. Мені завжди здавалося, що боротьба йде між злом і злом. Тобто, якщо пощастить. Боротьба між злом і злом і злом — річ буденна. Навіть боротьба між злом і злом та злом і злом трапляється доволі часто. Особисто я ставала свідком боротьби між злом і злом і злом і злом і злом і злом і злом і злом і злом.

— Кажу тобі. Ти повинна змінитися. Коли я була в лікарні, то дала обітницю, що зроблю щось, щоб змінити світ; тобто тебе.

Вона спокійно дивиться на Ніккі, а та обдумує її слова.

— Як ти можеш так серйозно це сприймати? — питає вона. — Всі ці балачки про їжу, на кшталт «що одному м'ясо, то іншому Бог»?

— Усе, що я знаю, це те, що відчуваю.

— Тож ти збираєшся наглядати за мною?

— Так. Ти маєш обирати, але якщо помилишся із вибором, то буду поряд і дам тобі шанс зробити вибір знову.

— Та невже? — Ніккі стрибнула від жаху до околиць нудьги; тепер вона розмірковує, чи можна отримати від Колоди якусь користь.

— Скільки в тебе друзів? Чи є хтось у твоєму минулому, хто б хотів побачити тебе? І якщо так, то чи не через те, що вони хочуть зламати тобі шию?

— Як справи у Вонючки?

— Нормально. Збанкрутував.

— Дивно. Він такий покидьок, що можна було подумати, що він просто не може програти.

— А ти як? Чим можеш похвалитися? Спідньою білизною з дірками?

— Дійсно, у мене немає такої чудової пари крил, як у тебе. Я багато подорожую. На чотирнадцятий день народження, в Маркет Гарборо, я загадала, що погоджуся на що завгодно: рабство, опинитися в шлунку акули, загинути на задвірках брудного містечка, померти від голоду; мені байдуже, коли життя моє буде тяжким чи навіть огидним, аби опинитися якомога далі від Маркет Гарборо, у найвіддаленішому куточку планети, який тільки можна пригадати. Я хотіла чогось поза межами уявлення.

— Ми всі — власні кати.

— Що?

— Я сама винна в тому, що запала на тебе. Тож кому мені докоряти, окрім себе самої?

— Точно.

— Бачу, я не справила на тебе великого враження. Просто спитай себе: чому тобі все це потрібно — голка й тіло.

— Дай подумати. Мабуть, тому, що це неймовірно весело?

— Ми обидві знаємо, що ти брешеш.

— Коли я була малою, у мене був глобус. Я часто гралася з ним, якщо ти мене розумієш; я не знала, що саме роблю, але це було весело. Можливо, саме через це мені завжди хотілося мати весь світ у себе між ніг. І зрештою я стала встромляти

в нього в'язальну спицю, щоб знайти місце на іншому боці світу, яке було б найвіддаленішим. Щоразу місця були різні. Ось що для мене важливо: бути в дорозі, бути собою, дівчинкою, що огорнута хлопчиками.

Речі завжди таке ставлення отримують, до речей завжди ставляться як до речей; мені довелося зазнати такої зневаги, зазнати якої керамічний виріб, на думку багатьох, не може; але і нас прив'язують до шляхів лібідо. Більшою мірою це роблять чоловіки, які весь час шукають можливості сунути свої відростки в якийсь отвір: замкову щілину, щілину між подушками на кріслі, диню, філандера, — але жінки теж бачать у нас емісарів, які можуть клопотатися за них перед торговцями задоволенням.

— То що ти сказала в поліції? — питає Ніккі.

— Тебе я не вплутувала. Тож у тебе залишилося на одне вигадане ім'я менше, про яке необхідно непокоїтися. Я описала їм нападницю як дивовижно велику жінку з коротким волоссям, років тридцяти. Вони навіть не помітили, що описувала я себе. Але я людина відповідальна. Я шаленіла від тебе, а коли б ти так мене не боялася, то не почала б стріляти. Ти ж маєш знати, що таке відповідальність.

— Авжеж, — погоджується Ніккі, наливаючи чай.

— Невже ти не розумієш: те, що ти зробила, неправильно, і через це ти нещасна?

— Якщо нещастя і справді таке, то я це переживу. Людей можна розділити на два типи: тих, хто зраджує, і тих, кого зраджують. Є один легкий спосіб не стати зраженою.

— Коли людина живе, вона завжди непокоїться через те, що отримала менше, ніж заслуговує. Чому я взяла лише сорок фунтів із каси, а не сто? Чому я не вдарила Вонючку? Чому я вдарила Філа? Чому я не вдарила його ще й ногою в голову? Чому я не попросила більше? Чому я не взяла більше? Коли людина вмирає, все змінюється. Вона починає думати: чому я не позичила Альмі грошей, коли вони були їй так потрібні? Чому я не позичила Софі більше? Чому я обдурила її? Чому я зробила нас обох нещасними, чому не подарувала ще один поцілунок чи навіть два? Ти маєш зрозуміти, що насправді важливо. Я намагалася допомогти одному хлопцеві, який потрапив в аварію: він опинився в пастці, у металевій гамівній сорочці, і стікав кров'ю. Ніхто не міг нічого подіяти. Він не хотів почитати вірші, чи отримати гроші, чи помилуватися гарною картиною, не хотів і зробити заяву для преси. Він просто хотів відчутти чийсь руку у своїй, хоча б і руку незнайомця. Я знаю, про що кажу.

— Тож ти прийшла, щоб зробити мене щасливою? — питає Ніккі. Колода киває. — Тоді як стосовно того, щоб піти в дупу?

— Я піду. Повідомлення я доставила. Але, Ніккі, зрозумій: я йду не тому, що ти мене послала. Зробити тебе щасливою не означає робити те, чого хочеш ти. Не забувай: я дуже добре тебе знаю.

Колода йде до дверей. Дістає гроші.

— Якщо ти справді на міліні, давай позичу тобі трошки. І я тебе знайшла. Не забувай цього. Я б дуже здивувалась,

коли б я була єдиною людиною, що тебе шукає. Трохи не забула. Дякую, що пристрелила мене.

— Нема за що.

Колода йде. Вони наче ціни на городину обговорювали. Я роблю висновок, що років зо три тому вони з Ніккі кілька місяців прожили разом; справжня причина того, що Ніккі спорядила Колоду кількома додатковими отворами, залишається таємницею; але немає жодного сумніву в тому, що цю таємницю можна віднести до категорій того, що було зроблено, хоча робити це в жодному разі не можна.

Вони стали чужими. Єдиний натяк на їхній колишній тісний зв'язок (по тричі на ніч) лежить у пострілах. Цей ядерний вибух не залишив по собі жодних радіоактивних опадів. Жодних доказів. Це ідеальний злочин. Люди втрачають усе: сережки, зуби, надії, образи, близьких друзів, спогади і навіть себе самих; єдине, чого вони втратити не можуть, це втрата. Втрата втрати. Кінець кінця. Дуже спокусливо. Спитайте колекціонера.

Кохання може випаруватися без сліду, але важко забути людину, яку сам і застрелив. Спитайте старого солдата.

---

## КОЛОДЯЗЮ-КОЛОДЯЗЮ...

**Р**оза знову отримує мене. Якби вона повернулася десятьма хвилинами пізніше, то, не сумніваюсь, я б знову опинилась у переліку вкраденого.

Ми їдемо за місто. Йдемо до колодязя. Жодного звуку. Роза світить ліхтариком, на випадок, коли Табата образилася та вдалася до злобного мовчання. Нуль.

Зникла. Везіння в цій грі не на боці Рози.

Вона хвилюється через те, що могло статися з Табатою, і, звісно, дуже переймається наслідками. Ніккі б сприйняла такий поворот подій із гумором. Ми повертаємося додому.

Сидячи в новому кріслі, Роза намагається читати газетну статтю про двох фахівців зі СНІДу, які перепихнулися на Всесвітньому конгресі проти СНІДу. Вони подали до суду один на одного, бо кожен твердить, що це його було інфіковано.

Приїздить Ніккі.

— У тебе нещасний вигляд.

— Важкий день у бюро підтвердження автентичності. Мені так невесело, що навіть купувати нічого не хочеться.

— Настрій — гірше не буває.

Табата заповонила думки Рози. Раптом її спіткає рішення.  
Вона встає. Передбачення: вона збирається її шукати.  
— Якщо хтось мене питатиме, я згодом повернуся.  
Ніккі ввічливо посміхається; Роза йде.  
Без мене? Крадіжки ж не уНікнути...

---

## БЕЗСЛОВЕСНИЙ І НЕЗВОРУШНИЙ

**Н**іккі йде до своєї кімнати, щоб подумати, чи не треба вже збирати речі; потім іде до ванної кімнати і набирає собі останню ванну.

Вони заходять крадькома, наче запах; напевно, вже встигли роздивитися замок. Вони чекали, доки Роза поїде.

Одяг у них підібрано дуже старанно: дешеві, популярні кросівки; дешеві, популярні джинси; дешеві, популярні вітровки; дешеві, популярні бейсболки — все просторе, щоб важко було сказати хоч щось про їхню статуру напевно. Вони не піддаються опису, а значить, невидимі. Тільки тепер, мабуть, вони наділи в'язані маски, які роблять їхні обличчя типовими для дешевих, популярних убивць. Рукавички. Короткі стрижки. Здоровані.

Тип убивці під номером сорок один: вони підуть додому й помиють пічку. Вони всюди виглядають однаково, ось що кумедно: у масках чи без них. Жодної метушні, майже позіхають; вони цим заробляють на життя.

Ніккі у ванній, слухає музику. Безсловесний (номер сто шістдесят п'ять) несе сумку, яку він зараз відкриває. Незворушний (дев'яносто п'ять) дістає невеличкий пістолет із глушником, обходить квартиру, закриває штори.

Безсловесний дістав із сумки відеокамеру й маленьку бензопилку. Вони кивають один одному, приготувавшись почати виконувати завдання...

І тут до помешкання заходить Роза — можливо, через те, що залишила тут мене, а мабуть, ще щось забула.

Ніккі виходить із ванної, і всі зустрічаються. Безсловесний і Незворушний роблять дівчатам знак лягти на підлогу.

— Ваза он там, — каже Роза.

Їх невиліковна відсутність цікавості очевидна.

— О Боже, — каже Роза. — Вас послала Табата, чи не так?

— Тебе це не стосується, — стверджує Ніккі. Безсловесний робить їй знак роздягтися. Вона знімає блузку. Вона не проти, якщо в справу втрутиться її тіло. Безсловесний робить їй знак продовжувати. — Повністю? — питає вона. Він киває. Вона зовсім не проти.

— Це Синець? — питає вона.

Жодної відповіді.

— Це Філ?

Жодної відповіді.

— Мабуть, Брати Готівка?

Безсловесний починає прив'язувати їй руки до ніжок стола.

— О Господи, — каже Ніккі. Шляхом виключення вона зрозуміла, хто за цим стоїть. Тепер вона справді непокоїться.

— Пропоную удвічі більше, ніж вам обіцяли.

Безсловесний запитливо тре вказівний і великий пальці.

— При собі в мене немає, але...

Безсловесний уже увімкнув музику й почав розігрівати мотор бензопилки.

— Може, дозволити мені дещо для вас зробити, трохи задоволення перед тим, як перейдемо до справи? — пропонує Ніккі; в голосі її стільки страху, скільки ще ніхто не чув. Незворушний умикає відеокамеру й, не вимовляючи ані слова, показує, що з нею щось не так. Незважаючи на маску й небагатослівність, Безсловесний скаженіє через цю перешкоду.

Раптом двері різко й широко розчиняються, наче намагаючись стрибнути якомога далі. Безсловесний і Незворушний презираються.

— Це вже забагато, — каже Безсловесний, відчуваючи, що потрапив до всесвіту, де професіоналізм висміюють і карають. Перед ними стоїть Колода зі своїми великими білими крилами, виглядаючи, як завжди, велетенською.

— Прощавайте, панове, — каже вона таким непогрозливим тоном, що в таких обставинах він здається божевільним. Безсловесний посковзається. У нього пістолет, але замість того, щоб виконувати свою роботу, він намагається виставити себе на посміховисько. Він спокійно стріляє Колоді в ногу, очікуючи, що зараз вона впаде на підлогу через нестерпний біль. Можливо, якби він влучив їй у коліно, то отримав би подібний результат, але куля лише пробиває отвір в її товстому стегні, залишаючи темно-червоні зубці на стіні за її спиною. Колода не згинається, а хапає його за руку й крутить її градусів на 450—452, не звертаючи жодної уваги на тріск і клацання.

Передбачення: спотворене обличчя.

У ту ж мить вона наносить у маску удар, від якого на очі спадає темрява. Тільки-но у нього було обличчя, мить — і вже немає. Він осідає на підлогу, наче мокра ганчірка.

— У мене є для тебе слово, — каже вона, але Безсловесний стає ще й безтямним; він не спроможний переносити словесне перевантаження. — Аналгезія.

Незворушний тримає бензопилку. Компенсацію за каліцтво довелось б платити йому, оскільки в таких чварах дуже важко взяти верх над бензопилкою. Однак він вважає використання пили неспортивним чи хоче впевнитися, що недаремно витрачав гроші на заняття з бойових мистецтв; він виконує удар ногою з розвороту по обличчю — цей удар, коли вдається, приносить дивовижні результати. Але недолік такого маневру полягає в тому, що він вимагає стовідсоткової точності: дев'яностодев'ятивідсоткової точності недостатньо. Колода хапає його за ногу і зупиняє її за шість дюймів від свого обличчя. Проблема у вуличних бійках, як і війні, полягає в тому, що нагороди за друге місце не передбачено.

— Це тобі за нестриманість, — каже вона, так жорстоко скручуючи йому ногу, що майже не чутно, як ламається кістка й рвуться зв'язки.

Передбачення: найтвердішим коліном у пах.

— А це — сам знаєш, за що, — каже вона, хапаючи його за яечка і штовхаючи його вгору, пробиваючи його головою стелю: маю визнати, такого прийому я ще ніколи не бачила. Я аплодую їй — мовчки. Вона відпускає його, тіло гепається на підлогу; свідомість Незворушного вже залишила тіло на його власний розсуд.

— Шкода, що камера не спрацювала, — зауважує Ніккі, але голос у неї не такий спокійний, як можна було б припустити зі слів. — Я була б не проти, коли б мене розв'язали.

Колода порається з мотузками, а Роза намагається прииритися з тим фактом, що в її оселю увірвалися двоє найманих убивць, що вона врятувалася лише дивом, а потім їй довелося дивитися, як вони помирають.

— Дякую, — каже Ніккі, знову одягаючись, що на неї геть не схоже. — Як ти здогадалася?

Колода посміхається. Ніккі починає нервувати. Вона вже готова наділити Колоду надприродними здібностями, але насправді мала б здогадатися, що та поставила жучка, коли повертала крадені речі. Безсловесний стиха стогне, і Ніккі різко б'є його ногою в живіт.

— Я дзвоню в поліцію, — каже Колода. — Гадаю, їм буде приємно побалакати з нашими друзями.

— Поліцію? — перепитує Ніккі. Жах. Відраза. — Ти, напевно, жартуєш.

— А в тебе є кращі ідеї? — дуже терпляче.

У Ніккі й справді є кілька ідей, але вона розуміє, що життя їй вони не покращать. І вона задовольняється тим, що час від часу б'є ногою злочинців, котрі жалібно стогнуть, поки не приїздить поліція, а потім оговтується і прикидається невинною постраждалою квіткою.

— Невже не боляче? — питає Роза в Колоди.

— Ні.

Роза не може в це повірити.

— Колись до моєї кухні забігла миша.

---

## ЧАШКА ЧАЮ: ДВАДЦЯТА

**В**они повертаються з поліцейського відділка після довгого обміну інформацією. Мене, без належного захоплення, охороняли молодші члени лондонської поліції. Двері згодом переконали повернутися до своїх справжніх обов'язків.

— Гадаю, єдине, що ще не відбувалося з цим домом, це пожежа, від якої він згорить ущент, — каже Роза.

— Вибач, — каже Ніккі, і це майже правда. — Якщо хочеш, я поїду.

— Ні. Навіщо? Що ще може трапитися? Насправді я в досить добромум гуморі. За законом великих чисел я вже, напевно, сьогодні отримала все невезіння, яке мало відбутися за все моє життя. Єдине, що залишається, це постійне покращення ситуації.

З дірки розміром із голову на скелі лунають звуки музики. Подають чай.

— Я все ще не зовсім розумію, чому твоя подруга Колода зі своїм фургоном опинилася надворі, — зазначає Роза.

— Гадаєш, я розумію? — роздумливо питає Ніккі. — Таких, як вона, можна любити, але іноді їх просто не можна позбавитися.

— Тож хто такий Синець? — питає Роза. — І якісь там Брати?

— А хто така Табата?

— Е...

— Синець... забудь. Я знаю, хто за цим стояв. Лал, брат одного з моїх колишніх клієнтів. Я вже не пам'ятаю, як його звать; не можу сказати, що він такий незабутній, як особистість. Як клієнт — любитель БДСМ — він був одним із кращих.

— А що, є різниця?

— Авжеж! Деякі бувають просто жадливі. Колись гралася в цю гру: домінування. Бо гадала, що це значно простіше; от дурепа була. Перший мій клієнт був велетенським шотландським військовим моряком; отже, скидає він одяг і каже: «Зроби мені боляче». Ну, я достаю батіг із дев'ятьма хвостами, грайливо стьобаю його, а він повертається та як дасть мені по щелепі. «Боляче, сучко», — каже. Я вже злякалася, що він мені щелепу зламав. Але, знаєш, з певної точки зору домінування може бути нескладним завданням. Турагент-азієць повзає навколо тебе, облизує твої каблуки і каже: «Накажіть мене, хазяйко, я брудний; до речі, можу зробити вам скидку на путівку до Карачі». Тож наказуєш йому пилососити кімнату, мити вікна, чистити туфлі; та ти й сама знаєш, хатньої роботи мало не буває. Через деякий час я навіть наказувала їм працювати в саду сусідів. Чистити сусідам туалети. Привозити покупки. Ніколи не завадить бути в гарних стосунках із сусідами. Потім я стала наказувати одному наводити безлад, срати на тарілки, а іншому — прибирати все це лайно.

Але знаєш, вони такі надокучливі. Вони очікують, що ти будеш завжди поряд, весь час битимеш чи принижуватимеш їх, і не можна просто піти до пивної чи подивитися телевизор; і до речі, роботу свою вони виконують препогано. Сказала я одному, щоб ванну помив, та він не впорався. Він мене дуже роздратував, і я так його випорола, що він навіть заплатив мені на п'ятдесят фунтів більше. Але, як і в усьому іншому, рано чи пізно ти починаєш розумітися на справі; через деякий час я вигнала усіх упертих та невдоволених, і мені в голову прийшла ідея темниці. Звичайно, не справжньої темниці: просто великої скрині з кількома змінами, але тепер я могла засадити їх до темниці, а отже, трохи посидіти в тиші. І всі були дуже задоволені, бо я залишала їх там на день чи два, брала за це дуже небагато, і просила трохи зверху, коли вони хотіли, щоб я іноді зазирала до них і відповідала на їхні благання тим, що мочилася на них. Тож, як би там не було, одним із моїх найкращих клієнтів був брат Лала.

Він працював клерком в енергетичному управлінні, тож майже нічого не заробляв, але працював він у відділі рахунків. У мене тоді накопичився величезний борг за електрику — гадаю, не платила я десь із рік. І з управління до мене вже кілька місяців приходили, намагалися від'єднати мене; вже навіть збиралися перекопати геть усю дорогу, щоб дістатися дротів до мого помешкання, коли він обнулив мій борг. Ну, і я, за певний гонорар, зробила так, щоб до сусідів рахунки за електрику навіть не надходили; і, зрештою, стало так, що за неї не платила вся вулиця і більша частина сусіднього кварталу, всі місцеві ресторани й підприємства. Не думаю,

що я ще колись була такою ж популярною; за це Герберт міг проводити вихідні в темниці.

Але одного разу я посадила до темниці цього електрика, а до сусідньої — хлопця з районної ради Лембета. Настав день неділі, гарний, спекотний літній день. У темниці вони сиділи з вечора п'ятниці, без їжі та води, отримуючи лише образливі коментарі; з коробок уже пішов сморід, і я збиралася випустити їх на волю. Я зробила всю хатню роботу, зробила фізичні вправи, і була дуже задоволена собою за те, що поводитися як гарна дівчинка, тож вирішила нагородити себе чимось. Чому б не збігати до мого доброго друга, сусідилера?

Цей дилер, скажу я вам, жахливий козел. Доктор Насолода; коли подивитися слово «лузер» в ілюстрованому словнику, там буде його фотографія. Справжнього його імені я ніколи не знала, бо він офіційно змінив його, але ставлю п'ять фунтів, що це одне з п'яти найнудніших імен, які тільки траплялися за всю історію людства. Але до нього палицею кинути, і я виходжу на сонечко, щоб трохи пройтися. Приходжу до Насолоди, отримую дозу і вже збираюсь додому, коли він раптом стає таким люб'язним, пропонує мені випити горілки, дає новенький шприц і пропонує ширнутися прямо тут. Я і подумала, чого б то й ні? Насолода вимушений підкупляти людей, щоб вони погодилися розмовляти з ним. А хлопці ще й подякують мені за додаткові півгодини в каталажці. Я випиваю горілку й протикаю голкою шкіру. Мені добре, надто добре. Ти не повіриш, але що мені і справді вдається, так це купувати наркотики в дилера. Речовина,

яку я собі ввела, справжня; це не традиційне розведене сміття. Останнє, що я пам'ятаю, це Насолоду, котрий пропонує мені повечеряти змією, і стривожений вираз його обличчя. А потім я нічого не пам'ятаю.

Я б запідозрила, що це він навмисно зробив, коли б він не був таким чортовим ідіотом. Мабуть, чогось не врахував у суміші. Те, що відбувалося далі, я дізналася лише пізніше. Отже, вирубаюсь я, а на обличчі такий вираз, ніби ось-ось помру; його дуже складно підробити, до речі. Звичайно, Насолода ледь у штанці не наклав. Змив увесь свій запас в унітаз, і треба віддати йому належне: «швидку» він все ж таки викликав. Ну, картинка така: я у відключці, «швидка» в дорозі, Насолода потіє та намагається видумати гарну легенду, яка б усе пояснила. Звичайно, через літню спеку одягу на мені небагато. От Насолода і подумав собі: «швидка» приїде ще не скоро, а я не в тому становищі, щоб заперечувати невеличкій розвазі.

Ну, значить, він якраз займається цим ділом, спустивши штани до колін, коли до помешкання заходить його дівчина. Маю зазначити, Насолода збирає всілякі дивні речі. Квартира його схожа на антикварну лавку, хоча й засрану. У нього є водолазний костюм, опудало казуара...

— Казуар?

— Опудало казуара. Така пташка, схожа на страуса. Я впевнена: він придбав його лише для того, щоб усі думали, ніби це страус, і питали б його: навіщо тобі опудало страуса? А він би відповідав: ні, ні, це ж казуар, ви що? Такий от спосіб корчити із себе цікаву людину. Не знаю, звідки він

брав на все це гроші, бо він не міг отримати їх із дилерства чи чогось іншого, де треба докладати хоч якісь зусилля. Без варіантів. Але в нього була безліч цих опудал, усі різні і всі дорогі. Знаєш, коли хтось тобі таке каже, починаєш думати: «Цікаво, я цього не знала», але у випадку з Насолодою всі просто думали: «Ти ж нудний бовдур, навіть не намагайся примусити вважати тебе цікавим». Також у нього був пункт із середньовічною зброєю.

Отже, його дівчина хапає зі стіни самостріл і випускає йому в дупу стрілу, а потім б'є його по голові важким абаком. Усе, він виходить із боротьби. Вона не дуже розумна, чи, мабуть, бачить горілку й думає, що я напилася, чи мені просто подобається спати на підлозі в квартирі Насолоди з голою гепою. Вона нишпорить у моїй сумочці й знаходить залишки дози. Ширяється і через пару секунд, непритомна, гепається на Насолоду.

Потім заходять два інші дилери. Інші дилери в цьому районі просто дозволяють Насолоді залишатися в бізнесі, бо люблять розважатися тим, що постійно б'ють його та здирають із нього відсоток. Що трапляється далі, доволі похмуро. Двоє починають сперечатися: може, через те, що не можуть знайти запасів ширки Насолоди (бо він її спустив в унітаз), а може, через те, що не можуть поділити гроші, котрі вони знайшли в кишенях Насолоди, чи ніяк не можуть вирішити, хто першим має побавитися зі мною (я все ще лежу в поступливій позі), — як би там не було, вони починають битися. Думаю, це сталося саме через ширку, бо в одного з них вибивають дух, тільки уявіть собі, заледенілою ігуаною, котру Насолода

тримав у холодильнику, вдаючи з себе таксидерміста. Ці гризуни валялися там усюди і мали такий вигляд, наче з ними трапилася серйозна аварія: Насолоді ніяк не вдавалося зробити все як слід. Очевидно, ігуана — дуже зручний прилад, оскільки в цей час уже вся квартира в крові, хоча дилер, який падає, відбивається ще й від напіводурманеного гепарда Насолоди.

— Напіводурманений гепард?

— Так. Напіводурманений гепард. Я сама його не бачила, бо його ховали в іншій кімнаті: це ж муніципальна квартира, на дванадцятому поверсі; але жодних сумнівів немає в тому, що він у Насолоди таки був — мабуть, знову задля того, щоб здаватися цікавим. Іноді він давав гепарду уколотися, мабуть, для того, щоб можна було хлопцям у півній казати: «У мого гепарда дурна звичка»; отже, гепард жодної участі в бійці не брав, доки не помітив, що хтось крутить його над головою за хвіст.

Потім увійшов перший санітар. Він посковзається на крові на підлозі, ударяється головою й вибуває з гри. Заходить другий санітар, отримує по пиці вже згаданою ігуаною, все ще замороженою, мабуть, через те, що дилер помилково вважав його іншим, замаскованим, дилером, який прийшов зняти гроші з Насолоди, оскільки Насолода, після того як його кілька разів відлупцювали, не дуже квапиться відчиняти двері абикому. Чи, мабуть, він просто намагається забратися звідти: він так поспішає, що буквально вилітає з квартири, чеше через дорогу й потрапляє під автобус.

Отже, через два дні я приходжу до тьми в лікарні. І відразу ж бачу медсестру, а за її спиною — цілу чергу з поліцейських; сестра вручає мені грамоту. «Це від працівників відділення травматології: вони щороку присуджують такий документ найнезвичайнішому пацієнту року». Зазвичай грамота дістається людині, котра застрягла дупою в капкані для видри чи членом — у пилососі, але цього року, хоча зараз лише серпень, нагорода, вони певні, має відійти саме мені: хоча передоз — проблема трохи занадто прозаїчна, але вони вважають, що моя варіація — просто шедевр.

І тут я усвідомлюю, що вдома мене не було вже два дні. Два найспекотніші дні року, як з'ясувалося пізніше. Через деякий час я пригадую своїх в'язнів. Я тікаю з лікарні, хоча ще не достатньо одужала, і повертаюся додому. Одна з темниць пересунута геть на інший бік кімнати; там сидить наш електрик, який, очевидно, боровся не на живіт, а на смерть, щоб вибратися з в'язниці. Виявляється, що він покинув нас, щоб плазувати перед великою домінатрікс у високих чоботках на небі. Працівник ради Лембета, може, через те що звик лежати без діла, у коматозі, але ще дихає.

— Пощастило йому.

— Еге ж, але, може, вижив він через те, що я дала йому пити просто перед тим, як бігти до Насолоди. «Що за вікенд», — тільки й встиг сказати він, а я вже мчала до аеропорту. Звісно, я почувалася не дуже через те, що трапилося, але життя нікому не дає жодних гарантій, чи не так? Я завжди хотіла поїхати до Америки. Як би там не було, брат

електрика, цей Лал, відомий відсутністю почуття гумору, міг створити мені великі проблеми. Електрика навіть семирічні діти пограбувати могли б, а його брат у вільний час займався тим, що зламував багажні вагони для перевезення коштовностей. Не думаю, що брати були близькі, але Лалу навряд чи сподобається заходити до пивної й гадати, чи не шепочуть люди: «Дивись, це той тип, чий брат помер у коробці з-під торга».

— А хто такий — як ти його назвала? — Синець?

— Навіть не питай. Це було в Америці. Просто не питай.

— Тобі б книжки писати.

— Та хто, в біса, мені повірить?

---

## ЧАШКА ЧАЮ: ДВАДЦЯТЬ ДЕВ'ЯТА

**У** двері дзвонять. Ніккі: пішла тренуватися на трапеції. Роза: вдома, скаженіє від злості. Це Табата. Уже звикнувши до шалених сюрпризів, Роза впускає її, наче вони домовилися про зустріч.

— Я здивована, що ви не звернулися до поліції, — зізнається Роза.

— Була така в мене думка. Що з вашими дверима? З молоком, але без цукру, будь ласка.

— Як вам пощастило вибратися звідти?

— Із самого початку я намагалася піднятися на землю, спираючись на стіну ногами та спиною, і, смикаючись, дертися нагору. Спершу в мене нічого не виходило через слабкий прес, але я щодня тренувалася і нарешті досягла покращень.

— З кожним днем ви ставали краще та краще?

— І так, і ні. Та й одяг від цього псувався. Але нарешті я змогла досягти верхнього краю, і коли б у котеджі був телефон, то, гадаю, я б таки звернулася по допомогу до хлопців у синій формі; але коли я нарешті дісталася телефону, я трохи заспокоїлася. Я почала розуміти, що, мабуть, я роздратувала вас, і саме через це ви засунули мене на дно колодязя.

І я також зрозуміла, що в певному сенсі ви мали рацію: яка користь з моєї професії, коли я не можу успішно застосувати її в одному конкретному випадку? Врешті-решт, ви не винні в тому, що вам спало на думку викрасти мене. І крім того, я втратила багато ваги.

На Табаті агатові сережки, що викликають асоціацію з буркотливим старим, котрий скаржить на те, що його паб (де пиво жахливе й розведене водою і де всі його ненавидять) змінив назву. Вона цього не тільки не знає, але й не відчуває.

— Невже ніхто вас не шукав?

— Ні. І це мене драгує. Ви гадаєте, що поїдете керувати семінаром, а опиняєтесь на дні колодязя на два тижні; повертаєтесь додому, знаходите кілька рахунків і кілька дуже ввічливих запитань на автовідповідачі щодо рукопису. Здається, навіть рослини в своїх горщиках дуже добре пережили вашу відсутність. Усі просто вирішили, що я дуже зайнята чи що втекла з міста, щоб дати собі відпочити.

— Слово «невезіння» викарбувано на моїй душі, — зізнається Роза.

— Це було б цікаво. Послухайте, я хочу запросити вас на вечірку. Ми неодмінно знайдемо вам пару. Це ж смішно, що така вродлива дівчина — й досі самотня. — Табата бере склянку з маринованим буряком і намагається відкрити кришку.

— Я можу спаруватися за п'ять хвилин. Достатньо просто вийти на вулицю й подати знак першому-ліпшому самцеві. Проблема в тому, як отримати когось, хто ходить не на чотириох.

— Коли не певен, влаштуй вечірку. Ми переконаємо чоловіків прийти, сказавши їм, що в нас жінок більше за чоловіків, і запросимо багато людей, котрих не знаємо. Це завжди спрацьовує.

— Чому мені доводиться так мудрити? — бідкається Роза. — Чому я не можу просто стати шльондрою?

Вони п'ють ще по чашечці чаю.

— Довіртеся мені, — переконує її Табата. — Який сенс у нашому знайомстві, коли ми не можемо допомогти одна одній? — Вона швидко доїдає горіховий пиріг. Роза проводить її до дверей. На вулиці якийсь чоловік у бейсбольній кепці довго мочиться. Він струшує останні краплі, після чого дістає ножа, щоб пограбувати Табату.

— Я розумію ваш гнів, — каже Табата, — але віддати свої гроші не можу, бо це зробить вас злочинцем, а я не хотіла б, щоб проблеми у вашому майбутньому тягарем лягли на мою совість.

Він висмикує в неї сумочку.

— Попереджаю, — продовжує Табата. — У мене бездоганна пам'ять, і я сповнена рішучості скористатися нею. Якщо ви цієї ж миті не повернете мені сумочку, я надам поліції першокласний опис вашої зовнішності.

Кепка неквапливо йде геть, час від часу відригуючи й риючись у сумочці, викидаючи компактну пудру й помаду.

— Ви тільки подивіться, що ми накоїли, — хитає головою Табата.

---

## ГОЛОСУЙТЕ ЗАРАЗ

— Не знаю, чому люди хочуть розбагатіти. Чому вони так божеволіють від грошей, поза межами мого розуміння, — зазначає Маріус, даруючи Розі теплу посмішку, наче він все ще сподівається, що вона сприймає його як улюбленого дядечка. — Дітовбивці. Дітовбивці. Є люди, котрі допомагають їм, є люди, котрі співчують їм. Піні, що виливається на вулиці. Орди людей симпатизують їм, слухають їх, хвилюються за них. Вони отримують співчуття. Але коли ти багатий, коли робиш те, що збагачує інших, коли керуєш компаніями, які допомагають людям покращити їхні життя, всі просто ненавидять тебе. Цілими ночами вони складають плани, як би позбавити тебе грошей або викрасти тебе чи твоїх родичів. Але ж стеретти гроші — це така добука.

— Тоді дайте мені парочку мільйонів, Маріусе, — просить Роза, дивлячись на нього з презирством, яке зазвичай відчують до найогидніших виразок.

— Я не хочу так вам нашкодити, — відмовляється Маріус, гадаючи, що проявлена турбота може дати йому ще один шанс щодо Розі. — Це так стомливо. Ви знаєте, скільки банків, великих банків, чиє керівництво складається з розумних

людей — розумних, освічених людей, у благополучних країнах, де немає війн, одного дня просто беруть і банкрутують? Просто зникають упродовж однієї ночі, пуфф, і немає. Разом із мільйонами сподівань. Що тут можна вдіяти? Я навіть придбав кілька гір. Логіка тут така: принаймні з горою нічого трапитися не може, ніхто не здатен украсти гору.

— Може, і здатен, якщо він дуже наполегливий. Камінчик сьогодні, камінчик завтра... — зазначає Роза.

Її фраза на якусь мить секунди викликає в Маріуса занепокоєння, після чого він веде далі:

— Можете кепкувати, але навіть гори кришаться. І ось звертаєтеся ви до одного експерта, котрий каже вам: ця гора надійна, наче будинок. Звертаєтеся до іншого експерта, і він каже, що, мабуть, ця гора не така вже й надійна. Тому ви звертаєтеся до третього експерта, який каже: так, зараз вона надійна, але хто знає, наскільки її надійності вистачить? А за ще один гонорар я міг би провести ще одну експертизу. Просто жахливо, минулого тижня в Індонезії гора раптом розвалилася на шматки. То чому можна довіряти?

Маріус прийшов за мною.

Він не знає, що мене сховали під буфетом. Роза сказала йому, що повернула мене під опіку аукціоністки, а зараз, як на гріх, вона, наскільки відомо й вигідно Розі, поїхала на два тижні у відпустку в таке місце, де з нею не можна зв'язатися — подвійна вигода для Розі, бо аукціоністка теж питала про мене. Розі стає дедалі складніше придумувати відмовки для того, щоб не віддавати мене.

Розмовляє Маріус багато. Можливо, чекає, доки Ніккі прийде додому і він зможе всю її облисти слизом. Можливо, він усюди торохтить аж до тієї миті, доки його не викинуть геть. Розі слід уже починати кашляти на нього чи випустити на нього струмінь із його власного вогнегасника. Він корчить жахливу гримасу, схожу на клавіатуру піаніно, яке скинули зі скелі.

— Вас усі ненавидять. Люди, на яких ви подали позов. Люди, на яких ви подаєте позов. Люди, на яких ви ніколи не подавали позов. Люди, які навіть ще не народилися, але вони вже ненавидять вас, ще до того, як почнеться їхнє існування. Існують мільйони, сотні мільйонів людей просто у вас за дверима; вони ще не прийшли до ваших дверей, але неодмінно прийдуть, бо саме бідні, які менше за всіх можуть собі це дозволити, більше за всіх хочуть мати дітей, і вони ненавидять вас. Гроші — це страшно відповідальність. Принаймні я можу втішати себе тим, що мої страждання, мабуть, допоможуть мені зробити людей щасливішими.

Може, це і правда; врешті-решт, усі отримують те, на що заслуговують.

Боюсь, Маріус неминуче мчить до найбільшої дупи всіх часів, дупи номер один, хоча це не означає, що в нього немає жорсткої конкуренції.

Утім, свій голос я віддаю за беотійця Агафона, який жив у миролюбному суспільстві, котре надійно потопало в бідності, бо через його миролюбність усі, хто жив у радісі кількох сотень миль, приходили й забирали все, на що впаде їхнє око, та ще й знущалися з бідних беотійців. Згодом, коли

бідолашні стали достатньо бідними, потік візитерів вичерпався. Окрім миролюбності, вони також насолоджувалися аскетизмом, бо вважали, що він їх робить міцнішими. Вони не дуже вміли поширювати це вчення, позаяк у ту хвилину, коли вони промовляли «Ми віримо в мир, оскільки...», співрозмовник давав їм кулаком у рило, після чого будь-якій промові наставляв гаплик, бо незнайомиць давав миролюбцям доброго прочухана. Агафон завжди вештався по селах, кажучи щось на кшталт «Але чому тоді мир — це так добре?». У будь-якому іншому суспільстві його б стерли на порох чи посадили б у мішок, додавши каміння, щоб нудно не було, й скинули б у море. Але цей народ був миролюбний і вірив у важливість діалогу. Вони підтримували діалог. «Гаразд, але чому тоді мир — це добре? — не відставав від них Агафон. — Може, тоді віддасте мені трохи вашої kwasоли? Чи не подаруєте мені земельну ділянку на верхівці гори?» Потім він казав: «Чи не подаруєте мені земельну ділянку біля підосви гори?» А потім: «Чи не подаруєте мені земельну ділянку посередині?» Коли вони дали йому ділянку посередині, вже через кілька тижнів він став їх питати: «Нащо ви дали мені цю ділянку? З неї ж жодної користі».

— Але ж ти сам просив!

— Не треба було слухати мене.

Вони спробували уникати його. Не спали всю ніч. І Агафон також. Вони спробували сховатися на одному краї села. Агафон знайшов їх. Він ніколи не спав і завжди задавав найбільш дратівні питання: «Ти знаєш, що на кінчику носа в тебе

величезний прищ?», «Ти знаєш, що в тебе зовсім не залишилося зубів?»

Вони нанесли удар у відповідь, але мирний удар.

— Агафоне, у нас було засідання, і ми проголосували за те, щоб заборонити тобі ставити нам питання «Що такого гарного в цьому мирі?»

— Гаразд, але що такого гарного в голосуванні?

— Ми проголосували, Агафоне.

— Але мої боби не голосували.

— Бобам не можна голосувати, Агафоне.

— Чому це?

— Гаразд, бобам можна голосувати. Наші боби проголосували проти твоїх.

— А ось і ні, ви просто перекручуєте їхнє рішення.

Нарешті, однієї ночі вся громада крадькома змінила місце розташування. Вони лягли відпочити, а коли прокинулися, то побачили Агафона.

— Гадаю, ми не голосували щодо переїзду, га?

Вони почали розповідати йому байки про казкове село за багато сотень миль далі по узбережжю, де всі люди на ім'я Агафон беруть участь у бенкетах, а розважають їх найвродливіші жінки на світі. Він навіть не поворухнувся. Вони знову потихеньку пішли геть, посеред дня, у найбільшу спеку, коли Агафон спав, розбіглися у різних напрямках і знову зібралися докупі після того, як довго замітали сліди. Їм залишалося дочекатися ще десятих, коли з'явився Агафон: «Ми що, голосували про це переміщення?»

Вони об'їздили геть усе узбережжя, постійно змінюючи місце дислокації. Нарешті, переживши кілька десятиліть у злиднях, отримавши розбиті губи, розколені голови, зіпсовані шлунки, зазнавши принижень, коли чужоземці мочилися на них під час післяобіднього сну, вони вирішили, що треба позбавити Агафона життя.

— Але ж це означатиме перекреслення наших принципів, — зазначив один.

— Ні, ні, ні. Це просто означає, що ми їх на хвилюку відкладемо. Можна кинути жереб щодо того, хто має це зробити.

Зробили вони так чи ні, мені не відомо, бо я, тоді у вигляді яйцеподібної вази, єдиного майна, що залишалося в чесної компанії, стала жертвою викрадення одним лакедемонцем, який проходив повз і нагородив мого власника могутнім ударом у ліве вухо, роздратувавши його, оскільки той бажав отримати удар у щелепу, бо в нього трохи боліли зуби.

— Гроші, — каже Маріус, — не можуть купити того, чого ти насправді бажаєш. Коли я був малим, то в нас не було нічого. Вважається, що мати означає отримувати. Я гадав, що всі недоїдають та мерзнуть. І тільки зараз, коли я пригадую ту крижану темну кімнату, де жили ми з мамою, я розумію, як ми насправді жили. Хоч би скільки я зараз їв, усе одно я не можу наїстися за ті роки голоду. Ніщо не може це змінити. Дитиною я голодував, бо в мене нічого не було, а тепер, у похилому віці, я маю морити себе голодом, бо в мене є все і я занадто товстий.

Роза, і справедливо, пирхає при згадуванні сидіння Маріуса на дієті; його розуміння стриманості включає відмову від четвертої порції десерту. Лицемір. Як по золотому злитку можна розмазати екскременти, так і золоте зернятко може опинитися на кучі гівна. Від природи не втечеш.

Маріус починає панікувати; він раптом лякається, що його працівники, можливо, саме зараз крадуть у нього особняк, і йде.

— За цеглини можна отримати чималі гроші. Ти навіть не повірила б, коли б я тобі сказав, скільки вони коштують.

Роза повертається до мене.

Коли вона кладе на мене долоні, я вирішую показати їй насильство любо-о-о-ові.

---

## АСТРОНОМ ІЗ САН-ФРАНЦІСКО

**В**ін обожнював ігристе біле вино, але не шампанське. «Кожного разу, коли ви п'єте шампанське, ви віддаєте гроші французу».

Особливо йому подобалося, коли вино переливали у графин молоді жінки, хоча й не обов'язково худорляві, чи пишнотруді, чи світловолосі, чи високі. У цьому питанні він був лібералом. «Тобі не соромно?» — питали його. «Життя, як і я, як і всі найкращі речі, коротке», — відповідав він.

У нього була книжка з адресами всіх жінок, з якими він спав, — з точки зору любителів сексу, їхня кількість була невеликою; а також адресами й деталями про багатьох жінок, котрих він не затагнув у ліжко, але до яких залицявся. Він надсилав їм листівки на кожен день народження та річниці їх зустрічі, і маленькі приємні подарунки — подарунки, присвячені роздумам про одержувачку та повністю відповідні її смакам: старанно підібрані сережки, розкішні шоколадні цукерки, рідкісні парфуми. Він завжди був готовий зробити покупку і часто купував подарунки за вісім місяців до того, як відправити їх поштою, просто щоб упевнитися, що його дарунок не має собі рівних.

Він не міг уявити собі, що забуде когось чи що хтось забуде його. «Нам потрібна військова точність. Ми ведемо війну проти забуття. Кожного разу, як хтось забуває тебе, якась частинка тебе помирає».

Він не міг припинити приділяти увагу жінкам; ніщо не могло так затьмарити його обличчя, як лист, що повернувся через зміну адреси чи через те, що він почав набридати жінці. Він не міг припинити приділяти увагу жінкам, не міг припинити купувати їм квіти та знімати з них одяг, запам'ятовувати їхні дні народження, улюблені кольори, улюблену музику. Кохаючись, він завжди казав: «Ти найпрекрасніша жінка всіх часів», і жодного разу не збрехав.

Проте він тричі розлучався. Він шаленів, коли до нього підходила дружина й казала: «Ти зруйнував моє життя».

Після того як це сталося втретє, він вирішив замкнути своє серце, бо кохати він умів тільки по-своєму; але вчинив він так не задля того, щоб пожаліти себе, а тому, що не міг бачити жіночого нещастя. У нього була невеличка манія щодо кераміки: він колись придбав чудовий сферичний арибал із неймовірно яскравим малюнком і вазу із зображенням Горгони, котра одного дня невідомим чином розлетілася на двісті тридцять шість уламків.

Одного вечора, дивлячись у вікно на темряву, аж ніяк не меншу, ніж темрява в його душі, він побачив далеко попереду освітлене віконце. Відчуваючи цікавість до життя інших, він пішов за телескопом, який лежав у сумці з майном друга, що його останній залишив йому на зберігання.

Він побачив у телескоп сходи, які вели нагору, до приміщень, які, за його припущенням, були спальнею та ванною. Він сидів у темряві, не маючи жодних планів чи навіть конкретних інтересів, і дивився на це тондо, думаючи, чи можливо дізнатися щось про життя, просто потайки спостерігаючи за людьми на вулиці; може, є якийсь секрет, який він упустив?

Якась фігура пробігла нагору сходами й заскочила до кімнати зліва. Після того як вона зникла, він дійшов висновку, що це жінка; він подвоїв пильність і просидів там ще півгодини, хоча йому здалося, що часу минуло менше. Вона пішла до ванної. Він побачив, як за непрозорим склом спалахнуло світло. Можливість висновку, що вона, мабуть, саме зараз роздягається, здавила йому горло.

Він просидів, не рухаючись, як йому здалося, дуже довго, хоча насправді минуло півтори години, але в результаті він отримав винагороду: на долю секунди побачив її тіло, коли вона йшла з ванної до спальні, і цієї миті вистачило, щоб він дійшов висновку: на ній немає нічого, окрім білизни. Звісно, існувала безліч можливостей отримати значно відвертіший вид набагато більш голих, більш привабливих жінок. Але цей спалах примусив його несамовито тремтіти.

«Зловживання, ласкаво просимо», — сказав він собі під ніс.

Він займав позицію пізно ввечері, коли в нього з'являвся шанс захопити її під час водних процедур. Денне світло спускало жалюзі, але темрява надавала світло електричне. Він заносив до пам'яті деталі її нижньої білизни: колір, крій...

Час у ванній кімнаті. Час, коли гасне світло у спальні. Його очі заривалися в складки шпалер між двома кімнатами, вивчали тріщини на перилах, волокно килима, марнуючи час в очікуванні об'єкта. Він сам перетворився на ці сходи, чекав на її кроки із терпінням килима.

І ось настав великий день, коли вона зупинилась нагорі, з голими грудьми, перед тим як спускатися; зупинка тривала лише кілька секунд, але вона посіла в його пам'яті набагато більше місця, ніж цілі роки. Збудження повалило його на підлогу. У віці сорока двох років він раптом знову відчув силу й новизну пристрастей тринадцятирічного.

Він трохи соромився своєї поведінки, але втручався він не більше, ніж світло; телескоп просто передавав більше деталей, тоді як суть зображення була відкритою для будь-кого із гарним зором. І таке захоплення вимагало великих часових інвестицій. Він хвилювався, коли вона приходила додому пізніше ніж зазвичай, горював, коли вона їхала з міста на вихідні, дивувався тому, скільки часу вона проводила у ванній.

«Я нікому не роблю зла», — казав він, усвідомлюючи: хоч би яким великим було це задоволення, його втіха не могла нашкодити її життю, не могла спричинити для неї жодних проблем.

День і світло тепер мало що значили для нього; тільки з приходом темряви його кров швидше бігла по жилах. Він жалкував, що не може побачити, як вона виходить із ванної, повністю оголена перед його зором. Одного дня у своїй поштовій скрині він знайшов лист, що потрапив туди ви-

падково, лист із іменем та адресою, яка, зрозумів він, цілком могла бути її адресою. Він пішов гуляти кварталом і рахувати будинки. Так, звичайно, це її дім. Коли він підкрався, вона саме вийшла з дому; це була чудова можливість зустрітися: він справить враження людини тактовної, адже він приніс їй лист. Але він вирішив, що краще продовжить бавитися телескопом. Він почекав, поки вона піде, і вкинув листа до поштової скрині.

Він бігцем побіг до телефонного довідника і пошукав її ім'я. Знайшов. Йому спало на гадку, що коли телефон у неї внизу, то він міг би подзвонити, коли вона у ванній, і коли вона вирішить, що дзвінок терміновий (а це логічно, бо дзвонити він буде пізно), то вона кине́ться вниз, не гаючи часу на пошук одягу.

Ця думка не давала йому спокою. Він набрав її номер, щоб перевірити, чи той працює. Йому довелося весь день лежати в очікуванні, він не міг їсти, тільки пив. Позицію він зайняв за кілька годин до часу X. Чекав так довго, що розтер собі лікті, якими спирався на стіл, чекав, коли ж вона піде до ванної кімнати. Потім дав їй кілька хвилин на те, щоб увімкнути воду, подивитися в дзеркало, причесати волосся, змити косметику, поголити пахви, видавити кілька вугрів, зняти одяг — і лише потім набрав її номер і став слухати гудки.

Вона спустилась; блузки на ній не було, але був новий бюстгальтер. У нього голова йшла обертом. Розуміння того, що в його силах примусити її вискочити з кімнати, вивело його з рівноваги. Навіть цей крихітний виблиск плоти був

не меншим еротичним скарбом, ніж найдовші й найбільш земноводні зв'язки.

Утім, користувався він цією силою рідко. По-перше, боявся, що вона може змінити номер, якщо запідозрить телефонне хуліганство, а по-друге, вечори, коли вона не з'являлася чи коли не показувала нічого вартого уваги, тільки підсилювали його насолоду, коли з ванної на мить висувалася гола ніжка. За задоволення треба платити втому й нудьгою.

Він спостерігав і насолоджувався кожною деталлю її життя. Він не схвалював те, що вона приймала гостей-чоловіків пізно ввечері, але вони приходили не часто. Він анонімно надсилав їй шовкові шарфи й інші подарунки і з задоволенням спостерігав за тим, як вона надягає їх, а також за тим, як знімає. Він помітив, що часто насвистує мотивчик, а друзі казали йому, що давно не бачили його в такому гарному настрій.

А одного вечора, коли він подзвонив їй і побачив, як вона вискочила з кімнати (на ній були ті самі сережки, котрі він надіслав, що символізували похід на вечірку без супутника, на вечірку, де ти нікого не знаєш), він побачив, як вона впала зі сходів. Вона зламала собі шию.

---

## І ЗНОВУ КАРТОПЛЯ

— Повірити не можу, — каже Картопля. — Я сиджу в поїзді й читаю мемуари про Першу світову війну, коли ці два ідіоти починають бійку. Вони хапають один одного за грудки, падають на мене і починають бити один одного головами. Вони великі, а я все ще знаходжусь під ними, коли вони разом досягають неприємності. Мемуари мої всі в крові. Я прогавила станцію, бо не могла вилізти з-під них. Тобто: що, взагалі, відбувається? — Вона дістає із сумочки консервний ніж і намагається відкрити банку з буряком.

— Навіть не питай, — каже Роза.

— З нетерпінням чекаю на той день, коли чоловіків замінять мішечки зі спермою. Більше жодних війн. Жодних злочинів. А чому на вулиці стоїть знак «Продається»? Ти переїжджаєш?

— Ні, мабуть, хтось із верхніх поверхів поставив. Чи ці недоумки, які всюди понатикали знаків, намагаючись переконати всіх, що криза минула. Тож на що ти прийшла поскаржитися?

— Чого ти вирішила, що я прийшла скаржитися? — роззявляє рота Картопля, залишає буряк у спокої й хапає новий, повнісінький контейнер із шаткованою капустою.

— Ну, тому, що кожного разу, як ти приходиш до мене, ти нескінченно скаржишся, починаючи з тієї самої миті, коли переступаєш поріг, — за винятком випадків, коли ти нишпорить у моєму холодильнику чи береш щось у борг.

— Ні, це неправда, — ображено заперечує вона. — Поговорімо про тебе, Розо. Як твої справи?

— Добре, за винятком того, що якийсь дивний найманий вбивця забруднив мені всю підлогу.

— Знаєш, що він мені вчора сказав?

— Ні.

— Він сказав: що мені більше всього подобається в тому, як ти мені смокчеш, так це те, що ти мовчиш.

— Навіть не уявляю, чому він таке сказав?

— Як по-твоєму, це жахливо — казати таке?

— Так, жахливо. Скажи-но, Картопле, це той хлопець, з яким ти познайомилася в К'ю?

— Ага.

— Я не помиляюся, це той самий хлопець, першою ж фразою якого було «Тримайся від мене подалі, я повний виродок»?

— Так.

— Отже, ти познайомилася з людиною, котра, як ти сама сказала, неприємна на вигляд, з таким собі відвертим «саме-не-тим», який постійно розповідає, що дві його дівчини покинули життя самогубством. А тепер, — і виправ мене, будь ласка, коли я помиляюсь, — ти сидиш тут і скаржишся мені через те, що він був не дуже милим із тобою.

— Але чому чоловіки не можуть поводитися інакше? І вони ніколи не затримуються! Він просто заходить у гості — р-р-р-раз — і кінчає, а потім... кінець побаченню. Ми навіть нікуди не ходимо!

— Картопле, давай я дам тобі десятку.

— Чого б це?

— Бо ти можеш не повертати її мені доти, доки не заговориш про свою ймовірну вагітність, чи про те, як ти любиш засунути його якомога глибше, щоб не відчувати смаку, коли з нього тече по горлу, чи про те, що чоловіки однакові.

— Не треба злитися: від кого ще чекати на співчуття, як не від друзів?

— Співчуття я можу тобі дати будь-якої миті. — Вона обіймає Картоплю. — Будь-якої миті, просто попроси і отримаєш; але не намагайся випросити його, бо це не спрацює.

Картопля очей не зводить із картопляного салату.

— Що мене справді турбує — він зустрічається із кимось ще з факультету.

— Ще з одним істориком?

— Так, і вона схожа на мене: в неї також коротке темне волосся. «Що в неї є таке, чого немає в мене?» — спитала я його. — «Насправді вона зовсім як ти, — сказав він. — Саме тому вона мені й подобається; але вона молодша за тебе, і в неї є цицьки». Думаю, він намагався бути ввічливим. Я просто у захваті від тебе, — несподівано каже Картопля. — Справді. Такі речі тебе зовсім не турбують. Тобі так добре вдається бути незаміжною.

— Може, приготувати тобі щось?

— Ні, — відмовляється Картопля, не зводячи очей із хумуса, — а хліб у тебе є?

— Так, он там. Хотілося б мені, щоб усе було інакше. Мене ледве не вбили, я скоїла невдале викрадення, а потім мені довелося витирати пил. Це так нудно, витирати пил у своєму помешканні. Слід було б вигадати систему ротації, коли сусіди прибирають одне в одного, адже тоді можна було б побачили інші фотокартки, портъери, серветки, побачити інший вид із вікна, витирати різні різьблені штучки...

Роза права. Світову історію можна досить добре зрозуміти, коли дізнатися, хто саме прибирав пил. Сільське господарство, медицина, війни змінилися поза межами упізнання, але ніхто так і не вигдав заміни старій добрій служниці з ганчіркою зі старої сорочки. Звісно, є ще й інший катализатор, туризм: кому хочеться подивитися світ, той приєднується до орди мародерів.

— Невдале викрадення? — питає Картопля, витрушуючи залишки хумусу.

— Я пожартувала.

— Секс із ним добрий, але не чудовий.

— Я про це питала?

— Не треба злитися. Я що, не можу поговорити?

— А чого ти очікувала? Він не може насправді бути повним виродком, хоч би як прикидався, бо інакше він би тебе не попередив. Він тільки напівзакінчений повний виродок.

— Хто повний виродок? — питає Ніккі, заходячи до кухні.

— Новий кавалер Картоплі — майже.

— Обожаю повних виродків, — звертається до Картоплі Ніккі, навіть не познайомившись із нею. — Чотири хвилини, — додає вона. — Тобто якщо ми про шури-мури зараз говоримо. Навіть не переймаються щодо квітів чи приемних розмов. Колись я зустрічалася з одним таким, точно о десятій тридцять вечора по п'ятницях, у чужій квартирі на іншому кінці Лондона. У Хорнчерчі. На півгодини. Тільки заради сексу. Гадаю, він сказав дружині, що піде хильнути по чарочці. Годився він лише для одного, але ж як для цього годився... Вони найкращі, коли мова заходить про секс. Повні виродки і друга ніч.

— Друга ніч? — перепитує Картопля.

— Так, друга ніч. Звичайно, коли перша пройшла добре. Саме на другу ніч ви вже працюєте в парі, але новизна залишається. Свіжість і співробітництво. А потім, у більшості випадків, усе котиться вниз.

— Може, й так. Це вино добре? — питає Картопля, заглядаючи до холодильника. Вино щедро розливається присутнім.

— Чому так важко знайти чоловіка, з яким було б легко? — питає Картопля. — Навіть щоб отримати вдалих секс, часто доводиться працювати більше того, чого він вартий.

— Мабуть, так завжди було, — припускає Роза. — Мабуть, правда полягає в тому, що навіть у Великій рифтовій долині жінки сиділи навколо вогнища й скаржилися одна одній, що немає чоловіків, немає таких чоловіків, які б їм сподобалися, немає можливості здихатися чоловіків, які їм

не подобаються. Мабуть, людина й народжується з мріями, але мрії треба придушувати, бо вони ізолюють людину, огортають її коконом, котрий не пропускає удари долі, які допоможуть пройти життя до кінця. Пригадую, як мама одного вечора мила посуд і сказала мені таке: «Не зациклюйся на цьому». Якби люди знали, що на них чекає, ніхто б не погодився виходити з лона матері. Усім довелося б робити кесарів розтин.

— Але більше шансів на те, що тебе вб'є людина, котра колись тебе любила, — зазначає Картопля, наче йдеться про її майбутнє.

— Ага, я вже не розумію, що відбувається з цим світом, — вставляє Ніккі. — Я дійшла до того, що трахалася з бразильським транссексуалом перед операцією. Не розуміла жодного слова, яке він, чи вона, промовляв. У нього були й цицьки, й стручок, невеличкий такий: лікування його потроху вбивало. Знаєте, він справді хотів, щоб його мав який-небудь бодібіддер, але його роль виконувала я, разом із дуже незручним страпоном, бо по телевізору не було чого подивитися, і жарила його у задній отвір. Чесно кажучи, мені не дуже сподобалося. Він викрикував щось, що я не розуміла, гадала, це бразильські слова, але потім до мене дійшло: це ж ім'я, котрим я у той час користувалася. У наші часи все так складно.

— Мені це відчуття знайоме, — каже Роза. — Ти знаєш, що Колода все ще сидить під вікнами? Як пройшли співбесіди?

П'ють вони до глибокої ночі. Вони запрошують Колоду приєднатися, і вона заходить і сидить тихо, наче ваза. Ніккі допитується в Картоплі, звідки в неї таке ім'ячко. Вочевидь, Картопля витратила увесь грант на машину для хлопця і була вимушена цілий рік підбирати на ринках залишки фруктів та овочів.

— А що сталося з хлопцем?

— Він поїхав.

На годиннику три чотирнадцять, коли Роза підходить до мене, щоб почути казку на ніч. І я пропоную їй історію про спалюжене кохання.

---

## ТРУБАЧ

**Й**ого бачили в компанії — завжди — його улюбленого поросяти, яке він звав Порося. Був у нього й собака, на ймення Собака, а у його дружини — кішка, котру звали Кішка.

Одного дня він прокинувся і зрозумів, що має позбутися дружини. Він вирішив, що нещасний випадок — це те, що треба. Він часто відправляв її з візитом, особливо в погану погоду, до сестри, котра жила на іншому березі річки. Пором, який часто потопає, ніколи не потопав, коли вона була на борту. Він відсилав її провідати й брата, котрий жив в іншому кінці графства, але чомусь розбійники завжди оминали її.

Він давав їй отруту, приховану в їжі; він захворів, і вона, переповнена співчуття, ходила за ним. Він відносив її одяг людям, котрі вмирили від жажливих хвороб, і переконував приносити його. Він захворів, і вона, переповнена співчуття, ходила за ним.

Вони ходили на прогулянки біля стрімких скель.

— Підійди, подивись на це, як захоплює, — казав він.

— Ти занадто наблизився до краю, — попереджала його розсудлива дружина.

— Ні, це просто дивовижно. Ти обов'язково маєш подивитися на це, — промовив він одного разу, нахилився і зісковзнув зі скелі. Йому пощастило: він пролетів лише двадцять футів, після чого впав на іншу скелю; йому довелося лише дві години терпіти страждання через зламану ногу, доки рятівники не скинули йому мотузку. Його дружина, переповнена співчуття, ходила за ним.

Він пішов до отамана місцевої банди розбійників і віддав йому майже всі свої заощадження в золотих монетах.

— Завтра, цієї ж години, моя дружина проходитиме цією стежкою. Сподіваюсь, ви приймете мою пропозицію і виконаєте прохання зробити засідку, згвалтувати її, коли вам заманеться, але благаю, заберіть у неї життя. До речі, у неї є кілька пречудових ювелірних прикрас тонкої роботи.

— Дуже цікаво, — зазначив отаман, — але у мене до тебе питаннячко. Що може мені перешкодити взяти від тебе гроші, презирливо розсміятися тобі в обличчя, прив'язати тебе он до того дерева, бити тебе, доки на тобі живого місця не залишиться, а потім влаштувати тоталізатор щодо того, виживеш ти чи ні?

— Нічого.

— Я так і думав.

Це диво, але йому вдалося приповзти назад додому, хоча він і втратив більшу частину шкіри, котра ще залишалася в нього на ліктях і колінах, і наступний місяць він провів у ліжку, у муках, як би не намагався лягти зручніше. Його дружина, переповнена співчуття, ходила за ним.

Він напоїв її, поклав до ліжка, а потім влаштував пожежу. Повернувшись додому, наче з довгої прогулянки, він почав кликати на допомогу, коли полум'я вже добре розгорілося. Весь будинок згорів ущент; залишилися лише ліжка, його дружина з підпаленим волоссям, її скриня, наповнена її улюбленим одягом, і дивовижно безжурний і симпатичний глечик. Його дороге Порося виявилось пересмаженим. Вони переїхали жити до сестри його дружини, яка ніколи його особливо не любила.

Одного дня він пішов до місцевого лікаря і дав йому великий подарунок, який він придбав на гроші, взяті у борг.

— Чим можу допомогти? — спитав його лікар. — Нічне нетримання, чи не так?

— Нічого. Жодних проблем. Мені просто здається, що вас недостатньо цінують, і мені подобається спілкуватися з вами. Скажіть, будь ласка, чи ви чули історію того хлопця, не пам'ятаю, як його звали, котрий жив у тому місті, не пригадую точно, де саме, але я чув, нібито він винайшов цей винахідливий спосіб убити свою дружину? Дуже, дуже розумний спосіб, бо ніхто нічого не запідозрив, не було жодних слідів насильства чи отруєння; спосіб був дуже, дуже розумний, але хоч убий, не можу пригадати, як він це зробив. Ви, часом, не пригадуєте, як там було?

— Звичайно, винахідливий, підлий метод убивства дружини. Так, гадаю, я знаю цю історію. Дуже популярна історія. Не пригадую, як його звали чи де він жив, але обраний ним метод і справді був неймовірно винахідливим: він притиснув свої губи до нижніх губ дружини і став щосили дуги в неї,

як у трубу, видувати фанфари; повітря під тиском спричи-  
нило те, що ми кличемо емболією, і це викликало зупинку  
серця, наче під час шаленої пристрасті.

— Яку мелодію треба грати?

— Будь-яку. Але не забувайте: як і в будь-якій іншій му-  
зичній справі, ключ до успіху — наполегливі тренування.  
Старанність. З її допомогою можна досягнути будь-чого.  
До речі, наступного місяця в мене день народження, і я дуже  
полюбляю гусок.

Він пішов до спальні дружини і почав пихкати й дути  
в неї. Його завзяття збентежило дружину, і завзяття це не  
зменшувалося протягом наступних тижнів. Їй доводилося  
нагадувати йому, що треба їсти. У кінці місяця він видув свій  
дух у її статеві органи.

— Завжди один із двох помирає, — зазначив лікар. —  
Шкода гуску.

Руки підніма-а-а-аються.

Але Роза не зводить із мене очей. Сон не йде їй на очі;  
ненаситність править бал. Жінки можуть насолоджувати-  
ся нескінченно, край задоволенню завжди кладуть чолові-  
ки. У мене для неї ще ціла купа історій, але щоразу, коли  
вона пірнає, вона підкрадається все ближче до правди, і я  
починаю підозрювати, що її захоплення минулим уже стає  
згубною звичкою. Минуле, майбутнє — це все туристські за-  
бавки. Теперішнє — це бідний родич часу, воно стає цапом-  
відбувайлом за всі можливі нещастя.

Руки опуска-а-а-аються.

---

## ЯМА

**В**она була заручена з найогряднішим хлопцем у селі. Він проводив час, лупцюючи маленьких хлопчаків, чи, коли йому це набридало, нав'язував витончені схеми того, як хлопці мають знищувати один одного. «Хук правою, аперкот лівою; тепер стисни йому яйця, бовдуре, чи я прийду та зроблю це замість тебе».

Інша його улюблена забавка — описувати в дрібних деталях, що він зробить зі своєю нареченою, тож ні в кого з жителів села не виникало жодних запитань щодо шлюбної ночі. Бачили, як він тиняється селом, різко штовхаючи стегнами повітря, гойдаючи язиком у конвульсіях екстазу. Нікому не дозволялося дивитися на його наречену. «Не хочу навіть, щоб хтось подумав про те, щоб подумати про це, — заявив він і замовк, щоб подумати про те, що сказав, і перевірити, чи все було сказано вірно. — Чи подумав подумати про те, щоб подумати про це». Базікало був настільки невиліковно дурний, що міг заявити, нібито це він винайшов біде; а коли він казав: «Полижи мені дупу», то мав на увазі буквальну дію.

Його наречена була красунею. Також вона була такою доброзичливою, що навіть повірити не могла, що її наречений

настільки поганий хлопець, і занадто доброзичливою, щоб скаржитися щодо такого майбутнього чоловіка.

— Ти так прекрасна, — казав їй хлопець із найчарівнішим членом у селі. Коли він народився, повитуха оголосила: «Він ніколи не одружиться, тільки не з таким». Усі матусі прохали дочок пограти з ним, хоча дочки тоді були занадто малі, щоб розуміти, для чого їм це.

— Всі жінки прекрасні, але деякі — лише на кілька хвилин, — продовжував Найчарівніший. — Деякі прекрасні лише вночі чи коли нікого немає поряд. Тобі так пощастило, ти будеш прекрасною в кожен момент свого життя.

Доброзичлива дівчина посміхнулась, бо це був майстерний комплімент, а ще тому, що для такого комплімента йому знадобилися б яйця розміром із кеги; посмішка її не мала на меті заохотити, але була такою доброзичливою, що таки заохочувала.

— Я навіть дивитися на інших дівчат не можу. Хотів би, адже багато хто з них гарненькі, і до того ж так було б набагато безпечніше. Бачиш отих двох коняк в одній запряжці? — Тут Найчарівніший показав їй на пару виснажених коней. — Бачиш, як у них стирчать ребра? Вони вмирають із голоду та втоми, вони в шорах, але линуть одна до одної. Вони мають усе, бо мають одна одну. Хотів би я, щоб у нас теж були такі стосунки.

Найчарівніший міг би для прикладу послатися на невігадливий, але розкішний у своїй невігадливості глек, що стояв неподалік. Хлопець міг би вихвалити бездоганну

ідеальність форми посудини, але не зробив цього. Така часто-густо недооцінена доля ідеалів.

Доброзичлива дівчина знову всміхнулася. Це був другий великий комплімент, гідних якому не чули в цих краях уже сотню років. Мати таємного залицяльника так приємно. Вона хотіла нагородити його і показати йому груди, але вирішила, що краще не треба.

— Я збирався принести тобі квіти, але це було б занадто просто, — сказав Найчарівніший (і небезпечно відкрито). — І тому я вирішив вирити для тебе найбільшу яму в світі.

Вона всміхнулася і спробувала вгадати, що він мав на увазі, але це була не метафора.

Почалася війна з людьми, які розмовляли тією ж мовою і виглядали так само, як і люди в цьому селі; почалася вона так несподівано, що розводити церемонії часу не було. Базикало, майбутній лугаль, похапцем начепив свої парафеналії і став поважно смикати стегнами, даючи всім оточуючим зрозуміти, які саме частини тіла доброзичливої дівчини отримують від нього найпильнішу увагу, коли він повернеться.

Тим часом, десь по годині кожного дня, Найчарівніший копав собі неродючий, необроблений, погано зрошуваний клаптик землі поза межами села. Спочатку ніхто цього не помічав, а коли він уже закопався по самі плечі, до нього стали приходити односельці.

— Що ти тут робиш? — питали вони.

— Шукаю скарб, — відповідав він. Декотрі вірили й кілька днів копали разом із ним, хоча головна причина полягала

в тому, що це давало їм можливість знімати куртку на очах сільських дівчат.

— Ти впевнений, що там щось таки є?

— Упевнений, — відповідав Найчарівніший. Але скоро його залишили на самоті.

Війни продовжувалися. Дві армії ніяк не могли розбити одна одну: одна за одною вони ганялися в горах, блукали долинами, переправлялися не через ті річки, обганяли одна одну, проходили одна повз одну вночі, наштотувалися на інші армії, яких не очікували побачити в цьому місці, і знищували їх, потрапляли під снігопади і все ніяк не могли визначити переможця. Ходили чутки, що два генерали, які керували арміями, не дуже й хотіли повертатися додому, бо дружини постійно гризли їх. Але їм це було байдуже. Траплялися геніальні зачистки, ставали в пригоді старі добрі звичаї, наприклад катування полонених до смерті, коли не відбувається нічого цікавого, а також робилися дивовижні відкриття, наприклад горностаїв, що жонглюють.

Нарешті, настав час вирішальної битви. Всі погодилися, що вона була однією з найкращих битв, які відбувалися у світі, набагато-багато краща, ніж битви, у яких брали участь чи про які розповідали їхні батьки, і набагато краща, ніж будь-яка битва в майбутньому. Базікало навіть заслужив овацію від ворожої армії за винахідливість своєї брутальності. Базікало повернувся вночі, переповнений бажанням почати спаровуватися, ідучи землею, яку він знав з тих часів, коли вчився ходити, навантажений здобиччю (включаючи золоті піхви для пеніса, пов'язані з легендою «На що ти ди-

вишся?»), і нарікаючи на зубний біль, коли впав у яму глибиною у двадцять футів, котру не очікував зустріти на тому місці, і зламав собі шию.

Селяни засмутилися, але не дуже, оскільки ще однієї війни заради війни не планувалось. Яма була більша за будь-які інші, котрі їм доводилося бачити. Найчарівніший одружився з Доброзичливою дівчиною; успіх їхнього союзу підтверджувався пронизливими криками, які розносилися вночі всім селом і приносили втіху як подружжям, так і самотнім селянам. У ямі утворилося невеличке озеро. В окрузі ще довго казали, що, коли закохані разом викупаються в цьому озері, вони будуть разом усе життя.

Однак однієї ночі цьому несподівано настав кінець: дощ із заледених ігуан знищив усе село.

Руки підійма-а-а-аються.

Роза засинає, все ще думаючи про озеро.

---

## ЩО ЦЕ ТАКЕ?

Добре поспавши, наступного ранку Роза вистрибує з ліжка, і ми приєднуємося до кількох костюмів, які нервово зібралися навколо монет. Роза бере шматочки золота й тре їх. Монет п'ятдесят вісім. Вона присвячує час кожній монеті, але я вже здогадуюсь, що в неї на думці. Вона замислюється на хвилину, але не тому, що їй треба добре подумати, а тому, що вона формулює відповідь.

— Вони такі ж лідійські, як і моя дупа, — робить вона висновок. Їй це подобається.

Найстарший костюм, який усіляко приховує своє розчарування, дає собі волю. У нього найбільший ніс, який я бачила за останні сто сімдесят років, хоча, коли мова заходить про носи, їх треба, взагалі, розподіляти залежно від ваги та об'єму. Усі інші в приміщенні ніяк не можуть збагнути, як він тримається на ногах з таким-от хоботом.

— Це абсурд. Абсурд. Невже хтось може серйозно сприймати таку оцінку?

Дідусь Костюм роздратований; але хоч би там що не думали інші про Розу та її висновок, дух торгівлі вже вилетів у вікно. Тихо розмножується сумнів. Роза лізе до сумочки

і вручає дідусеві, що вже закипає, свою візитівку, на якій, як мені відомо, написано таке:

Жодної реклами  
Жодної метушні  
Жодних чеків

І в жодному разі жодних суперечок

— Я навіть не візьму з вас грошей за наступний висновок: їх було зроблено не пізніше ніж двадцять років тому, а можливо, і десять. — В її голосі звучить упевненість людини, котра знає: у своїй сфері вона краща за будь-кого.

Молодший костюм із червоним обличчям відраховує десять двадцятифунтових банкнот у долоню Роза.

Коли ми повертаємося, Ніккі проводжає до дверей пару. Серйозні люди, гарні працівники, члени спортклубу. Проходячи повз нас, вони ввічливо посміхаються, але Ніккі на вмісне перешкоджає більш розлогим привітанням.

— Хто це такі? — питає Роза.

— А, Свідки Іегови.

— Бачу, ти від них у захваті.

— Мені просто їх шкода: вони тиняються тут цілий день, а всі зачиняють двері в них перед носом. Заходила Хелен; казала, що ваза їй потрібна.

Приїздить шофер Маріуса, привозить ще одну вазу. Із зображенням Горгони.

Оце так збіг обставин. У тому-то й справа: можна прожити кількасот років і не бачити їх, а потім вони сиплються на тебе, наче з відра.

— Він її вже купив, але хоче, щоб ви її оглянули.

Після цього шофер дарує Ніккі букет квітів.

— Хотів подякувати вам. Коли ви назвали його засохлим гівном, це був найкращий момент мого життя. Якщо ви все ж таки знову зустрінетеся, сподіваюсь, ви не будете стримуватися.

Роза дивиться повз них. Вона вже думає покинути все. У кожного настає мить, коли хочеться здатися: бо вже не так хочеться отримати те, за що боровся, або ж розумієш — отримати це неможливо, або ж — що це коштуватиме більше, ніж ти готовий віддати, але ти продовжуєш іти вперед — не завдяки витривалості, а через те, що вже нічого не вдієш.

Ніккі намагається дотягнутися до лампочки в коридорі та змінити її — не через вияв альтруїзму, а тому, що їй подобається дивитися на себе у дзеркало в коридорі. Вона стає на стілець, але вона маленька, а стеля далеко.

— Не могла б змінити? — питає Ніккі.

— Ні; мені завжди доводиться ввічливо просити когось, хто високий на зріст. Я вже повернула драбину, яку позичала.

— Скільки потрібно янголів, щоб змінити лампочку? — розмірковує Ніккі та йде на вулицю привести Колоду, яка й виконує завдання. — Поки ти тут, можеш за одним заходом розібратися з цією банкою буряків.

— Нічого не вийде, — попереджає Роза.

— Звичайно ж, вийде, — заперечеує Ніккі й протягує банку Колоді. Колода докладає зусиль, від яких гнеться метал, але кришка залишається незбагненою. Банка розлітається на осколки, і буряки забруднюють усе навколо.

— Я ж казала. Марно намагалися. Я приклеїла її, щоб Картопля трохи пригальмувала. Випийте з нами чаю, Колодо, чи просто складіть нам компанію.

— Посиджу на вулиці, — вона повертається до Ніккі. — Так краще, вірно?

— Ага. Чудово, — відповідає Ніккі й зачиняє за нею двері.

— Чому ти не вмовила її залишитися? — питає Роза, після того як Колода пішла.

— Їй так більше подобається. Сидіти у фургоні — досить дешево як на хобі.

— Як саме ви познайомилися?

— У супермаркеті. Мої лимони потрапили до її корзинки. Вже на касі.

Реконструкція: Ніккі намагається приховати той факт, що вона, безперечно, намагалася вкрасти лимони Колоди, оскільки забула їх купити. Немає таких маленьких (чи таких великих) предметів, які б ніхто не крав.

— Ми розговорилися.

Реконструкція: карколомні статеві вправи.

— Потім я деякий час жила в її помешканні.

Раптом я розумію, що баланс сил змінився. Раніше Ніккі вибивала Розу з колії, тепер Роза вибиває Ніккі з колії: тільки скелі ніколи не змінюють жорсткості. Розмови це не стосуються, але це очевидно.

— У цьому був свій зиск.

І справді: можна уявити, як вона виводила активи.

---

## КОЛОДА І НІККИ

— Коли я жила у Колоди, одного вечора я повернулася до неї, а цей козел, мабуть, вештався коло виходу з метро і чекав на самотніх жінок. Я приходжу додому, падаючи від втоми, лягаю в ліжко, вмикаю світло, вирубаюсь. Потім різко прокидаюсь, наче вранці, але помічаю, що ще темно, а поряд зі мною, у ліжку, лежить хтось теплий і дише мені в спину, і від нього тхне лосьйоном після гоління. Шию мені коле щетина. Стала я пригадувати, хто ж мене зняв, бо раптом зрозуміла, що Колода лютуватиме, коли знайде нас разом; потім дивлюсь я на годинник на тумбочці і бачу, що спала всього десять хвилин, і хто б це не був, я його не запрошувала. Подумала я, що ж мені, в біса, робити, бо тіло точно було великим. Я знала, що він не спить і насолоджується моментом. Також знала, що він знає, що я не сплю, — зрозумів по диханню і по тому, що я напружена. Полежали ми так, мабуть, кілька хвилин, поки дихання в нього не прискорилося. Потім до шиї мені приставили кухонного ножа.

Він, мабуть, полюбляв еротичні ігри, бо просто тримав ножа й кайф ловив. Я вже почала сумніватися, що діло дійде

до справи, коли він розвів мені ноги, і ми вже майже почали, але з роботи повернулася Колода і все зіпсувала.

Він був крутий. Це його навіть завело. Можна було прочитати його думки: «Ніколи не трахав жінку, навіть вполовину меншу за цю». Він сказав: «Роздягайся», — й замахнувся ножем. Тож Колода зламала йому руку: це в неї була давня звичка, ще з часів роботи викидайлом. «Коли вдарити людину по голові, завжди є ризик бюрократичної тяганини й довгих судових засідань; коли ж зламати людині руку, всі вважатимуть це за жарт», — завжди казала вона. Але потім вона подумала й кинула його об стіну з такою силою, що зробила виїмку. Б'юся об заклад: вдруге вона його не кинула лише тому, що не хотіла завдавати стіні ще більшої шкоди.

Наш друг був не в тому стані, щоб хоча б муху вбити: лежав собі на підлозі і скиглив, казав, що викличе поліцію. Я вже думала, чи то вдарити його ногою по голові, чи то зв'язати, коли Колода наділа на нього ошийник, заткнула йому рот кляпом, зв'язала його, а потім дістала справді величезний strapon, такий великий, товстий, багрянний, з венами, наче живий, про який навіть уявити не можна, що хтось таким користуватиметься, ним просто бавляться на дівочих вечірках. Колода надягла його й увійшла в хлопця. Я думала, що зараз у нього очі вискочать із очниць і покотяться по підлозі. Вона натягувала його майже до світанку; казала потім, що від таких вправ втратила чотирнадцять фунтів. Коли прибула поліція, в нього був такий вигляд, що мені навіть стало його шкода.

Згвалтований гвалтівник; така вправність, така справедливість — справа рідкісна. Така ж рідкісна, як замерзлі ігуани. Це легенда, яка раптом потрапила в життя. Ось чому її розповідають.

Роза приносить мене до ліжка. Тепер вона хоче отримати життя у вигляді легенди. Я приготувала для неї пасторальний епос із тисячами статистів і пейзажами, що захоплюють дух. Руки опуска-а-аються.

---

## СЕЛО, ЯКОГО НЕ ІСНУВАЛО

**Н**іхто до того села не ходив.

Про всі інші села можна було щось розповісти. У деяких були добрі врожаї, в інших — витончена вишивка. Село нижче за течією було знаменитим овочами кумедної форми, які там вирощували. Морква у формі осла, пастернак, як крапля води схожий на місцевого лугаля, котрому цей пастернак презентували, за що й отримали дуже щедрю платню (хоча декотрі зазначали, тихесенько, що скоріше лугаль був схожий на пастернак, аніж пастернак нагадував лугаля), цибуля, яку неможливо було відрізнити від палкої парочки посеред усім відомого процесу.

У селі вище за течією був вовк, котрий їздив верхи, со-рока, котра пила пиво, а ще ходили чутки, що там також є горностаї, котрі можуть показувати фокуси, коли їх цьому навчити.

У селі коло підніжжя гори робили просто жакливе вино, але там проживав чоловік на прізвисько Лійка. Його так звали через те, що він міг випити безліч вина, барило за барилом, за одним разом. Деякі односельці намагалися не відставати від нього; вони сильно захворіли, а найбільш невтомні й узагалі померли. П'яниці із сусідніх сіл приходили, щоб

перепити його. Вони теж померли після лише двох барил. Більш розсудливі купували йому випивку і спостерігали за тим, як він вдає з себе акведук, сподіваючись, що він буде вимушений зупинитися. Звісно, після трьох чи чотирьох барил він розставався із свідомістю, але його помічники клали його на спину, вставляли йому в рота лійку і вливали йому в горлянку вино, доки у глядачів не закінчувалися гроші.

(Велика частина мого професійного часу була змарнована в компанії завзятих п'яниць, у вигляді кратера або скіфоса, і маю зазначити, що Лійка, безсумнівно, був найвеличнішим алкоголіком, з яким мене зводила доля, при тому що я з'явилася на світ, коли виноград та зерно розглядалися як зручна форма їжі. Дуже шкода, зважаючи на його таланти, що в нього була така маленька й простакувата публіка. Я часто замислювалася, чи справді він людина, але мені досі не пощастило знайти тверді докази існування інопланетної культури, яка б пишалася своїми представниками на інших планетах, котрі п'ятнадцять років тільки те й робили б, що напивалися до клінічної смерті.)

Лійка майже в одне горло споживав усю виноробну продукцію свого села, що було, загалом, добре, бо, оскільки треба було мати схильність до суїциду, щоб хоча б спробувати її, в іншому разі споживання було б дуже й дуже помірним. Врешті-решт, одного року, коли виноград не вродив, він помер по дорозі до іншого села од відчайдушного бажання випити. Але поки Лійка жив і працював, потік туристів давав добрий дохід, і час від часу, коли люди дізнавалися, що турист не обтяжений багатими, могутніми, жорстокими чи мстивими

родичами, вони розважалися тортурами та вбивством, а те, що залишалося, використовували як добриво.

Люди в селі, де не було кумедних овочів, горностаїв-жонглерів чи найкращого п'яниці у світі, збиралися вечорами, перед тим як відійти від трудів праведних, і скаржилися на те, що про них ніхто не розкажує, до них ніхто не приїздить, не кажучи вже про те, що жодних іноземців вони побити не можуть.

— Треба щось зробити, щоб стати більш цікавими.

— Ні, спочатку треба стати просто цікавими, а потім уже можна буде думати про те, як стати більш цікавими.

Майже щовечора вони вели одну й ту саму розмову, але ці рядки казали різні люди. І ось одного вечора бідна потворна дівчина із сусіднього села, яка змогла вийти заміж за головного молотника тільки через віру в те, що злидні в іншому селі можуть бути не такими злими, як у цьому, запропонувала: «Тож давайте щось нарешті зробимо!»

Запанувала тиша. Ні в кого в селі до того не виникало жодних ідей. Але дівчина цього не знала, а отже, вела далі:

— Чому б нам не спробувати жити вночі, а спати вдень? Ми станемо відомими як ті, хто живе в темряві. Люди можуть подумати, що в нас є дивовижні темні сили.

Знову запала тривала мовчанка, скоріше через те, що вона перервала розмову, що її вони завжди вели, і ніхто не пам'ятав, яка репліка наступна. Кілька тижнів у них пішло на те, щоб поміркувати про це, але потім вони ледь не з'їхали з глузду від радощів такого відкриття й охоче підтримали пропозицію.

Перевернуте життя тривало десять днів. Припинилося воно у зв'язку з тим, що весь час люди ранилися, фермери не могли вправно орати, а ще через те, що люди із сусідніх сіл були приголомшені тим, що відбувалося, вони почали приходити вдень і красти курчат та все, що не було прибито цвяхами. Селяни знову поміняли розпорядок дня, але відчували велику погорду через те, що про них заговорили.

— То що ж нам робити, щоб стати ще цікавішими? — питали тепер усі вечорами й ляскали одне одного по спині, бо, хоч вони й не стали знаними, як ті, хто живе в темряві, їхня слава була навіть більш незвичною: їх зате знали як людей, котрі іноді живуть у темряві, проте тоді, коли цього менш за все від них очікуєш, та ще й недовго. Успіх просто переповнював їх.

— Давайте змінимо назву села, — запропонувала дівчина через півроку після аж надто частих поздоровлень. Вона раніше вважала, що життя її буде коротким і жахливим, тож чому б йому не бути коротким і жахливим у більш просторому місці, коли раптом вона отримала змогу посміятися останньою. Вона вирішила поїхати наступного дня.

У той час село звалося просто «селом, яке не є селом коло підніжжя гори чи селом вище за течією, але й не є селом нижче за течією», чи навіть ще простіше — «селом, якого не існує».

— Чому б не поміняти назву села на Дірка від бублика? — запропонувала вона.

— А навіщо? — недовіриливо спитали в неї.

— Бо це смішно. Якби існувало село з назвою Дірка від бублика, чи не пішли б ви туди поглузувати? Люди приходять до нас, і ви зможете продавати їм медовуху.

Вона почекала, доки вони це обміркують, дивуючись, чи знайдеться розумна людина, яка скаже, що зміна назви на щось більш піднесене, на кшталт Абсолютна правда, чи Найкращий розквіт чарівності, чи Дуже гарна місцина, яке від вас приховують, мала б той самий ефект, але б не обезчестило.

Вона пішла наступного дня після зміни назви. Туристи і справді приходили й хихотіли; утім, їм вистачало одного погляду, і вони купували дуже незначну кількість медовухи.

Згодом, як ведеться, прийшли мародери. Вони вже прокололи двох перекладачів, які, коли їх спитали, чи є тут щось, що можна взяти із собою, відповіли: «Дірка від бублика». Мародери дуже образилися на їх тупі жарти. Вони спалили село вщент і примусили всіх стрибати по золі увесь день. Вони також знайшли місцевого жебрака й пообіцяли подарувати йому життя, коли він уб'є всіх мешканців села.

— Як мені виконати цю роботу?

Вони дали йому ложку.

— І що я маю з цим робити?

— Використай уяву.

— Це забере час.

— А ми нікуди не поспішаємо.

Ложка маленька, а крику багато, утім правда в тому, що мародери не звертають особливої уваги, бо очей не зводять із горностаїв, які жонглюють.

---

## ВЕЧІРКА ТАБАТИ

**П**о суті, у мене вирости ноги.

Роза таскає мене з собою всюди. Ми йдемо на суаре до Табати, де мене скидають у спальні й ховають серед пальт, сумочок та слідів їхніх власниць. Змішування відбувається на іншому кінці квартири, тож навіть мій тонкий слух не здатний розібрати деталі звуків серед загального смогу базікання, але я не хвилююся, бо коли Роза збирається пізніше засунути руки в мої мнемонічні кишені, то я зроблю те саме. На жаль, у спальні не відбувається нічого безсоромного чи непристойного, і через кілька годин мене забирають.

Удома я бачу, що Роза така задоволена й сп'яніла, що я прогноую: вона відразу ж піде до царства Морфея; але вже в ліжку вона повертається до мене і тягне до мене руки.

Я розповідаю їй історію про корейців, які намагалися з'їсти Китай, чи «три шлунки проти імперії».

Я поринаю в її голову — і ось вона, пам'ять, лежить, наче килимок для ніг.

— Ні, я відразу ж починаю з яєчок, — каже дівчина, насолоджуючись увагою всіх чоловіків, що зібралися навколо неї і намагаються надати собі такого вигляду, наче вони цілком звикли до таких відвертих розмов. Дівчина належить

до дуже поширеного типу. Навколо тиняється багато чоловіків; вони чисто вимиті, дипломовані фахівці, мають гроші та вільний час для оздоровчих клубів і колекцій вин. Їхній одяг намагається натякнути на неохайність та непрофесійність, але ці люди прораховують усе до трьох десяткових знаків, а це приховати не можна.

Роза їсть авокадо; її загнав у кут адвокат із золотим пенсне й обличчям, круглим не від переїдання, а від удару долі. Підборіддя в нього висувається вперед, що надає йому рішучого й самовдоволеного вигляду. Я пробиваюсь крізь швидкий обмін репліками та контрудари до кінця вечора, а вони будують картини свого життя.

Підборіддя (номер сорок тисяч сто дев'ятий) розповідає анекдоти про світ мистецтва, вона видає стандартні байки зі світу юристів (не забувайте: вбити юриста — це не гріх). Видно, що Роза занепокоєна тим, що він може зробити щось неприпустимо огидне чи не погодиться на пропозицію. Табата на протилежному кінці кімнати просто сяє, коли номер Рози все ж таки опиняється в записнику Підборіддя.

Повернувшись додому, Роза не виходить із квартири, що досить дивно, бо в холодильнику миша повісилася; вона нервово міряє кроками кімнату. Я доходжу висновку, що вона чекає на телефонний дзвінок, бо приблизно кожні сорок хвилин вона бере слухавку, щоб перевірити, чи працює телефон. Нарешті, після тиняння помешканням протягом одинадцяти годин двадцяти шести хвилин, коли вона вже боїться, що дзвонити доведеться самій, телефон дзвонить. Вона рахує до десяти, перед тим як відповісти,

а потім погоджується повечеряти в четвертому наймоднішому ресторані в Лондоні.

Однак наступного дня Роза змінює думку щодо вечері в ресторані, дзвонить чоловіку й запрошує його на домашню вечерю. А це, наскільки ми всі знаємо, може означати лише одне.

— Ніккі, — питає вона, — ти можеш гарантувати мені, що тебе не буде вдома увесь вечір середі?

— Домашні розваги? Він великий?

— Трохи завеликий.

— Це добре. Не будемо прикидатися. Краще мати маленького «віллі» великого чоловіка, ніж великого «віллі» маленького чоловіка.

Страви вона готує напередодні. Прибирає в домі, наче в операційній; не йде спати до другої ночі, бо чистить ванну і висліджує непокірні плями в кухні, що ховаються в найменш очікуваних місцях. «Все одно це давно вже треба було зробити», — каже вона собі. Вона протирає від пилу лампочки і навіть поновлює фарбу на кутку дверей до вітальні.

Дзвонить Табата:

— Не треба гнати коней. Гадаю, сигнал цілком зрозумілий; ніщо не говорить так відверто, як тушковане м'ясо ягнати.

Приходить Підборіддя. Роза впускає його, нагородивши усмішкою, яку жінки тримають про запас для чоловіків, які мають відвезти їх додому після вечірки, але усмішка похитується, а потім і зовсім спадає зі скелі, коли вона бачить поряд із ним жінку.

— Привіт, Розо. Це моя дружина, Джекі. Сподіваюся, ти не проти; їй дуже кортіло прийти.

— Не проти, — відповідає Роза: ввічливі слова самі зриваються з її губ. — Проходьте.

Обидва Підборіддя весело базікають, розуміючи, що Роза ніяк не може отямитися. Вона подає закуску, пиріг із лісовими грибами, і гості співають дифірамби її поварському мистецтву. Раптом вона зупиняється.

— Слухайте, мені шкода, але я не можу сидіти так і далі. Я гадала, що Саймон не одружений. Вибачте, але сенсу я не бачу.

— Тушковане м'ясо пахне просто чудово, — заявляє жінка-Підборіддя.

— Я не хочу їсти.

— Чесно, Розо, те, що я одружений, нічого не змінює. Давайте поїмо, а потім обговоримо умови.

— Умови?

— Не будьте такою соромливою. Ви вважаєте привабливим мене. Я вважаю привабливою вас. Нам всім потрібна *l'amour*. Ми можемо дозволити природі взяти своє, а Джекі може спостерігати за нами.

— Це ж очевидно, — додає Джекі. — *L'amour* — це те, що потрібно всім нам. Дозвольте сказати, Розо, я теж вважаю вас дуже привабливою і з великою радістю візьму участь у будь-якій цікавій грі.

— Будь ласка, йдіть.

— Може, ви б подивилися на нас, перевірили товар, так би мовити?

— Ні.

— Маю зазначити, Розо, ваша поведінка дуже образлива. Джекі занадто ввічлива, щоб дорікати вам, але тільки уявіть собі, як вона має почуватися після вашої миттєвої відмови.

Роза демонструє, як відчиняються двері.

— Ваша правда. Ми сьогодні вочевидь трохи занадто наполегливі. Але гадаю, по телевізору ви нічого цікавого не знайдете. У мене ідея: ми підемо до пабу на розі. Це номер мого мобільного телефону. Якщо передумаєте, подзвоніть нам. І неодмінно дайте нам рецепт пирога.

Роза сідає на диван і сильно-сильно обіймає себе.

Більша частина уславлення завжди припадала на долю тих, кого вважають успішними: багатих, моторних, лугалів, тих, хто зверху. Але ж це та-а-ак вводить в оману, бо вони зовсім не позбавлені мук, що б там не думали собі оточуючі, а ще тому, що вони зовсім не типові представники людства.

Правителі, процвітаючі, найнайнай... усі вони — химери. А от перші з кінця, ковзанярі без медалей, розорені філателісти, озлоблені винахідники, державні службовці, які самі себе ненавидять, люди з талантом, освітою та рішучістю — саме їх треба брати за зразок, щоб усі бачили: їхні життя не виняток, вони і є стандарт. Помста життю через вживання алкоголю чи наркотиків не має ставати національним спортом.

На кожного чемпіона є тисяча суперників і ще дві тисячі майбутніх суперників, які просто забули з'явитися вчасно, чи застудились, чи перебували в поганому настрої через нещасливе кохання, чи їм було ліньки заповнювати бланк. Саме чемпіони нічого про життя і не знають. Перемагати — це не життя, а от боротися за третє місце — так. Але ж, звичайно,

комісійні винагороди отримують володарі медалей, переможці, а переможеним залишається аналізувати життя переможців, сподіваючись помітити щось важливе. Яка різниця між людиною з мільйонами та людиною без мільйонів? Мільйони.

Що треба засвоїти, так це не те, як досягти успіху, який, за визначенням, є долею небагатьох, а як роздивлятися колір очей невезіння і не відступити, як терпіти смердюче дихання посередності. На п'єдестал треба ставити маляра, котрий втратив свій бізнес, але не скиглить, котрий потрапляє до лап поліції навіть через крадіжку пляшки віскі, котрий після тридцяти років наполегливої праці все ще не має нічого, окрім зацяткованого робочого халата, а його дочку, його єдину втіху, невміло гвалтує убогий козел; чи прибиральницю, якій ще треба піднімати дітей і яка приходить додому пізно вночі, виснажена, а в метро в неї крадуть сережки, — бо саме вони можуть дати такий важливий урок: як уміти програвати.

Роза обирає поштову листівку і спочатку адресує її сестрі; потім гризе ручку і шукає вірну фразу. Все, що мені відомо про її сестру, це те, що Роза сказала Ніккі під час чашки чаю номер чотирнадцять: «Вона вийшла заміж за першого ж хлопця, з яким ходила на побачення. Можеш собі таке уявити?» Роза гризе ручку впродовж шістнадцяти хвилин, а потім пише: «Ти була права». Бере інший аркуш паперу й пише: «Ти не помилялась».

Потім Роза лягає в ліжко. Лежить тихо десь із годину, але в неї не виходить огорнути розум чорнотою. Простягає руку-уки. Я відчуваю: вона хоче чогось, що змогло б подовжити болісність сьогоднішнього досвіду.

---

## НІС

— Усі вони однакові, — казали вони в ательє. Старші жінки були найгірші. Вона відчувала себе присоромленою і дурною через те, що захищала свого чоловіка.

— Чому ти вважаєш, що він інший? — кудкудакали вони. — Він що, горбань без приладдя? Це єдине, що примусило б його не залізати на інших жінок, і навіть тоді він все одно намагався б.

Старші жінки випаровували гіркоту. Їхні чоловіки зраджували їм із різним ступенем обачливості, а в проміжках тяжко пиячили та роздавали стусани; найнікчемніші зрадили їм тим, що померли. З п'ятнадцяти жінок, що там працювали, тільки у Родимки був тихий, тверезий, працьовитий чоловік (але він помирав від сухот). І в неї.

— Максимум, на що ти можеш сподіватися, це на те, що він не робитиме це в тебе під носом, — каркали вони.

Її чоловік залицявся до неї чомно і пристрасно водночас. Вони так довго прогулювались разом, що починали блукати, прогулювались так довго, що повертались, коли вже стемніло. Через повагу до неї він тримався дуже стримано, та коли він узяв її за руку, вся її шкіра напружилась від радості.

З неї часто глузували через її ніс, довгий і загнутий. У шлюбну ніч її чоловік вирішив перелічити всі її принади.

— Твої пальці на ногах мені хочеться захищати. Твій пупок хочу лизати. Твоє волосся чарівне. Твої груди ідеального розміру. Ніхто не може бажати чогось більшого. Але твій ніс... Саме через твій ніс я кохаю тебе, через нього я одружився з тобою.

Вона дала йому ляпаса, бо вважала, що він знущається з її носа, як і всі інші. Вона плакала, доки вистачило сліз. Але скоро він показав їй, що його ринофілія — не жарт, оскільки він робив таке, про що вона навіть не мріяла, але скоро їй це почало подобатися.

З ним їй завжди було спокійно й безпечно. Якби не постійні наклепи стосовно його невірності, які вона чула на роботі, їй би ніколи навіть на думку не спало сумніватися в ньому.

Одного разу вона позичила в подруги хустину й пішла за ним на певній відстані; і побачила, як він заходить до таверни; він залишався там кілька годин, і був лише з друзями. До них приєдналася молода жінка, і вона бачила, що, на відміну від інших чоловіків, котрі жартували з новоприбулою, він активно виявляв відсутність інтересу до неї. Її чоловік позіхнув і пішов із таверни.

Він проводив цілі години з дітьми і вчив їх читати. Коли в неї не було часу, він відносив пиріжки її матері. Саме вона наполягала на тому, щоб він придбав собі нову одягу. Його одяг був гарний, але старий і зношений. «Навіщо витратити гроші? — питав він. — Цей одяг був мені вірним. Окрім того,

мені більше не треба справляти враження на жінок». Жили вони скромно, і єдиним справді цінним предметом в їхньому домі була ваза з пречудової порцеляни, яку їм подарував друг із надзвичайно гарним смаком.

Потім вона усвідомила, що єдина причина його байдужості до дівчини, готовності допомогти дружині, індиферентності до власного одягу полягала в тому, що коханка в нього вже є. Вона всюди ходила за ним слідом, і оскільки не знаходила нічого, то все більше упевнювалася в його невірності, бо відсутність доказів означала, що він їх занадто добре приховує. Чому ж він звітував їй про кожну витрачену монетку, як не через те, що знав: вона неодмінно його перевірятиме?

Одного вечора він прийшов додому на півгодини пізніше, ніж зазвичай; сказав, що намагався сходити до зубного, бо в нього болять зуби. Вона звинуватила його в брехні. Він розсердився і скинув вазу на підлогу. Він уперше спізнився, уперше розсердився на неї. Але достатньо розсердитися одного разу, щоб стати сердитим; так само і ваза, яка одного разу розбилася, залишається розбитою назавжди. Вазі про такий випадок нагадують тріщини, а в нього була дружина.

Руки підійма-а-аються.

Дзвонить телефон. Це дратує, бо я якраз збиралася розповісти повчальний кінець історії.

Роза бере слухавку. Це дзвінок за рахунок абонента.

— З Нігерії? — вона здивована. Зараз друга година ночі, знайомих у неї в Нігерії немає, але вона боїться, що це може бути важливо, і приймає дзвінок.

— Привіт, — каже голос на тому кінці дроту. — У мене ділова пропозиція.

— Гадаю, ви помилилися номером, — каже Роза.

— Ні-ні, ми зустрічалися півроку тому.

— Тоді як мене звати? — питає Роза.

— Я дуже добре тебе пам'ятаю.

— Ви помилилися номером.

— Ні, давай я швиденько розповім тобі про цю пропозицію.

— Послухайте мене уважно. Я не знаю, хто ви, але знаю, що ви козел.

Вона кидає слухавку, йде до телевізора і дивиться його, хоча нічого цікавого там немає. Він наче ніж, що трохи обрізує темряву зі світу. Вона так багато випила віскі, що через дві години, коли вона прямує до ліжка, ледве доходить до цілі. Терпіти не можу переривати розповідь. Можливо, Роза не хоче довідатися про долю Носа: дівчина полізла на драбину, щоб подивитися крізь вікно спальні на чоловіка, але чоловіка не побачила; її спуск був швидким і смертельним.

---

## ПОЇХАЛИ

**Н**овий день; я думаю про те, як би потурбуватися про вазу з Горгоною.

Я не поспішаю. Я чекала більше двох тисяч років, тож кілька днів погоди не зроблять. Я хочу знайти метод, який не виставить Розу легковажною чи непрофесійною. Те, що вона так прикипіла до мене, вже завдає їй проблем.

Приходить Табата. Почувши про гріхи подружжя Підборіддя, жахається.

— Ми живемо в такі безладні часи, — каже вона. Просто фахівець у питаннях часу.

Турботи Табати вистачить на цілу країну. Чай і стратегія. Веселі думки та сватання. Вона смикає сережку в правому вусі. (Її відчуття відповідності щодо сережок не покращилося, адже прикраса символізує питання: хто тут збирач колекціонерів збирачів? Вона цього не тільки не знає, але й не відчуває, та й не зрозуміла б, коли б їй це хтось пояснив.) — Тільки не кажи мені, що просто не хочеш зустрічатися з ним. Розповідай у деталях.

— Все одно такий зв'язок не житиме, — наполягає Роза. — Ви справжня зірка в таких питаннях, і я ніколи не зможу віддячити вам, але це глухий кут. Якщо я припиню намагатися, то, можливо, щось і станеться.

- Гадаю, вам слід зустрітися.
- Навіщо?
- Бо у вас насправді є щось спільне.
- Що?
- Він відреагував так само.

Сил на те, щоб сперечатися, у Розі вже не залишилося. Вона погоджується випити разом із відкриттям Табати. Просто випити — і все, прощавай.

— А хто цей тип, з яким ви так довго розмовляли на вечірці? — питає Роза, коли Табата йде. — Схоже, вам було добре разом. У мене таке відчуття, ніби я його десь уже бачила.

— Бачили. Мабуть, не можете пригадати його, бо цього разу в нього не було ножа.

— Ви жартуєте?

— Він подзвонив мені і запропонував викупити в нього мій алфавітний записник; ну, ми й розговорились.

— Я не маю права щось вам радити, — робить висновок Роза.

— Поки що все гаразд, — каже Табата. — Чесно кажучи, у деяких аспектах все йде дуже й дуже добре.

— Тож у чому проблема?

— Він занадто полюбає спілкуватися. Його друзі багато часу проводять у моїй квартирі.

Мене ставлять у сейф, який принесла Роза.

Він старий, жахливий, не дуже великий, але надзвичайно важкий: це робить крадіжку якщо й не неможливою, то принаймні надзвичайно важкою справою. У сейф мене

ставлять разом із вазою із зображенням Горгони. Приниження та спокуса на точних вагах. Подвійне приниження та спокуса на точних вагах, бо мене перевертають догори дригом і розміщують на Горгоні. Мені хочеться заявити протест. Це вже занадто.

У цьому положенні я залишаюсь на кілька годин. До квартири заходить Ніккі та ще кілька людей. Банальні розмови. Повертається Роза, падає в ліжку, але залишає мене обійматися з Горгоною. Напевно, зустріч пройшла задовільно, оскільки вона віддає перевагу товариству пам'яті, а не будь-якій трапезі з мого минулого.

Наступного ранку вона їде до Амстердама, щоб оцінити фриз та кілька фігурок із Дженне та Луби, і навіть не прощається зі мною. Вона буде відсутня три дні. У Ніккі гості — банальні розмови.

З'являється Маріус.

Ніккі пропонує йому перевірити вогнегасник: коли доходить до справи, вони часто підводять. Маріус несамовито розмахує руками. Він хоче знати, де ми з Горгоною. Ніккі каже, що Роза поїхала за кордон і щось казала про продаж вази. Маріусу важко дихати. Роза нічого не доповідала про подорож, каже Ніккі, і це навіть є певні підозри. Викликають шофера, щоб надати Маріусу кисневу маску. Поки він глибоко вдихає газ, Ніккі пояснює, що за п'ять сотень просто зараз вона може повідомити йому, чим займається Роза. Гаманець вводять у дію.

— Твоя інтуїція нікуди не годиться, Маріусе. Ти довіряєш не тим людям.

Коли Маріус іде, Ніккі безрезультатно клацає тумблерами на сейфі. У сейфі я розробляю двісті один спосіб розтрити вазу з Горгоною.

Роза повертається — і не вітається. Багато дзвонить. Виливає на себе багато парфумів. Пізніше, але того ж вечора вона повертається — не одна. Поверхова розмова.

Сейф відчиняється.

— Ось чим я займаюсь, — каже Роза. Кучерявий (номер три тисячі чотириста сімдесят п'ять), який стоїть у Розі за спиною, таки удостоює нас поглядом, але його руки вже потайки підіймаються і беруть в полон груди Розі. Розсудлива прогулянка: вона належить до того типу жінок, яких це заводить. Не було жодної серйозної причини демонструвати Кучерявому вміст сейфа, котрий, звичайно, розташований у спальні Розі. Він пестить її груди доти, поки не зникають сумніви щодо того, де він проведе цю ніч, — тобто шістнадцять секунд.

— Сподіваюся, ти не проти, — каже він, розстібаючи сорочку й відкриваючи кремезний торс і чванливий правий біцепс, на якому витатуювані роза та ім'я Роза. — Це, мабуть, і нахабство, але в мене таке відчуття, що все буде як слід. Я люблю грати, але програвати не люблю.

Я бачила процес зваблення чотириста тисяч дев'ятсот вісімдесят два рази і маю погодитися: Кучерявий таки вправний дерматолог. На його боці: дикість та лагідність, а також найкраще поводження з грудьми. Роза падає на ліжко, причому шттовхати її не довелося. Вона знімає сережки (які символізують самотнього плавця в яскраво-блакитному басей-

ні, котрий невміло пливе до краю, бо він тримає намоклого джмеля, якого врятував від тиранії води, на вказівному пальці правої руки) і кладе їх на тумбочку.

Вони вимикають світло, але я все одно бачу їх.

Кучерявий проводить пальцем по її щоці, наче ніжно голячи її. Все відбувається в мовчанні. Єдині звуки — це звуки одягу, що падає на підлогу, та тяжке дихання. Соски Рози нагадують бейсбольні бити; його зуби перетворюються на лагідного ката для них.

Роза пустила очі під лоба і напевно вже не пам'ятає навіть, як її звуть. Вона тягнеться до нього шиєю, пропонує свою кров. Невидимо, нечутно, невідчувано слони, котрі втратили всю свою слонівність, за винятком сили, зараз заходять і притискають два тіла одне до одного.

Він знімає останню частину одягу Рози, Роза збирається з силами і трохи відриває зад від ліжка, щоб допомогти йому, перед тим як закрити очі правою рукою в міжнародному жесті: я підкоряюсь нездоланній силі.

Член Кучерявого пречудовий: огрядний, товстий, як морський вугор із сережкою; маю сказати, перед такими якостями більшість жінок починають чуттєво стогнати. Кучерявий тягне Розу губами за внутрішню частину стегон і опиняється перед містом смаку. Але штурму поки що немає. Спочатку він перевертає її на живіт, і його язик впевнено і плавно рухається долиною її хребта, вгору — вниз. Потім язик залишає її спину й рішуче заглиблюється в її огузок, у той час як великі пальці розкривають її щічки, наче книгу. Язик випикує круги, а Роза наповнює кімнату о-о-о-охами, ілюструючи

ще один приклад почуття гумору та екстравагантність природи (інший приклад — змії, отрути яких достатньо, щоб убити ціле село): такі збудники приховані в такому бруднуватому місці.

Тепер два пальці вдають із себе ноги плавця у головному руслі. Роза готова, як ніколи раніше, і Кучерявий підводиться, щоб гойдати її, доки вона не заговорить шумерською.

Але він припиняє, і його обличчя вкринає вираз печалі, який не можна стерти.

Невимовної печалі. Він не рухається, а його печаль просочує все навколо. Він встає. У Рози голова йде обертом. Вона думає, що він щось шукає в одязі чи збирається побалувати її ще однією маленькою ласкою. Вона муркоче, але Кучерявий, крадькома і поспіхом, знову одягається і йде.

Роза видає низку запитливих, а потім нібито жалібних звуків. Пару хвилин по тому вона йде подивитися, чи не сховався він у кухні. Вона бореться з відчаєм, перед тим як віддатися справжнім жалібним звукам та приготуванню чаю.

Маю визнати: в моєму архіві немає нічого настільки ігуанного, як це. Цей досвід засмучує, і Роза буде мучити себе, намагаючись знайти правило, якого тут немає. Жаль, що Ніккі немає вдома: вона конче потрібна, щоб склеїти скалки того, що було Розою.

— Не хочу бути такою. Не думаю, що я краща за інших. Я готова працювати, готова боротися. Я давно вже працюю, і борюся, і я не проти, якщо є щось, за що можна боротися, і я готова боротися чимдуж — коли це «щось» таки є. Є таке

правило: або в результаті починаєш ненавидіти всіх навколо і залишаєшся на самоті, або, якщо схиляєшся, то починаєш ненавидіти себе саму — невже існують лише ці два варіанти? Безладні часи.

Вона підходить до вікна. Уночі будинки миготять, наче світлячки, жаринки міста.

— Я знаю, ти десь там. Я не настільки зарозуміла, щоб вважати себе надзвичайною. Але як мені тебе знайти?

---

## ЧАШКА ЧАЮ: ТРИДЦЯТЬ ПЕРША

— Я не розумію. Я весь час намагаюсь перевірити, чи не полягає причина в тому, що я сказала чи зробила, але я нічого не робила, окрім того, що лежала собі й вдячно стогнала.

— Можливо, ти стогнала не так, як треба, — каже Картопля і витягує на світ Божий пакетик родзинок у шоколаді, який Роза сховала під журналами. Зрозуміло, що ці дружні стосунки завдають Розі болю, але багато дружніх стосунків мають тарганячу спроможність виживати, незважаючи на повну відсутність користі чи позитиву від них.

— А як треба?

— Не знаю. Я просто намагаюсь допомогти тобі. Зі мною такого ніколи не траплялося. І з моїми знайомими також. Ти впевнена, що він не одружений, і я знаю, це звучить дико, але в нього точно не було докорів сумління? Від цього товстішають, га?

— Він не одружений. І дівчини в нього немає. Він просто повернувся після півроку в Антарктиці, де грався з льодовиками. Ми обговорили, як жахливо для нього було опинитися так далеко від попередньої дівчини. У будь-якому разі він мав просто вмирати від бажання. Він витатуював моє ім'я

на руді. Ми розмовляли про майбутнє, а ти знаєш, як чоловіки люблять про це говорити.

Роза права, але є один момент, на який вона не звернула уваги: татуювання не нове. За моєю оцінкою, йому вже сім років.

— Ну, знаєш, можливо, жінки...

— Його член можна було замість льодоруба використовувати; його щось збуджувало, і не думаю, що це була ароматична суміш.

— Може, він просто не мав цього на увазі.

— Дуже глибокодумне зауваження. Очевидно, щось не так. Я не проти хоча б зрозуміти, у чому проблема. Ми надзвичайно добре спілкувалися. У мене виникло таке відчуття, наче я знаю його кілька років. Нам подобаються однакові книжки. Однакові фільми. Однакова музика. Його улюблена кухня — китайська. Я вже почала думати, що Табата влучила в десятку. Йому наче платили за те, щоб він був ідеальним.

— Може, він отримує оргазм від того, що розпалює жінок.

— І що це тоді?

— Катастрофа.

— А, он що. Не обов'язково, — зазначає Ніккі, зі смаком чухаючи ліву сідницю. — У мене і гірший випадок був. Цей грек-кухар ішов за мною від самого супермаркету. І весь час вихвалявся: «Я тебе так відтрахаю, що мізки назовні витечуть, а потім приготую щось смачненьке з того, що знайдеться в холодильнику». Вродливий він не був, але ж

настирливий який, а по телевізору нічого цікавого не було, от я й подумала: чого б то й ні? На одну ніч усі вони майже однакові.

Ну, лежу я, притиснувши щиколотки до вух, і тут він так дивно на мене дивиться, а я думаю: «Тільки не це — щось негаразд; може, давно пахви не голила?» І тут, уявляєш, він дістає обріз. Ми обоє повністю оголені, дубинка у нього в одній руці, обріз в іншій; я вважаю себе дівчиною з фантазією та без комплексів, але мені трохи боязко, бо вигляд у нього недоумкуватий. Я й кажу йому: «Спірос, що б ти там не задумав, знаєш, я з радістю це для тебе зроблю. Прибери пушку». Він витріщається на мене так, наче в мене замість тіла багнюка, а зверху — три голови колишніх президентів США. Піднімає обріз — за наступну долю секунди в мене все життя перед очима пройшло — запихає дуло собі в рота і натискає на гачок.

— Навіщо він це зробив? — питає Картопля.

— Не знаю. Я б із радістю спитала його, але, на жаль, голови в нього не залишилося, принаймні такої, про яку варто було б говорити. Ви, дівчата, навіть уявити не можете, як я жалкувала, що просто не відмовила йому чи не пішла мити голову. Коли хтось забризкує своїми мізками усю твою квартиру — як гадаєте, страховку за це виплатять? Утім, страховки в мене все одно не було. Не кажучи вже про те, що мене знудило на ті частини квартири, які не були вкриті рештками грека. І можете собі уявити, як весело я спілкувалася з поліцією. «Ні, гадки не маю, хто він. Чи де живе. Чи працює десь. Ми зустрілися годину тому, прийшли до мене, але замість

сексу він вирішив за краще вибити собі мізки». Дуже мило все пройшло.

Ти більш як права, Ніккі: мало коли людям потрібна правда. Філософи. Науковці. Детективи. Вчителі. Матері. От вони хваляють правду. Але насправді гарна брехня набагато краща. Правда майже ніколи не дає переваги. Засуджений чоловік, що скоро піде до шибениці, не захоче почути, наскільки добре мотузка змазана олією; коли його дружина приходить до нього в камеру, він хоче почути, що його помилують, але оголосять про це останньої секунди, коли він буде вже стояти на помості з мішком на голові, і саме це вона йому й каже, хоча знає: на площі вже б'ються за кращі місця.

Уперше я почула це формулювання, коли їхала до Альп у фургоні; колеса послизнулися, і півфургона опинилося над мальовничою прірвою. Пасажири сиділи і не ворушилися, боячись, що навіть невеликий рух миттєво спричинить падіння на скелі, котрі терпляче чекають на них за кілька сот футів унизу. Один парубок обережно поглянув назад: «Півфургона висить над краєм».

— Нащо ти це сказав? — обурившись, спитав його старший. — Не треба нам чути цього. Краще скажи якусь брехню.

— Яку?

— Не знаю. Але знаю, що саме вона й потрібна. Зроби щось.

Парубок заплющив очі.

Падіння було жахливим. Мені довелося попотіти, перш ніж я збрала всі скалки та відновилася. Гадаю, переповнена

думками жердина на кораблі Швабри мала такі самі погляди. «Не можна казати, що ми потопаємо. Скоріше, це просто море підіймається, підіймається всюди, і все людство розділяє наше нещастя».

— Як сумно, — каже Картопля і видавлює останню родзинку з пакета. — Я бачила лише одну пару, якій пощастило не розлучитися, — там, де я виросла. Він керував поромом, човном, і тоді йому, напевно, було близько сімдесяти років. Буря, хуртовина, Різдво — навіть у такі дні він був на посту. Вигляд у нього був просто огидний, а його дружина мала таке обличчя, наче по ньому пройшовся слон. Вони залишалися разом, бо не існувало нікого, огиднішого за них. Вони були бідні, наче церковні миші, але неймовірно щасливі. Ніхто ніколи не бачив, щоб вони скаржилися чи хоча б хворіли. Про них багато балакали: в неї були вусики, а він завжди казав, що секрет їхнього щастя полягає в тому, що йому додається гризти її вусики в ліжку. Люди вважали це дивним, але, гадаю, ця історія постійно обговорювалася з тієї причини, що всі просто заздрили їхньому щастю.

Лігши в ліжку, Роза кладе на мене долоні, тож про що мені розповісти їй, окрім як про...

---

## ЖУВАТЕЛІВ ВУСІВ МИНУЛОГО ТА ЇХНІХ ХУДОЖНИКІВ

— Він обожноє жувати їх у ліжку, — зазначила натурниця. Лукас кивнув.

Мій колекціонер був художником і збирачем антикваріату, наскільки це дозволяв його заробіток. Працював він завзято і користувався білилами. Щедро. Він купив їх багато і з великою скидкою. Стиль Лукаса не дуже вписувався у венеціанську моду 1440 року — інші художники віддавали перевагу простим тонам, — але від його робіт однозначно були б у захваті на Тері і, можливо, один колекціонер в Єгипті, на той час уже дві тисячі років як мертвий, теж захопився б його роботами. Зараз, звичайно, буквально всі використовують білила. Найважливіша річ для будь-якої кар'єри — це народитися у правильний час. Батько Лукаса був броварем, і хоча й був занудою, не бачив жодних проблем у тяжкій праці протягом усього життя і дав Лукасу п'ять років на те, щоб почати заробляти гроші живописом.

Поки Лукас писав картину на тему історії про творення світу за допомогою пишної натурниці (тоді вуса його аж ніяк не цікавили), промайнуло чотири роки й одинадцять місяців

і прибув лист від батька, у якому художнику наказувалось повертатися додому чи вмирати з голоду.

Лукас написав кілька непоганих полотен (а я-то знаю, про що кажу), але жодної з них так і не продав: ніхто не бажав замовляти йому картини, а ті кілька фресок, котрі він виконав безкоштовно, були в результаті побілені. Втім, це була ера швидких досягнень, і люди вважали, що жодна галузь знань чи вмінь не має залишатися чужою для них. На сьогоднішній день його найбільші досягнення полягали у винищенні наклепників.

Абат монастиря, котрий відмовився від пропозиції прийняти в дарунок його «Благовіщення», помер, коли Лукас намазав ціанідом соски його улюбленої проститутки.

Інший, після того як розкритикував його картину «Христос, що йде по водах», потонув посеред Адріатики.

— То яким ти бачиш море тепер? Бачиш білі відтінки? Упевнений? Ти ж не тільки тому кажеш, що потопаєш?

— Так, так, ні, — відповів чоловік, хоча можна було б поставити його відповідь під сумнів, адже годинник показував початок першої ночі.

— Який відтінок білого ти бачиш? І не відповідай, не подумавши. Я тебе перевіряю.

— Чудовий білий колір, того самого відтінку, котрий ти використав у картині, яку я не (хлюп-хлюп) розумів, бо знаходився занадто далеко від моря, щоб упізнати його справжню природу.

— Радий, що ти згоден зі мною, — відповів Лукас. — Я знав, що зможу примусити тебе прислухатися до доводів

здорового глузду, — і Лукас наліг на весла; критик спробував пливти за ним, але це йому не дуже вдалося, бо руки в нього були зв'язані за спиною товстою мотузкою, яка вже просякла водою і аж ніяк не допомагала триматися над водою.

— Ти не можеш полишити мене, — крикнув критик. — Ти ж священик!

— Так, ти маєш рацію, це дуже недобрый вчинок, — погодився Лукас. — Не знаю, наскільки старанно ти вивчав праці отців церкви, але там написано таке: Бог вважається великодушним, отже за кілька хвилин до смерті я мужньо сповідаюся і попрохаю Господа, щоб він відпустив мені гріхи. Я провідаю замість тебе твою улюблену проститутку.

Але Лукасу не давало спокою фінансове становище. Ми завантажилися на корабель, причому Лукас обережно ніс мене й цю нікчемну Горгону. Потім він щез, а повернувся вже з двома кремезними хлопцями, які несли розбухлу ковдру, перетягнуту ременями. Це було в самісіньких нутрощах корабля, де навіть сильні чоловіки похитувалися від смороду. Вантаж прикували прямо там, і він не дуже протестував — його явно одурманили. Згодом він прийшов до тям і почав кричати. Знову з'явився Лукас.

— Як почуваєшся? Чи дуже тобі подобаються дохлі криси?

— Негайно відпусти мене. Я можу зробити так, що тебе стратять.

— Так, можеш — теоретично, бо ти сидиш, прикутий до корабля, який уже підіймає вітрила, тож ти зараз у вели-

кій дупі. До речі, хочу в тебе дещо спитати: ти все ще вважаєш, що моя картина «Сонм ангелів» — це мотлох?

— Так. — Чоловік явно був хоробрим.

— Тож ти зовсім не жалкуєш, що зруйнував мої шанси з дожем і знищив мою кар'єру?

— Ні.

— Розумію. Тебе не задовольняє техніка, яку я використав?

— Так. Саме вона. — До критика ніжно пригорнувся дохлий щур.

— Що ж, ситуація в нас така: природно, що кожен має право на власну думку, і також кожен має право на повільну та болісну смерть у череві корабля. Картина, яка тобі так не сподобалася, у мене з собою. Також я взяв полотно і фарби. Більшість людей може прожити кілька тижнів без їжі. Я не така безжальна людина, якою здаюся. Якщо ти зможеш зробити ідеальну копію моєї роботи, що, звичайно, має бути для тебе легкою справою, оскільки мої здібності такі невисокі, ти зможеш приєднатися до нас і насолодитися свіжим повітрям та їжею. Мабуть, деякий час ти протягнеш, коли їстимеш щурів. З іншого боку, вони можуть з'їсти тебе.

— Де капітан?

— У нього інших справ вистачає.

— Але ж тут темно, хоч оком світи.

— Ну... так.

Він кипів від гніву ще день, але як тільки усвідомив, що матроси спускаються до нього, лише щоб познущатися, почав малювати. На той момент, коли ми дісталися Гібралтарської про-

токи, його копії вже нагадували оригінал. Але нікому не було до цього жодного діла. Капітан зібрав команду докупити.

— Ви гадаєте, ми йдемо в Бордо, щоб доставити спеції; але це не так. Ми поповнимо запаси й підемо просто до Китаю.

— Чорта з два! — вигукнули матроси, висловлюючи непокору.

— А як же власники? — спитав один.

— Вони не в курсі, — відповів капітан. — Годі, хлопці, подумайте про славу й багатство!

— Ні.

— Гаразд, — сказав капітан. — Хто з вас найсильніший?

Уперед вийшов кремезний чолов'яга з довгим волоссям, схожий на горилу.

— Усі знають, що це я.

— Ти не хочеш іти до Китаю?

— Ні.

Капітан витягує чернецьку рушницю, яка в ті часи була новинкою, і стріляє йому просто в обличчя. Горила падає за борт. Висока оцінка за інноваційне насильство.

— Сподіваюся, ми це владнали. Коли хтось забажає знову подивитися, як воно працює, — я завжди до ваших послуг. Усі ви знаєте П'єтро, — каже він і вказує на страхітливо великого чоловіка із сокирою в кожній руці. — Він вважає, що люди в Китаї створили заколот, щоб убити його, отже йому треба дістатися країни, щоб убити їх першим. Йому не сподобається, коли хтось перешкоджатиме йому. Також ви знайомі зі священиком, він художник, він малюватиме дива нових земель. Він до того ж дуже винахідливий, пречудово розуміється

на отрутах, а ножем користується не лише задля того, щоб хліб нарізати. Він — ще одна людина, яка, окрім мого брата Арджентіно, хоче дістатися Китаю; тож думайте не про спробу заколоту, а про славу, яку ви отримаєте. Невже тут є чоловіки, котрі не бажають слави?

— Є, — сказав один.

— Але чому?

— Бо користі з неї небагато, коли ти вже мертвий, та й коли живий — також; щастя вона не приносить.

— А як же золото, друже? Чи золота тобі теж не треба?

— Не треба.

— Та чому ж, чорти б тебе взяли?!

— Не в грошах щастя. Я з радістю назву вам речі, які справді приносять щастя, коли ви погодитесь послухати.

— Ні. Але сподіваюся, тобі наша подорож усе ж сподобається, а про це можеш нагадати нам, коли ми всі повернемося до Венеції багатими, як королі. Пригадай: коли людина побудувала перший човен, усі стояли на березі й казали: «Та яка з нього користь? Чом би пішки не пройти?» Хтось має бути першим.

Критик прожив у трюмі ще тиждень. «Шкода, його робота ставала все більш цікавою, — зазначив Лукас. — Особливо — контрасти. Може, я ними скористаюся».

Минуло кілька тижнів, і поведінка команди стала дивною. Кок вистрибнув за борт, бо капітан завжди вимагав рибу з базиліком. Кожного вечора. Кожного обіду. Навіть на сніданок чи як легку закуску. Рибу, незважаючи на склад вилову, з базиліком.

— Може, подати її вам з лимоном чи часником?

— Ні.

— Вона надзвичайно смачна з мигдалем.

— Ні. З базиліком.

— Під соусом з перцем вона така смачна, що, кажуть, кілька чоловік померли в бійці за неї.

— З базиліком.

— Мій рецепт риби з лимоном та шпинатом вважається найкращим у моєму списку.

— Базилік.

Кок стрибнув уночі; вранці нікому було готувати рибу з базиліком, хоча рецепт він залишив. Через вісім годин у воді помітили тіло. Кока.

— Це кок, капітане.

— Не може бути, — відповів капітан, вдивляючись у плавця. — Кок стрибнув учора і не міг пропливти так далеко вперед. Само собою зрозуміло, що це демон, дивовижно схожий на кока, чи замаскована дракониха, яка знає, що я з'їв достатньо базиліку, щоб захиститися від неї, і намагається забратися на борт, щоб переконати мене припинити його споживати.

— Можливо, — погодився перший помічник, — але, звичайно ж, усі ми віримо в те, що земля кругла.

— І що?

— Ну, — вів далі перший помічник, — коли вона кругла, то ми могли вже допливти до точки, де опинилися так близько до полюса, що могли й наздогнати кока, котрий упав за борт минулої ночі.

Гарна спроба.

Капітан нахилився до води.

— Ти хто такий?

— Я кок, а ти хто?

— Я капітан; чого питаєш?

— А чого ти питаєш мене, хто я?

— Бо підозрюю, що ти — перетворена дракониха, яка намагається потрапити на борт і переконати мене припинити їсти базилік.

— Дуже передбачливо з твого боку, — погодився кок. — Але коли б я насправді був драконихою, я б міг придумати щось краще, ніж плескати водою. Я підозрюю, що всі ви — цілий корабель майстерно перетворених дияволів, котрі тільки зовнішньо схожі на моїх колишніх товаришів по плаванню: ви хочете хитрощами заманити мене на борт, щоб приректи на вічне прокляття.

— Саме це і сказала б дракониха, як на мене.

— Або ж... — вів далі кок.

— Що?

— Або ж ви мої колишні товариші по плаванню, але ти сміховинно поганий штурман, і ви ходите по колу.

— Саме це і сказала б дракониха.

— Яка ж дракониха, коли б хотіла потрапити на борт, стала б ображати тебе, назвавши найбільш некомпетентним капітаном у християнському світі?

— Дракониха саме таким чином образила б мене, щоб усе виглядало так, наче вона зовсім не хоче потрапити на борт.

— Ви не думаєте, що існує можливість того, що припливе велика риба й проковтне цю дракониху? — спитав Лукас, міцно тримаючи етюдник. — Я завжди хотів написати «Іону в череві кита».

— А дракониха стала б звати тебе волосатою мавпою, у якої з вух росте борода?

— Мабуть, так.

— Слухай, мені вже нудно стало. Або підбирайте мене, або розповідайте, як можна втопитися. Бо я забув.

— Ти смертельно хочеш потрапити на борт.

— Ні, не хочу. Гадаю, побачимося завтра, коли ви повернетесь по колу.

— Потопіть цю дракониху, — наказав капітан, і вони почали кидати святі мощі, але через недостатню вагу останніх ніяк не могли влучити по голові кока.

Вони йшли три тижні, а землі досі не було видно. Скоро команді стало ясно, що безглуздо навіть думати про бунт, бо вони не змогли б повернутися додому; а коли вони отримують владу, то їм доведеться відмовитися від задоволення ненавидіти за це капітана. Нічого не залишалось, як продовжувати подорож.

Потім Лукас почав бачити майбутнє.

— Я бачив майбутнє, — повідомив він капітану.

— І що ж ти бачив?

— Море, — відповів Лукас.

— А що ще?

— Нічого, тільки море.

— У такому разі, — зазначив капітан, — гадаю, я теж можу бачити майбутнє. Воно таке хвилясте, мокре, сіре?

— Ви мені не вірите, чи не так? — сказав Лукас. — Я знаю, яким море буде завтра у цей самий час.

— Це мило, — відповів капітан. — Але ми в будь-якому разі дізнаємося про це через двадцять чотири склянки. Тож не розумію, як ти збираєшся перетворити свій новий дар на прибуткову роботу.

— Гаразд. Я намалюю море таким, яким воно буде завтра.

І він ретельно намалював хвилі, якими вони мали стати, а потім зосередився на хмаринці, яка мала нагадувати сідниці.

Наступного дня команда здивовано довідалася, що все відбулося саме так, як намалював Лукас, хоча останній стверджував, що три хмари в нього вийшли більш вдалими, ніж у Бога. Весь наступний день він сидів і малював море; сіре море і хмари у вигляді замерзлих рептилій. Зрозуміло, що наступного дня картина ідеально збігалася з погодою. Команда була приголомшена.

— Чи досягнемо ми суходолу? — спитали матроси в Лукаса.

— Так, — відповів він. — Я бачу більше й більше. Ми досягнемо суходолу через шість днів.

Тим часом він багато грав у кості і виграв усі гроші, які вони сподівалися привезти додому.

— Колись я ходив до однієї мудрої жінки в Португалії; вона була сліпа й беззуба, але вона могла посмоктати тобі

і сказати твоє майбутнє. Вона славилася точністю передбачень, — згадав минуле капітан.

— І що вона вам сказала? «Мммммммг, мммммммгтх, мммммммббггг? — припустив Лукас.

— Ні, вона розповіла мені моє майбутнє.

— І що вона сказала?

— Не знаю, я не розмовляю португальською. Але розібрав, що начебто поїду в довгу подорож. Але хто справді хоче знати майбутнє? Тоді ніхто б із гавані навіть не виходив. — Його дратував зубний біль.

Як і було передбачено, вони побачили землю і хотіли пристати до неї, але вони всі були голі, бо спустили одяг за борт, щоб випрати. П'єтро прив'язав усі речі до мотузки і перекинув її через борт, щоб хвилі зробили всю роботу; однак закріпив він мотузку не надто добре. Якби хтось інший це зробив, доля його була б тяжка.

— Ми врятовані, — хором закричали матроси й пішли до берега пішки та без одягу. На кораблі залишився один тільки П'єтро.

— Відразу ж за пагорбом є річка, а справа ви знайдете кілька спокосливих фруктових дерев, — повідомив їм Лукас. — А тепер вибачте, у мене справи, — промовивши це, він пішов до дерев біля берега і намалював автопортрет: на картині він звішувався з гілки; це був портрет уже померлого художника на галявині — унікальна робота, наскільки мені відомо; а ще на картині було зображено білочку: вона підіймалася по гілці, що впала з того ж таки дерева.

— Так, тепер я все бачу, — сказав він і повісився. Через хвилину прискакала білка. Отже, Лукаса не було в тому місці, коли прибули аборигени, дуже невдоволені тим, що хтось забрав усі фрукти з їхніх дерев. Зброї команда не мала, оскільки капітан заборонив їм брати її з собою. Аборигенів розвеселили ці дивні дикуни, яким бракувало цивілізованості хоча б для того, щоб вдягти одягу, чи розмалювати себе цікавими малюнками, чи винайти зброю; пронизливі крики вони визнали задовільними, хоча — як шкода! — їхні мови не мали жодних спільних рис, отже, вони не зрозуміли благань про милосердя. Почалася суперечка щодо того, чи можна вважати незваних гостей із голими задми людьми, чи це просто дивний новий вид мавп. Утекти пощастило лише капітану; він сів на весла і повернувся, разом зі мною і кількома мішками фруктів, до П'єтро, який точив сокири.

Ми підняли якір і пішли далі.

І далі.

І далі.

Я дуже терпляча, але ця подорож була просто жахлива. Капітан і П'єтро скоро майже припинили розмовляти і навіть провели фарбою лінію на палубі, розділивши корабель на дві частини. За штурвал ставали по черзі. Компас вийшов із ладу. Вони, схоже, не вміли орієнтуватися по зірках, і навіть сходження сонця не дуже їм допомагало.

На палубі стояли величезні бочки для збирання дощової води. Вони ловили рибу сіткою. Боже, допоможи тим морським птахам, що наближалися до них. Вирощували

базилік — частково в мені, а решту — у тому, що залишилося від вази з Горгоною. Поглинали вміст численних бочок із сухофруктами, горіхами і медом. Перебували час, ображаючи один одного, і єдине правило було — не повторювати образу того ж дня. Це призводило до численних суперечок та лайки за межами офіційного поєдинку з образи. Також багато часу вони марнували на суперечки щодо того, хто з їхніх знайомих найбільший бовдур. Більшість голосів отримав циркульник з Генуї.

Так тривало півтора року. Землі не було видно.

Точніше, їм не було видно. Я помічала землю за сорок, п'ятдесят, шістдесят миль від корабля, але нічого їм не казала. Кілька разів ми проходили дуже близько від берега, але вони його не помічали, бо оскаженіло лаяли один одного. Зате вони бачили кілька кораблів на відстані, які здалися їм знайомими. Подорож не обов'язково розширює світогляд.

Вони б не вижили у цих злиднях, коли б їм двічі не надсидали їжу. Уперше вона прийшла у вигляді полярного ведмеда на маленькій крижині, яка колись була величезною плавучою кригою; ведмідь був голодний і роздратований, але проти П'єтро в нього не було жодного шансу, оскільки останній не дозволив жителям Китаю обдурити його, сховавшись у шубі. Вдруге вона прийшла у вигляді каное, що пливло за течією, повне ананасів. Розподілення ананасів стало ще однією гіркою темою чвари на решту подорожі.

І ось однієї ночі корабель сів на мілину і тієї ж миті розвалився.

Вони зійшли на берег, але пересуватися було важко. Так вони, хитаючись, ішли, доки не побачили чоловіка, що орав поле.

— Не бий його, доки я не задам йому пару запитань, — застеріг капітан.

— Ми прийшли з Венеції, щоб знайти тут християн і розпочати торгівлю, — повідомив капітан, розмовляючи ду-у-уже повільно. Я здивувалася, чому орач просто не втік від них: на їхньому фоні розбійник — це ж свята людина.

— Я орач, моряче, а не бовдур. Немає потреби так повільно розмовляти.

— Де ти так добре навчився нашої мови?

— А ти?

Далі розмова не пішла, бо П'єтро ударив землероба ногою в живіт.

— Одним менше. Дивовижно. Вони вивчили нашу мову, щоб скоїти вторгнення, — зазначив він, перш ніж померти від виснаження.

Капітан пішов далі і дістався міста, яке дуже нагадувало йому Венецію, бо це була саме вона. Минуло майже два роки з того часу, як вони поїхали і, весь час лаючись, здійснили навколосвітню подорож; і от тепер вони пристали до берега за дванадцять миль від міста. До того як померти в злиднях, капітан питав усіх, як проїхати до Великого очерету, і збирав милостиню, щоб розповісти жителям рідного міста про Китай і про те, що люди всюди однакові.

Розу ця розповідь не задовольнила. Я даю їй у супровід доброго Гуддінга, а сама вирішую поласувати сморгасбордом її минулого.

А Р  
З О  
о 23 о  
о о о  
о

Роза заходить до пабу. Вона ненавидить паби, але після карі з Маріусом у неї спрага.

— Мені не подобається індійська кухня, Маріусе.

— Просто ти не їла справжньої індійської кухні, — відповідає Маріус.

— Справді, я з'їм що завгодно, коли воно не індійське.

— Ні, ні, ти ж не серйозно, ти не знаєш, про що кажеш, — заперечує Маріус. Їжа огидна на смак, а ресторан дорогий. — Я не ображатиму тебе, запропонувавши сплатити твій рахунок, — додає Маріус.

Стомлена спрагою, вона замовляє апельсиновий сік. Зараз друга половина дня, у пабі тихо. Бармен на хвилинку зникає, і саме тут до неї підходить чоловік і питає, чи є в неї дрібні гроші, бо йому потрібно подзвонити. Коли він повертається, то сідає біля неї й доброзичливо питає, чи може купити їй випити. Вона, взагалі, вже збиралася пити, але карі все ще вимагає від неї рідини.

Вони вільно розмовляють; слова падають, наче стиглі фрукти. Півгодини по тому їй здається, що вона ще ніколи так добре не розумілася з чоловіком, за все своє життя. Вона намагається не піддаватися паніці.

Це наче зустріти старого друга. Возз'єднання без попереднього союзу. Він дотепний, але не позер; не демонструє

хоробрість, не хизується короною. Ввічливий, але наполегливий. Вона робить короткі випади, перевіряє його: є подруга? Законна жінка? Він гомік? Смертельно хворий? Його скоро пристрелять? Втратив член у дитинстві, через трагічний нещасний випадок із газонокосаркою?

Тож коли він каже: «Я б залюбки запросив вас на побачення, але завтра вранці емігрую до Австралії», вона майже задоволена, бо навігадувала собі казна-що. Роза не бачить (хоча дивитися любить), а я бачу його наскрізь: він плигунець, і жваво заплигне туди, де відкриється шанс, тож зараз йому треба повертатись і пакувати речі.

Вона до цього готова, отже по ній не скажеш, що занепала духом; вона ігнорує відчай, що щипає її за п'яти. Роза посміхається й питає, чи він уже знає, куди саме в Австралії поїде, бо вона хоче забронювати подорож у ті краї. Він, здається, здивований, але пише адресу на підставці для бокала.

Плигунець знімає фільми про дику природу. Він пристрасно розповідає про джинтамунг та вопілкарів. Роза підкреслює, що дуже хоче поїхати до Австралії; було б весело, коли б вони там зустрілися. Роза помічає: вона сподівається, що він безсоромно запропонує їй отримати насолоду в найближчому більш-менш зручному місці, але розуміє, що як не прикро, але чоловіки, котрі безсоромно пропонують насолоду, це ті, з ким зовсім не хочеться отримувати безсоромну, чи взагалі будь-яку, насолоду, в той час як ті, з ким цю насолоду отримати дуже хочеться, ніколи її не пропонують. «Пора мені вже пакувати валізи», — каже він. Вона розмірковує, чи не запропонувати допомогти йому скласти

сорочки, але вирішує, що це прозвучить занадто жалісно. Вона віддає перевагу сміливому, спокусливому виразу обличчя і несамовитому бажанню покусати його за сідниці, коли він виходить.

Вона намагається переконати себе в тому, що він зовсім не був таким спокусливим, але від думок про нього по всьому її тілу струмлять теплі хвили; він був справжньою вішалкою для її кохання. Вона двічі обережно дістає адресу з сумочки на шляху додому, щоб упевнитися: адреса досі там, задовольнитися виглядом чорнила, підбадьоритися виглядом того, як її майбутнє письмово відкладається. Вона навіть думає про те, щоб переписати адресу в інше місце, але ручки в неї немає. Решту шляху вона розмірковує щодо того, чи є в Австралії гарні весільні сукні. Звичайно, це виклик, але вона може вирости до його прийняття.

Набираючи ванну, вона вирішила знову переглянути адресу, наче це допоможе їй не будувати повітряні замки, але не знайшла сумочки. Вона зникла. Загубилася. Вкрадена. Поцуплена. Вона знову одягається і повторює шлях додому, тільки в зворотному напрямку. Тричі. Заходить до столу знахідок.

Але вона все одно їде до Мельбурна. У номері вона лише ночує, решту часу сидить у найбільш популярних місцях, дає об'яву до місцевої газети. Коли відповідь не надходить, а саме через три дні, дає ще одну, і третю, за день до від'їзду, оскільки їй все одно більше нічого робити. Вона відвідала всі місця, хоч якось пов'язані з тваринами, а також кілька музеїв, де за одним заходом спіймала кайф,

роздивляючись вази та інші експонати, висмоктавши з них трохи історії.

Приблизно рік і два місяці по тому, після того як встигла побувати робітником служби допомоги безробітним і організатором банку крові, вона отримує дзвінок із поліції; їй повідомляють, що знайшли її сумочку: романтичний злодюжка-парагваець, котрий поцупив сумочку, залишив її собі через фотографію Рози, котру він назвав «чарівною». Якщо це було випробування, то вона його пройшла: у відділенні сумочки лежить шматок паперу з адресою.

Через два дні вона знову летить до Мельбурна, бере в аеропорту таксі і їде за адресою, але знаходить лише присадкувату будівлю з одним лише входом: чеське консульство. Вона перевіряє всі інші комбінації номера: може, це 148, а не 48, чи 84, може, це авеню, а не роуд, — але все марно. Вона все ж таки дзвонить у двері консульства, хоча ледве здатна підняти руку під вагою розчарування, що розбило на ній табір, оскільки знає: якщо вона цього не зробить, то їй просто доведеться платити за таксі пізніше, коли вона вирішить повернутися. Вона пояснює, кого шукає, і жінка, до якої вона звертається, викликає поліцію.

Вона дає ще одну невеличку об'яву, аби здихатися від думки, що коли б існувало всесвітнє змагання на найбільшу складність у знаходженні людини, з якою тобі добре, то вона б коли не виграла, то принаймні зайняла б призове місце. Що б чеське консульство не робило в її житті, це не кам'яна відмова від Плигунця; Роза знаходить вісім ідеально розумних пояснень того, чому консульство перегородило

шлях до її щастя, і жодне не плямує Плигунця. Кожні три хвилини вона проклинає свою дурість за те, що не дала йому своєї адреси; вона впевнена, і гадаю, має рацію, що він не був би проти зустрітися ще раз.

Вона сидить на літньому майданчику кафе «Аргентина» і проглядає меню; бере газету й читає, співчуваючи героїні, невеличку статтю про жінку, котра ламала ліву ногу тринадцять разів, причому двічі у той час, коли та все ще перебувала в гіпсі. Дванадцятий перелом стався, коли вона переходила вулицю: раптом нібито нізвідки з'явилася машина, але в неї вистачило часу, щоб інстинктивно повернутися правим боком назустріч удару. Вона перекотилася через кришу машини й упала на дорогу, де їй розстрошив ліву ногу проданий за безцінь бронетранспортер, керував яким продавець морозива. Після цього випадку вона не вставала з ліжка, працювала на дому — клеїла конверти — і нікуди не виходила, бо добре пам'ятала пророцтво циганки, яка сказала їй, що знову бачить у картах її ліву ногу і що вона має за будь-яку ціну стежитися футболу. Жінка подумала, що тут щось не те, бо у футбол вона взагалі ніколи не грала, навіть на матчі не ходила і робити це не мала бажання. Вона посміялася з пророцтва, але одного дня на неї впала стеля, і картотека її сусіда зверху, доверху набита футбольними програмками, приземлилася їй на ліву ногу, розстрошивши їй гомілку.

Це не так страшно, коли знати, що випадків буде саме тринадцять, розмірковує Роза: коли мати таку інформацію з самого початку, то можна просто підраховувати перелами і так пережити їх. «Мабуть, я одного дня подивлюся на свої

невдалі спроби і побачу серед них низку з особливим значенням, точніше — двадцять три штуки, за кількістю років, що я прожила, — думає вона. — Може, одного дня мій принц прийде до мене, просто звалившись на моє ліжко зі стелі».

До неї підходить офіціант і повідомляє про фірмову страву.

— Ігуана.

— Що? Свіжа?

— Ні, заморожена. Але смак дивовижний.

Тієї ночі вона натягує ковдру по самі вуха, щоб сховатися від світу і приховати світ від себе. Номер дешевий, але багато прикрашений лихом: меблями, яких ніхто не любив, завісами, які погано себе почувають, ліжком, що вбиває радість. А цього в неї — ціла планета. Вона лежить, глибоко занурившись у депресію, і не здатна ні на що, окрім як дихати. Вона збиралася залишитися на кілька тижнів, але їй дзвонить аукціоністка, щоб розповісти про пару сережок.

Руки підійма-а-аються. Роза вже перетравила доброго Годдінга.

— Ти єдина мене розумієш, — зітхає вона, обіймаючи мене.

Роза засинає.

---

## КІНЕЦЬ

**Р**оза встає і бачить, що обличчя вже чекає на неї в дзеркалі.

Повертається Ніккі.

— Здається, у нас новий сусід, — повідомляє вона. — У нього такий... хвилюючий вигляд. — Згори лунають важкі удари. — Або він пересуває меблі, або сильно захопився трахом. Якщо він продовжуватиме в такому ж стилі, то проб'є нам стелю.

Роза мовчки розмірковує над останньою фразою.

— Мабуть, варто тобі виставити дім на продаж. Це може стати непоганим способом знаходити хлопців. — Ніккі позіхає. — У мене ноги відвалюються. Навряд чи існує щось гірше за людей, котрі вважають, що оскільки ти їм дала, то вони мають право всю ніч розповідати тобі історію свого життя.

Роза наливає до чайника воду.

— Скажи-но, Ніккі, ти щаслива?

Ніккі не хочеться говорити на тему, яку вона вважає табу; її бентежить питання, котре вона вважає безтактним.

— Ти стільки подорожуєш. Ти щось шукаєш чи намагаєшся щось втратити?

— Не думала про це. І те, й інше.

— То ти щаслива?

— Так. Гадаю, що так. Коли все йде добре. Не можна мати все й відразу, тепер я це розумію. Раніше я гадала, що можна. Ні, можна обирати, як саме програти, можна отримати свободу. Поки невдоволення тримається на задовільному рівні.

Приходить Картопля, щоб позичити куртку, і намагається відкрити нову банку маринованого буряка.

— І навіщо вони створюють такі кришки?

— Давай я тобі щось приготую, Картопле, — пропонує Роза.

— Ні. Ні, я не голодна.

— А ти, Ніккі?

— Я пас, — відповідає та, не зводячи очей із пагорбів Картоплі. — У мене зуби знову болять.

Дивно, чому наркотики не допомагають ротуку.

Дзвонить Маріус. Він непокоїться через колекцію.

— Це був Маріус. Знову шумить через черепки.

— А я його розумію, — раптом каже Картопля. — Я сумую за своїми ведмедиками.

— Ведмедиками? — Ніккі облизує зуби.

— Колись у мене була їх ціла колекція. Від тих, що я отримала в дитинстві, до ведмедиків зі всього світу. У мене їх було понад дві сотні.

— Дві сотні?

— Деякі були дуже маленькими, такі собі міні-ведмедики. — Вона відкриває банку з хумусом і бере велику ложку. — Вони слугували віхами мого життя. Ведмедиків я ку-

пувала після іспитів. Ведмедиків я купувала в подорожах. Ведмедиків отримувала як подарунки на день народження. Одного ведмедика я додала до колекції після аборту. Ведмедики в машинах. Ведмедики в підводних човнах. Ведмедики в біпланах. Ведмедики, що займаються сноубордингом. Ведмедики, що тримають у лапках серця. Ведмедики, що одружуються. Ведмедики в парламенті. Ведмедики в коротких шкіряних штанцятах. Ведмедики в літальних тарілках. Ведмедики з олівцями гострим кінцем догори.

— Мертві улюбленці, — каже Ніккі. — То що сталося?

— Я з'їхалася з хлопцем, який ненавидів ведмедиків, — відповідає Картопля, не зводячи очей із мангового чатні. Кришка позіхає й поступається. — Він сказав, що я маю їх позбутися. Я сперечалася, але все було марно. Я подумала, що зможу їх десь сховати, але він наполягав, щоб я поклала їх у ящик для сміття в нього на очах.

— Чому вони йому так не подобалися?

— Не знаю. Просто він не схвалював ведмедиків. Він сказав, що вони зло. Тож я викинула пакунок із ними, і ми повернулися до квартири. Десь через годину я вислизнула на вулицю, щоб урятувати їх, але їх там уже не було; напевно, він вислизнув раніше за мене й викинув їх в іншому місці.

— І скільки це тривало?

— Два дні, — висуває припущення Роза.

— Три! — обурюється Картопля, але відразу ж розуміє, що обурюватися не варто було. Вона заплямовує манговим чатні все навколо, так вона переймається. — Я кілька днів

ходила по міських сміттєзвалищах, сподіваючись знайти пакунки. Я за ними скучила, вони мене підтримували.

— Коли ти кажеш «підтримували», ти маєш на увазі «не покидали тебе несподівано»? — уточнює Ніккі.

— Так.

— Сподіваюся, трах був надзвичайним.

— Він вважав, що проникнення — це старомодне. — Вона з усіх боків роздивляється помідор із перукою з мангового чатні. — Може, я просто не так розповідаю.

— Напевно. Тож чому він пішов? — Їй це справді цікаво.

— Я так і не дізналася.

— Він уже отримав задоволення, коли викидав ведмедиків, — каже Роза і ховає шоколадні цукерки.

— Жодних сумнівів, — погоджується Ніккі, — любовні нісенітниці можуть завдати ведмедикам шкоди.

— Можливо, просто не варто вірити у все, що тобі кажуть, — розмірковує Роза. — В останньому класі хтось запропонував поїхати на один день до Брайтона. Знаєте, як це буває, коли тобі вісімнадцять: ти готова поїхати в інший кінець світу на вечірку чи просто щоб перевірити, чи цей кінець існує. Ми вирішили поїхати в п'ятницю — я й досі це пам'ятаю, бо в той день у нас мало бути три уроки хімії. Отже, я вранці встала і почала чекати, коли вони заїдуть за мною. Я чекала, чекала... Через пару годин я подзвонила спитати, де вони поділися. Мені хотілося піти до школи, хоч і на половину уроків, але я подумала, що, мабуть, у них проколало колесо чи інша якась проблема виникла і вони скоро

приїдуть і розлютяться, коли не знайдуть мене вдома. Але не приїхали вони через те, що, звичайно ж, усі пішли до школи. Це був жарт; мені не було смішно тоді, та й зараз теж.

— Утім, ти, напевно, й досі спілкуєшся зі своїми однокурсниками, — зазначає Ніккі.

— Але я приходжу до висновку, що багато чого в житті саме так і відбувається. Люди тобі щось кажуть, хоча це неправда, і вони дуже дивуються, що ти сприйняла їх серйозно.

— Моя мати саме така, — задумливо каже Картопля. — Коли в мене була депресія після другого аборту і я поїхала до неї, я просто хотіла, щоб вона обійняла мене, і пригостила, і сказала: «Не переймайся, все мине, ось побачиш»; тобто чекала від неї нормальних, звичайних материнських слів, навіть коли вона й не вірила в те, що каже. «Звичайно, ти в депресії, так і має бути, а потім стане ще гірше», — ось і все, що вона мені сказала. У школі треба навчати важливих речей, а битва при Гастінгзі, це ж не корисно, принаймні не в тому вигляді, у якому її навчають. Якби вони зробили акцент на тому, що жити означає весь час отримувати піджопники від більш успішних, краще одягнених людей, це могло б допомогти.

— Еге ж, твоя правда, — задумливо каже Ніккі. — Важливих речей там не навчають. Пам'ятаю, як я думала про це, коли опинилася в одному ліжку з директрисою. Не було в мене курсу, де б пояснили, що найкращі моменти життя я проведу, запхавши обличчя між чийось стегон.

— Ти спала з директрисою? — дивується Картопля. Може, Ніккі сподівається підняти рівень любовострасності в кухні,

бо коли один урок не бреше, то якщо не відчинити вікна, гусяча печінка тобі в рота не залетить.

— Це було поза шкільною програмою. Я тоді вже покинула школу. Зустрілися у клубі. Таке трапляється. Теж освіта.

Картопля навіть не може їсти гарячі булочки Рози.

— Якщо чесно, — питає Роза, — ви знаєте щасливу пару чи пару, яка була щасливою довше ніж кілька місяців? Я чула про людей, які залишаються разом, бо їм ліньки переїжджати і вони змогли змиритися з жахливими звичками другої половини.

— Таке справді трапляється, — зазначає Ніккі, хоча вона остання, від кого я б очікувала захисту родини. — Це була одна з найдивніших моїх робіт. Цей хлопець умирав від раку, йому було трохи за сорок, і він почав шукати нового чоловіка для своєї дружини. Для цього він дав оголошення до газети; але не писав там нічого на кшталт «потрібен новий чоловік» чи щось таке — ні, він почав шукати людину на місце менеджера для своєї компанії. Отже, він провів співбесіду з кількома десятками чоловіків, відкинув безнадійно одружених, нудних, сміховинних, доки список не став зовсім коротким, і ось тут він послав нас провести з ними тест-драйв. Чи допомагали вони нам зняти пальто чи вийти з машини, чи достатньо ввічливо слухали наші розповіді, чи казали правду? Справа була дуже великою. Мені дістався один чувак із Бірмінгема. Знаєте, всі жартують над Бірмінгемом, ніби всі його жителі дуже тупі? Чорт забирай, а вони праві! Тупий і ще тупіший. Отже, цей список він теж обстругав до трьох чоловіків і за тиждень до смерті познайомив їх усіх зі своєю дружиною.

— Вона хоч за когось із них вийшла? — питає Картопля.

— Цього я не знаю.

Картопля нахилиє вазу з горіхами.

— Ніколи не любила фісташки, — зазначає вона. — У туристичній агенції, де я працювала перед першим нервовим зривом, усі чоловіки весь час потайки витріщали очі на жінок, але був серед них один тип, котрий увесь час говорив, що його просто нетерплячка б'є побачитися з дружиною ввечері. Вони майже нікуди не ходили, а одружені вже були років зо два. Це було так мило.

— Отже, він прийняв би удар на себе? — питає Ніккі.

— М-м-м-м? — перепитує Картопля, жуючи салат з бобами.

— Прийняв би удар. Це головне, — стверджує Ніккі. — Ризикнути всім заради когось. Як тобі вдається не товстіти? — питає вона Картоплю.

— Чужа їжа сала не дає, — відповідає Роза. — І все ж в обох випадках ти не знаєш напевно, чи все продовжилося: після трьох нещасливих років шлюб може піти шкереберть так само, як і після десяти щасливих років. Мабуть, той хлопець, що шукав собі заміни, шукав повного бездару, щоб дружина його не забула.

— А я вважала циніком себе... — каже Ніккі.

— Чому чоловіки більше не залишаються? — питає Картопля, відкриваючи банку анчоусів. — Хтось кільку буде? — питає вона, наче саме через це й відкрила консерви. — Тобто колись вони злізали з тебе і засинали, а потім очікували, що вранці ти приготуєш їм сніданок. Навіть

цього вони більше не роблять. Вони встають, і ти думаєш, вони йдуть до туалету, а насправді вони викликають мікро-таксі і зникають.

— Ми живемо в часи виродження, — каже Роза.

— Чоловіки йдуть, а секс залишається, — філософствує Ніккі.

— Не знаю, з ким би я не розмовляла, всі скаржаться, — заперече Картопля. — Достатньо лише розгорнути журнал, і скиглення так і виливається звідти.

— Це тому, що щасливі мовчать у ганчірку, і, мабуть, у них є більш важливі справи, ніж слухати тебе.

— Знаєш, як іноді буває, — каже Картопля, — іноді кладеш собі плитку у ванній кімнаті чи у вікно дивишся і відчуваєш себе щасливою, хоча причини немає. Гадаю, це через те, що тебе зачепило рикошетом великого траху двох справжніх закоханих. — Вона занурюється в банку. — Я тут думала поїхати у відпустку: мені треба змінити картинку, але одна я їхати не хочу.

— Особисто я ніколи не розуміла, навіщо у відпустку брати із собою чоловіка, — каже Ніккі. — Це ніби взяти із собою кухонну мийку. За винятком тієї ситуації, коли ти абсолютно впевнена: там, куди ти їдеш, мийки точно немає. У мене була ще одна дивна робота: я працювала на пару у відпустці. Маю сказати, що їм це дуже подобалося. Вони були одружені вже років із десять і щороку домовлялися поїхати у відпустку на два тижні. Але їхали кожен окремо, хоча домовлялися про місце зустрічі, скажімо Венецію. Вона летіла раніше, а він летів за нею, але не знав, де саме вона

зупиниться. Вона їхала під новим ім'ям, повністю змінювала гардероб, зачіску, а в нього було два тижні, щоб вистежити її. У них були дуже заплутані правила щодо того, чим саме займатися довгі часи очікування в готелі. Але частина гри полягала в тому, що вони планували спокуси один для одного, а в кінці вони мали здогадатися, що саме було заплановано.

— І задля чого все це?

— Щоб освіжити взаємини. І коли він не знаходив її, то мав вигулювати собаку кожного дня, а коли знаходив, то собаку вигулювала вона.

— А задля чого влаштовувати спокуси?

— Ну, я, звичайно, гадала, що це задля підвищення сексуальної напруги, і я не заперечувала, вони були дуже милими; але думаю, справжня ціль була не дати їм справді щось зробити, оскільки вони не могли знати, чи то ними справді зацікавилися, чи все підроблено. Складнуvато.

— Гадаєш, минуле дає втіху, коли в тебе проблеми? — питає Роза.

— Залежить від проблем і від минулого, — каже Ніккі.

— Річ не лише в сексі, — зазначає Картопля. — Одним із улюблених занять для мене було купувати йому щось. Я просто обожнювала купувати їжу, яка йому подобається. Це було схоже на годування собаки: він так хвилювався!

— І в довірі, — додає Роза. — Навіть не у вірності, а у знанні, що на них можна покластися, що у складній ситуації, коли місто палатиме, вони злізуть із покоївки-француженки і почнуть шукати тебе.

— Як ти гадаєш: чи справді десь зараз за столом сидять три розумні, привабливі чоловіки і міркують, де ж нас шукати? — питає Картопля.

— Навряд чи, — відповідає Ніккі. — Вони б розмовляли про футбол.

— Про що ти кажеш? Який футбол? — не розуміє Картопля.

— «Футбол» не обов'язково саме футбол, та і взагалі не має нічого спільного зі сферичним предметом, який б'ють ногами, — зазначає Роза.

Ніккі залишає подружок, щоб вимити голову (чи, скоріше за все, прочистити артерії). Роза проводить Картоплю до дверей.

— Шкода, що я не можу допомогти тобі, — каже Роза. — Коли б існувала кнопка, яку можна було б натиснути і допомогти тобі, я б це зробила. Чи навіть щось більше. Я не впевнена, що взагалі можна щось зробити, щоб допомогти іншому. Я не впевнена навіть у тому, що можна допомогти собі самому. Сьогодні я бачила, як білочка стрибає з гілки на гілку; одна з гілок зламалася. І білочка на цій гілці, що падала, дерлася вгору, наче скажена, думаючи, що якимось собі допомагає.

Долоні лягають на-а-а мене. Я показую їй місто ящірок, що ходять на лижах.

---

## ПАН АНГІЛЯТОР

**Н**аступного ранку Роза їде до Бірмінгема, підтверджувати автентичність Кікладської сковорідки. Вона розмірковує щодо того, чи брати мене в подорож; нарешті, вирішує залишити мене в сейфі разом із мотлохом.

Через п'ятнадцять хвилин після того як вона поїхала, починають клацати тумblers. З'являється усмінене обличчя Ніккі. Судячи з вірної послідовності цифр, вона, напевно, знайшла комбінацію в речах Рози.

— З тебе вийде чудовий прощальний подарунок, — каже вона.

Здається, вона готує Велике Пограбування. Горгона вже стоїть на камінній полиці, а мене залишають на новому столі, поки Ніккі приймає на прощання душ. Я вирішую, що момент підходящий, тягнусь уперед і штовхаю Горгону.

Заходить він. Нові двері та нові замки просто недбало ставляться до своїх обов'язків.

У нього оранжеве шпильасте волосся, наче він натягнув на голову кілька великих, переляканих оранжевих морських зірок. Темні окуляри модного дизайну. Яскраво-зелений костюм. Рукавички. Треба бути або зовсім непомітним, або невідворотно помітним, щоб тебе ніхто не зміг пригадати.

У нього невеличка сумка, звідки він дістає зброю. Привітно посміхається Ніккі, коли та виходить із ванної кімнати.

— У мене для тебе повідомлення. Вибач, що вриваюсь у твоє життя так несподівано.

Ніккі миттєво прикидає шанси на успіх стандартної втечі та криків, але розуміє, що вони означатимуть неминучу смерть.

— Сядь. Розслабся. — Він розважається. Волосся в Ніккі мокре, на ній червона спідня білизна. — Простягни руки, будь ласка. — Він дістає штемпельну подушечку та папір, бере в неї відбитки пальців, потім порівнює їх із фото крупним планом, користуючись фотозбільшувачем. Дістає список.

— Отже, Маджента Скотт? Бланш Рікенбауер? Кандіда Джонс? Олівія Фремpton? Вайолет Ньюджент? У вас яскрава уява, юна леді. Як мені вас звати?

— Як вам більше подобається.

— Варіант «Ніккі» найбільш сучасний, чи не так? Люблю бути сучасним.

— Вибачте, не розчула вашого імені.

— Мене звать пан Анігілятор.

— Тільки не кажіть, що це не ви придумали.

— Питання грошей. З таким іменем можна брати за роботу вдвічі більше. Клієнти відчують, що отримують гарний сервіс. Якщо вас звать Фред Блогз, гонорар буде нижче на кілька тисяч. Насправді більшість моїх клієнтів такі дурні, що не розуміють значення мого імені, але звучить воно гарно. Деякі навіть вимовити його не можуть — і вони, звичайно, звать мене Ані. Але ти розумна дівчинка.

— Чим можу допомогти, пане Анігілятор?

— Ну, можеш мені догодити й померти, у самогубному ключі. До речі, коли ти віриш у теревені про те, що треба розговорити людину, вона побачить у тобі особистість і їй буде важко тебе вбити, — то я в це не вірю. Чому б тобі не спитати, як я починав?

— Як ви починали?

— Придушив цього жирного покидька. Уболівальника «Астон Вілла». Знаєш, багато хто балакає про те, як важко вбивати людей. Зовсім не важко. Для мене це просто робота; я навіть майже не торкався його. Просто трохи... стиснув. Ти ніколи не помічала, як товстуни дратують інших? Слабаки. У будь-якому разі, коли тобі не довелося мотати термін за вбивство, вважай, що тобі пощастило.

— Запам'ятаю це.

— Отже, було мені шістнадцять, коли цей покидьок зі слабкою шиєю зруйнував мені життя. Гаразд, не все було так уже й погано; за ґратами в мене був найкращий секс у моєму житті, а коли я вийшов, то вже собаку з'їв на судовій науці. Продав історію свого життя газеті. Їду я додому, міркуючи собі, чим би зайнятися, коли один із сусідів прохає мене прибрати його ділового партнера. Бухгалтера. Я примусив його чпокнути надувну жінку, а потім залишив передсмертну записку, де пояснив, що він вирішив покінчити з усім через те, що його життя стало просто огидним. І не обернувся.

Дістає пучок волосся.

— Колекціоную їх, — пояснює він і розкидає волосся по кімнаті. — Обожнюю завдавати клопоту хлопцям із судової

медицини. Волосся з усіх куточків світу. Пляма крові. Ігуанової. Вони це обожнюють. «А що ігуана тут робила?» Навіть твоєї трішки візьму.

Він дістає порожню пляшку.

— Знайшов її в ящику для сміття за рогом. Не думаю, що вони будуть проводити розслідування, але не можна дістатися до самого верху, коли полегшуєш собі життя. Поклади трохи цього під нігті. Речових доказів залишати не можна, це навіть бовдури знають, але антидокази залишати треба. Це один із моїх улюбленців, — каже він, демонструючи пивний кухоль. — Голова лондонського відділу судової медицини ходить до пабу в моєму районі. Обожною обговорювати з ним справи й колекціонувати його кухлі. Одного дня вони з'являться в розслідуванні. А тепер, — каже він, — послухай оце, — він вставляє відеокасету в новий плеєр.

— Синяк? — питає Ніккі.

З'являється обличчя. Чоловік каже не багато. Він п'ять хвилин тільки й робить, що віртуозно лається, поки не починає хапати ротом повітря, а голос у нього не зривається; навіть із приглушеним звуком можна оглухнути.

— Ти маєш відповісти, — каже Анігілятор і вмикає кишеньковий диктофон.

Ніккі відкашлюється.

— Синяк, я симулювала всі оргазми. І в тебе найменший «віллі», який я колись бачила, а я їх бачила кілька, — вона замовкає. Образи банальними не бувають. Він із подивом дивиться на неї, наче питаючи себе: «Це що, все?» Потім вмикає диктофон. — Досить уже теревені правити, — каже

він і кладе касету до сумки. — Хоча ти права. Він і справді схожий на шматок лайна.

— Авжеж; він зрозуміє, що я намагаюся дістати його, але це його все одно дістане. Може, давай я тобі заплачу?

— Гроші при собі?

— Можу дістати.

— Ні, не варто витрачати час. Гроші я і так отримую; чесно кажучи, коли б у тебе навіть раптом були із собою справді серйозні гроші, я би просто подякував і зробив усе, як і завжди. Ти б купила собі лише кілька секунд. До речі, бухгалтери теж так роблять. Вони йдуть до схованки й гадають, що я просто піду геть. Незручності професії: ти міркуєш собі, що познайомишся з цікавими людьми, але більшість моїх клієнтів — чоловіки та дружини. Ділові партнери, один із яких хоче мати все й відразу. Усі вони знають про мене, але навіть не збираються запхати мене за ґрати, бо одного дня їм також можуть знадобитися специфічні послуги. Щоразу, коли ти читаєш про бухгалтера, який покінчив із собою, натягнувши на голову целофановий пакет чи поклавши до рота фрукт, знай: це я. Принаймні в деяких випадках. Поліція витрачає занадто багато часу на забавки, щоб виконувати серйозну роботу. Я навіть прибрав начальника поліції на прохання заступника начальника поліції. Вдовам метушня не потрібна. Вони не хочуть чути суперечок про те, чи сам він себе вбив, чи ні. Не треба непокоїтися щодо мене, треба непокоїтися щодо близьких тобі людей.

— Якщо тобі не потрібні гроші, може, візьмеш чимось іншим?

— Ні, не думаю. Це тільки все ускладнить; не хочу бути невічливим, але ти вже не першого поля ягідка, та й зад у тебе почав відвисати. Я впевнений, ти можеш причепуритися, як лялька Барбі, та робити в ліжку всілякі викрутаси, але я краще утримаюсь. Крім того, жінки у твоїй ситуації часто роблять дивні речі. Один хлопець, якого я знав по роботі, прийняв пропозицію побавитися і втратив член: вона його відкусила.

— Що, увесь?

— Достатньо для того, щоб життя його серйозно змінилося. І до того ж він отримав шість років за спробу вбивства. Можеш собі уявити: шість років провести за ґратами, де кожен кличе тебе Безчленком? А чому Синець виклав таку купу грошей за те, щоб ми зустрілися? Ти його в ліжку чимось не задовольнила?

— Типу того. У нас і справді були короткі стосунки. Дуже короткі, кожного разу хвилини вистачало. Але, гадаю, найбільше він розчарований тим, що в мене був романтичний епізод із його дружиною.

— І це його засмутило? Більшість чоловіків тобі ще б приплатили, аби ти погодилася. Ти що, не дозволила йому приєднатися?

— Не думаю, що йому хотілося. Він чомусь не збудився. І до того ж він оскаженів, коли дружина розповіла йому, що в мене вища витривалість. Але гадаю, основна причина твоєї появи тут полягає в тому, що вона ще одну річ із задоволенням повторювала йому.

— Що саме?

— Коли я народилася, мене назвали не Ніколь, а Ніколас.

Анігілятор падає зі стільця. Він регоче, доки в нього не починають литися сльози. Може, Ніккі й бреше. Але, може, і говорить правду. Цього разу я не здатна сказати напевно.

— Авжеж, не пощастило. Більшість бухгалтерів, з якими я маю справу, врятувалися б завдяки цьому. Боже, о Боже. Давно я вже так не сміявся. Мені так подобаються ці бесіди. Бесіда — товар, який дуже недооцінюють. О'кей, ось як ми вчинимо. Через кілька хвилин ти проковтнеш забагато снотворних пігулок.

— А коли я не захочу?

— Тоді я тебе пристрелю. А коли мені доведеться тебе пристрелити, я зовсім не зобов'язаний робити це безболісним для тебе. Повір мені: краще випити таблетки.

— Гадаєш, ніхто нічого не запідозрить?

— Невже ти не бачила, що відбувається під час слідства? Згоден, існують і очевидні випадки: банкрутства, розбиті серця і таке інше. Але скільки ситуацій, коли родичі й друзі в чергу стають, щоб сказати: ми ж бачили її вчора. Вона була така радісна. Жодних проблем не мала. Саме це і говоритимуть про тебе.

— Минулого тижня мене намагалися вбити.

— Ти вмієш заводити друзів, чи не так? Але невже ти не розумієш, що завдяки цьому все виглядатиме ще природніше? Яка іронія, говоритимуть люди, вона вижила лише для того, щоб убити себе сама. Люди обожають іронію. Їм ніколи не буває достатньо її.

— Маю тебе попередити, — каже Ніккі, трохи підвищуючи голос, — що в мене є янгол-охоронець, якому не подобається, коли мене намагаються вбити.

— Ну, тоді йому вже час втрутитися, чи не так? — І він прикладає до вуха долоню, прислуховуючись. Цікаво, чи все ще працює жучок, який Колода поставила в розетку за кіпою журналів? А Колода — вона все ще працює? — Схожих на янголів-охоронців: нуль. Анігілятор: один. Згоден, це просто нечувано, що мені дозволили так далеко зайти. Що будемо робити? Трохи пограємось. Я хочу, щоб ти зняла трусики і стала на голову; ми уявимо, що ти ваза, і я засуну квітку тобі в дірку.

Ніккі, якій доводилося робити набагато дивніші речі, підкорюється й балансує на голові й плечах. Анігілятор бере нарцис із дешевої вази і встромляє квітку в нижній отвір Ніккі.

— Ось цю частину я більше за все люблю, коли люди згодні зробити що завгодно, абсолютно все, щоб прожити хоч на кілька хвилин довше. Ось що я хочу спитати тебе: невже воно того варте? У тебе перед очима крупний план паскудного килима, і, напевно, тобі стає все більш незручно. Я про що: коли б якийсь недоумок із дивним помаранчевим волоссям зайшов до кімнати й наказав плазувати перед ним, я б сказав йому йти до біса.

— Закладаюся, що не сказав би. Дай мені пушку.

— Як тобі килимок?

— Нормальний. Краще, ніж жити у Маркет-Харборо.

— Чом би тобі не розповісти мені про твій найдивовижніший сексуальний досвід? — підказує Анігілятор.

Ми тут застрягли на весь день. Напевно, це — не найдивовижніший сексуальний досвід Ніккі.

— Колись я задовольняла цілу родину. У Тунісі. Сестру. Брата. Матір. Батька. Тітку. Дядю. Двоюрідних братів і сестер. Уже почала думати про дідуся, бо він був у гарному стані, щоб набір став повним. Але в них були ще родичі в іншому місті. В якому місці закінчити?

— Непогано. Будь ласка, дай мені побільше деталей, щоб зробити мої майбутні спогади про цю сцену більш жвавими.

— Всі вони казали мені: «Нікому не кажи. Зазвичай я нічого такого не роблю».

— Цікаво, але не дуже й соковито. А про життя? Є щось таке, що ти дізналася, щось дуже важливе, що ти хотіла б передати далі?

— Уникай чоловіків із помаранчевим волоссям і пушкою.

— Ти зухвала. Як ти можеш бути зухвалою? Я тут намагаюся організувати серйозну дискусію. А як щодо жалю? Ти про щось шкодуєш?

— Ні, в мене правило: ні про що не шкодувати. Помилки були, але жалю не залишилося.

— У тебе повинні бути хоч кілька ситуацій, про які ти жалкуєш. Ти маєш над цим замислитися.

— А про що жалкуєш ти?

— Що не застрелив двох нариків. Я повертався додому з роботи, яка пішла шкереберть: мені довелося застрелити хлопця. Я заходжу до нього й кажу: «На підлогу». Він каже:

«Це не справжній пістолет». Я не погоджуюся. Він кидає в мене ананасом. Боляче. Ну, я його й пристрелив. Потім іду я собі спокійно, але тут до мене підходять два придурки і вимагають грошей. Одному з них не більше п'ятнадцяти. Білий день надворі, та ще й камера спостереження. У мене була з собою пушка, я міг би вбити їх тієї ж миті, пустити кулю обом проміж очей і піти собі далі. Але подумав, що не варто. Отже, віддав їм гроші. І що, відстали вони? Аж ніяк. Бовдур номер раз дістає викидний ніж — у нього, мабуть, ціла година пішла на те, щоб відкрити його, — і наказує мені лизати йому туфлі. Повз нас повзе патрульна машина, можеш собі таке уявити? Думаю, що мав би їх прибрати, але коли вже прийняв рішення, то не змінюй його. Тут я думаю — мабуть, хтось вигляне у вікно і побачить ножа, може, патрульна машина зараз повернеться. Я кажу: «Он там стоїть камера спостереження». «То й що?» — питає. «Це ж докази», — кажу. «Докази, — сміється він, — та що вони доведуть?» Навіть не знаю, чого їх зараз у школах навчають. «Давай, лижи мені туфлі», — наказує. Мені в обличчя кров кинулась. Відкриваю куртку і демонструю їм пушку. «Якщо не відстанете, — кажу, — вишибу вам мізки». «Та хіба це пушка? — питає. — Ти мене дурнем вважаєш? Давай, лузер, лижи мені туфлі; паскудна в тебе робота, коли грошей при собі лише тридцятка». Коли маєш справу з неучтвом, треба відразу ставити все на свої місця. Ніколи не намагайся порозумітися. Коли б він профі був, узяв би гроші й сchezнув, і жодних образ. Я б із радістю попрощався з баблом. Цей бовдур не міг навіть золоту рибку в туалет змити, а я вже послугувався кільком

десяткам людей, але я віддав їм гроші! Як би там не було, я дуже намагаюся бути розсудливим і законослухняним, коли його приятель, на пару років старший за нього і такий собі здоровань, дає мені ногою по яйцях. Відбирають у мене ствол. Я лежу на асфальті, зігнувшись навпіл, а повз шкандибає старенька з кошиком для покупок, і я думаю: чому вона нічогосінько не робить? Отже, п'ятнадцятирічний бере пушку й двічі стріляє з неї. «Холості. Це стартовий пістолет», — каже. Насправді він двічі влучив у вітрове скло патрульної машини, що була за півмилі від нас. Поліцейські зупиняються й ховаються. Потім він приставляє пістолет до голови. Натискає на гачок. Я думаю: ось вона, справедливість. Але, звичайно ж, патрони скінчилися. Тож мені доводиться лизати йому туплі, поки вони з напарником сперечаються, до якої пивної завітати.

— Ти не шкодуєш, що займаєшся тим, чим займаєшся?

— Не дуже. Я просто прискорюю зустріч зі смертю. Я не те що відмовляю людям у безсмерті, я просто відрізаю від їхнього життя кілька років.

— У цьому разі більше, ніж «кілька».

— Та годі, тобі скільки? Тридцять два? Тож усе добре в тебе вже було. З цієї межі все йде гірше й гірше. Цицьки вирушають у довгу подорож донизу. Закінчиш тим, що будеш спати з жирними бухгалтерами, бо нікого кращого вже не отримаєш. Це все ілюзія... і я рятую тебе від найменш приємних частин. Насправді я роблю тобі послугу. Отже, ти, часом, не вболіваєш за якусь футбольну команду?

— Ні. А ти любиш футбол?

— Складне питання. Я вболіваю за «Манчестер Юнайтед», але не можу сказати, що футбол мені подобається.

— Он воно як.

— Розумієш, я гадаю, що справжній любитель футболу хоче бачити... футбол: майстерність, швидкість, хвилювання, драму. А все, чого хочу я, — це щоб «Юнайтед» вигравали кожен матч із рахунком десять:нуль. Мені байдуже, коли команда суперників навіть не з'явиться на полі. І не з'являтиметься щотижня — мені байдуже. Я хочу, щоб вони розбивали всі команди у світі, знову і знову. Десять:нуль. Я хочу, щоб на полі приземлилась літаюча тарілка, з неї вийшли одинадцять гравців із вусами-антенами, одягнені в кольори Альфи Центавра, і я хочу, щоб «Юнайтед» розчавили їх із рахунком десять:нуль. Я хочу, щоб вони стали найвеличнішою командою в історії космосу. Я хочу, щоб уся історія здавалася незначною порівняно з величиною їхніх досягнень. Коли люди думають про «Манчестер Юнайтед», я хочу, щоб вони думали —десять:нуль.

— Отже, ти відвідуєш усі їхні матчі?

— Ні, жодного не бачив. Навіть результатів знати не хочу.

— Як це так?

— Бо коли вони програють, я засмучуюсь. — Пульс у нього, який до цього часу шкандибав зі швидкістю шістдесят дев'ять, раптом підстрибує до ста. — Я засмучуюсь, тобто реально засмучуюсь. — Сто двадцять. Він кілька разів б'є кулаком об стіну з такою силою, що пальці в нього, напевно, болять страшенно; хапає стілець і розтрусює його.

Сто двадцять два. Він важко дихає. — Нічії мені теж не подобаються. — Сто два.

Перфекціоніст. Ідеальний ідеаліст. Досконалість, якої прагнеш. Чи навіть не прагнеш.

— Була в мене думка прибрати кілька гравців з команд суперників; але хто хоч раз чув про те, як молодий, багатий, здоровий і знаменитий хлопець закінчив життя самогубством?

— Це було б іронічно, чи не так?

— Ні. Це було б малоймовірно. І забагато людей, зацікавлених у винюхуванні причин. Коли прибираєш бухгалтера, всім байдуже. Так, кілька монет у них є, але замало для того, щоб справді зацікавити. Їхні партнери не переймаються, бо зазвичай саме вони і платять мені. Сім'ям їхнім насрати, бо гроші в них залишилися, а нудьга зникла. Нове ганчір'я, гарний відпочинок, більше місця біля будинку, менше суперечок щодо телевізора. Коли ж прибрати гравця-зірку, всі заворушаться. Менеджери, тренери, агенти, фанати. Крім того, у мене й інших турбот вистачає, але Богом клянуся, спокуса велика. Особливо коли титул чемпіона залежить від одного чи двох очок. І кількох рефері.

Він примушує Ніккі лягти на живіт; йдучи за його інструкціями, вона вигинається й береться руками за щиколотки. Кладе на неї кілька кубиків цукру, вочевидь, зробивши з неї щось на кшталт цукорниці.

— Я завжди питаю людей, за кого вони вболівають, на той випадок, коли раптом зустрінуся з уболівальниками «Фулхема». Я не дуже їх люблю.

— Чого це?

— Одного разу я їхав потягом, коли цей бовдур, уболівальник «Фулхема», теж сів на поїзд. Він був найбільшим бовдуrom, якого я зустрів у житті. Я би міг застосувати свої професійні здібності, але потяг був набитий поліцією. Мені довелося цілі дві години миритися з його піснями та дурнуватими жартами. Слухай, мені потрібна твоя особиста річ, щось безцінне, що неможливо простежити, — мабуть, сережки?

Заходить Роза.

— Ти ж маєш бути в Бірмінгемі! — каже Анігілятор, зневажливо помахуючи пістолетом.

— Мені стало зле, — пояснює Роза. Вона не відразу вбирає в себе те, що знаходиться в квартирі, але згодом все ж таки помічає пушку Ані і розуміє, що це схоже не на витончену сексуальну забавку з боку Ніккі, а скоріше, на ще одного найманого вбивцю. Якщо Роза розчарована тим, що бачить процес нового спрощення, то Ніккі ще більш розчарована тим, що бачить Розу, а не Колоду.

— Мабуть, ти права: краще бути мертвою, ніж бути у Бірмінгемі; але це все ускладнює, занадто ускладнює мені роботу. Ну, гаразд. — І він видає третю за вживаністю фразу у стосунках між чоловіком і жінкою, могутню бомбу сповільненої дії: — Роздягайся.

Особливість найманих убивць полягає в тому, що вони не дуже ввічливі, тож у жодному разі не запрошуйте їх до себе.

Він дивиться на Ніккі.

— Що ж, схоже, настає час Х... у тебе є п'ять хвилин до того, як я перейду до справи. Ти знаєш, що треба робити.

Пульс: вісімдесят чотири. Він відчуває, що починає отримувати винагороду за клопіт. Ніккі, схоже, нарешті отримає доступ до принад Рози, але в мене чомусь таке відчуття, що її не дуже захоплює перспектива зануритися обличчям у кицьку Рози. Роза знімає одяг, розуміючи, що це все одно її не врятує. «Пощастило, так пощастило». Я бачу, що Ніккі втомилася тягнути час і збирається покінчити з усім одним духом.

Двері б'ються об стіну. Заходить Колода. Анігілятор починає нервувати.

— Де тебе носило? — питає Ніккі.

— Перерва на каву, — відповідає Колода.

— Та нічого, — каже Ніккі, — просто вибий лайно з цього покидька.

Анігілятор миттєво розуміє ситуацію. Він направляє пушку на Колоду, яка навіть не намагається зупинити його.

— Я тобі вже казала. Але ти не схотів мене слухати, вірно? — докоряє йому Колода.

— Нічого ти мені не казала, корово.

— Застрель мене, і я виграю. Пусту кулю в голову і побачиш, що там.

Він кілька разів стріляє їй у груди, а потім, помітивши, що це не дуже її непокоїть, пускає кулю їй в голову. На мить, доки вона падає, світло кидає виклик пустоті, що відкрилася в маленькому кружкові на її лобі, і я помічаю там зелені шпалери.

Він робить крок уперед: йому кортить зрозуміти, на що натякала Колода. Незважаючи на витривалість і байдужість до щоденних випробувань, Колода зараз млява, безповоротно спрощена, її місія завершена. Успіх? Залежить від того, в чому полягала місія. Пістолет, я гадаю, порожній, і коли бійка піде один на одного, я би заклалася на те, що Ніккі більш небезпечна, не кажучи вже про те, що вона більш відчайдушна.

Анігілятор стоїть обличчям до мене, дівчата — спинами.

Моя черга. Я не люблю втручатися. За двадцятую долю секунди я виростаю до восьми футів угору і шість футів завширшки і демонструю йому його самого в кольорах, що майже не відрізняються один від одного; демонструю єдину річ, на яку ніхто дивитися не може: власну смерть. Він робить мені послугу, втративши владу над функціями тіла: ті функції, функціонування яких йому потрібне, не функціонують, і навпаки. Пульс сягає ста сорока трьох, після чого він умирає, а я повертаюся на полицку, повертаю собі керамічний вигляд.

Роза опускається на підлогу й починає плакати. Ніккі повільно підходить до тіл.

— Що ж, вона була права. — Вона пильно дивиться на голову Колоди, шукаючи там пояснень. — Мені потрібна відпустка. — Вона дзвонить до поліції, оскільки, вочевидь, навіть думати про прибирання не хоче.

Ваза із зображенням Горгони, що стояла за спиною Колоди, дістала дві руйнівні кулі, а скалки більш-менш при-

стойного розміру перетворилися на порох під масою тіла Колоди. Вона зруйнована і не може бути відновлена, скільки б клею та терпіння на неї не витратили. Це завдання за межами можливості. Може, якийсь чотирирядний провінційний музей і надасть їй притулок. Так тобі! Я із задоволенням чую, як нога Ніккі знищує ще один уламок. Їх залишилося дуже небагато. Я терпляча. Я всі їх знищу. Горгони, я йду по вас.

Чесно кажучи, я не настільки переймаюся, але маю переконати себе, що переймаюся, і дуже. Коли б не було заздрощів, що б я взагалі робила? Коли б не було пристрастей, я би просто стояла на полиці і керамікувала собі потихесеньку.

---

## СЮРПРИЗ ІЗ ДЖИНТАМУНГОЮ ТА ВОПІЛКАРОЮ

**В**она помічає, що речей Ніккі не видно.

Цього разу, однак, Ніккі забрала лише свої речі.

Ми на цілий тиждень їздили до котеджу, щоб відновити сили; Роза знає, що Маріус так бажає отримати мене, що вона не зможе перебити його ціну. Ні, ми обидві будемо чекати, доки Маріусу не настане гаплик. Десять? Двадцять років? Мабуть, стільки, скільки він ще протягне, бо його напевно розважає думка про те, щоб відмовити родичам чи ще комусь у грошах, які омолоджують його, і ще одна — що він вонючий, нудний і нескладний, але всі вимушені підбадьорювати його, бо хочуть купатися в грошах. Потім до мене доходить, що вона хоче мене до своєї колекції.

Здається, Роза не дуже здивована чи засмучена через зникнення Ніккі. Одним спрощувальником менше. Напевно, мине якийсь час, перш ніж вона помітить зникнення одного комплекту червоної білизни, мета якого невідома, хоча й не зовсім незбагненна. Ніккі забрала його, бо нас завжди приваблює те, що не дається нам до рук, а може, ще й тому, що Ніккі достатньо кмітлива, щоб розуміти: уява може пода-

рувати нам таких досвідчених коханців, про яке життя навіть мріяти не здатне.

Приїздить аукціоністка, і мене ховають.

— Як справи на любовному фронті? — питає вона.

— Полишаю я це діло.

Ми стоїмо на вулиці; аукціоністка риється в сумочці в пошуках ключів від машини. Аукціоністка цього не чує, але я відчуваю, як у квартирі Рози дзвонить телефон. Гадаю, це Табата, бо чую, як Роза каже: «Кинула я це діло», а потім: «Що ти робиш у поліцейському відділку Беттерсі? Береш на поруки?»

Біля нас зупиняється машина. У ній напхом напхано речей. Це машина людини, яка постійно в роз'їздах, яка готова захопити кожен сантиметр вільного простору, яка переїжджає до нової оселі.

Я помічаю підручники зоології, що притулилися до вікон машини: важкі, дорогі фоліанти, передові війська фанатика. Роздуми про джинтамунгу, вопілкару й інших австралійських створінь. Туристське приладдя. Відеокасети. Назовні вистрибує чоловік — так стрибають у нове життя. Високий, засмаглий, займається підводним плаванням, потіє у джунглях. Волосся чорне й густе, наче струмінь мастила. Плигунець.

Основна причина того, чому Ніккі не стала більше красти жодних речей, полягає в тому, що тепер у неї вистачить грошенят на подорож, адже вона продала квартиру Рози.

Ніккі поїхала на зустріч із мрією. Мрію важко вбити. Мерехтіння нового життя пречудове, а переконання в тому,

що майбутнє ніколи не стане минулим, для більшості невбиванне. Квартира цілком і повністю належала Розі, а всі документи лежали в шухляді. Дивно, що поцупити їх спало на думку лише одній особі. Всі припускають, що коли ти продаєш квартиру, то ти і є власником. Роза, яка так зручно і так довго не поверталася, дозволила Ніккі побути Розою замість себе. Зрозуміло, чек уже давно переведений на готівку, а Ніккі подорожує в майбутнє, де залишить ще більше неоплачених рахунків і, мабуть, замість того щоб зраджувати, буде зраджена.

Передбачення: вона повернеться до Маркет-Харборо і замкне коло, залишившись в останньому місці, яке б спало їй на думку. Задня частина Маркет-Харборо найвіддаленіша від передньої.

Волосся і брова Плигунця, безсумнівно, належать Швабрі, а губи — Дочці Художника. Їм це, все ж таки, вдалося. Я також підозрюю, що саме це обличчя я розпливчасто бачила у Розі в пам'яті. Він злітає сходишками і відчиняє двері ключами, що колись належали Ніккі; поглянувши на його спортивну сумку, я роблю висновок, що там причаїлася замерзла ігуана. Правду кажучи, невелика.

Коли ми сідаємо в машину, я чую, як він доброзичливо каже: «Привіт», зовсім не переймаючись через те, що знайшов у своїй квартирі гарненьку жінку, чимось знайому, напівоголену. Знаєте, йому все дарма. Це просто словесний уривок, що дозволяє відтворити все, клітина ідеального тіла. Це слово, яке встромилось їй у серце так швидко, що вона навіть не розуміє: все скінчилося, хоча вічну любов шукають

уже тисячі років. Роза нічого не каже, бо більше не дивується і не збурюється, що б не входило до її дверей.

Передбачення: саме із цим чоловіком Роза проведе решту свого життя у нескінченних суперечках. Час від часу вони говоритимуть про Ніккі з ніжністю — про незрівнянну й самотню сваху, яка дала їм обом квартиру, де варто жити. Вони стануть співробітниками найвитонченішого задоволення.

Через кілька років її почне дратувати те, що він увесь час спізнюється, а потім прикидається, що запізнилися вони саме через Розу. Коли виходитиме заміж Картопля, він розлютить Розу скнарістю під час вибору весільного подарунка. Його доводитимуть до нестями вибрані Розою свічки, а також її жорстокість до павуків.

Я ніколи не помиляюсь.

---

## ЗМІСТ

Роза .....	11
Найкращий заклинач дощу .....	16
Та, що лоскоче вази .....	18
Ніккі в помешканні Рози .....	23
Чашка чаю: перша .....	26
Ніккі: день другий .....	30
Ніккі: день третій .....	36
Колекціонер із Єрихона .....	38
Роза .....	42
Четвертий день Ніккі .....	43
Моя улюблена аварія корабля .....	47
Ніккі: день п'ятий .....	51
Нескінченну ненависть (що ніколи не закінчується) .....	52
Ніккі: починає знову .....	55
Мумія, якій кортіло повернутися під землю .....	59
Лавка лахмітника .....	68
Чашка чаю: шістнадцята .....	85
Сільська місцевість .....	90
Грабуї награвоване .....	100
Ніккі .....	107
Оділя .....	115
Ресторан .....	132
Змагання дивних чоловіків .....	137

Сільська місцевість .....	143
Картопля .....	150
Короткі візити .....	156
Трапеція .....	165
Колода .....	171
Колодязю-колодязю... ..	181
Безсловесний і Незворушний .....	183
Чашка чаю: двадцять .....	188
Чашка чаю: двадцять дев'ята .....	197
Голосуйте зараз .....	200
Астроном із Сан-Франциско .....	207
І знову Картопля .....	213
Трубач .....	220
Яма .....	224
Що це таке? .....	229
Колода і Ніккі .....	233
Село, якого не існувало .....	236
Вечірка Табати .....	241
Ніс .....	247
Поїхали .....	251
Чашка чаю: тридцять перша .....	258
Жувателів вусів минулого та їхніх художників .....	263
Кінець .....	283
Пан Анігілятор .....	293
Сюрприз із джинтамунгою та вопілкаркою .....	310

## ВИХОДНУШКИ